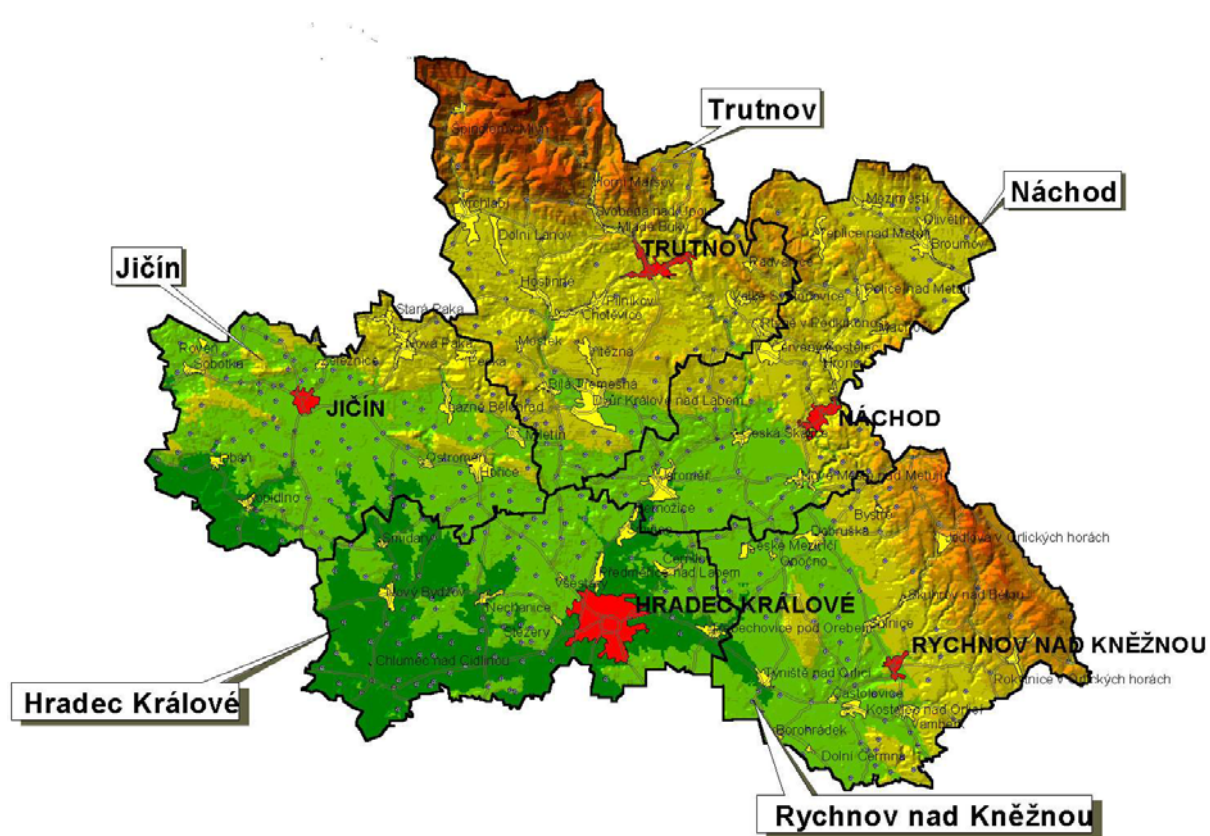

Program rozvoje územního obvodu Královéhradeckého kraje

ANALYTICKÁ ČÁST

aktualizace – leden 2003

OBSAH

1.	Základní charakteristika území	1
2.	Geografická poloha	3
3.	Sídelní struktura	4
3.1.	Velikostní diferenciacie sídel a obcí	4
3.2.	Populační vývoj podle velikostních kategorií obcí	6
3.3.	Funkční specializace středisek	6
3.4.	Regionální vztahy	8
4.	Obyvatelstvo	9
4.1.	Pohyb obyvatelstva	9
4.2.	Věková struktura obyvatelstva	10
4.3.	Vzdělanostní struktura obyvatelstva	14
5.	Ekonomická základna	15
5.1.	Základní charakteristika	15
5.2.	Hospodářské ukazatele	15
5.2.1.	Hrubý domácí produkt	15
5.2.2.	Hrubá přidaná hodnota	17
5.2.3.	Tržby z průmyslové činnosti	18
5.3.	Struktura podnikatelské sféry	21
5.3.1.	Registr ekonomických subjektů, základní přehled	21
5.3.2.	Velké podniky	24
5.3.3.	Malé a střední podniky	26
5.3.4.	Podniky se zahraniční majetkovou účastí	28
5.4.	Zahraniční obchod	32
5.4.1.	Export	32
5.4.2.	Import	34
5.5.	Přehled základních daňových příjmů	37
6.	Trh práce	42
6.1.	Zaměstnanost	42
6.2.	Nezaměstnanost	45
6.3.	Poptávka a nabídky na trhu práce	48
6.4.	Struktura uchazečů o zaměstnání	50
6.5.	Souhrnné hodnocení trhu práce podle okresů	52
6.6.	Průměrné výdělky v hlavních odvětvích	53
7.	Cestovní ruch	58
7.1.	Úvod	58
7.1.	Intenzita turistického ruchu v území	59
7.2.	Turistická infrastruktura	60
7.3.	Koncentrace přírodních a kulturních hodnot	60
8.	Infrastruktura	62
8.1.	Dopravní infrastruktura	62
8.2.	Technická infrastruktura	64
8.2.1.	Energetické sítě	64
8.2.2.	Vodohospodářské sítě	66
8.2.3.	Telekomunikace, spojovací technika	66
8.2.4.	Vybavenost obcí technickou infrastrukturou	67
8.3.	Sociální infrastruktura	69
8.3.1.	Školství	69
8.3.1.1.	Předškolní vzdělávání	69
8.3.1.2.	Základní školy	70
8.3.1.3.	Střední vzdělávání	72
8.3.1.4.	Vysoké školy	76
8.3.2.	Volnočasové aktivity, sport a tělovýchova	77
8.3.3.	Zdravotnictví	86
8.3.3.1.	Demografická data roku 2001	86
8.3.3.2.	Zdravotní stav obyvatelstva	86
8.3.3.3.	Síť zdravotnických zařízení	87

8.3.4.	Sociální zabezpečení	89
8.3.5.	Kultura	96
8.4.	Bytový fond a bytová výstavba, využití rezerv	98
8.4.1.	Základní charakteristika bytového fondu	98
8.4.2.	Bytová výstavba	100
9.	Zemědělství a životní prostředí	103
9.1.	Zemědělství	103
9.2.	Životní prostředí – krajina a příroda	110
9.3.	Půda a horninové prostředí	112
9.4.	Klimatické poměry kraje	112
9.5.	Ovzduší	113
9.6.	Voda	116
9.7.	Lesy	117
9.8.	Nerostné suroviny	118
9.9.	Odpady, ekologické zátěže	119
9.10.	Ekologické vědomí	121
10.	Venkov	122
10.1.	Vymezení venkova	122
10.2.	Analýza regionálních rozdílů	123
10.3.	Syntéza	125
11.	SWOT analýza	126
12.	Stručný přehled podpor z grantových programů v roce 2002	134
13.	Přehled dílčích analýz a koncepcí	135

1. Základní charakteristika území

Královéhradecký kraj vznikl k 1. lednu 2000 na základě ústavního zákona č. 347/1997 Sb. o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a pozdějšího usnesení vlády ČR č. 707 ze dne 28. 11. 1998 jako jeden ze 14 krajů ČR. Je součástí vyšší územní statistické jednotky – tzv. NUTS II – Severovýchod, která se skládá ze tří krajů – Královéhradeckého, Libereckého a Pardubického.

Královéhradecký kraj má z hlediska základních velikostních charakteristik (rozloha a počet obyvatel) v rámci krajů průměrné až mírně podprůměrné parametry. Populační velikostí se Královéhradecký kraj řadí na 10. místo mezi 14 kraji (cca 500 tis. obyv.) a rozlohou na 9. místo (cca 4 800 km²). Hustota zalidnění kraje nedosahuje republikového průměru (KH kraj - 115 obyv. na 1 km²). Na úrovni NUTS II patří region Severovýchod jak rozlohou, tak i počtem obyvatel k největším v republice.

Základní charakteristiky kraje a regionu NUTS II Severovýchod a jejich pozice v rámci ostatních vyšších územních celků republiky jsou uvedeny v tabulkách 1. – 1 a 1. – 2.

Tabulka 1. - 1: Základní charakteristiky krajů ČR (k 1.1. 2002)

Kraj	Počet obcí		Rozloha (km ²)		Počet obyvatel		Hustota obyv. na 1 km ²
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	
Praha	1	0,63	496,17	0,63	1160118	11,37	2338
Středočeský	1148	18,37	11014,65	13,97	1123931	11,01	102
Českobudějovický	623	9,97	10055,74	12,75	624568	6,12	62
Plzeňský	505	8,08	7561,17	9,59	549600	5,38	73
Karlovarský	132	2,11	3314,34	4,20	303714	2,98	92
Ústecký	354	5,66	5335,23	6,76	819450	8,03	154
Liberecký	216	3,46	3163,12	4,01	427396	4,19	135
Královéhradecký	448	7,17	4757,98	6,03	549329	5,38	115
Pardubický	453	7,25	4518,46	5,73	507176	4,97	112
Vysočina	730	11,68	6924,64	8,78	518315	5,08	75
Jihomoravský	647	10,35	7066,51	8,96	1124493	11,02	159
Olomoucký	393	6,29	5139,06	6,52	638374	6,25	124
Zlínský	300	4,80	3964,96	5,03	594060	5,82	150
Moravskoslezský	301	4,82	5554,79	7,04	1265912	12,40	228
Česká republika	6251	100,00	78866,82	100,00	10206436	100,00	129

Zdroj: ČSÚ, ČÚZK

Tabulka 1. - 2: Základní charakteristiky NUTS2 ČR (K 1.1. 2002)

Region (NUTS 2)	Počet obcí		Rozloha (km ²)		Počet obyvatel		Hustota obyv. na 1 km ²
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	
Praha	1	0,02	496,17	0,63	1160118	11,37	2338
Střední Čechy	1148	18,37	11014,65	13,97	1123931	11,01	102
Jihozápad	1128	18,05	17616,91	22,34	1174168	11,50	67
Severozápad	486	7,77	8649,57	10,97	1123164	11,00	130
Severovýchod	1117	17,87	12439,56	15,77	1483901	14,54	119
Jihovýchod	1377	22,03	13991,15	17,74	1642808	16,10	117
Střední Morava	693	11,09	9104,02	11,54	1232434	12,08	135
Moravskoslezsko	301	4,82	5554,79	7,04	1265912	12,40	228
Česká republika	6251	100,00	78866,82	100,00	10206436	100,00	129

Zdroj: ČSÚ, ČÚZK

Královéhradecký kraj se do 31. prosince 2002 administrativně členil na 5 okresů (Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou Trutnov) a 35 obcí s pověřeným obecním úřadem, od 1. ledna 2003 je administrativně rozdělen na 15 obcí s rozšířenou působností a 35 obcí s pověřeným obecním úřadem, které dohromady zahrnují 448 obcí. Území spravované obcí s rozšířenou působností bylo většinou stanoveno tak, aby se 2 až 4 jednotky shodovaly s územím okresu. Zatímco rozdíly v územní rozloze okresů byly relativně malé (s výjimkou Trutnova se rozloha okresů pohybovala od 580 do 1 000 km²), rozdíly v územní rozloze, počtu obyvatel i hustotě osídlení správních obvodů obcí s rozšířenou působností jsou dosti značné – od 683 km², 144 tisíc obyvatel a 210 obyvatel/ km² v územním obvodu Hradce Králové po 97 km², 13 tisíc obyvatel v územním obvodu Nové Paky a 68 obyvatel/ km² v územním obvodu Broumova.

Velikostní diference územních jednotek na úrovni obcí s pověřeným obecním úřadem je ještě vyšší, nicméně z hlediska základních parametrů (rozloha, počet obyvatel, počet obcí) se stále jedná o soubor relativně srovnatelných jednotek. Krajních hodnot základních velikostních ukazatelů dosahují Hradec Králové, Rokytnice v Orlických horách a Červený Kostelec. Zatímco prvně jmenovaný region tvoří 39 obcí s celkovou rozlohou cca 350 km² a téměř 115 tis. obyvateli, představuje počet obyvatel správního obvodu Rokytnice v Orlických horách 3,5 tisíc obyvatel s hustotou 26 obyvatel/ km², správní obvod Červeného Kostelce je vymezen 50 km².

Podle rozdílů v hustotě zalidnění na úrovni obcí s pověřeným obecním úřadem, jež jsou pro sledování sociálně ekonomických charakteristik již dostatečně podrobné, je možné vymezit populační těžiště sledovaného území. Primárně významná těžiště osídlení tvoří mikroregion krajského města a území zhruba v ose Trutnov – Náchod – Nové Město nad Metují (území obcí Trutnov, Úpice, Hronov, Červený Kostelec, Náchod, Nové Město n/M). Při územně detailnějším sledování na úrovni obcí je možné výše uvedenou osu protáhnout až do Rychnova nad Kněžnou. Na uvedeném území je v závislosti na rozsahu vymezení koncentrováno zhruba 40-50% obyvatelstva kraje (cca 230 – 260 tis. obyv.). Sekundárně významnou zónou osídlení je potom území v ose Hradec Králové – Jaroměř – Náchod.

Nejřidší zalidnění je přirozeně v horských oblastech, dále na území Broumovského výběžku a řídce zalidněna je také západní část okresu Jičín (Sobotcecko, Kopidlno). Základní charakteristika okresů a přehled mikroregionů s nejvyšší, resp. nejnižší hustotou zalidnění je obsažena v následujících tabulkách. Kartogramy zobrazují počet obyvatel a hustotu zalidnění na správním území obcí s rozšířenou působností a obcí s pověřeným úřadem.

Tabulka 1. – 3: Základní charakteristika okresů Královéhradeckého kraje (k 1. 1. 2002)

Okres, kraj	Počet obcí		Rozloha		Počet obyvatel		Hustota obyv. na 1 km ²
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	
HK	101	22,5	875,5	18,4	159 958	29,2	183
Jičín	111	24,8	886,5	18,6	77 524	14,1	87
Náchod	78	17,4	851,5	17,9	112 480	20,5	132
Rychnov n/k	83	18,5	997,8	21,0	78 881	14,4	79
Trutnov	75	16,7	1 146,7	24,1	120 486	21,9	105
KH kraj	448	100,0	4 758,0	100,0	549 329	100,0	115

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 1. - 4: Nejvyšší a nejnižší hustoty zalidnění na úrovni mikroregionů

Mikroregion	Hustota obyvatel > 150 obyv./km ²	Mikroregion	Hustota obyvatel < 50 obyv./km ²
Hradec Králové	330	Kopidlno	49
Náchod	304	Sobotka	45
Červený Kostelec	196	Svoboda n Ú	38
Hronov	178	Rokytnice v O h	26
Úpice	176		

Zdroj: ČSÚ

2. Geografická poloha

Královéhradecký kraj leží v severovýchodní části Čech. Na severu a východě ohraničuje území kraje mezistátní hranice s Polskem, jež tvoří cca 40% jeho celkové hranice (178 km). V ČR hraničí Královéhradecký kraj s 3 dalšími kraji (s Pardubickým na jihu území, se Středočeským na západě a s Libereckým na západě).

Geografická poloha může být chápána jako faktor, který relativně komplexním způsobem ovlivňuje rozvojový potenciál území. Míra exponovanosti území¹, která obecně vyjadřuje atraktivitu, resp. neatraktivitu jeho polohy, je v rámci Královéhradeckého kraje regionálně velmi diferencovaná. Regionální rozdíly v míře exponovanosti jsou na území kraje do značné míry ovlivněny charakterem přírodních podmínek (úrodné Polabí s exponovanou polohou versus horské pohraniční oblasti na periférii ČR).

Z hlediska komplexně posuzované exponovanosti území² má nejuhodnější polohu okres Hradec Králové a území bývalého okresu Náchod bez Broumovského výběžku. Spíše periferní polohu s nízkou mírou exponovanosti území má na druhou stranu bývalý okres Trutnov (horské oblasti, Žacléřsko), Rychnov n/K (zejména východní část) a Broumovský výběžek. Poloha okresu Jičín má v rámci kraje jenom průměrnou exponovanost, i když zejména jižní, resp. jihozápadní část území (Kopidlínsko) má do jisté míry charakter vnitřní semiperiferie.

Atraktivita polohy jednotlivých částí kraje může být v budoucnosti modifikována výstavbou dálniční sítě. V současné době nemá Královéhradecký kraj jako jeden z mála krajů v České republice ani jeden kilometr dálnic či rychlostních komunikací. Výstavba dálnice D 11 se neustále protahuje, nyní se konečně předpokládá, že se v roce 2003 začne stavět úsek do Hradce Králové. Podle koncepce Ministerstva dopravy by měl celý dálniční tah vést po trase Praha - Hradec Králové – Trutnov - hranice s Polskou republikou. Dále by měla krajem procházet rychlostní komunikace R 35 (Liberec – Hradec Králové – Olomouc). Realizace navržené sítě dálničních, resp. rychlostních komunikací na území kraje by ve svém důsledku marginalizovala polohu okresu Náchod a především Rychnov n/K, kterým se vyhýbá a naopak zvýšila exponovanost Jičínska a východní části Trutnovska.

1 - Exponovanost polohy je obecně definovaná jako vzdálenost daného území (sídla) od hlavních koncentrací obyvatelstva a komunikačních os. V závislosti na velikostním řádu území je možné hodnotit exponovanost polohy na makroúrovni (poloha vzhledem k hlavním kontinentálním koncentracím obyvatelstva a dopravním komunikacím nadstátního významu), mezóúrovni (poloha vzhledem k aglomeracím a dopravním komunikacím státního, resp. regionálního významu) a mikroúrovni (poloha jednotlivých sídel vůči městům a komunikacím v rámci regionu).

2 - Tzn., že je primárně uvažován faktor vzdálenosti od Prahy, krajského města a hlavních komunikací nadregionálního významu, sekundárně pak faktor vzdálenosti od regionálních center osídlení, příp. komunikací regionálního významu.

3. Sídelní struktura

3.1. Velikostní diferenciací sídel a obcí

Na území Královéhradeckého kraje bylo k 1. 1. 2002 448 administrativně samostatných obcí a 961 částí obcí. Sídelní soustava je dlouhodobě utvářený a relativně stabilní systém v území, na jehož strukturální charakteristiky působí celá řada faktorů (přírodní podmínky, hustota osídlení, exponovanost polohy atd.). Královéhradecký kraj se obecně vyznačuje vyšší hustotou sídel a v okrese Jičín, Rychnov n/K a Náchod také jejich nižší lidnatostí (jako základní jednotky osídlení jsou uvažovány části obce). Zcela rozdílné typy sídel dominují v okresech Jičín a Trutnov. Zatímco pro okres Jičín je typická vysoká hustota velmi malých sídel, v okrese Trutnov převládají velká sídla jak rozlohou, tak i počtem obyvatel. Tyto rozdíly jsou dány z větší části přírodními podmínkami. Zatímco Jičínsko je typický nížinný okres, trutnovský okres má výrazně členitější reliéf, který charakterizuje spíše druhý typ osídlení. Vnitřní diferenciací sídelní soustavy v Hradeckém kraji dokládá skutečnost, že průměrná rozloha a lidnatost sídel (částí obcí) dosahuje v obou okresech téměř krajních hodnot v rámci ČR. Stupeň integrace sídel do obcí (počet částí obcí na 1 obec), který mj. nepřímo indikuje stupeň sídelní stability obyvatelstva, je ve všech okresech kraje srovnatelný s republikovým průměrem (většinou mírně převyšuje 2 části obce na 1 obec). Vysoký počet sídel na 1 obec mají v ČR zejména pohraniční okresy, kde se v důsledku odsunu německého obyvatelstva po II. světové válce stala celá řada samostatných obcí administrativně neživotaschopných a byla postupně integrována do větších středisek osídlení. Z tohoto hlediska je zajímavá relativně nízká hodnota integrace sídel do obcí v okrese Trutnov, na jehož území, na rozdíl od zbývajících dvou pohraničních okresů – Náchod a Rychnov n/K, německé etnikum v předválečném období převažovalo. Nízká okresní variabilita ve stupni integrace sídel do obcí potom z velké míry podmiňuje velmi těsný vztah mezi základními strukturálními charakteristikami sídelní a obecní soustavy na úrovni okresů Královéhradeckého kraje.

Při hodnocení struktury obecní soustavy na úrovni regionů je nutné přihlédnout k celkové situaci na úrovni státu. Základní parametry velikostní diferenciací obcí v ČR ilustruje skutečnost, že více než 1/2 obcí má méně než 400 obyvatel. V ČR tedy dominují obce velmi malé, z čehož vyplývá i jejich problémovost jako elementárních jednotek správy. Závažnost problematiky malých obcí je navíc umocněna rozsahem jimi spravovaného území. V Královéhradeckém kraji spravují obce do 199 obyvatel cca 12%, do 499 obyv. 40% a do 1000 obyv. již 64% území!! Vyšší korelaci mezi stabilitou obecní soustavy a její rozdrobeností dokládají zejména depopulační tendence na úrovni nejmenších obcí.

Ve světle uvedených faktů je téměř alarmující situace v okrese Jičín, kde je velikostní diferenciací obecní soustavy velmi vysoká. Podle tzv. indexu rozdrobenosti, který syntetickým způsobem vyjadřuje váhu malých obcí v sídelním systému, uzavírá okres první desítku okresů v ČR s nejvyššími hodnotami tohoto ukazatele. Rozdrobenost sídelní struktury v okrese Jičín dokumentují následující skutečnosti: 1/2 obcí v okrese má méně než 233 obyvatel a cca 41% obcí náleží do velikostní kategorie 0-199 obyv. Z celkem 6 obcí v kraji, které mají 50 a méně obyv., se jich v okrese Jičín nachází 5, přičemž nejmenší obec okresu i kraje – Petrovičky - měla k 1.1. 2002 pouhých 39 obyvatel. Stabilita sídelní, resp. obecní soustavy v okrese Jičín může být na druhou stranu pozitivně ovlivněna „zakořeněností“ místního obyvatelstva a relativně nízkou mírou integrace sídel do obcí (vysoký počet sídel na 1 obec a tedy značný podíl tzv. necentrálních sídelních jednotek prohlubuje výrazným způsobem nestabilitu celého systému osídlení). Transformace řady obcí na převážně rekreační sídla (viz. kapitola cestovní ruch) působí v mnoha ohledech pozitivně (zachování architektonických hodnot), i když je ve skutečnosti jedním z hlavních důsledků celkové sídelní nestability a depopulace území.

V ostatních okresech je zastoupení malých obcí nižší. V Královéhradeckém kraji jako celku je však výrazně vyšší zastoupení obcí s 200-500 obyvateli, a to zejména zásluhou okresů Hradec Králové a Náchod, na jejichž území leží více než 40 % obcí v této velikostní skupině (pro srovnání: ČR 31,8 %). Naproti tomu v okrese Trutnov, kde je míra rozdrobenosti obecní soustavy v rámci kraje nejnižší, jsou výrazně nadprůměrně zastoupeny velikostní kategorie obcí od 500 do 2000 obyv. a od 10 000 do 50 000 obyvatel. Základní charakteristiky osídlení a velikostní strukturu obcí ilustrují následující tabulky:

Tabulka 3.1. - 1: Základní charakteristiky osídlení (k 1. 1. 2001)

	Počet obcí	Počet částí obcí	Počet částí obcí na 1obec	Průměrná rozloha (km ²)		Průměrný PO	
				na 1 obec	na 1 část obce	na 1 obec	medián
Hradec Králové	101	191	1,89	8,67	4,58	1 584	322
Jičín	111	230	2,07	7,99	3,85	698	232
Náchod	78	186	2,38	10,92	4,58	1 442	433
Rychnov n/K	83	167	2,01	12,02	5,97	950	376
Trutnov	75	177	2,36	15,29	6,48	1 606	508
KH kraj	448	961	2,15	10,62	4,95	1 226	348
Česká republika	6 251	13 205	2,11	12,62	4,58	1 633	382

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 3.1. - 2: Velikostní struktura obcí

	počet obcí absolutně						
	0-199	200 - 499	500-999	1000-1999	2000-9999	10000-49999	50000 a více
Hradec Králové	28	43	17	6	6	0	1
Jičín	46	39	14	5	6	1	0
Náchod	15	32	18	3	7	3	0
Rychnov n/K	19	31	19	5	8	1	0
Trutnov	16	21	18	10	7	3	0
KH kraj	124	166	86	29	34	8	1
Česká republika	1 659	2 037	1 275	657	492	109	22

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 3.1. - 3: Velikostní struktura obcí – relativní údaje

	počet obcí v %							Index rozdrobenosti
	0-199	200 - 499	500-999	500-1999	2000-9999	10000-49999	50000	
Hradec Králové	27,7	42,6	16,8	5,9	5,9	0,0	1,0	185,1
Jičín	41,4	35,1	12,6	4,5	5,4	0,9	0,0	207,2
Náchod	19,2	41,0	23,1	3,8	9,0	3,8	0,0	162,8
Rychnov n/K	22,9	37,3	22,9	6,0	9,6	1,2	0,0	166,3
Trutnov	21,3	28,0	24,0	13,3	9,3	4,0	0,0	144,0
KH kraj	27,7	37,1	19,2	6,5	7,6	1,8	0,2	176,3
Česká republika	25,4	31,2	19,6	10,1	7,5	1,7	0,3	158,3

Zdroj: ČSÚ

Poznámka: Index rozdrobenosti je definován jako součet vážených podílů tří nejnižších velikostních kategorií obcí na celkovém počtu obcí v okrese (podíl obcí s počtem obyvatel do 199 je uvažován 3x, obcí 200 – 499 obyvateli 2x a obcí s 500 – 999 obyvateli 1x).

Zdroj: ČSÚ

Populační váha malých obcí v kraji je mírně nad průměrem České republiky (i po případném odečtení Prahy). Pokud použijeme pro vymezení venkovských, resp. nevenkovských obcí kritérium 2000 obyv., pak nejméně urbanizovanými okresy jsou Jičín a Rychnov nad Kněžnou, kde více jak 40% obyvatel žije v obcích do 2000 obyv. Nejvyšší míru urbanizace vykazuje díky populační váze krajského města okres Hradec Králové (76,2%). Na území kraje se nachází celkem 9 měst s více než 10 tis. obyvateli (3 v okresech Náchod a Trutnov, po 1 ve zbývajících okresech). Populační váha krajského města (necelých 100 000 obyv.) výrazně převyšuje váhu ostatních regionálních center (na dalších místech Trutnov cca 32 tis. a Náchod cca 21 tis. obyv.). Populační velikost Jičína a zvláště Rychnova n/K je v rámci souboru okresních měst ČR nízká.

3.2. Populační vývoj podle velikostních kategorií obcí

Zajímavé výsledky přináší hodnocení populačního vývoje v 90. letech podle velikostních kategorií. Transformace společnosti a nástup nových sociálně-ekonomických podmínek determinovaly poměrně zásadní změny v dlouhodobých trendech populačního vývoje v rámci velikostních kategorií obcí. Zatímco v období před r. 1989 byl pro ČR typický rychlý populační růst měst (především okresních) a zvyšující se míra urbanizace, v 90. letech proces urbanizace stagnuje a dynamika populačního růstu se přesouvá do nižších velikostních kategorií obcí. V nejmenších a malých obcích (0-199, resp. 200-499) se v ČR proces vylidňování zpomalil a v kategorii velkých venkovských obcí (500-1999), které se před r. 1989 také dlouhodobě vylidňovaly, byl zaznamenán populační růst. Obecně lze říci, že dynamika populačního růstu se ze středně velkých a velkých měst přesunula na obce v kategorii velkých venkovských obcí (500 – 1999) a malých měst (2000-9999). Tento vývoj tak do jisté míry představuje stabilizaci osídlení v ČR.

Podobné tendence v populačním vývoji obcí se v 90. letech projeví také v Královéhradeckém kraji. Přestože se vylidňování venkovských obcí podstatně zpomalilo, jsou nejmenší obce i nadále ohroženy procesem postupného vylidňování. Jako v jediné ze sledovaných velikostních kategorií zaznamenaly nejmenší obce (do 199 obyv.) výraznější úbytek obyvatel. V ostatních velikostních kategoriích počet obyvatelstva víceméně stagnoval. Nejpříznivější populační vývoj vykazovaly malé venkovské obce v okrese Trutnov. Obce do 199 obyv. se v tomto okrese vylidňovaly relativně nejméně a naopak v kategorii obcí 200-499 obyv. zde jako v jediném okrese kraje obyvatel přibýlo.

V samém závěru 90. let a na začátku 21. století se ještě více projevuje přesun obyvatelstva do menších obcí (zejména v zázemí větších měst) na úkor měst samých. Vylidňování malých obcí jako celku se nyní prakticky zastavilo, zato se čím dál více prohlubuje pokles počtu obyvatel ve městech, přičemž existuje přímá úměra, tj. nejvíce se snižují počty obyvatel v největších městech kraje.

Populační vývoj center mikroregionů (obcí se sídlem POU) byl v převážné většině případů charakterizován stagnací. Z 35 obcí se sídlem POU v kraji zaznamenala populační růst jenom necelá polovina, u většiny mikroregionálních center byl ovšem přírůstek nebo úbytek obyvatelstva velmi nízký. Skutečně výrazný nárůst v počtu obyvatel zaznamenalo pouze jedno město – Rokytnice v Orlických horách, kde od roku 1990 přibýlo cca 500 obyvatel (ve vztahu k výchozímu stavu se v relativních hodnotách jedná o 25% nárůst). Významnější růst obyvatel ještě zaznamenaly Špindlerův Mlýn, Dobruška, Broumov a z hlediska absolutních hodnot také Náchod a Jaroměř. Relativně nejvyšší úbytky obyvatel byly naopak zaznamenány ve Svobodě nad Úpou, Opočně a Hostinném. K nejvyššímu absolutnímu úbytku došlo v krajském městě (přes 1000 osob) a ve Dvoře Králové. Populační vývoj před rokem 1989 preferovaných okresních měst (např. v Rychnov n/K se v období 1960-1990 zvýšil počet obyvatel cca o 60%, v Hradci Králové téměř o 50%) byl charakterizován stagnací.

Tabulka 3.2. - 1: Index růstu obcí se sídlem POU (krajní hodnoty)

Obec	IR 90/80	Obec	IR 00/90	Obec	IR 00/61
Rychnov n/K	114,7	Rokytnice v O h	125,9	Rychnov n/K	161,4
Česká Skalice	111,0	Špindlerův Mlýn	108,2	Nové Město n/M	152,3
Trutnov	108,4	Dobruška	106,3	Hradec Králové	148,2
Vrchlabí	108,0	Broumov	104,5	Vrchlabí	134,5
Nová Paka	106,1	Kopidlno	104,4	Dobruška	128,3
Hronov	92,5	Úpice	97,5	Hronov	88,6
Teplice n/M	89,2	Vamberk	97,1	Nechanice	84,4
Špindlerův Mlýn	87,9	Hostinné	95,9	Kopidlno	82,1
Úpice	87,9	Opočno	95,8	Žacléř	77,6
Žacléř	86,1	Svoboda n/Ú	95,2	Teplice n/M	76,8

Zdroj: ČSÚ

3.3. Funkční specializace středisek

Význam hlavních středisek osídlení není učen pouze jejich populační vahou (obytná funkce), ale také jejich funkcí výrobní a obslužnou. Všechny uvedené funkce zároveň představují tři základní formy lokalizace obyvatelstva v území. Syntetickým ukazatelem, který zohledňuje význam všech tří funkcí, tj.

obytné, výrobní a obslužné, je tzv. komplexní funkční velikost vyjadřující váhu sledovaného střediska (města) v regionálním systému ČR³.

Na základě výsledků SLDB 2001 byla zpracována aktuální funkční velikost středisek, která se však v zásadě neliší od předchozí, vyplývající ze SLDB 1991. Soubor je tvořen 32 městy (vč. venkovské obce Smiřice), která dosahovala v r. 1991 KfV alespoň 2,5.

Až na tři případy (Meziměstí, Solnice a Špindlerův Mlýn) je zmíněný soubor středisek tvořen obcemi se sídlem POU, na druhou stranu 6 obcí se sídlem POU (Sobotka, Kopidlno, Nechanice, Rokytnice v Orlických horách, Teplice nad Metují a Svoboda nad Úpou) se v tomto souboru nevyskytuje, neboť nedosahovaly požadované hodnoty. Funkční velikost nejvýznamnějších středisek osídlení uvádí tabulka 3.3 – 1.

Tabulka 3.3. - 1: Funkční velikost středisek (KfV) v %

Středisko	Funkce		
	obytná	pracovní	obslužná
Broumov	103,53	101,44	95,03
Červený Kostelec	110,17	105,41	84,43
Česká Skalice	105,00	105,54	89,46
Dobruška	100,80	103,38	95,83
Dvůr Králové n. L.	104,16	105,51	90,32
Hořice	100,37	100,51	99,12
Hostinné	109,21	113,39	77,40
Hradec Králové	91,43	92,78	115,80
Hronov	106,70	102,47	90,83
Chlumecko n. C.	102,18	102,56	95,25
Jaroměř	101,70	99,61	98,70
Jičín	94,31	98,63	107,06
Kostelec n. O.	101,30	101,06	97,64
Lázně Bělohrad	105,08	105,17	89,75
Meziměstí	114,00	111,55	74,45
Náchod	100,48	98,01	101,51
Nová Paka	106,55	103,98	89,46
Nové Město n. M.	102,90	102,25	94,85
Nový Bydžov	103,85	99,13	97,02
Opočno	107,43	98,74	93,83
Police n. M.	109,87	107,56	82,56
Rychnov n. Kn.	97,17	99,70	103,13
Smiřice	101,95	101,57	96,48
Solnice	111,65	108,35	80,00
Špindlerův Mlýn	80,60	81,89	137,51
Trutnov	100,62	102,30	97,08
Třebechovice p. O.	103,64	100,93	95,42
Týniště n. O.	104,15	102,96	92,89
Úpice	112,58	107,77	79,64
Vamberk	110,67	107,11	82,22
Vrchlabí	100,07	101,69	98,25
Žacléř	114,06	102,89	83,06

Zdroj: Na základě dat ČSÚ ze SLDB 2001 zpracoval PVT Hradec Králové

3 - Obytná funkce vyjadřuje podíl trvale bydlícího obyvatelstva na ČR; pracovní funkce vyjadřuje podíl obsazených pracovních příležitostí na ČR; obslužná funkce vyjadřuje podíl obsazených pracovních příležitostí bez příležitostí v zemědělství, lesnictví, průmyslu, stavebnictví, dopravě a spojích na ČR; vše v setinách procent. Komplexní funkční velikost je definována jako průměr všech tří funkcí.

Funkční specializace středisek může být vyjádřena velikostí jednotlivých funkcí (obytné, pracovní, obslužné) ve vztahu ke komplexní funkční velikosti. Mezi střediska s dominantně obytnou, ale i pracovní funkcí lze zařadit většinou menší města, která nejsou významnými regionálními centry. Nacházejí se téměř výhradně v pohraničních oblastech na severovýchodě kraje. Naopak obslužná střediska tvoří vždy velká města, sídla správních jednotek (všechna okresní města), ale také významná střediska cestovního ruchu (Špindlerův Mlýn).

S přihlédnutím k hlavním koncentracím obyvatelstva, lokalizaci nejdůležitějších středisek osídlení a exponovanosti jejich polohy lze v Královéhradeckém kraji vymezit zhruba 2 základní rozvojové osy v území. První významnou sociálně-ekonomickou osu kraje tvoří území na spojnici Chlumecký kraj – Hradec Králové – Jaroměř – Náchod, jež je „integrováno“ hlavní pozemní komunikací kraje – silnicí E67 Praha – Wroclav. Tato územní osa je charakteristická jak nadprůměrnou mírou zalidnění, tak i z hlediska kraje vysokou mírou exponovanosti území. Druhá významná rozvojová osa je zhruba definována spojnici měst Trutnov – Náchod – Rychnov nad Kněžnou, na které se nachází několik regionálně významných středisek osídlení (Dobruška, Nové Město n/M, Červený Kostelec, Úpice). Význam této „podhorské“ osy je limitován nižší mírou exponovanosti jejího území.

Zatím zůstává otázkou, do jaké míry bude význam páteřních socioekonomických zón kraje ovlivněn budováním hlavních dopravních koridorů (především dálničních a rychlostních komunikací), které by podle současného návrhu Ministerstva dopravy neměly s výjimkou úseku Chlumecký kraj nad Cidlinou – Hradec Králové kopírovat výše uvedené rozvojové osy v kraji (viz také kapitola Poloha území).

3.4. Regionální vztahy

Funkční specializace a velikostní hierarchie středisek osídlení jsou základním předpokladem existence regionálních vztahů, prostřednictvím kterých je realizována sociální a ekonomická kooperace v území. Z hlediska sociálně-ekonomické regionalizace mají primární význam regionální procesy typu dojížděky obyvatelstva za prací, za službami a do škol. Na vyšších úrovních regionalizace jsou územní celky integrovány regionálními procesy „vyššího“ řádu - migrací obyvatel, ekonomickou kooperací atd.

Podle sociálně geografické regionalizace ČR zpracované na základě dat ze Sčítání v roce 1991 (při SLDB 2001 se v zásadě nezměnily počty obyvatel, takže nedošlo ve vymezení regionálních center k žádným změnám) se na území Královéhradeckého kraje nachází celkem 15 mikroregionálních a jedno mezoregionální centrum - krajské město. Podle rozsahu ovládaného území, resp. počtu obyvatel na tomto území, byla mikroregionální centra rozdělena do čtyř kategorií (velmi silná, silná, střední a slabá). Nejsilnějšími mikroregionálními centry v kraji byly vedle Hradce Králové okresní města Trutnov a Náchod. Regionální vliv zbývajících dvou okresních měst – Jičína a Rychnova n/K je nižší. Významným regionálním centrem v kraji je díky málo exponované poloze západní části okresu Trutnov také Vrchlabí, které se jako jediné z mikroregionálních center zařadilo svojí regionální působností mezi okresní města Jičín a Rychnov nad Kněžnou. Zbývající mikroregionální centra byla klasifikována jako slabá mikroregionální centra s nízkou regionální působností.

Na mezoregionální úrovni, která v podmínkách ČR odpovídá územním jednotkám zhruba typu nových krajů, tvoří většina území kraje spádový region krajského města. Pouze západní část okresu Jičín spáduje na této úrovni již do Pražského mezoregionu a z hlediska sociálně geografické regionalizace tak netvoří integrační část Královéhradeckého kraje. Územní vymezení sociálně geografického mezoregionu Hradce Králové tak potvrzuje jistou oprávněnost a správnost hranic nově ustaveného Královéhradeckého kraje (administrativní členění by přirozenou sociální integritu území mělo zohledňovat). Tabulka 3.4. - 1 uvádí přehled a kategorizaci regionálních center v Královéhradeckém kraji:

Tabulka 3.4. - 1: Regionální centra

Mezoregionální centrum	Mikroregionální centra			
	velmi silná	silná	Střední	slabá
Hradec Králové	Trutnov	Jičín	Vrchlabí	Dvůr Králové
	Náchod		Rychnov n/K	Nová Paka
				Dobruška
				Jaroměř
				Broumov
				Hořice
				Nový Bydžov
				Nové Město n/M

Zdroj: Hampel, M. et al. (1996): *Geografická organizace společnosti a transformační procesy v ČR*. Pff. UK, Praha.

4. Obyvatelstvo

4.1. Pohyb obyvatelstva

Charakteristickým znakem populačního vývoje Královéhradeckého kraje byla v posledních 30 letech jeho nerovnoměrnost. V 70. letech se počet obyvatel hlavně díky vysokým přirozeným přírůstkům rychle zvyšoval (v období 1970-1981 cca o 20 tisíc lidí), v 80. letech obyvatelstva kraje naopak mírně ubývalo. V posledním desetiletí počet obyvatel kraje fakticky stagnoval. Úbytek obyvatel přirozenou měnou, který byl na úrovni kraje ve shodě s celorepublikovým trendem vykazován od r. 1994, byl v letech 1991 – 1999 téměř kompenzován migračními přírůstkem, a tak byl celkový úbytek obyvatel kraje ve sledovaném období relativně nízký.

Na úrovni okresů byl z hlediska dlouhodobého vývoje (období 1960-2000) největší nárůst obyvatelstva zaznamenán v okrese Hradec Králové (přírůstek přes 20 tis. osob), naopak populačně výrazněji ztrátový byl okres Jičín. Ve zbývajících okresech kraje se počet obyvatel za posledních 40 let příliš nezměnil. V období 1991 – 2000 ubývalo obyvatelstvo přirozenou měnou ve všech okresech, přičemž podstatnější úbytek obyvatel přirozenou cestou zaznamenal jenom okres Jičín (-2,55 promile). Migračně obyvatelstva ve všech okresech s výjimkou okresu Hradec Králové naopak přibývalo. Nejméně atraktivním okresem byl z tohoto hlediska okres Náchod, který získal migračním pohybem v posledních 10 letech téměř 1300 osob.

V posledních letech se však v celém Královéhradeckém kraji začíná úbytek obyvatelstva prohlubovat. Přirozenou měnou ubývá počet obyvatel ve všech okresech kraje s výjimkou okresu Náchod (nejvíce na Královéhradecku a Jičínsku), navíc tento úbytek přirozenou měnou již není kompenzován aktivní migrací, jak tomu bylo ještě v 90. letech minulého století.

Populační vývoj na úrovni okresů a kraje ilustrují následující tabulky

Tabulka 4.1. - 1: Dlouhodobý vývoj počtu obyvatelstva (1961 – 2000) – absolutní údaje

	Počet obyvatel					
	1961	1970	1980	1991	2001	2002
HK	137699	146714	161076	162050	161 844	159 958
Jičín	87434	82515	81894	78650	78 193	77 524
Náchod	113754	112131	114031	111939	113 288	112 480
Rychnov n/K	77937	77518	80147	78756	79 335	78 881
Trutnov	124014	121459	124237	121414	121 688	120 486
KH kraj	540838	540337	561385	552809	554 348	549 329
ČR	9571531	9807697	10291927	10302215	10 292 933	10 206 436

Poznámka: Počty obyvatel jsou uvedeny k následujícím datům: 1.3. 1961; 1.12. 1970; 1.11. 1980; 3.3. 1991, 1.3. 2001 a 1.1.2002.

Zdroj: ČSÚ

Z hlediska celkové změny obyvatelstva, která je výsledkem přirozeného a migračního pohybu, se většina populačně růstových mikroregionů koncentruje do východní poloviny kraje. Na druhou stranu nejvíce je depopulací zasažena západní část okresu Jičín (Kopidlno a Sobotecko) a mikroregiony v jihozápadní části okresu Rychnov n/K (Opočno, Vamberk, Týniště n/O).

Tabulka 4.1. - 2: Dlouhodobý vývoj počtu obyvatelstva (1961 – 2002) – index vývoje počtu obyvatel

	Index vývoje PO				
	70/61	80/70	91/80	01/91	02/61
HK	106,5	109,8	100,6	1,18	1,16
Jičín	94,4	99,2	96,0	0,89	0,89
Náchod	98,6	101,7	98,2	1,00	0,99
Rychnov n/K	99,5	103,4	98,3	1,02	1,01
Trutnov	97,9	102,3	97,7	0,98	0,97
KH kraj	99,9	103,9	98,5	1,02	1,02
ČR	102,5	104,9	100,1	1,08	1,07

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 4.1. - 3: Vývoj obyvatelstva přirozenou a mechanickou měnou od 1.1. 1991 do 31.12. 2000 podle okresů

Okres, kraj	Stav k 1.1.	Přirozená měna	Migrační í saldo	Přírůstek celkem	Stav k 31.12.	Přirozená měna	Migrační saldo	Přírůstek celkem
HK	162 059	-1147	-203	-1350	160 709	-0,71	-0,13	-0,84
Jičín	78 698	-2059	399	-1660	77 038	-2,65	0,51	-2,13
Náchod	112 016	-418	1260	842	112857	-0,37	1,12	0,75
Rychnov n/K	78 768	-731	849	118	78 886	-0,92	1,08	0,15
Trutnov	121 465	-1062	887	-175	121 290	-0,87	0,73	-0,15
KH kraj	553 006	-5417	3192	-2225	550 780	-0,98	0,58	-0,40
ČR	0 304 607	-125141	87080	-38061	0 266 546	-1,21	0,84	-0,37

Zdroj: CSU

4.2. Věková struktura obyvatelstva

Věková struktura je výsledkem předchozí úrovně demografických procesů a zároveň představuje základ budoucího demografického vývoje. Prognóza vývoje věkové struktury české populace je velmi nepříznivá. V souvislosti s prudkým snížením porodnosti po r. 1989 a zejména s přechodem silných poválečných ročníků do poproduktivního věku po r. 2005 dojde i při nezměněné úmrtnosti k rychlému stárnutí populace. Navíc se předpokládá pokračování dosavadního (jinak samozřejmě pozitivního) trendu prodlužování střední délky života, což ještě znásobí efekt stárnutí populace. Ekonomické zatížení obyvatel v produktivním věku spojené s tímto vývojem, které je v současné době zeslabeno vstupem silných ročníků ze 70. let na pracovní trh, se po r. 2005 začne rychle zvyšovat. Předpokládané nepříznivé změny věkové struktury obyvatelstva, jejichž dynamika nemá v dosavadním demografickém vývoji obdoby, budou vyžadovat řešení celé řady praktických a v řadě případů i politicky citlivých problémů (změna důchodového systému, koncepce migrační politiky státu atd.).

Podle indexu stáří populace, který vyjadřuje poměr postproduktivní (60+ let) a předproduktivní složky (0-14 let), se Královéhradecký kraj řadí mezi ty s horší věkovou strukturou v ČR, na 100 obyvatel v předproduktivním věku zde připadá cca 117 osob v důchodovém věku (v ČR je to asi 114 osob).

Prostřednictvím „indexu stáří“ byla také hodnocena regionální diferenciací věkové struktury v rámci kraje, a to nejen na úrovni okresů, ale také 15 obcí s rozšířenou působností. Věkové složení populace v severovýchodní „hornaté“ polovině kraje je ve srovnání se západní polovinou kraje (okresy Hradec Králové a Jičín) podstatně příznivější. Relativně příznivá věková skladba obyvatel je na Rychnovsku (mikroregion Rychnov n/K, který zaujímá jihovýchodní část okresu), Trutnovsku (mikroregion Trutnov) a Náchodsku (mikroregiony Broumov a Jaroměř). Nadále poměrně silně zastoupení populace v předproduktivním věku na úkor obyvatel v důchodovém věku je potom v pohraničních obcích, na úrovni mikroregionů se jedná zejména o Broumovsko.

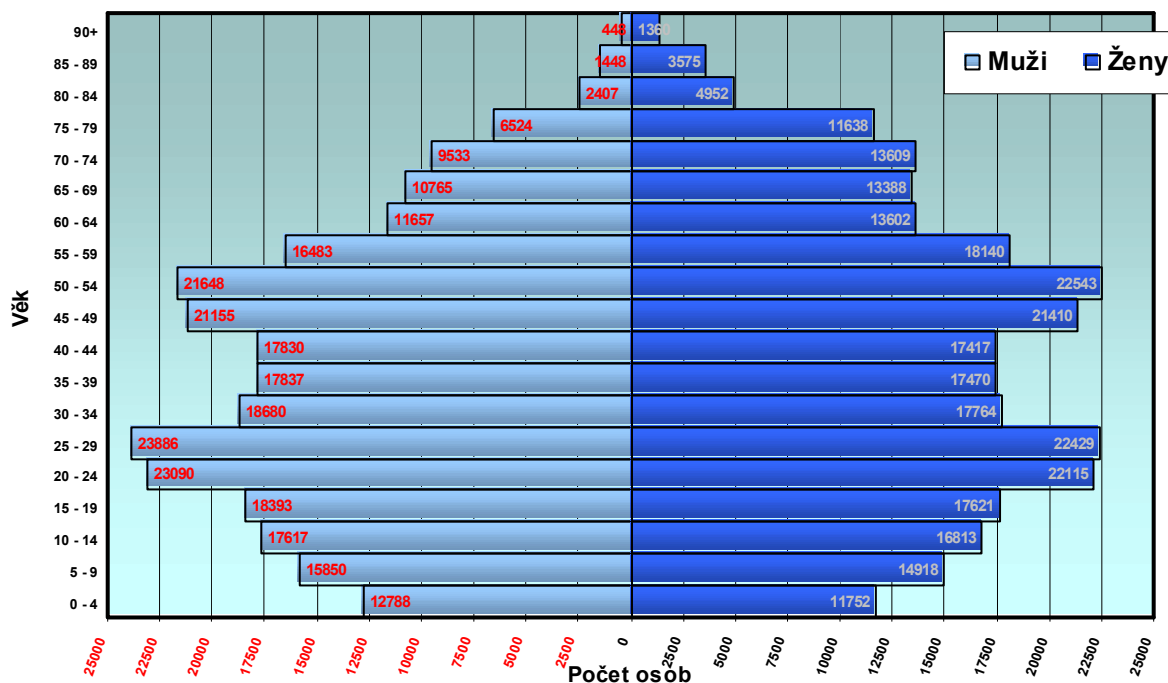
Nepříznivou věkovou strukturu má naopak celý západ, resp. jihozápad kraje, tj. zejména okresy Hradec Králové a Jičín. Nejvyšší hodnotu indexu stáří mají oba mikroregiony, v nichž se nacházejí okresní města (Hradec Králové a Jičín) a také Hořice. Zhoršená věková struktura je dále v části okresu Rychnov N/K (mikroregion Kostelec n/O), na Královédvorskú a Náchodsku.

Prostorová diferenciací indexu stáří naznačuje podmíněnost věkové struktury dvěma faktory. Obecně příznivější věková skladba je na území, které bylo po II. světové válce po odsunu německého etnika dosídlováno z velké míry populací v produktivním věku a také v oblastech s méně rozdrobenou sídelní strukturou (pokračující vylidňování nejmenších obcí - viz kapitola sídelní struktura, bylo v 90. letech z velké části ovlivněno úbytky přirozenou cestou právě v důsledku nepříznivé věkové struktury jejich obyvatelstva). Mladší věkovou strukturu mají také mikroregiony větších měst (Trutnov, Rychnov n/K, Jaroměř).

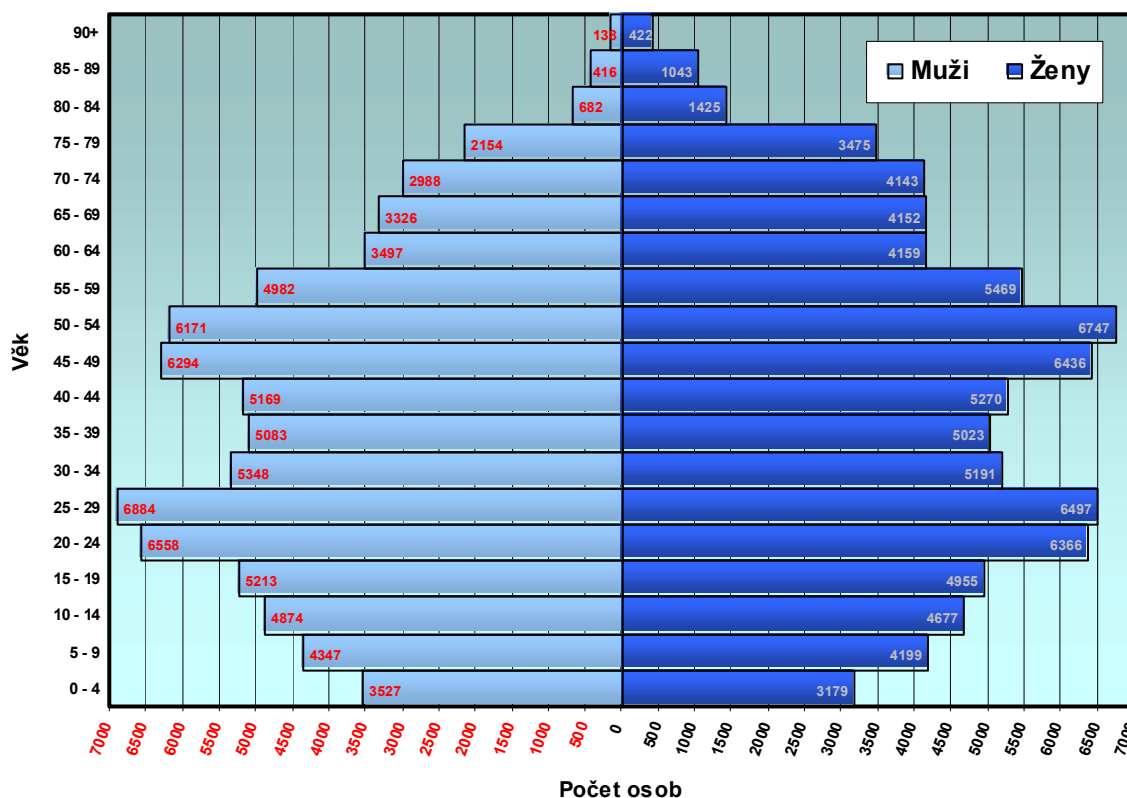
V následujících grafech uvádíme i podrobnější věkovou strukturu podle pětiletých věkových skupin v jednotlivých okresech kraje. Jak je patrné, demografická struktura dle věku se příliš neliší od

celostátní populace. Nejvíce jsou v populaci v souladu s celostátními údaji zastoupeny věkové skupiny 20-24 letých a 25-29 letých, tj. silné populační ročníky narozené v 70. letech 20. století. Jejich váha je téměř dvojnásobná ve srovnání s nejmladšími ročníky. Další silnou skupinou je generace 50-54 letých narozená několik let po II. světové válce. Její podíl je stále velmi vysoký zejména v pohraničním okrese Trutnov, který byl poválcce z velké části znovu osídlen.

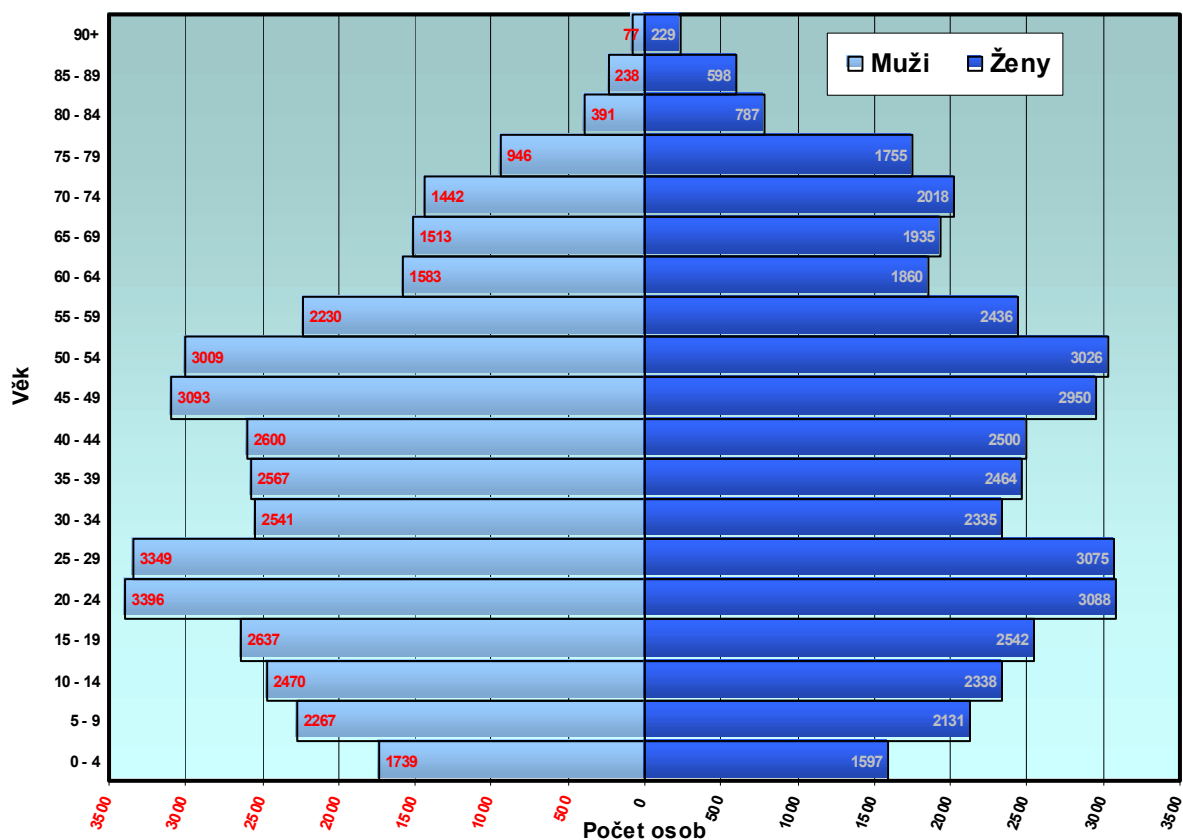
Graf 4.2. - 1: Věková struktura obyvatelstva k 1.3.2001 v Královéhradeckém kraji podle pohlaví

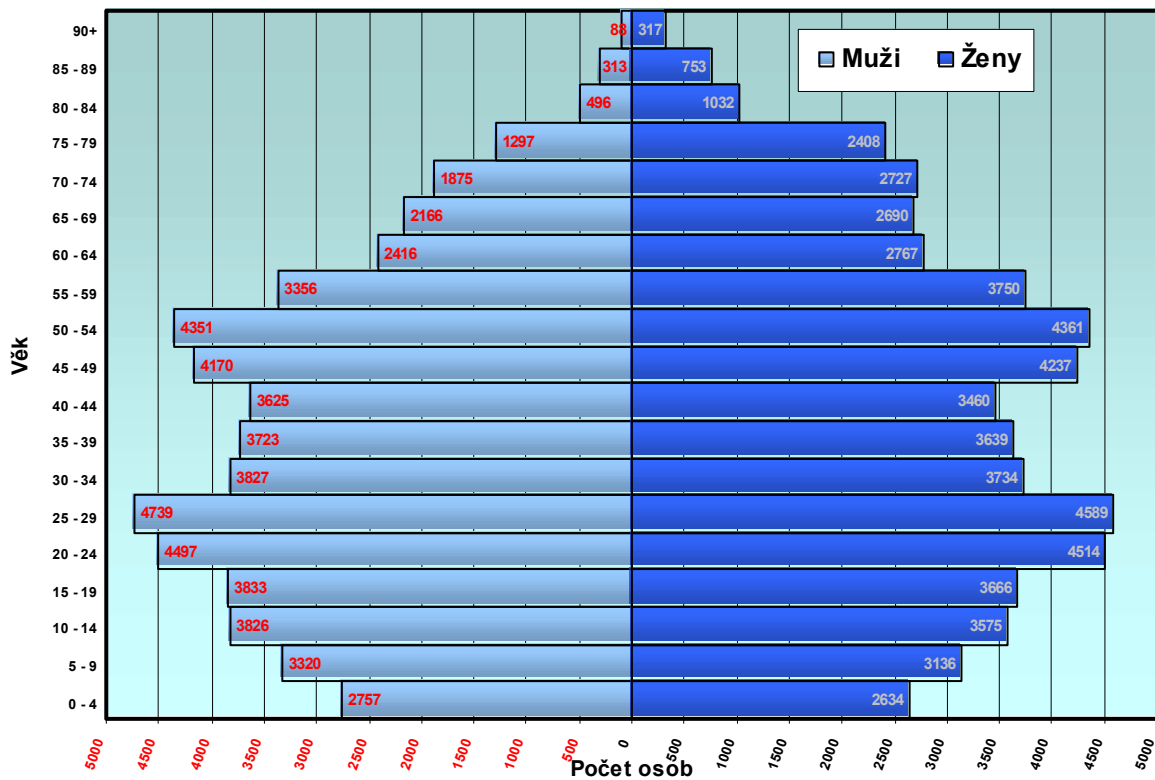
Graf 4.2. - 2: Věková struktura obyvatelstva k 1.3.2001 v okrese Hradec Králové podle pohlaví

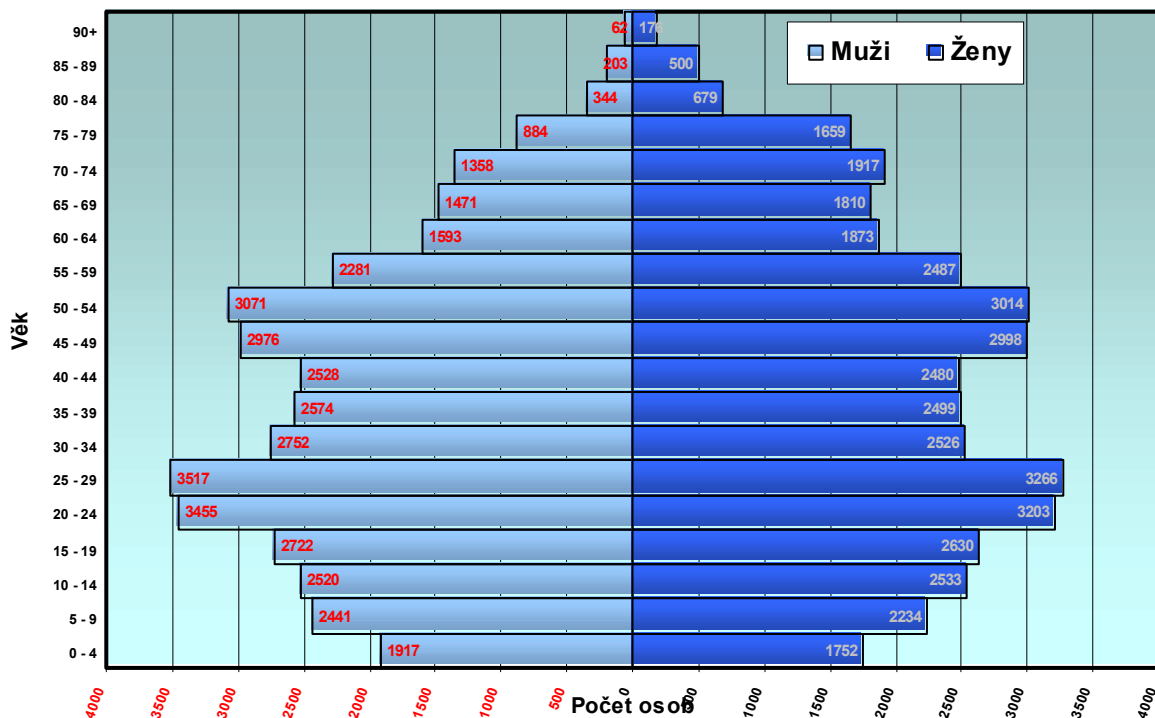
Graf 4.2. - 3: Věková struktura obyvatelstva k 1.3.2001 v okrese Jičín podle pohlaví

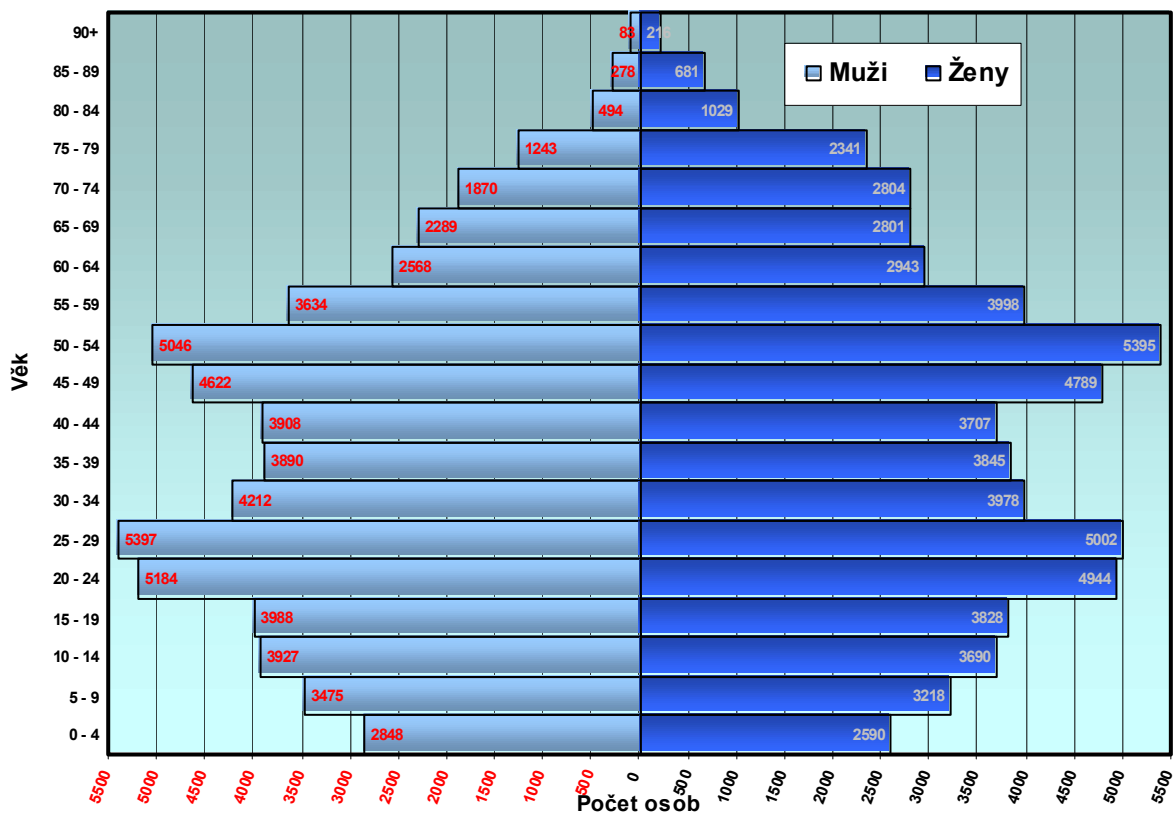
Graf 4.2. - 4: Věková struktura obyvatelstva k 1.3.2001 v okrese Náchod podle pohlaví

Graf 4.2. - 5: Věková struktura obyvatelstva k 1.3.2001 v okrese Rychnov nad Kněžnou podle pohlaví

Graf 4.2. - 6: Věková struktura obyvatelstva k 1.3.2001 v okrese Trutnov podle pohlaví

4.3. Vzdělanostní struktura obyvatelstva

Úroveň vzdělanosti patří mezi nejdůležitější faktory ovlivňující sociální a ekonomické „klima“ v regionu. V současné etapě ekonomického rozvoje, kdy se těžiště ekonomických aktivit přesouvá do terciéru příp. kvartéru, rozhoduje úroveň vzdělanosti významným způsobem o úspěšnosti, příp. neúspěšnosti hospodářského rozvoje, a to jak na úrovni států, tak i na úrovni regionů.

Relativně uspokojivá úroveň průměrné vzdělanosti obyvatel kraje je značně ovlivněna velmi příznivou vzdělanostní situací v krajském městě. Hradec Králové je jediným vysokoškolským centrem v kraji a patří mezi nejdůležitější centra vzdělanosti v ČR. To nepřímo dokládá také vysoký podíl obyvatel s VŠ vzděláním v tomto městě, který v době SLDB 2001 činil téměř 15% (jeden z nejvyšších podílů v ČR vůbec). Úroveň vzdělanosti obyvatel v krajském městě, resp. jeho mikroregionu, ovlivňuje pochopitelně rozhodujícím způsobem také míru vzdělanosti v celém okrese a zastihuje tak do jisté míry méně příznivou situaci v jeho zbyvajících částech, např. na Nechanicku je vzdělanost obyvatel velmi nízká.

V ostatních okresech kraje dosahuje míra vzdělanosti obyvatel z hlediska ČR podprůměrných hodnot. Podíl vysokoškoláků se ve všech okresech pohyboval kolem 6%, podíl obyvatel se středoškolským vzděláním s maturitou mezi 26-28% (údaje ze SLDB 2001). Na úrovni spádových obvodů obcí s rozšířenou působností dosahuje obecně vyšší míru vzdělanosti obyvatelstvo v mikroregionech větších regionálních center (jak na úrovni kraje tak i ČR platí pozitivní závislost mezi úrovní vzdělanosti obyvatel a populační velikostí obce). Kromě mikroregionů okresních měst je úroveň vzdělanosti obyvatel vysoká v mikroregionech ležících zhruba v ose Rychnov – Trutnov. Jedná se o územní jednotky tvořící jednu ze zmiňovaných rozvojových os kraje charakteristickou právě vyšší koncentrací větších středisek osídlení (Dobruška, Nové Město n/M).

Tabulka 4.3. – 1: Nejvyšší dokončené vzdělání v roce 2001

Okres, kraj, ČR	SŠ	VŠ	SŠ v %	VŠ v %	Index vzdělanosti
Okres Hradec Králové	43 305	14 643	31,92%	10,79%	53,50
Okres Jičín	18 148	4 115	27,80%	6,31%	40,42
Okres Náchod	26 076	5 683	27,91%	6,08%	40,07
Okres Rychnov n/K	18 507	4 122	28,25%	6,29%	40,83
Okres Trutnov	26 483	5 934	26,23%	5,88%	37,99
Kraj Královéhradecký	132 519	34 497	28,76%	7,49%	43,74
Česká republika	2 430 734	762 235	28,36%	8,89%	46,14

Poznámka: Relativní hodnoty vztaheny k počtu obyvatel nad 15 let; index vzdělanosti – podíl obyv. se středoškolským vzděláním + dvojnásobek podílu vysokoškolsky vzdělaných

Zdroj: SLDB 2001

Tabulka 4.3. – 1: Vzdělanost obyvatelstva v roce 2001 (obce s rozšířenou působností – POU III)

POU III	SŠ	VŠ	SŠ v %	VŠ v %	Index vzdělanosti
Broumov	3 264	530	22,68%	3,68%	30,05
Dobruška	4 614	1 047	28,54%	6,48%	41,49
Dvůr Králové n/L	5 935	2 314	25,91%	10,10%	46,11
Hořice	4 289	885	28,40%	5,86%	40,12
Hradec Králové	40 237	13 844	32,92%	11,33%	55,57
Jaroměř	3 975	956	25,22%	6,07%	37,35
Jičín	10 741	2 529	27,54%	6,48%	40,51
Kostelec nad Orlicí	5 712	1 225	27,85%	5,97%	39,79
Náchod	15 113	3 282	29,42%	6,39%	42,20
Nová Paka	3 115	671	28,05%	6,04%	40,13
Nové Město n/M	3 724	915	31,31%	7,69%	46,69
Nový Bydžov	3 229	604	22,82%	4,27%	31,36
Rychnov n/K	8 019	1 768	28,51%	6,29%	41,08
Trutnov	14 435	3 278	26,44%	6,01%	38,46
Vrchlabí	6 113	1 308	26,00%	5,56%	37,12

Zdroj: SLDB 2001

5. Ekonomická základna

5.1. Základní charakteristika

Vývoj hospodářství a charakter ekonomické základny Královéhradeckého kraje byl ovlivněn přírodními podmínkami. V severovýchodní hornaté části kraje s méně příznivými podmínkami pro zemědělství došlo v období industrializace k rychlému rozmachu textilního průmyslu a následně i strojírenství. Ekonomický rozvoj se soustředil do většího počtu menších měst v podhůří. Územní rozptýlenost průmyslové výroby se v této části kraje nepodařilo násilně překonat ani v období socialistického rozvoje, kdy byla většina malých výrobních závodů alespoň administrativně sloučena. Zemědělská výroba byla v horských oblastech zastoupena především chovem skotu, v podhůří bylo tradiční pěstování lnu.

Charakter výrobní základny v nížinaté části kraje (oblast České tabule) je svojí odvětvovou strukturou, ale i prostorovým rozmístěním odlišný. Zemědělství bylo zaměřeno více na rostlinnou výrobu a jeho váha v ekonomickém systému byla díky přírodním podmínkám pochopitelně vyšší. Ekonomický i populační rozvoj Hradce Králové, příp. hradecko-pardubické kvaziaglomerace vedl ve srovnání s hornatým pohraničím k podstatně vyšší územní koncentraci průmyslové výroby. Slabší ekonomickou váhu mělo v rámci kraje tradičně Jičínsko.

V poválečném období byl sociálně-ekonomický vývoj negativně ovlivněn odsunem německého obyvatelstva a po nástupu komunismu také rozsáhlým zestátněním a združstevňováním. Na „přirozenou“ trajektorii rozvoje se ekonomika vrátila po r. 1989. Privatizace a restrukturalizace ekonomické základny vedla k útlumu zemědělské i průmyslové výroby. Naproti tomu začal rychleji stoupat význam sektoru služeb, který byl v období před r. 1989 silně poddimenzován. Velké podniky v kraji se většinou rozpadly na řadu menších subjektů. Významnou roli při revitalizaci ekonomiky hrají v současné době také zahraniční investice.

V absolutních hodnotách průmyslové produkce je váha kraje ve srovnání s ostatními VÚSC podprůměrná (v roce 2000 necelých 5% na celkové tvorbě HDP. V relativních hodnotách HDP v přepočtu na 1 obyvatele je ovšem ekonomický význam kraje podstatně vyšší, vykazuje rostoucí dynamiku – z 10. místa mezi kraji v roce 1995 dosáhl kraj v roce 2000 5. místa.

5.2. Hospodářské ukazatele

5.2.1. Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt (HDP) na území dnešního Královéhradeckého kraje zaznamenal v období 1995 až 2000 mírně rostoucí tendenci, avšak nárůst mezi jednotlivými lety měl klesající dynamiku.

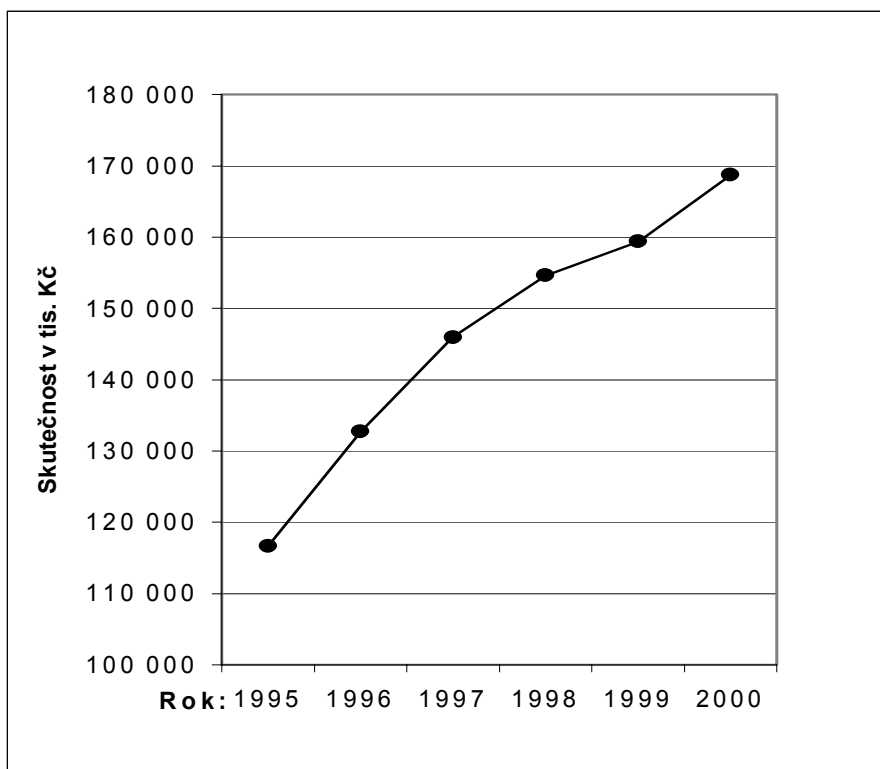
Tabulka 5.2.1. – 1: Tvorba HDP na území dnešního Královéhradeckého kraje v období 1995 až 2000

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000
HDP v mil. Kč	64 631	73 481	80 758	85 466	88 004	93 039
Srovnání s rokem 1995 v %	100	114	125	132	136	144
Nárůst k předcházejícímu roku v %	x	14	11	7	4	8

Tabulka 5.2.1. – 2: HDP v tis.Kč na 1 obyvatele na území dnešního Královéhradeckého kraje v období 1995 až 2000

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000
HDP v tis. Kč na 1 obyvatele	116 629	132 710	145 971	154 617	159 387	168 764
Srovnání v %	100	114	125	133	137	145

Graf 5.2.1. – 1: Průběh růstu HDP v tis. Kč na 1 obyvatele v období 1995 až 2000 dosažený na území dnešního Královéhradeckého kraje

Tabulka 5.2.1. – 3: Srovnání HDP na 1 obyvatele dnešního Královéhradeckého kraje v paritě kupní síly (PPS) s výsledky patnácti zemí EU (EU 15) v období 1995 až 2000

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Poměr v %	54	57	57	52	51	53

Parita kupní síly – evropskou obdobou PPP (Power Parity Purchasing), účelem jejího zavedení je eliminovat deformaci směnitelnosti kursu měn, vychází z přesného sledování cenové statistiky vytypovaných reprezentantů spotřebitelských cen a příjmů rodin (obyvatel).

Z předcházející tabulky 5.2.1. – 3. je patrné, že HDP na 1 obyvatele dnešního Královéhradeckého kraje dosáhl ve srovnání se zeměmi EU 15 v paritě kupní síly v období 1995 až 2000 mírně nadpoloviční hodnoty a je tak značně vzdálen od hodnoty 75%, která představuje určitý mezník pro absorpci fondů EU.

Daleko lépe vyznělo pro náš kraj podobné srovnání s průměrem HDP v paritě kupní síly zemí CECC10 (Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko, Slovenská republika a Slovinsko) jak ukazuje následující tabulka. Na druhé straně je zde dobře vidět vliv ekonomické krize ČR z roku 1997, která přibrzdila hospodářský růst naší země a jí dosažené hodnoty HDP z období 1997 až 1999 jsou ovlivněny touto skutečností. (CEC – středoevropské země (Central European Countries))

Tabulka 5.2.1. – 4: Srovnání HDP na 1 obyvatele dnešního Královéhradeckého kraje v paritě kupní síly se zeměmi CECC 10 v období 1995 až 2000

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Poměr v %	145	146	145	135	132	137

Následující tabulky a grafy uvádějí dosažené výsledky HDP ČR a jednotlivých dnešních krajů a to jak v hodnotách v tis.Kč na 1 obyvatele, tak v paritní kupní síle. Srovnáním dosažených HDP vidíme, že ekonomická výkonnost dnešního Královéhradeckého kraje v období 1995 až 1999 řadila tento region do průměrné úrovně v rámci ČR. Avšak dosažený vyšší výsledek HDP v roce 2000 umístil Královéhradecký kraj na páté místo mezi čtrnácti kraji, těsně za třetím a čtvrtým krajem (Brněnský a Budějovický (dnes Jihočeský/ kraj), kde bezkonkurenční postavení zaujímá hl. město Praha. Její ekonomické postavení tak významně ovlivňuje průměrnou hodnotu HDP ČR, že ani jeden kraj v naší zemi nemá průměrnou hospodářskou výkonnost (HDP v tis.Kč na 1 obyvatele) vyšší než je průměr v ČR! Podobný obraz poskytuje tabulka 5.2.1. – 5 srovnávající HDP našich krajů v paritě kupní síly s EU 15.

Tabulka 5.2.1. – 5: Výsledky dosažených HDP jednotlivých krajů ČR v tis. Kč. na 1 obyvatele v letech 1995 až 2000

Regionální struktura (kraje, oblasti)	HDP na 1 obyvatele v tis. Kč					
	1995	1996	1997	1998	1999	2000
NUTS3 – Kraj:						
Praha	245,3	271,9	308,8	363,2	388,9	408,3
Středočeský kraj	103,9	118,0	127,6	143,3	151,7	159,8
Budějovický kraj	121,6	139,7	149,2	161,2	165,0	170,7
Plzeňský kraj	132,9	154,0	161,6	170,3	175,3	184,8
Karlovarský kraj	122,8	136,0	138,7	146,2	149,1	157,3
Ústecký kraj	126,1	144,3	145,4	153,4	155,0	155,3
Liberecký kraj	114,0	128,3	138,1	144,3	151,8	161,0
Královéhradecký kraj	116,6	132,7	146,0	154,6	159,4	168,8
Pardubický kraj	117,9	131,3	142,5	154,5	155,4	160,6
Jihlavský kraj	108,4	124,8	129,4	138,0	144,6	152,8
Brněnský kraj	124,0	141,8	151,0	164,2	166,3	172,0
Olomoucký kraj	110,8	127,8	134,6	139,0	143,4	148,5
Zlínský kraj	116,8	129,1	143,6	152,8	152,7	158,1
Ostravský kraj	126,2	149,1	153,1	158,1	157,6	159,7
Česká republika	133,7	151,9	163,0	177,7	183,5	190,8

5.2.2. Hrubá přidaná hodnota

Hrubá přidaná hodnota (HPH) vyjadřuje svou hodnotou objem vložené práce v průběhu výrobního procesu a vypovídá také o úrovni a moderním stupni výrobní technologie. Následující tabulka vykazuje dosažené hodnoty HPH našeho kraje v letech 1995 až 2000 a zároveň ukazuje podíl jednotlivých průmyslových odvětví (v %) na celkovém HPH. Z uvedených čísel je patrný postupný nárůst HPH. Její dynamika se v letech poklesu ekonomické výkonnosti ČR (1997 – 1999) snížila, výsledek roku 2000 naznačuje obrat k lepšímu.

V porovnání podílů jednotlivých odvětví na HPH vyniká úloha zpracovatelského průmyslu, který více než jednou třetinou tvoří HPH Královéhradeckého kraje.

Tabulka 5.2.2. – 1: HPH v mil.Kč Královéhradeckého kraje a její zastoupení podle odvětví OKEČ (oborová klasifikace ekonomických činností) v období 1995 až 2000

Roky:	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Hrubá přidaná hodnota celkem v mil. Kč:	60 398	67 984	75 204	79 851	81 370	85 848
V tom dále podle odvětví OKEČ (v %):						
A Zemědělství, myslivost, lesní hospodářství	7,1	7,2	6,3	6,3	5,8	5,7
B Rybolov	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
C Dobývání nerostných surovin	0,3	0,4	0,4	0,3	0,2	0,2
D Zpracovatelský průmysl	31,2	34,3	35,0	34,9	35,1	37,6
E Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	4,5	5,4	4,0	4,2	4,1	3,8
F Stavebnictví	8,8	7,8	7,8	7,1	7,1	7,0
G Obchod, opravy motorových vozidel a spotř. zboží	11,7	9,9	12,0	11,4	11,8	10,8
H Pohostinství a ubytování	2,9	2,5	2,1	1,6	1,5	1,6
I Doprava, skladování, pošty a telekomunikace	7,6	7,0	7,0	7,0	6,7	6,2
J Peněžnictví a pojišťovnictví	3,8	3,0	2,8	3,8	3,6	2,7
K Činnosti v oblasti nemovitostí, služby pro podniky, výzkum a vývoj	6,6	6,4	7,0	7,3	6,8	6,9
L Ostatní *	15,4	15,9	15,7	16,2	17,1	17,4

* zde jsou vedeny nevýrobní obory (veřejná správa, obrana, školství apod.)

Pravidelný nárůst HPH vykazoval jen zpracovatelský průmysl, což vzhledem k jeho výraznému zastoupení v našem kraji je pozitivním jevem. Další kapitola nabídne bližší pohled na vnitřní členění zpracovatelského průmyslu z pohledu příbuzného ekonomického parametru – tržeb z průmyslové činnosti.

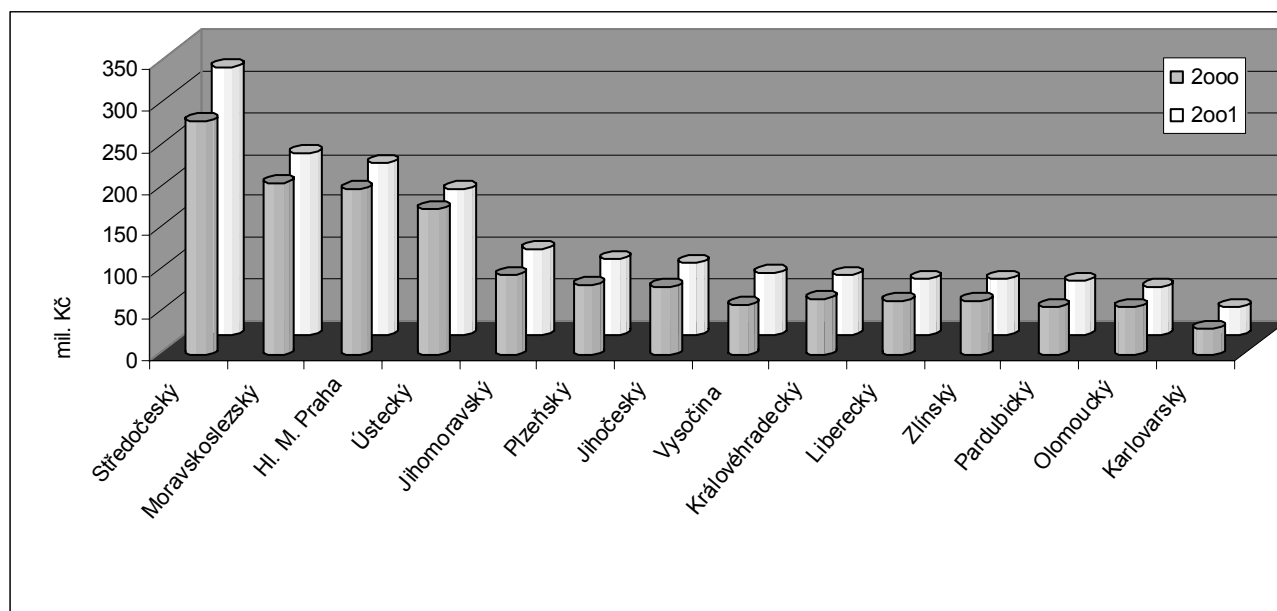
5.2.3. Tržby z průmyslové činnosti

Podle výsledků za rok 2001 (viz následující tabulka) zaujímá Královéhradecký kraj v současné době osmé místo mezi čtrnácti kraji ČR v tvorbě tržeb z průmyslové činnosti včetně služeb a páté místo mezi kraji v indexu růstu tohoto ukazatele za sledované období roku 2001 resp. 2000. Z tabulky tržeb z průmyslové činnosti jednotlivých oborů je zřejmé, že celkem sedm oborů průmyslové činnosti je v současné době motorem ekonomiky Královéhradeckého kraje. Jsou to odvětví – výroba dopravních prostředků, textilní a oděvní průmysl, výroba elektrických a optických přístrojů, výroba kovů a kovárenských výrobků, potravinářský a tabákový průmysl, výroba strojů a zařízení a gumárenský a plastikářský průmysl. Posledně jmenovaný pak zaznamenal druhou nejvyšší dynamiku růstu (117,1%) za odvětvím výroby dopravních prostředků. Tato čísla korespondují s hodnotami zaměstnanosti podniků uvedená pro obory zpracovatelského průmyslu.

Tabulka 5.2.3. – 1: Přehled tržeb z prodeje vlastních výrobků a služeb krajů ČR pro podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v daném kraji za rok 2001 a jeho index růstu ve srovnání s rokem 2000.

Kraj:	počet podnikat. subjektů	Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb					
		celkem (včetně služeb)			z průmyslové činnosti		
		skutečnost v tis. Kč		index	skutečnost v tis. Kč		index
		rok 2001	rok 2000	01/00	rok 2001	rok 2000	01/00
Hl. M. Praha	208	231 087 754	216 828 028	106,6	205 537 384	199 462 074	103,0
Středočeský	221	323 172 867	283 515 272	114,0	321 015 779	282 360 350	113,7
Jihočeský	164	91 902 746	85 680 130	107,3	87 465 523	82 254 365	106,3
Plzeňský	114	96 784 693	87 633 108	110,4	91 362 135	83 581 922	109,3
Karlovarský	93	32 867 658	30 151 230	109,0	32 009 104	29 742 702	107,6
Ústecký	159	193 948 931	194 137 080	99,9	173 640 140	176 215 011	98,5
Liberecký	116	67 647 069	63 919 444	105,8	67 038 312	63 632 261	105,5
Královéhradecký	157	86 903 359	78 234 123	111,1	72 687 698	66 706 109	109,0
Pardubický	121	65 716 850	57 097 610	115,1	64 936 228	56 657 817	114,6
Vysočina	150	73 814 994	58 942 096	125,2	73 404 876	58 681 705	125,1
Jihomoravský	236	129 401 219	114 633 197	112,9	103 121 121	95 620 497	107,8
Olomoucký	140	59 134 368	58 028 170	101,9	57 494 869	56 862 305	101,1
Zlínský	135	68 327 430	64 265 044	106,3	67 331 898	63 790 157	105,6
Moravskoslezský	174	235 261 657	218 615 009	107,6	218 793 369	205 597 537	106,4
ČR celkem	2 218	1 755 971 595	1 611 679 541	109,0	1 635 838 436	1 521 046 812	107,5

Graf 5.2.3.-1.: Grafické znázornění tržeb z průmyslové činnosti krajů v České republice v roce 2001 a jejich nárůst ve srovnání s rokem 2000

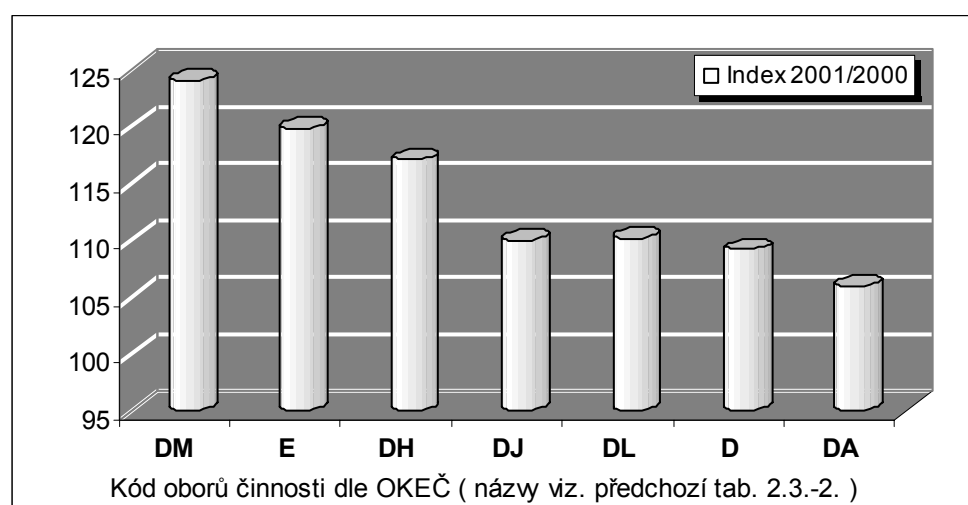
Tabulka 5.2.3. – 2: Přehled tržeb z prodeje vlastních výrobků a služeb podniků se 100 a více zaměstnanci sídlících v Královéhradeckém kraji podle oborového členění OKEČ za rok 2001 a jeho index růstu ve srovnání s rokem 2000

2.3.-2.	Oborového členění dle OKEČ	Počet podnikat. Subjektů	Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb z průmyslové činnosti celkem	
			Skutečnost v tis. Kč	Index 2001/2000
	Kraj celkem	157	86 903 359	111,1
	C Dobývání nerostných surovin	.	.	.
	CA Dobývání energetických surovin	.	.	.
	CB Dobývání ostatních nerostných surovin	.	.	.
	D Zpracovatelský průmysl	147	68 385 200	109,2
	DA Průmysl potravinářský a tabákový	20	7 150 624	105,9
	DB Textilní a oděvní průmysl	25	11 285 300	101,9
	DC Kožedělný průmysl	.	.	.
	DD Dřevozpracující průmysl	.	.	.
	DE Papírenský a polygrafický průmysl vydav. čin.	4	2 457 243	94,0
	DF Koksování, rafinerie, zpracování ropy	.	.	.
	DG Chemický a farmaceutický průmysl	.	.	.
	DH Gumárenský a plastikařský průmysl	7	4 375 703	117,1
	DI Průmysl skla, keramiky a stavebních hmot	5	2 039 403	106,6
	DJ Výroba kovů a kovárenských výrobků	21	8 743 051	110,0
	DK Výroba strojů a zařízení	26	6 981 980	107,8
	DL Výroba elektrických a optických přístrojů	20	10 573 216	110,2
	DM Výroba dopravních prostředků	6	11 573 216	124,1
	DN Zpracovatelský průmysl jinde neuvedený	5	1 568 960	98,2
	E Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	7	17 802 446	119,8

(zvýrazněné řádky zdrojem pro graf 2.3.-2)

Prezentované výsledky ekonomických parametrů HDP, HPH a tržeb z průmyslových činností a jejich porovnání s ostatními kraji či regiony vypovídají, že rok 2000 představuje pozitivní obrat v ekonomickém rozvoji Královéhradeckého kraje, s nadprůměrnou dynamikou růstu mezi ostatními kraji ČR.

Graf 5.2.3. – 2: Grafické zpracování dynamiky indexu růstu tržeb za období 2001/2000 vybraných oborů zpracovatelského průmyslu

Prezentované výsledky tržeb z průmyslové činnosti včetně služeb doplňují poznání předcházejících kapitol, že v ekonomickém rozvoji kraje nastal v období 1999, 2000 příznivý obrat. Nejvíce k němu

přispěl zpracovatelský průmysl a v jeho rámci výrobní obory představené v grafu 5.1.3. – 2. Teprve výsledky dalších let ukáží, zda bude nastoupený trend pokračovat.

Dosažené hodnoty tržeb z průmyslové činnosti jsou do určité míry ovlivněny sběrem dat od podniků se 100 a více zaměstnanci. Zejména v Královéhradeckém kraji je silná základna firem zaměstnávajících 20 až 99 pracovníků.

5.3. Struktura podnikatelské sféry

Cílem této kapitoly je seznámit čtenáře jak s celkovou základnou ekonomických subjektů Královéhradeckého kraje, tak s některými zvolenými skupinami podnikatelských jednotek podle počtu zaměstnanců či majetkového vlastnictví. Uvedený postup zpracování přinese přesnější pohled na profil ekonomické (podnikatelské) základny kraje především podle velikosti firem a jejich zastoupení v okresech sledovaného kraje.

5.3.1. Registr ekonomických subjektů, základní přehled

Český statistický úřad (ČSU) evidoval k 31.12.2001 v databázi pojmenované Registr ekonomických subjektů (RES) celkem 111 450 subjektů v nově utvořeném Královéhradeckém kraji. Uvedená databáze je tvořena přebíráním informací z obchodních a živnostenských rejstříků na daném území. Následující tabulky ukazují přehled počtu ekonomických subjektů podle kriteria počtu zaměstnanců, případně podle charakteru podnikatelského či nepodnikatelského zaměření subjektů.

Tabulka 5.3.1. – 1: Mezikrajové srovnání evidovaného počtu dvou kategorií podnikatelských subjektů a jejich přepočítání na 100 obyvatel daného území (Zdroj RES k 31. 12. 2001)

Jednotlivé kraje:	RES celkem* ¹	/100 obyv.	soukr. podn.* ²	/100 obyv.	obchod. spol.* ³	/100obyv. ^{*4}
Hl. m. Praha	384 322	33	275 092	24	72 464	6,1
Středočeský	231 281	20	194 178	17	16 492	1,5
Jihočeský	128 073	20	106 556	17	10 088	1,6
Plzeňský	111 961	20	91 687	17	8 712	1,5
Karlovarský	63 164	21	51 926	17	4 450	1,4
Ústecký	145 010	18	120 285	15	12 012	1,4
Liberecký	93 186	22	79 036	18	7 819	1,8
Královéhradecký	111 450	20	94 122	17	8 775	1,6
Pardubický	92 074	18	77 120	15	7 000	1,3
Vysočina	86 895	17	73 283	14	5 469	1,1
Jihomoravský	231 492	20	188 454	17	27 081	2,4
Olomoucký	115 328	18	99 690	16	7 539	1,2
Zlínský	119 055	20	101 842	17	10 360	1,7
Moravskoslezský	208 271	16	178 811	14	16 376	1,3
ČR celkem	2 121 562	21	1 732 082	17	214 637	2

*1 počet jednotek v Registru ekonomických subjektů k 31.12.2001

*2 soukromí podnikatelé včetně samostatně hospodařících rolníků a osob podnikajících podle zvláštních předpisů

*3 obchodní společnosti

*4 zkratka vždy vyjadřuje: počet subjektů uvedených v předchozím sloupci na sto obyvatel daného regionu

Tabulka 5.3.1. – 1 vykazuje rozložení registrovaných ekonomických subjektů v rámci ČR. Z výsledků jejich koncentrace vidíme, že Královéhradecký kraj zaujímá střední postavení pomyslné mezikrajové tabulky. Ve všech kategoriích dominuje hlavní město Praha, zejména v registraci obchodních společností.

Tabulka 5.3.1. – 2: Úplný číselný přehled podniků v Královéhradeckém kraji podle okresů a kategorií počtu zaměstnanců evidovaných v RES k 31.12.2001

Počet zaměstnanců	Kraj celkem	Jednotlivé okresy Královéhradeckého kraje				
		Hradec Králové	Jičín	Náchod	Rychnov n. Kněžnou	Trutnov
Neuvedeno	15 026	4 691	2 099	2 874	2 193	3 169
0	69 727	19 552	11 889	10 329	10 959	16 998
1 – 5	22 101	9 304	1 527	7 393	1 207	2 670
6 – 9	1 534	574	182	285	183	310
10 – 19	1399	502	160	265	161	311
20 – 24	302	107	35	58	40	62
25 – 49	671	215	78	126	102	150
Malé firmy celkem	110 760	34 945	15 970	21 330	14 845	23 670
50 – 66	375	117	52	80	38	88
100 – 199	187	63	35	36	23	30
200 – 249	30	9	4	7	5	5
střední firmy celkem	592	189	91	123	66	123
250 – 499	53	22	5	10	6	10
500 – 999	34	5	5	6	6	12
1 000 - 1 499	3	2	0	0	0	1
1 500 - 1 999	4	1	1	1	0	1
2 000 – 2 499	2	1	0	0	0	1
2 500 – 2 999	0	0	0	0	0	0
3 000 – 3 999	2	2	0	0	0	0
nad 4 000	0	0	0	0	0	0
Velké firmy celkem	98	33	11	17	12	25
KRAJ celkem	111 450	35 167	16 072	21 470	14 923	23 818

Tabulka 5.3.1. – 2. uvádí sumární přehled registrovaných ekonomických subjektů rozlišených podle rozpětí počtu zaměstnanců (kategorie). Oddělíme-li první dvě z nich (neuvedeno a 0 zaměstnanců), které představují především fyzické osoby a samostatně hospodařící rolníky, v dalších kategoriích nalezneme celkem 26 599 malých a středních podniků (MSP do 249 zaměstnanců) majících sídlo v našem kraji. Uvedený počet mnohonásobně převyšuje četnost tzv. velkých podniků v našem kraji (98 podniků nad 250 zaměstnanců). Vezmeme-li střední hodnoty rozpětí jednotlivých kategorií počtu zaměstnanců a znásobíme-li je příslušným počtem subjektů zjistíme, že malé a střední podniky zaměstnávají cca 118,5 tisíc pracovníků. Velké subjekty potom 67,6 tisíc zaměstnanců. Porovnáme-li počty malých a středních podniků s počtem velkých firem a přihlédneme-li k potenciálu zaměstnanosti obou skupin, vidíme důležitost a význam sektoru malých a středních podniků (MSP) pro Královéhradecký kraj. Tato skutečnost je ještě zvýrazněna absencí obřích podniků v našem kraji, které zaměstnávají např. 10 a více tisíc zaměstnanců. V souladu s výše uvedeným hodnocením je vhodné zde poznamenat, že kategorie MSP potřebuje pro svůj rozvoj odpovídající podporu a servis ze strany státu a servisních organizací k tomu určených (komory aj.).

Tabulka 5.3.1. – 3: Počet subjektů zapsaných v RES (Registru ekonomických subjektů) v Královéhradeckém kraji a jeho okresech k 31.12.2001 rozlišených dle právní formy

3.1-3	Právní forma	Kraj celkem	Počty subjektů v okresech Královéhradeckého kraje				
			Hradec Králové	Jičín	Náchod	Rychnov n. Kn.	Trutnov
podnikatelské zaměření	FO* ¹ nezapsaná v OR* ²	79 636	24 363	11 536	15 131	10 196	18 410
	FO zapsaná v OR	944	348	119	188	104	185
	FO ostatní* ³ nezapsaná v OR	5 666	2 070	823	1 047	821	905
	Samostatně hosp. rolníci	7 876	1 684	1 383	1 944	1 813	1 052
	Zahraniční osoba* ⁴	1 583	787	195	310	108	183
	Akciové společnosti	716	341	74	109	71	121
	Společnosti s ruč. omezeným	7 600	3 249	764	1 348	704	1 535
	Komanditní společnosti	23	13	3	5	1	1
	Veřejné obchodní společnosti	436	185	76	59	28	88
	Družstva	560	278	54	68	68	92
	Státní podniky	61	20	4	9	9	19
	Ostatní subjekty podnik.zam.* ⁵	262	128	9	36	30	59
	Celkem podnikatel. zaměř.	105 363	33 466	15 040	20 254	13 953	22 650
	nepod.	Komory a zájmové sdružení právnických osob	78	23	9	13	18
Subjekty nepodnikatelského charakteru * ⁶		5 988	1 669	1 020	1 200	949	1 150
Český statistický úřad neuvedl		21	9	3	3	3	3
	Celkový počet subjektů	111 450	35 167	16 072	21 470	14 923	23 818

*1 zkratka FO: fyzická osoba

*2 zkratka OR: obchodní rejstřík

*3 fyzická osoba ostatní – fyzické osoby s postavením podnikatele s oprávněním k podnikání jiným než dle živnostenského zákona a zákona o soukromém podnikání hospodařících rolníků, které nejsou zapsány v obchodním rejstříku

*4 zahraniční osobou se rozumí fyzická nebo právnická osoba s bydlištěm nebo sídlem mimo území ČR podnikající v ČR dle §21 zák.č. 513/1991 Sb. Toto ustanovení se nevztahuje na fyzické osoby s bydlištěm v některém z členských států EU

*5 obecně prospěšné spol., spol. vlastníků jednotek, odštěpný závod zapsaný v OR, samostatná drobná provozovna obecního úřadu, podílové fondy, podnik nebo hospodářské zařízení sdružení

*6 nadace, školy, sdružení a spolky, církevní organizace, obecní úřady, rozpočtové a příspěvkové organizace aj.

Tabulka 5.3.1.-4: Poměr počtu podnikatelských subjektů na 100 obyvatel - pro okresy Královéhradeckého kraje (Údaje za rok 2001)

Poměr ke 100 obyvatel u:	V kraji celkem	okresy Královéhradeckého kraje				
		Hradec Králové	Jičín	Náchod	Rychnov n. Kněžnou	Trutnov
Subjektů zapsaných v RES	20	22	21	19	19	20
Fyzických osob (všech tří typů)	16	17	16	14	14	16
Ostatních subjektů s podnikat. zaměř. *	2,0	3,1	1,5	1,7	1,3	1,7

* bez samostatně hospodařících rolníků – tento údaj pak fakticky reprezentuje skupinu právnických osob

Tabulka 5.3.1. – 3 uvádí přehled počtu ekonomických subjektů evidovaných v RES s rozlišením na podnikatelské resp. nepodnikatelské zaměření. První skupina obsahuje 94,5% subjektů, druhá 5,5%. Následující tabulka 5.3.1. - 4. uvádí hustotu jednotlivých podnikatelských seskupení evidovaných v Královéhradeckém kraji a jeho pěti okresech. Z výsledků vidíme, že ve všech hodnocených kategoriích jsou mírně pod krajským průměrem okresy Náchod a Rychnov nad Kněžnou.

Na výsledcích celého kraje je patrný vliv koncentrace podnikání v Hradci Králové a jeho okolí.

Tabulka 5.3.1.-5: Samostatně výdělečně činné osoby, jak jsou zapsány u Správ sociálního zabezpečení jednotlivých okresů s rozdělením na hlavní a vedlejší činnost (ta je dále vyjádřena v procentech) a přepočítaných na 100 obyvatel daných regionů

Okresy	Osoby samostatně výdělečně činné k 31. 12. 2001						
	Celkem OSVČ		Hlavní činnost			Vedlejší činnost	
	počet	/100 ob.	počet	% z celku	/100 ob.	počet	% z celku
Hradec Králové	16 826	10,4	12 637	75,1 %	7,8	4 189	24,9 %
Jičín	7 735	10,0	6 118	79,1 %	8,0	1 617	20,9 %
Náchod	11 301	10,0	8 320	73,6 %	7,3	2 981	26,4 %
Rychnov \ Kněžnou	6 642	8,3	5 159	77,7 %	6,5	1 483	22,3 %
Trutnov	10 668	8,7	8 284	77,7 %	6,8	2 384	22,2 %
Kraj celkem	53 172	9,6	40 518	76,6 %	7,3	12 654	23,4 %

Předcházející tabulka 5.3.1. – 5 sleduje zpřesnění pohledu na mnohočetnou skupinu fyzických osob (v kraji 79 636). V rámci této kategorie je nejvýznamnější skupina osob samostatně výdělečně činných, které se svým podnikáním plně zaměstnávají (hlavní činnost). Z výsledků je patrné, že pod průměrem kraje se nacházejí okresy Rychnov nad Kněžnou a Trutnov.

5.3.2. Velké podniky

Z pohledu kritérií EU, které také převzala ČR, jsou velkými podniky myšleny subjekty zaměstnávající 250 a více osob. Následující tabulka uvádí číselný přehled velkých podniků Královéhradeckého kraje podle kategorií počtu zaměstnanců za období 1999 a 2001.

Tabulka 5.3.2. – 1: Počet podniků s 250 a více zaměstnanci v Královéhradeckém kraji podle okresů v roce 1999 a 2001 dle RES a jejich přepočítaných na 1000 obyvatel daného regionu

Region	podniky s více než 250 zaměstnanci			
	k 31.12. 2001	na 1000 ob.	k 31.12. 1999	na 1000 ob.
Královéhradecký kraj celkem	98	0,17	108	0,20
Okresy:				
Hradec Králové	33	0,20	33	0,20
Jičín	11	0,14	8	0,10
Náchod	17	0,15	20	0,18
Rychnov nad Kněžnou	12	0,15	16	0,20
Trutnov	25	0,21	31	0,26

V rozmezí tří let došlo v Královéhradeckém kraji k poklesu počtu velkých podniků o 10 subjektů. Ke snížení došlo v okresech Náchod (-4), Rychnov nad Kněžnou (-3) a Trutnov (-5). Nárůst byl zaznamenán pouze v okrese Jičín (+3). Je třeba poznamenat, že vedle podniků sídlících v našem kraji, působí na území našeho kraje některé významné závody v postavení poboček podniků registrovaných mimo Královéhradecký kraj. Tyto závody (provozovny) nejsou metodicky podchyceny do výsledků ČSÚ. Takovým příkladem jsou závody mateřského podniku ŠKODA AUTO a.s. Mladá Boleslav působících v Kvasinách (okres Rychnov nad Kněžnou) a ve Vrchlabí (okres Trutnov). Obě výrobní jednotky patřily ve sledovaném období mezi velké podniky z pohledu zaměstnanosti.

Pro komplexnější představu uvádíme jmenovitý přehled současných největších podniků se sídlem v Královéhradeckém kraji podle jednotlivých okresů.

Tabulka 5.3.2. – 2: Přehled velkých podniků v kraji (stav: leden 2002)

HRADEC KRÁLOVÉ:	KÓD*
Fakultní nemocnice Hradec Králové	450
Lesy České republiky, státní podnik	450
RUBENA, a.s.	430
Východočeská energetika, a.s.	420
PETROF s.r.o.	410
ARROW International CR, a.s.	340
ČSAD, státní podnik	340
Povodí Labe, státní podnik	340
Východočeská plynárenská, a.s.	340
Dopravní podnik města HK, a.s.	330
FOMA BOHEMIA s.r.o.	330
Hradecká pekárna s.r.o.	330
I D E A s.r.o.	330
KONZUM, spotřební družstvo	330
Lesní společnost HK, a.s.	330
Marius Pedersen, a.s.	330
PML protein. mléko, laktóza, a.s.	330
PROKEŠ & Co. s.r.o.	330
QUELLE s.r.o.	330
Radiálka Hradec Králové s.r.o.	330
Vodovody a kanalizace HK, a.s.	330
ZEM, a.s.	330
ZVU POTEZ, a.s.	330

NÁCHOD:	KÓD*
VEBA, Textilní závody, a.s.	420
ATAS elektromotory Náchod, a.s.	340
KARSIT s.r.o.	340
STAVOSTROJ, a.s.	340
TEPNA, a.s.	340
TEXTONNIA CZECH, s.r.o.	340
BARTOŇ – textilní závody, a.s.	330
ČKD Hronov, a.s.	330
ELITEX Červený Kostelec, a.s.	330
Kovopol, a.s.	330
NOVÝ ELTON, a.s.	330
Pekárny a cukrárny Náchod, a.s.	330
Sněžka v.d. Náchod	330
Zemědělské družstvo Dolany	330
ZEMKO, k.s.	330

JIČÍN:	KÓD*
MILETA, a.s.	420
AGS Jičín, a.s.	340
Continental Teves Czech Rep., s.r.o.	340
Druhá slévárna Blansko, a.s.	340
RONAL CR s.r.o.	340
AEG components s.r.o.	330
Jednota, spotř. družstvo Nová Paka	330
Krkonošské sýrárny, a.s.	330
OSNADO s.r.o.	330
ZPA Nová Paka, a.s.	330

RYCHNOV NAD KNĚŽNOU:	KÓD*
Dobrušské strojírny, a.s.	340
ESAB VAMBERK, s.r.o.	340
Federal-Mogul Friction Products, a.s.	340
Sasa Abloy AB FAB, a.s.	340
J.Porkert, a.s. - slévárna a strojírna	330
MAJA, a.s.	330

TRUTNOV:	KÓD*
TIBA, a.s.	430
JUTA, a.s.	420
Infineon Technologies Trutnov s.r.o.	410
Avon Automotive, a.s.	340
BAK, a.s.	340
Krkonošské papírny, a.s.	340
OPTREX Czech, a.s.	340
Seba T, a.s.	340
Siemens Nízkonap. spínací tech.s.r.o.	340
TAKATA - PETRI - PARTS s.r.o.	340
TEXLEN - LENA, a.s.	340
TEXLEN - Přádelna, a.s.	340
Tyco Electronics EC Trutnov s.r.o.	340
Vánoční ozdoby, DUV – družstvo	340
Eurocase Technology s.r.o.	330
HYTOS, a.s.	330
Kablo Elektro, a.s.	330
PETER – GFK s.r.o.	330
STROJTEX, a.s.	330
ZPA CZ s.r.o.	330

*Legenda: kódování dle počtu zaměstnanců

330 = 250 až 499 340 = 500 až 999

420 = 1500 až 1999 430 = 2000 až 2499

410 = 1000 až 1499

450 = 3000 až 3999

5.3.3. Malé a střední podniky

Následující tabulky uvádějí stručný přehled počtu podnikatelských subjektů evidovaných v RES rozlišených podle počtu zaměstnanců v rozmezí let 1998 až 2001. Do celkových počtů jsou zahrnuty jak fyzické tak právnické osoby. Následující tabulky 5.2.3. – 1 až 5.2.3. – 5 uvádějí přehled počtu malých a středních podniků rozlišených podle terminologie EU na firmy velmi malé, malé a střední za období 1998 až 2001.

Tabulka 5.3.3.-1: Počty malých a středních subjektů v RES podle počtu zaměstnanců v Královéhradeckém kraji

Subjekty dle RES	1998	1999	2000	2001
Celkem subjektů MSP	75 842	102 153	108 299	111 767
Neuvedený počet zaměst.	6 834	15 766	22 838	27 592
Velmi malé (0 – 9)	66588	83 727	82 279	81 083
Malé (10 – 49)	2052	2 080	2 499	2 416
Střední (50 – 249)	368	580	585	577

Tabulka 5.3.3.-2: Počty subjektů v RES podle počtu zaměstnanců v roce 1998 pro okresy Královéhradeckého kraje

Subjekty dle RES	Hr. Králové	Jičín	Náchod	Rych. n.Kn.	Trutnov	Kraj
Celkem subjektů MSP	24 607	10 780	14 581	9 238	16 636	75 842
Neuvedený počet zam.	2 167	1 022	1 269	1 264	1 112	6 834
Velmi malé (0 – 9)	21 576	9 480	12 844	7 701	14 987	66 588
Malé (10 – 49)	737	235	394	230	456	2052
Střední (50 – 249)	127	43	74	43	81	368

Tabulka 5.3.3.-3: Počty subjektů v RES podle počtu zaměstnanců v roce 1999 pro okresy Královéhradeckého kraje

Subjekty dle RES	Hr. Králové	Jičín	Náchod	Rych. n.Kn.	Trutnov	Kraj
Celkem subjektů MSP	32 002	14 790	20 005	13 779	21 580	102 153
Neuvedený počet zam.	4 859	2 217	3 016	2 552	3 122	15 766
Velmi malé (0 – 9)	26 073	12 201	16 393	10 855	18 205	83 727
Malé (10 – 49)	886	281	479	299	135	2 080
Střední (50 – 249)	184	91	117	70	118	580

Tabulka 5.3.3.-4: Počty subjektů v RES podle počtu zaměstnanců v roce 2000 pro okresy Královéhradeckého kraje

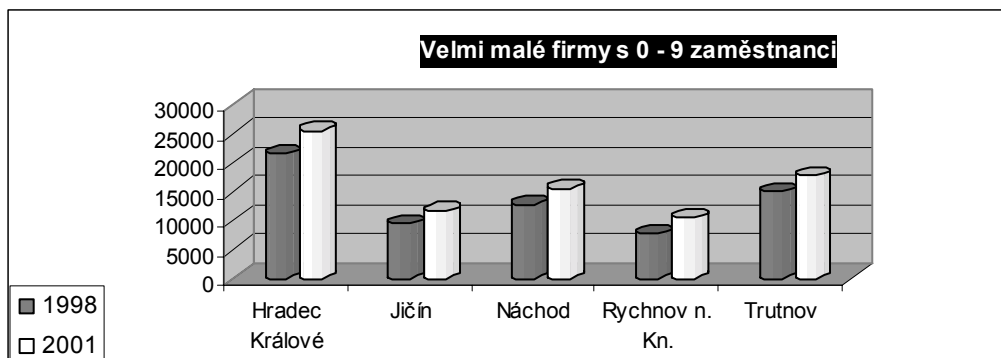
Subjekty dle RES	Hr. Králové	Jičín	Náchod	Rych. n.Kn.	Trutnov	Kraj
Celkem subjektů MSP	34 137	15 439	21 140	14 430	23 153	108 299
Neuvedený počet zam.	7 280	3 126	4 513	3 399	4 520	22 838
Velmi malé (0 – 9)	25 746	11 934	16 026	10 662	17 911	82 279
Malé (10 – 49)	897	278	461	289	574	2 499
Střední (50 – 249)	181	91	124	65	124	585

Tabulka 5.3.3.-5: Počty subjektů v RES podle počtu zaměstnanců v roce 2001 pro okresy Královéhradeckého kraje

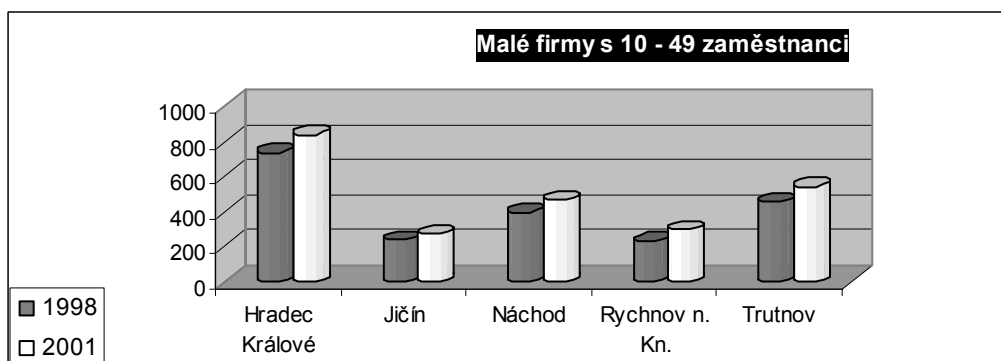
Subjekty dle RES	Hr. Králové	Jičín	Náchod	Rych. n.Kn.	Trutnov	Kraj
Celkem subjektů MSP	35 130	16 072	21 734	14 955	23 876	111 767
Neuvedený počet zam.	8 489	4 057	5 549	4 096	5 041	27 592
Velmi malé (0 – 9)	25 585	11 644	15 582	10 483	17 789	81 083
Malé (10 – 49)	840	271	466	296	543	2 416
Střední (50 – 249)	183	89	121	67	117	577

Následující grafické srovnání počtu jednotlivých skupin malých a středních podniků v rozmezí tří let (1998 a 2001, graf 5.3.3. – 1 až 3) ukazuje, že v žádné skupině nedošlo v tomto období k poklesu. Zvláště v poslední hodnocené skupině (firmy s 50 až 249 zaměstnanci) je pozitivním rysem nárůst počtu podniků této velikosti ve všech okresech kraje.

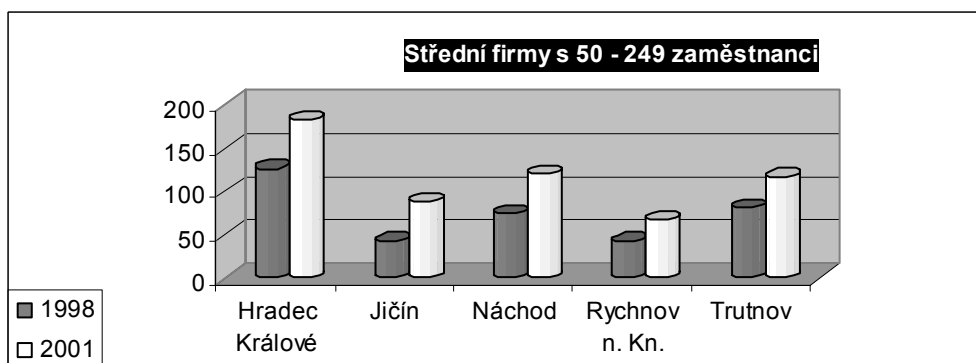
Graf 5.3.3.-1: Grafické znázornění počtu subjektů s 0 – 9 zaměstnanci evidovaných v RES pro rok 2001 a jejich srovnání s rokem 1998 v okresech Královéhradeckého kraje

Graf 5.3.3.-2: Grafické znázornění počtu subjektů s 10 – 49 zaměstnanci evidovaných v RES pro rok 2001 a jejich srovnání s rokem 1998 v okresech Královéhradeckého kraje

Graf 5.3.3.-3: Grafické znázornění počtu subjektů s 50 – 249 zaměstnanci evidovaných v RES pro rok 2001 a jejich srovnání s rokem 1998 v okresech Královéhradeckého kraje

Nadále platí pro náš kraj závěr, že v podnikatelské činnosti výrazně převažuje sektor malého a středního podnikání, který na jedné straně dokáže pružněji reagovat na změny ekonomického prostředí, na druhé straně potřebuje dostupné pomocné programy včetně dokonalejší organizovanosti svého sektoru.

5.3.4. Podniky se zahraniční majetkovou účastí

Zásadní změny uvedené do naší společnosti po roce 1989 otevřely možnost podnikání zahraničním občanům či společnostem v naší zemi. Výsledkem toho je pokračující vstup zahraničního kapitálu do ČR, zejména do Prahy, ale i dalších krajů. Je zřejmé, že jak vláda, tak ostatní politicko-hospodářské reprezentace a instituce nadále podporují trend vstupu zahraničních podnikatelů. Vzhledem k popsanému je smysluplné sledovat úspěch prosazování této hospodářské politiky.

Český statistický úřad Hradec Králové registroval ke dni 24. 1. 2002 soubor 1100 právnických osob se zahraničním nebo mezinárodním vlastnictvím. Termín zahraniční majetková účast představuje 100%ní zahraniční vlastnictví a mezinárodní majetková účast znamená vlastnictví smíšené tj. české a cizí.

Tabulka 5.3.4.-1: Přehled početního zastoupení právnických osob se zahraničním vlastnictvím podle velikosti, leden 2002

Velikost dle počtu zaměstnanců	Okres					Kraj
	HK	JC	NA	RK	TU	
Neuvedena velikost	39	16	35	4	61	155
Velmi malé firmy (do 9)	158	24	51	13	89	335
Malé firmy (10 – 49)	21	4	12	4	10	51
Střední firmy (50 – 249)	10	6	11	4	4	35
Velké firmy (nad 250)	3	3	1	3	7	17
CELKEM	231	53	110	28	171	593

Tabulka 5.3.4.-2: Přehled velkých podniků se zahraničním vlastnictvím (s více než 250 zaměstnanci)

Podnik	sídlo
AEG components s.r.o.	Jičín
ARROW International CR, a.s.	Hradec Králové
Avon Automotive, a.s.	Rudník
Continental Teves Czech Republic s.r.o.	Jičín
ESAB Vamberk s.r.o.	Vamberk
Federal-Mogul Friction Products, a.s.	Kostelec nad Orlicí
HYTOS, a.s.	Vrchlabí
Infineon Technologies Trutnov s.r.o.	Trutnov
Marius Pedersen, a.s.	Hradec Králové
OPTREX Czech, a.s.	Vrchlabí
Pewag s.r.o.	Vamberk
QUELLE s.r.o.	Hradec Králové
RONAL CR s.r.o.	Jičín
Siemens Nízkonapěťová spínací technika s.r.o.	Trutnov
TAKATA – PETRI – PARTS s.r.o.	Dolní Kalná
TEXTONNIA CZECH s.r.o.	Hronov
Tyco Electronics EC Trutnov s.r.o.	Trutnov

Celkem u 537 firem se zahraničním vlastnictvím (s větší zaměstnaností) byla individuálně zjišťována země původu kapitálového vlastnictví. Na základě dostupných údajů ve výpisech z obchodního rejstříku tedy uvádíme tabulku s přehledem zemí původu majitelů firem se zahraničním vlastnictvím.

Tabulka 5.3.4.-3: Počty firem se zahraničním vlastnictvím na území Královéhradeckého kraje (stav leden 2002)

Země	počet firem (právnických osob) dané země	Počet firem s 10 a více pracovníky
Nizozemské království	183	12
Spolková republika Německo	110	40
Ukrajina	42	2
Slovenská republika	29	3
Polská republika	21	4
Běloruská republika	17	0
Rakouská republika	16	8
Irsko	14	2
Italská republika	12	3
Spojené státy americké	11	4
Spojené království Velké Británie a Severního Irska	10	4
Švýcarská konfederace	10	1
Francouzská republika	9	4
Ruská federace	7	1
Belgické království	6	3
Makedonská republika	4	0
Dánské království	4	4
Tchaj-wan, čínská provincie	3	1
Moldavská republika	3	0
Vietnamská socialistická republika	3	1
Britské Panenské ostrovy	2	1
Čínská lidová republika	2	1
Litevská republika	2	0
Kanada	2	0
Španělské království	2	0
Bulharská republika	1	0
Indická republika	1	0
Austrálie	1	0
Íránská islámská republika	1	0
Japonsko	1	1
Lotyšská republika	1	0
Argentinská republika	1	0
Maďarská republika	1	1
Norské království	1	1
Pakistánská islámská republika	1	0
Saúdskoarabské království	1	0
Švédské království	1	0
Lucemburské velkovévodství	1	1

Tabulka 5.3.4.-5: Přehled početního zastoupení právnických osob s mezinárodním vlastnictvím (české a zahraniční) podle velikosti, leden 2002

Velikost dle počtu zaměstnanců	Okres					Kraj
	HK	JC	NA	RK	TU	
Neuvedena velikost	37	6	22	6	15	86
Velmi malé firmy (do 9)	160	25	53	13	62	313
Malé firmy (10 – 49)	24	5	13	6	13	61
Střední firmy (50 – 249)	11	3	8	2	9	33
Velké firmy (nad 250)	4	1	3	3	3	14
CELKEM	236	40	99	30	102	507

Tabulka 5.3.4.-6: Přehled velkých podniků s mezinárodním vlastnictvím (s více než 250 zaměstnanci)

Podnik	sídlo
ATAS elektromotory Náchod, a.s.	Náchod
ELITEX Červený Kostelec, a.s.	Červený Kostelec
ESAB CZ, a.s.	Vamberk
Eurocase Technology s.r.o.	Úpice
FAB, a.s.	Rychnov nad Kněžnou
Kablo Elektro, a.s.	Vrchlabí
Lesní společnost Hradec Králové, a.s.	Hradec Králové
MAJA, a.s.	Rychnov nad Kněžnou
MILETA, a.s.	Hořice
PETER - GFK s.r.o.	Kocbeře
STAVOSTROJ, a.s.	Nové Město n. Metují
Východočeská energetika, a.s.	Hradec Králové
Východočeská plynárenská, a.s.	Hradec Králové
PROKEŠ & Co. s.r.o.	Nový Bydžov

Nejsilněji zastoupenými obory u firem se zahraničním nebo mezinárodním vlastnictvím je v současné době velkoobchodní činnost (35,5%), pohostinství (9,8%), maloobchod (8,6%), dále podnikání v oblasti nemovitostí (6,7%), ve stavebnictví (5,5%) a ve službách pro podniky (5,0%). Vesměs se jedná o malé podniky. V tabulkách oborového zastoupení těchto firem uvádíme nejen absolutní počty všech právnických osob, ale také odděleně uvádíme počty středních a velkých firem se zahraničním nebo mezinárodním vlastnictvím, které na rozdíl od malých zahraničních firem nevýrobní povahy významně působí v oborech zpracovatelského průmyslu.

Tabulka 5.3.4.-7: Oborové zastoupení firem se zahraničním vlastnictvím, rok 2002

Kapitola OKEČ	Název kapitoly	Počet firem
25	Výroba pryže a plast. výrobků	11
28	Výroba kovových konstrukcí a podobné	16
45	Stavebnictví	34
51	Velkoobchod - kromě motorových vozidel	204
52	Maloobchod - kromě motorových vozidel	46
55	Pohostinství a ubytování	82
70	Činnosti v oblasti nemovitostí	57
74	Služby převážně pro podnikatele	23
	ostatní	107

Tabulka 5.3.4.-8: Oborové zastoupení firem s mezinárodním vlastnictvím, rok 2002

Kapitola OKEČ	Název kapitoly	Počet firem
15	Výroba potravin, nápojů	11
17	Textilní průmysl	11
28	Výroba kovových konstrukcí a podobné	20
29	Výroba strojů a zařízení	16
45	Stavebnictví	26
51	Velkoobchod - kromě motorových vozidel	186
52	Maloobchod - kromě motorových vozidel	49
55	Pohostinství a ubytování	26
70	Činnosti v oblasti nemovitostí	17
74	Služby převážně pro podnikatele	32
	ostatní	96

Tabulka 5.3.4.-9: Oborové zastoupení středních a velkých firem s mezinárodním vlastnictvím

Kapitola OKEČ	Název kapitoly	Počet firem
15	Výroba potravin, nápojů	3
17	Textilní průmysl	7
18	Oděvní průmysl zpracování kožehin	3
19	Výroba usní a brašnářských výrobků	1
25	Výroba pryž. a plast. výrobků	3
26	Výroba ostatních minerálních výrobků	2
27	Výroba kovů, hutní zpracování	1
28	Výroba kovových konstrukcí a podobné	5
29	Výroba strojů a zařízení	6
30	Výroba kancelářských strojů a počítačů	1
31	Výroba elektrických strojů a přístrojů	2
32	Výroba radiových, televizních a spoj. zařízení	1
34	Výroba motorových vozidel	1
40	Výroba a rozvod elektřiny, plynu, teplé vody	2
41	Úprava a rozvod vody	1
45	Stavebnictví	2
50	Prodej, údržba mot. vozidel, prod. pohon. hmot	2
51	Velkoobchod kromě motorových vozidel	2
72	Zpracování dat a související činnosti	1

Tabulka 5.3.4.-10: Oborové zastoupení středních a velkých firem se zahraničním vlastnictvím

Kapitola OKEČ	Název kapitoly	Počet firem
15	Výroba potravin, nápojů	3
17	Textilní průmysl	3
18	Oděvní průmysl, zpracování kožehin	1
20	Průmysl dřevařský kromě výroby nábytku	2
21	Výroba vlákniny, papíru	1
22	Vydavatelství a tisk	1
25	Výroba pryž.a plast.výrobků	5
26	Výroba ostatních minerálních výrobků	2
27	Výroba kovů, hutní zpracování	2
28	Výroba kovových konstrukcí a podobné	4
29	Výroba strojů a zařízení	4
30	Výroba kancelářských strojů a počítačů	1
31	Výroba elektrických strojů a přístrojů	6
32	Výroba radiových, televizních a spoj. zařízení	4
33	Výroba zdravotnických přístrojů a podobné	1
34	Výroba motorových vozidel	2
36	Výroba nábytku; ostatní zpracovatelský průmysl	4
51	Velkoobchod kromě motorových vozidel	3
52	Maloobchod kromě motorových vozidel	2
90	Odstraňování odpadu, čištění města	1

Uvedené výsledky počtu podniků se zahraničním resp. mezinárodním vlastnictvím dokladují, že náš kraj je přitažlivým místem pro zahraniční kapitál. Bohužel pro mezikrajové srovnání v této oblasti či zkoumání na poli ekonomických přínosů obou zkoumaných sektorů chybějí podklady, případně disponibilní pracovní nasazení.

5.4. Zahraniční obchod

5.4.1. Export

Celková hodnota exportovaného zboží projednávaného na celních úřadech Královéhradeckého kraje dle JCD (jednotné celní deklarace) měla ve sledovaném období trvale vzestupný trend. Od roku 1998, kdy se z našeho kraje vyvezlo zboží za 45,9 mld. Kč, vzrostl objem exportu na 69,8 mld. Kč v loňském roce 2001, což představuje nárůst 52%. Největší objem exportu míří do Německa, Polska, na Slovensko a do Francie, pokud náš export posuzujeme z hlediska cílových zemí vývozu. Vývoz do Spolkové republiky Německo několikanásobně převažuje ve srovnání s Polskem a dalšími zeměmi. Tabulka 5.4.1.-2 pro zajímavost uvádí výčet zemí, do kterých se ve sledovaných letech vyvezlo zboží za nejméně 1 miliardu Kč.

Z hlediska teritoriálních uskupení, největší objem exportu směřoval do zemí Evropské unie (Tabulka 5.4.1.-1) – vždy více než 60%. Na druhém místě zájmu exportérů stojí země CEFTA, tj. Polsko, Slovensko, Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko a Slovinsko, do kterých se vyváží přibližně pětina až čtvrtina exportovaného zboží (Graf 5.3.1.-1). Na ostatní země nebo části světa připadá méně než jedna čtvrtina, ve které jsou ovšem silně zastoupeny Spojené státy americké, Rusko a Švýcarsko.

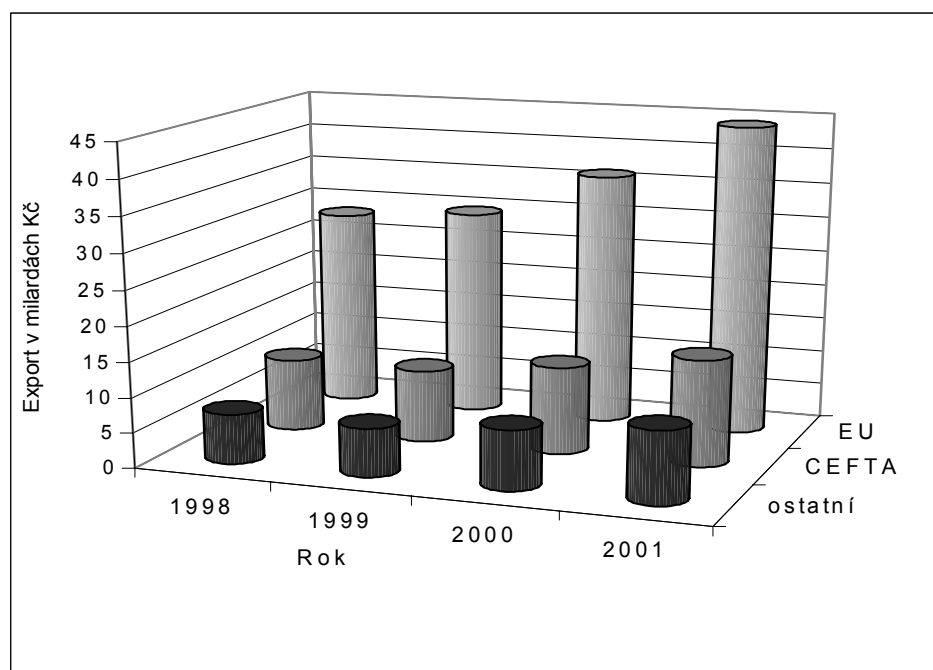
Z hlediska komodit se jednoznačně nejvíce vyváží výrobky automobilového průmyslu, elektrotechnické výrobky, strojírenské (kovové) výrobky, nezanedbatelnou roli hraje gumárenský a plastikářský průmysl. O rozmanitosti průmyslové základny kraje svědčí skutečnost, že mezi silně exportující obory dále patří papírenský průmysl, výroba nábytku, textilní průmysl, zpracování kamene, výroba hudebních nástrojů či výroba medicínských a farmaceutických výrobků.

Tabulka 5.4.1.-1: Export z Královéhradeckého kraje v letech 1998 až 2001 (v mld. Kč)

Rok	počet zemí	celkem v mld.Kč	do EU v mld.Kč	do CEFTA v mld.Kč
1998	138	45,9	28,4	10,4
1999	138	47,0	29,7	10,4
2000	135	57,3	36,3	12,5
2001	141	69,8	44,3	15,2

Poznámka: Všechny údaje o exportu a importu byly získány na Celním ředitelství Hradec Králové a jsou již několik let zpracovávány na RHK SVČ.

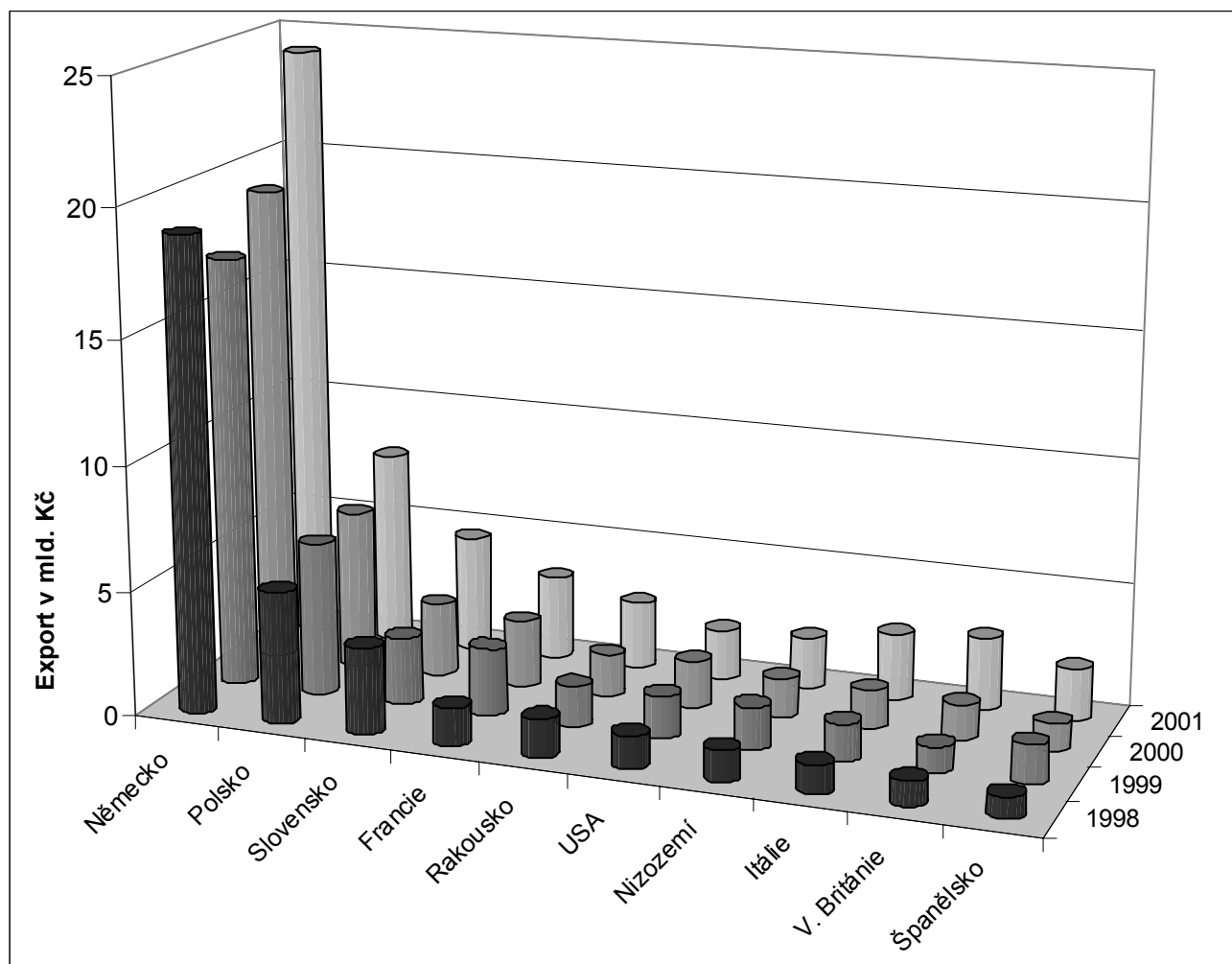
Graf 5.4.1.-1: Export z Královéhradeckého kraje v letech 1998 až 2001 (v Kč)

Tabulka 5.4.1.-2: Země, do kterých se v jednotlivých letech z Královéhradeckého kraje exportovalo zboží v hodnotě větší než 1 mld. Kč v období 1999 – 2001

1998	mld. Kč	1999	mld. Kč	2000	mld. Kč	2001	mld. Kč
Německo	18,9	Německo	17,2	Německo	21,4	Německo	24,1
Polsko	5,3	Polsko	6,1	Polsko	7,1	Polsko	7,8
Slovensko	3,5	Francie	2,7	Slovensko	3,2	Slovensko	4,7
Rakousko	1,54	Slovensko	2,7	Francie	2,9	Francie	3,4
Francie	1,52	Nizozemí	1,67	USA	2,1	Velká Británie	2,9
USA	1,33	USA	1,66	Rakousko	1,88	Itálie	2,6
Nizozemí	1,23	Rakousko	1,64	Nizozemí	1,73	Rakousko	2,7
Itálie	1,13	Estonsko	1,57	Itálie	1,72	Nizozemí	2,1
Rusko	1,09	Itálie	1,46	Velká Británie	1,52	Estonsko	2,0
Švýcarsko	1,08	Belgie	1,04	Belgie	1,41	USA	1,97
		Velká Británie	1,01	SE	1,32	Švýcarsko	1,69
		Rusko	1,01	Estonsko	1,24	Belgie	1,61
				Švýcarsko	1,21	Rusko	1,58
				Rusko	1,08	Maďarsko	1,24

Graf 5.4.1.-2: Srovnání exportních objemů z Královéhradeckého kraje do vybraných zemí v letech 1998 až 2001

Tabulka 5.4.1.-3: Přehled exportu zboží z kapitol Celního sazebníku s největším objemem exportu v letech 1998 až 2001

Kapitola celního sazebníku		Hodnota (mln. Kč) za roky:			
		1998	1999	2000	2001
39	Plasty a výrobky z nich	1,93	1,60	1,87	2,08
40	Kaučuk a výrobky z něj	1,85	1,85	2,26	2,62
48	Papír, karton a lepenka; papírenské výrobky	1,61	1,63	1,74	1,69
52	Bavlna	2,60	1,99	1,83	2,09
63	Jiné zcela zhotovené textilní výrobky	1,40	1,43	1,63	1,46
73	Výrobky ze železa nebo oceli	1,78	1,87	2,57	2,94
84	Jaderné reaktory, kotle, stroje, přístroje a mechanické nástroje	6,76	6,39	7,32	7,24
85	Elektrické stroje, přístroje a zařízení a jejich části a součásti	4,62	4,06	4,78	5,04
87	Motorová vozidla, traktory, motorová kola a jízdní kola a jiná pozemní vozidla (vyjma kolejových)	7,25	11,27	16,90	21,18
94	Nábytek; lékařsko-chirurgický nábytek; lůžkoviny a podobné potřeby; svítidla, světelné znaky, světelné ukazatele,...	1,06	1,03	1,24	1,00

Vzhledem k malému trhu České republiky musí většina výrobců hledat odbytiště mimo svůj kraj či republiku a vyvázet nezanedbatelnou část své produkce. Vývozní schopnost kraje bude vždy důležitým a bedlivě sledovaným ukazatelem v budoucnosti, na němž bude spočívat rozvoj ekonomiky každého správního území. Z údajů rozlišených podle zemí vývozu a výrobních komodit je zřejmé, že ze všech okresů našeho kraje je exportována široká škála průmyslových výrobků. Ty směřují především do Německa a do mnoha dalších zemí světa, což je pozitivním rysem. Vzhledem k tomu, že není v našem kraji dominantní exportér, jehož výsledky by významně ovlivňovaly celkovou hodnotu exportu, lze předpokládat rovnoměrný vývoj. Na druhé straně je třeba intenzivně rozvíjet proexportní podpůrné programy, které, jsou-li podnikům dostupné, pomáhají zvýšit objem exportu, zejména v sektoru malých a středních firem. Právě Evropská unie je skvělým příkladem účinné pomoci svým podnikům v pronikání na cizí trhy prostřednictvím dobře organizované sítě Obchodních a průmyslových komor.

5.4.2. Import

Podobně jako v případě exportu je statistická evidence importu Královéhradeckého kraje součtem projednaných dovozních případů uzavřených na jednotlivých celních úřadech našeho kraje. I když nejsou přesně známy další „obchodní cesty“ dovezeného zboží, je užitečné vést importní statistiky každého správního území, neboť evidují množství a druh dováženého zboží, země s jakými obchodují naše firmy, zda je bilance dovoz – vývoz aktivní či deficitní, zda jsou dovozy součástí vyšší výrobní kooperace apod. K tomu lze ještě dodat, že dovoz je také součástí volného trhu a přispívá k soutěživosti mezi podnikateli celého světa. Výsledkem toho je růst kvality zboží, snižování nákladů apod. Pro přesnější analýzy některých zmíněných otázek nejsou k dispozici další informace např. přesnější označení vývozců či dovozců (OKEČ, názvy podniků apod.).

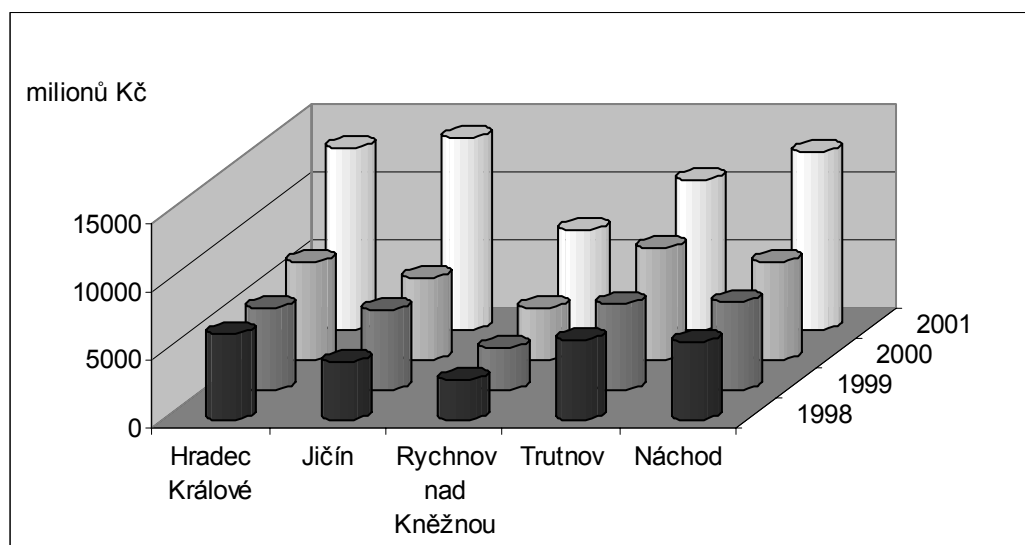
V následující tabulce 5.4.2. – 1 jsou shrnuty výsledky objemu importu v období 1998 až 2001 podle okresů kraje. Z předložených čísel je vidět velký nárůst importu v roce 2001 jak proti roku 1998 (o 134%), tak proti předcházejícímu roku 2000 (o 82%!). Na tomto vzrůstu se podílely všechny okresy kraje, nejvíce okres Jičín. Srovnáním objemu vývozu a dovozu za Královéhradecký kraj ve sledovaném období vidíme, že žádný rok nebyl deficitní tj. vždy převažoval export nad importem. Rozdíl ve vývoji obou obchodních aktivit spočívá v tom, že průběh růstu exportu byl rovnoměrný oproti importu, který v roce 2001 náhle výrazně vzrostl. V tabulce 5.4.2. – 2 vidíme, že největší nárůst dovozu v období 2000/2001 byl zaznamenán z Německa (155%), Francie (136%) a zejména Maďarska (200%). V absolutních číslech mezi importéry jednoznačně dominuje Německo (27,3 mln. Kč) v roce 2001, následované Polskem (4,0 mln. Kč).

Pohlédneme-li blíže na dovoz jednotlivých položek dle celního sazebníku (tab. 5.4.2. – 3) je zřejmé, že největší nárůst v období 2000/2001 zaznamenal sektor motorových vozidel, jejich části a příslušenství (201%), naopak snížený dovoz byl evidován v položce železo, ocel (-78%).

Tabulka 5.4.2.-1: Porovnání objemu importu do jednotlivých okresů Královéhradeckého kraje pro léta 1998 – 2001 (Hodnoty uvedeny v mil. Kč)

Okresy	Hodnota (mil. Kč) za roky:			
	1998	1999	2000	2001
Hradec Králové	6 307	6 001	7 125	13 241
Jičín	4 164	5 875	5 909	13 939
Rychnov nad Kněžnou	2 899	3 004	3 789	7 319
Trutnov	5 890	6 293	8 191	10 895
Náchod	5 630	6 406	7 121	12 967
Kraj celkem	24 890	27 579	32 135	58 361

Graf 5.4.2.-1: Grafické zpracování nárůstu objemu importu do jednotlivých okresů Královéhradeckého kraje pro léta 1998 – 2001

Největšími dovozci do našeho kraje jsou Německo, Polsko, Slovensko, Rakousko a Nizozemí. Podobně jako v předcházející kapitole byly německé společnosti výrazně největšími dovozci před následování dovozci polskými. Následující tabulka podává přehled zemí, z nichž se do našeho kraje dovezlo zboží přesahující hodnotu 1 mld. Kč.

Tabulka 5.4.2.-2: Importní statistika Královéhradeckého kraje za rok 2001 se srovnání se stejným obdobím předešlého roku - pro země, ze kterých bylo dovezeno zboží s objemem převyšujícím hodnotu 1 mld (Hodnoty uvedeny v mil. Kč)

ZEMĚ	Hodnota v mil. Kč	
	rok 2001	předchozí rok
DE Německo	27 356	10 742
PL Polsko	4 009	3 857
NL Nizozemí	2 872	1 755
SK Slovensko	2 764	2 943
AT Rakousko	2 569	1 801
IT Itálie	2 559	1 635
FR Francie	2 325	984
CH Švýcarsko	1 395	603
HU Maďarsko	1 270	424
BE Belgie	1 229	887
GB V. Británie	1 062	810

Přehled dovozu nejvýznamnějších skupin výrobků přináší následující tabulka.

Tabulka 5.4.2.-3: Statistika importu do Královéhradeckého kraje pro 20 kapitol Celního sazebníku s největším objemem dovozu za rok 2001 se srovnání s předchozím rokem (v mil. Kč)

Kapitola celního sazebníku	mil. Kč	
	2001	2000
87 Motorová vozidla, jejich části, součásti a příslušenství (vyjma kolejových)	7389	2453
84 Stroje, přístroje a mechanické nástroje, kotle, jaderné reaktory; jejich části a součásti	4375	4354
85 Elektrické stroje, přístroje a zařízení; přístroje pro záznam a reprodukci zvuku, přístroje pro záznam a reprodukci televizního obrazu a zvuku; jejich části a součásti	3315	2334
73 Výrobky ze železa nebo oceli	1628	985
44 Dřevo, dřevěné uhlí a dřevěné výrobky	1027	401
48 Papír, karton a lepenka; výrobky z papírenských vláknin, papíru, kartonu nebo lepenky	947	741
39 Plasty a výrobky z nich	904	2791
70 Sklo a skleněné výrobky	854	284
52 Bavlina	772	1345
40 Kaučuk a výrobky z něj	728	862
94 Nábytek; lůžkoviny a podobné potřeby; svítidla jinde neuvedená ani nezahrnutá; reklamní lampy, světelné znaky, ukazatele a podobné; montované stavby	586	371
63 Jiné zcela zhotovené textilní výrobky; soupravy; obnošené oděvy a opotřebované textilní výrobky; hadry	583	106
61 Oděvy a oděvní doplňky, pletené nebo háčkové	444	271
54 Chemické syntetické nebo umělé hedvábí	431	176
29 Organické chemické výrobky	398	161
72 Železo a ocel	372	1689
4 Mléko a mlékařské výrobky; ptačí vejce; přírodní med; jedlé výrobky živočišného původu, jinde neuvedené ani nezahrnuté	364	47
68 Výrobky z kamene, sádry, cementu, osinku (azbestu), slídy nebo podobných materiálů	356	324
82 Nástroje, náčiní, nožířské výrobky a jídelní příbory, z obecných kovů; jejich části a součásti z obecných kovů	327	155
90 Nástroje a přístroje optické, fotografické nebo kinematografické, měřicí, kontrolní nebo přesné; nástroje a přístroje lékařské a chirurgické; části, jejich součásti a příslušenství	316	588

5.5. Přehled základních daňových příjmů

Tak jako v minulých obdobích jsme požádali Okresní úřady o poskytnutí číselného přehledu příjmů obcí z daní za období 1997 až 2001. Ode všech okresů Královéhradeckého kraje jsme získali číselný přehled pěti příjmových daní pro uvedené rozpětí let a tři z pěti okresů dále uváděly příjmy z DPH (daň z přidané hodnoty) za rok 2001. Podobně bylo požádáno Finanční ředitelství Hradec Králové o zpracování stejného přehledu příjmů daní. Nakonec v této kapitole uvádíme přehled výběru sedmi druhů daní pro Královéhradecký kraj podle Finančních úřadů každého okresu, jak jsme jej získali z Finančního ředitelství Hradec Králové za období 2000-2001. Připojovat další zpřesňující komentář k dodaným výsledkům číselného přehledu daní by znamenalo podrobně popisovat celou metodiku výběru všech daní (je jich více než sedm) a způsob jejich přerozdělování obcím, což je v dané chvíli nad rámec této práce. Pro lepší objektivní přehled uvádíme informaci z Finančního ředitelství Hradec Králové, která říká, že plánovaný výběr všech daní na území bývalého Východočeského kraje je 12,5 mld. Kč. V příloze k této kapitole uvádíme číselný přehled příjmů daní získaný od Okresních úřadů a komentář Finančního ředitelství Hradec Králové k předaným hodnotám výběru daní.

Číslo FÚ	Název FÚ	Rok 2000	Rok 2001	Rok 2002
228	Hradec Králové	1 205 226 975	1 302 205 868	1 435 768 036
229	Chlumeck nad Cidlinou	30 766 765	31 886 652	35 842 668
230	Nový Bydžov	57 284 441	64 462 128	72 387 417
		1 293 278 181	1 398 554 648	1 543 998 121
238	Jičín	205 669 209	224 916 420	258 288 908
239	Hořice	56 468 406	60 022 478	60 716 838
240	Nová Paka	58 011 937	65 500 078	70 935 572
		320 149 552	350 438 976	389 941 318
243	Náchod	321 719 941	334 761 162	341 729 145
244	Broumov	93 599 593	90 548 682	103 090 545
245	Jaroměř	88 760 978	97 595 529	115 531 896
		504 080 512	522 905 373	560 351 586
253	Rychnov nad Kněžnou	197 108 149	201 989 237	212 927 575
254	Dobruška	69 566 669	79 982 878	81 554 699
255	Kostelec nad Orlicí	73 441 399	77 707 361	90 026 020
		340 116 217	359 679 476	384 508 294
268	Trutnov	310 589 024	334 504 778	322 153 289
269	Dvůr Králové n. Labem	128 439 448	131 217 319	137 040 998
270	Vrchlabí	183 526 914	190 795 996	199 589 028
		622 555 386	656 518 093	658 783 315
Celkem Královéhradecký kraj		3 080 179 848	3 288 096 566	3 537 582 634

Tabulka 3.5. - 2: Daň z příjmu fyzických osob, podávajících přiznání OSVČ (ŽL)

Číslo FÚ	Název FÚ	Rok 2000	Rok 2001	Rok 2002
228	Hradec Králové	219 220 095	271 781 977	304 765 390
229	Chlumeck nad Cidlinou	16 793 498	18 681 835	13 896 768
230	Nový Bydžov	13 501 366	13 664 995	17 187 256
		249 514 959	304 128 807	335 849 414
238	Jičín	38 962 710	46 026 404	54 765 104
239	Hořice	12 974 292	21 067 037	21 046 645
240	Nová Paka	14 509 531	19 182 714	21 892 105
		66 446 533	86 276 155	97 703 854
243	Náchod	79 246 072	88 152 670	99 120 951
244	Broumov	27 571 465	18 539 596	27 325 681
245	Jaroměř	28 114 676	36 594 026	55 965 632
		134 932 213	143 286 292	182 412 264
253	Rychnov nad Kněžnou	31 882 560	39 991 921	39 332 830
254	Dobruška	22 331 412	30 201 090	37 784 094
255	Kostelec nad Orlicí	25 316 027	33 863 910	43 321 252
		79 529 999	104 056 921	120 438 176
268	Trutnov	60 449 984	77 629 737	80 737 230
269	Dvůr Králové n. Labem	34 639 129	45 669 529	40 574 562
270	Vrchlabí	26 762 056	32 342 301	38 108 458
		121 851 169	155 641 567	159 420 250
Celkem Královéhradecký kraj		652 274 873	793 389 742	895 823 958

Tabulka 3.5. - 3: Daň z příjmu fyzických osob, vybraná srážkou podle zvl. sazby

Číslo FÚ	Název FÚ	Rok 2000	Rok 2001	Rok 2002
228	Hradec Králové	126 553 725	113 078 781	88 482 236
229	Chlumeck nad Cidlinou	2 084 563	2 298 117	1 849 266
230	Nový Bydžov	3 080 454	4 960 368	4 596 818
		131 718 742	120 337 266	94 928 320
238	Jičín	13 304 483	16 566 059	14 761 182
239	Hořice	2 232 244	5 881 707	2 353 428
240	Nová Paka	2 892 537	3 737 124	4 850 973
		18 429 264	26 184 890	21 965 583
243	Náchod	64 761 394	54 121 113	43 578 503
244	Broumov	3 797 749	2 908 283	3 316 436
245	Jaroměř	33 616 125	5 989 657	13 004 055
		102 175 268	63 019 053	59 898 994
253	Rychnov nad Kněžnou	8 364 547	6 987 240	4 020 602
254	Dobruška	4 677 081	4 946 186	5 784 622
255	Kostelec nad Orlicí	3 038 898	4 861 946	3 598 502
		16 080 526	16 795 372	13 403 726
268	Trutnov	25 185 803	18 595 610	17 123 232
269	Dvůr Králové n. Labem	7 360 911	5 622 543	9 881 510
270	Vrchlabí	3 285 223	3 052 689	4 298 111
		35 831 937	27 270 842	31 302 853
Celkem Královéhradecký kraj		304 235 737	253 607 423	221 499 476

Tabulka 3.5. - 4: Daň z nemovitostí

Číslo FÚ	Název FÚ	Rok 2000	Rok 2001	Rok 2002
228	Hradec Králové	63 730 041	65 738 947	68 844 174
229	Chlumeck nad Cidlinou	8 443 660	7 866 595	7 901 396
230	Nový Bydžov	18 296 309	17 236 556	17 250 646
		90 470 010	90 842 098	93 996 216
238	Jičín	34 386 688	33 974 698	34 783 367
239	Hořice	12 053 944	12 413 008	12 488 127
240	Nová Paka	5 468 821	5 845 064	5 908 349
		51 909 453	52 232 770	53 179 843
243	Náchod	19 554 903	18 674 264	19 553 907
244	Broumov	10 630 959	11 582 695	10 231 426
245	Jaroměř	11 456 202	11 630 608	11 618 747
		41 642 064	41 887 567	41 404 080
253	Rychnov nad Kněžnou	15 754 129	16 969 980	16 816 060
254	Dobruška	11 207 122	11 031 205	10 681 247
255	Kostelec nad Orlicí	10 100 951	11 796 877	11 242 175
		37 062 202	39 798 062	38 739 482
268	Trutnov	21 427 157	22 299 606	23 182 134
269	Dvůr Králové n. Labem	14 728 202	14 803 378	13 984 554
270	Vrchlabí	12 643 473	13 072 747	13 817 646
		48 798 832	50 175 731	50 984 334
Celkem Královéhradecký kraj		269 882 561	274 936 228	278 303 955

Tabulka 3.5. - 5: Daň z příjmu právnických osob

Číslo FÚ	Název FÚ	Rok 2000	Rok 2001	Rok 2002
228	Hradec Králové	870 177 281	853 685 778	1 042 368 666
229	Chlumeck nad Cidlinou	14 180 075	15 866 161	12 264 078
230	Nový Bydžov	18 261 880	29 025 780	44 718 984
		902 619 236	898 577 719	1 099 351 728
238	Jičín	219 615 180	419 299 080	425 307 277
239	Hořice	12 024 602	15 727 563	19 697 399
240	Nová Paka	38 304 810	59 880 852	39 986 450
		269 944 592	494 907 495	484 991 126
243	Náchod	105 153 721	158 007 501	163 372 655
244	Broumov	33 252 807	28 691 570	29 470 009
245	Jaroměř	40 699 695	111 342 477	123 760 610
		179 106 223	298 041 548	316 603 274
253	Rychnov nad Kněžnou	82 202 530	97 337 989	134 771 990
254	Dobruška	41 145 244	64 947 116	69 962 711
255	Kostelec nad Orlicí	137 683 741	124 352 630	98 800 247
		261 031 515	286 637 735	303 534 948
268	Trutnov	179 316 963	196 292 238	184 660 406
269	Dvůr Králové n. Labem	58 767 370	160 351 377	149 379 455
270	Vrchlabí	110 240 951	237 224 037	196 740 881
		348 325 284	593 867 652	530 780 742
Celkem Královéhradecký kraj		1 961 026 850	2 572 032 149	2 735 261 818

Tabulka 3.5. - 6: Daň z příjmu právnických osob, vybraná srážkou podle zvl. sazby

Číslo FÚ	Název FÚ	Rok 2000	Rok 2001	Rok 2002
228	Hradec Králové	64 735 459	41 346 668	62 437 965
229	Chlumeck nad Cidlinou	0	0	0
230	Nový Bydžov	154 412	6 376	-1 545
		64 889 871	41 353 044	62 436 420
238	Jičín	20 582 217	22 521 496	21 918 410
239	Hořice	318 665	294 670	549 165
240	Nová Paka	331 192	374 925	200 001
		21 232 074	23 191 091	22 667 576
243	Náchod	5 406 197	8 955 938	5 057 532
244	Broumov	5 219 825	5 286 274	978 319
245	Jaroměř	1 794 378	1 892 885	539 247
		12 420 400	16 135 097	6 575 098
253	Rychnov nad Kněžnou	5 099 624	4 958 937	8 654 420
254	Dobruška	801 245	1 624 447	345 032
255	Kostelec nad Orlicí	5 067 949	4 599 060	1 142 494
		10 968 818	11 182 444	10 141 946
268	Trutnov	4 435 743	3 137 153	6 563 796
269	Dvůr Králové n. Labem	732 022	758 280	189 702
270	Vrchlabí	1 985 839	3 461 042	4 841 896
		7 153 604	7 356 475	11 595 394
Celkem Královéhradecký kraj		116 664 767	99 218 151	113 416 434

Tabulka 3.5. - 7: Daň z přidané hodnoty

Číslo FÚ	Název FÚ	Rok 2000	Rok 2001	Rok 2002
228	Hradec Králové	469 309 189	640 008 926	844 469 546
229	Chlumeck nad Cidlinou	-17 570 667	-11 761 268	-13 541 034
230	Nový Bydžov	-83 403 219	-148 274 995	-136 984 819
		368 335 303	479 972 663	693 943 693
238	Jičín	-770 285 776	-883 849 046	-758 464 557
239	Hořice	-86 238 461	-143 338 961	-70 045 210
240	Nová Paka	-46 569 304	-61 237 258	-36 380 874
		-903 093 541	-1 088 425 265	-864 890 641
243	Náchod	-922 184 881	-888 551 744	-816 119 857
244	Broumov	-61 205 311	-45 458 879	-49 119 352
245	Jaroměř	-1 500 102	-3 678 514	-32 557 584
		-984 890 294	-937 689 137	-897 796 793
253	Rychnov nad Kněžnou	-242 612 845	-319 203 563	-283 976 145
254	Dobruška	29 240 440	1 586 058	-28 816 072
255	Kostelec nad Orlicí	-121 422 200	-138 179 918	-217 440 398
		-334 794 605	-455 797 423	-530 232 615
268	Trutnov	-254 470 375	-530 453 383	-295 650 289
269	Dvůr Králové n. Labem	-103 887 686	-179 217 202	-178 587 785
270	Vrchlabí	-271 836 509	-235 156 253	-366 827 799
		-630 194 570	-944 826 838	-841 065 873
Celkem Královéhradecký kraj		-2 484 637 707	-2 946 766 000	-2 440 042 229

Tabulka 3.5. -8: Daň silniční

Číslo FÚ	Název FÚ	Rok 2000	Rok 2001	Rok 2002
228	Hradec Králové	108 378 555	100 756 378	101 221 663
229	Chlumeck nad Cidlinou	6 094 654	5 764 579	6 253 250
230	Nový Bydžov	10 452 044	10 007 976	10 296 325
		124 925 253	116 528 933	117 771 238
238	Jičín	23 921 713	22 746 167	28 762 576
239	Hořice	10 526 335	9 859 765	9 914 443
240	Nová Paka	10 803 665	10 784 640	10 851 215
		45 251 713	43 390 572	49 528 234
243	Náchod	31 594 681	30 587 987	30 723 353
244	Broumov	8 741 834	7 924 862	8 587 461
245	Jaroměř	14 105 863	14 375 553	15 138 105
		54 442 378	52 888 402	54 448 919
253	Rychnov nad Kněžnou	20 802 321	19 930 372	18 899 917
254	Dobruška	8 024 864	8 125 130	10 127 336
255	Kostelec nad Orlicí	8 504 889	8 840 124	8 823 476
		37 332 074	36 895 626	37 850 729
268	Trutnov	25 992 637	23 642 095	24 149 739
269	Dvůr Králové n. Labem	13 805 874	12 736 790	13 287 354
270	Vrchlabí	12 275 752	11 787 388	12 819 978
		52 074 263	48 166 273	50 257 071
Celkem Královéhradecký kraj		314 025 681	297 869 806	309 856 191

6. Trh práce

6.1. Zaměstnanost

Ukazatel zaměstnanosti patří k pravidelně sledovaným hospodářským parametrům. Než přistoupíme k jeho hodnocení v Královéhradeckém kraji dle dosažených výsledků, je třeba poznamenat, že na sledovaném území byla ve stejném období zachována téměř totožná demografická čísla. Počet obyvatel k 30.9.1998 byl 552 819 a k 30.9.2001 byl jen nepatrně vyšší - 553 698. Z tohoto pohledu nás zaujme trend poklesu zaměstnanosti v kraji jak na místě celkového počtu (index 1997/2001 je 83%), tak v hospodářských oborech (index 1997/2001 dosahuje 85%). Nejnižší pokles zaměstnanosti je v průmyslu a službách. Zvláště se zvýraznila úloha průmyslu, který při nižší zaměstnanosti dosáhl vyšších tržeb z prodeje výrobků a služeb, a vyšší HPH.

Tabulka 6.1. – 1: Hodnoty celkových počtů zaměstnanců Královéhradeckého kraje v letech 1997, 1999 a 2001 a jejich srovnání s hospodářskými obory (obchod, průmysl, služby a stavebnictví) ve stejném období (Údaje platné pro podnikatelské subjekty s dvaceti a více zaměstnanci)

Zaměstnanci kraje	1997	1999	2001	1997/2001 v %
Celkový počet	178 436	155 412	148 169	83
Obchod	10 356	7 283	7 332	71
Průmysl	79 356	75 842	72 415	91
Služby	11 284	9 392	9 102	81
Stavebnictví	12 689	9 015	7 331	58
Hospodářství celkem	113 683	101 532	96 180	85

Statisticky významný úbytek zaměstnanců v roce 2001 oproti roku 1997 (-17%) při prakticky stejných demografických číslech lze vysvětlit následujícími vlivy:

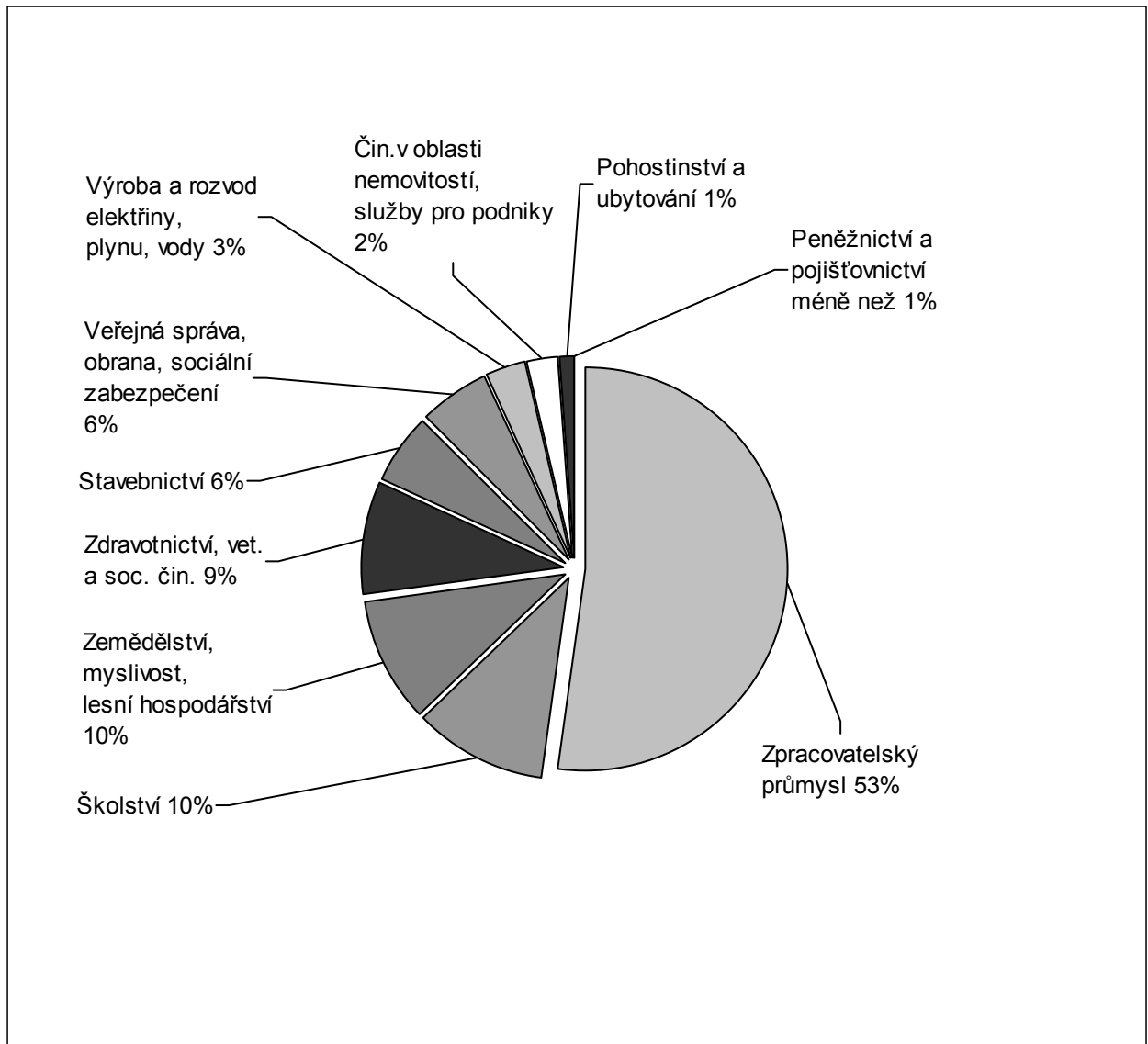
- úbytek lze přičíst zvýšení nezaměstnanosti mezi 31.12.1997 (4,04 %) a 31.12.1999 (7,46 %) s následným mírným poklesem na 6,32% v roce 2000 a 5,88% k 31.9. 2001, to představuje mezi lety 1997 a 1999 nárůst žadatelů o zaměstnání o 9547 osob;
- další pokles úbytku lze vysvětlit zvýšením zaměstnanosti v podnicích do 20 zaměstnanců nebo růstu počtu osob samostatně výdělečně činných;
- převedení sídel výrobních subjektů do jiných krajů

Pro lepší znázornění zaměstnanosti v oboru Průmysl v Královéhradeckém kraji uvádíme tabulku zaměstnanosti zpracovatelského průmyslu, který zde má nejvýraznější zastoupení.

Tabulka 6.1. – 2: Zaměstnanci v Královéhradeckém kraji podle OKEČ v roce 2001 (Údaje platné pro podnikatelské subjekty s dvaceti a více zaměstnanci)

Odvětvová činnost (subjekty se sídlem v Královéhradeckém kraji bez podnikatelských subjektů do 20 zaměst.)	počet vykazujících jednotek	Prům. poč. zam. (přepočtené osoby)	index 2001/2000
Zemědělství, myslivost, lesní hospodářství	131	12817	94,3
Zpracovatelský průmysl	485	66952	101,3
Výroba a rozvod elektřiny, plynu, vody	25	4374	94,4
Stavebnictví	150	7279	88,7
Pohostinství a ubytování	37	1270	98,1
Peněžnictví a pojišťovnictví	90	151	47,6
Činnosti v oblasti nemovitostí, služby pro podniky	136	3054	95,1
Veřejná správa, obrana, sociální zabezpečení	206	7106	101,0
Školství	246	13348	99,5
Zdravotnictví, veterinární a sociální činnosti	126	11796	101,3
Ostatní	427	15287	neurčujeme
Kraj celkem	2059	143434	98,8

Graf 6.1. – 1: Grafické znázornění podílu zaměstnanosti v Královéhradeckém kraji podle odvětvové činnosti v roce 2001 Vzorek (podnik. subjekty nad 20 zaměstnanců) i data odpovídají (předchozí) tabulce 6.1. – 2. (Jednotlivé výšeče i data bez uvedení oddílu „ostatní“)

Tabulka 6.1. – 3: Zaměstnanost ve vybraných oborech zpracovatelského průmyslu v letech 1997, 1999, 2000 a 2001 v podnicích s 20 a více zaměstnanci se sídlem v Královéhradeckém kraji

Kód OKEČ	Obory zpracovatelského průmyslu	počty zaměstnanců v letech:			
		1997	1999	2000	2001
15	Výroba potravin a nápojů	8 905	7 595	6 690	neuveďeno
17	Textilní průmysl	14 123	13 349	13 304	12 938
18	Oděvní průmysl	3 789	3 314	3 834	3 507
19	Kožedělný průmysl	1 599	1 095	1 007	1 103
20	Dřevařský průmysl	neuveďeno	2 028	neuveďeno	1 541
21	Papírenský průmysl	1 700	neuveďeno	neuveďeno	1 145
22	Vydavatelství, tisk, reprodukce	neuveďeno	995	neuveďeno	1 056
24	Chemický průmysl	neuveďeno	421	neuveďeno	934
25	Plastikářský průmysl	3 074	4 304	4 458	4 423
26	Nekovové minerální výrobky	neuveďeno	2 805	1 951	2 041
27	Výroba kovů, hutní zpracování	neuveďeno	331	neuveďeno	2 920
28	Kovové konstrukce	6 882	6 109	5 041	6 224
29	Stroje a zařízení pro výrobu	12 232	8 927	8 370	8 579
31	Elektrické stroje a přístroje	3 987	4 370	5 381	4 045
32	Radiová, televizní a spojová zařízení	neuveďeno	634	neuveďeno	1 674
34	Výroba dvoustop. motorových vozidel	2 800	neuveďeno	neuveďeno	2 990
36	Výroba nábytku	4 891	3 616	3 629	3 396
	Celkem	63 982	59 893	53 665	58 516

(Údaje Českého statistického úřadu, databáze Práce a Mzdy)

Poznámka (ad Tab. 6.1.-3): Výsledky přehledu zaměstnanosti jednotlivých výrobních činností zpracovatelského průmyslu jsou poznamenány metodikou zpracování Českého statistického úřadu, která pro jednotlivá odvětví neeviduje podniky, je-li jejich počet tři a méně (v dané kapitole OKEČ). V takovém případě jsou tyto podniky vedeny v řádku 99 – podniky nezařazené do konkrétních odvětví zpracovatelského průmyslu. Kromě toho jsou data sbírána podnikovou metodou, tj. v kterém evidenčním místě má podnik sídlo, tam je do statistiky zanesen údaj o zaměstnanosti. Do tohoto místa se také přenesou počet zaměstnanců závodu z jiného správního území.

Z uvedených tabulek a grafu je patrné, že ve struktuře podle sektorů bylo nejvíce zaměstnaných ve službách 49,1%, v průmyslu 45,2%, nejméně v zemědělství 5,7%; ve struktuře zaměstnanců podle ekonomické činnosti zaměstnavatelských subjektů OKEČ je zřejmé, že více než třetinu (35,4%) tvořili zaměstnaní ve skupině D (zpracovatelský průmysl), 12,7% bylo zaměstnaných ve skupině G (obchod, opravy..), 7,6% bylo zaměstnaných ve skupině F (stavebnictví). Ve struktuře podle Katalogu zaměstnání KZAM plyne, že největší podíl podle kvalifikačních stupňů měla třída 7, kde převažují vyučení a to 22,6%, dále pak třída 3, kde převažují pracovníci s maturitou, a která tvořila 17,5% zaměstnaných. Zaměstnaných ve třídě 8 bylo 14,8%. Pro tuto skupinu tj. „obsluha strojů a zařízení“ je typickým stupněm vzdělání opět „vyučení“.

Tyto údaje lze doplnit výsledky ze sčítání lidu (SLDB 1.3.2001). Z celkového počtu 554 348 obyvatel kraje bylo zaměstnáno 262 764 osob, tj. 47,4%. To je prakticky shodný podíl jako v ČR celkem (6,6%). Převažující část (84,1%) tvořili zaměstnanci, osob pracujících na vlastní účet bylo 10,1%.

Na základě vývoje v zaměstnavatelské sféře a vývoje nezaměstnanosti v minulé dekádě lze usuzovat, že restrukturalizace byla ukončena mezi roky 1998 až 2000. Uvedený stav, týkající se zaměstnanosti kraje, lze považovat z rozhodující části za stabilizovaný a s největší pravděpodobností se nebude dále významnějším způsobem měnit. Co se týká dalšího vývoje lidských zdrojů, měly by základními hledisky být snaha o zajištění generační obnovy pracovních sil a jejich kvalifikační růst. Vzhledem k celkovému počtu pracovních míst by zároveň neměl být pro kraj ohrožením zánik některého ze středně velkých zaměstnavatelů, pokud k němu nedojde v některém z tzv. problémových mikroregionů, o nichž je pojednáno dále. Příchod nových investorů a vznik nových pracovních míst by však měly být vždy vítanými jevy.

6.2. Nezaměstnanost

Nejdůležitějším indikátorem situace na trhu práce je míra nezaměstnanosti, která je také jedním ze základních kritérií pro vymezení problémových oblastí, regionů ve státě až mikroregionů v rámci krajů. Přestože je určitá míra nezaměstnanosti v tržní ekonomice potřebná (odhady mluví o intervalu 4 až 6%), je vyšší úroveň nezaměstnanosti zdrojem nežádoucí sociální i ekonomické nestability. V tzv. první fázi transformačního období (1990-1996) byla v ČR abnormálně nízká nezaměstnanost. Potom následoval její růst s kulminací na přelomu let 1999 a 2000, kdy počet nezaměstnaných přesáhl půl milionu osob a míra nezaměstnanosti 9,8%. Pak následoval mírný pokles v celkových hodnotách asi o 10 %. V současné době se zdá být situace stabilizovaná, ovlivňovaná pouze sezónními výkyvy, příchodem absolventů škol na trh práce a specifickým vývojem v některých regionech.

V Královéhradeckém kraji vykazuje trh práce z hlediska dynamiky vývoje podobné tendence jako na úrovni ČR. Míra nezaměstnanosti byla v první fázi transformačního procesu nízká. Po období kontinuálního růstu a kulminace na přelomu let 1999 a 2000 dosáhla 7,7% v kraji (21326 nezaměstnaných). Pak se snížila a přes opětovný mírný růst zůstává stále pod úrovní z konce r. 1999. V celém „postrevolučním“ období nedosáhla míra nezaměstnanosti ani v jednom z okresů celorepublikového průměru. K 31. 6. 2002 byla nejnižší nezaměstnanost v okrese Rychnov nad Kněžnou a Náchod, naopak nejvyšší míru nezaměstnanosti vykazuje v rámci kraje zhruba od poloviny r. 2001 okres Trutnov (od 2Q 2002 je zde vyšší než v okrese Hradec Králové i v počtech nezaměstnaných).

Okresní variabilita v míře nezaměstnanosti vyjádřena rozdílem mezi nejvyšší a nejnižší hodnotou se zvýšila. Na konci r. 1997 činila pouze 1,5%, k 31.7. 2000 necelá 3% a k 31.6.2002 již 3,7%. Příčinou byl nepříznivý vývoj v okrese Trutnov, zejména v 2. polovině roku 2001.

Vzhledem k tomu, že na vývoj míry nezaměstnanosti působí celá řada ekonomických i mimoekonomických faktorů, které jsou dále modifikovány specifickým vývojem transformující se ekonomiky, má diskuse o vlivu jednotlivých faktorů na míru nezaměstnanosti a její regionální diferenciaci v řadě ohledů spekulativní povahu.

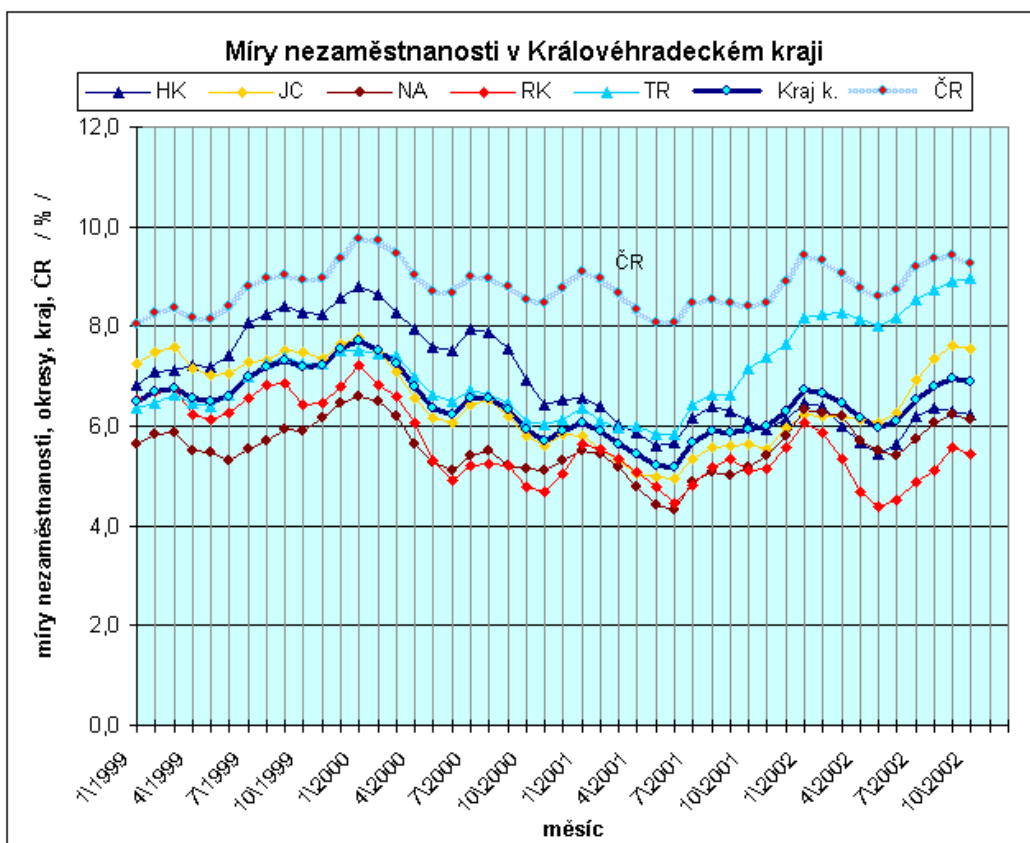
Vývoj míry nezaměstnanosti na úrovni okresů, kraje a ČR ukazují následující tabulka a graf.

Tabulka 6.2. - 1: Vývoj míry nezaměstnanosti na úrovni okresů, kraje a ČR (vždy k poslednímu dni příslušného měsíce)

	XII.99	VI.00	XII.00	VI.01	XII.01	VI.02
Hradec Králové	8,6	7,5	6,5	5,7	6,1	5,7
Jičín	7,7	6,1	5,8	5,0	6,0	6,3
Náchod	6,5	5,1	5,3	4,3	5,8	5,4
Rychnov n/K	6,8	4,9	5,0	4,5	5,6	4,5
Trutnov	7,5	6,5	6,1	5,9	7,6	8,2
Královéhradecký kraj	7,5	6,2	5,9	5,2	6,3	6,1
ČR	9,4	8,7	8,8	8,1	8,9	8,7

Zdroj: MPSV

Graf 6.2. – 1: Vývoj míry nezaměstnanosti v okresech kraje, kraji a ČR:

Mikroregiony:

Územně detailnější hodnocení míry nezaměstnanosti na úrovni mikroregionů je s ohledem ke stávající praxi Úřadů práce poněkud komplikované. V Královéhradeckém kraji jsou mikroregiony pro sledování míry nezaměstnanosti různorodé, zahrnují v 5 oblastech původních okresů celkem 42 územních jednotek velikostí od ca 2000 do 50000 ekonomicky aktivních obyvatel. „Mikroregionálně“ jsou soustavně sledovány všechny základní charakteristiky trhu práce a navíc členění odpovídá určitým specifickým oblastem v rámci kraje, týkající se původních zaměstnavatelů, složení pracovních sil a odvětvovému složení zaměstnavatelské sféry. To jsou důvody pro to, aby toto členění bylo dále respektováno. Rozdíly ve velikostech mikroregionů je třeba zároveň respektovat při analýzách trhu práce a závěrech z nich.

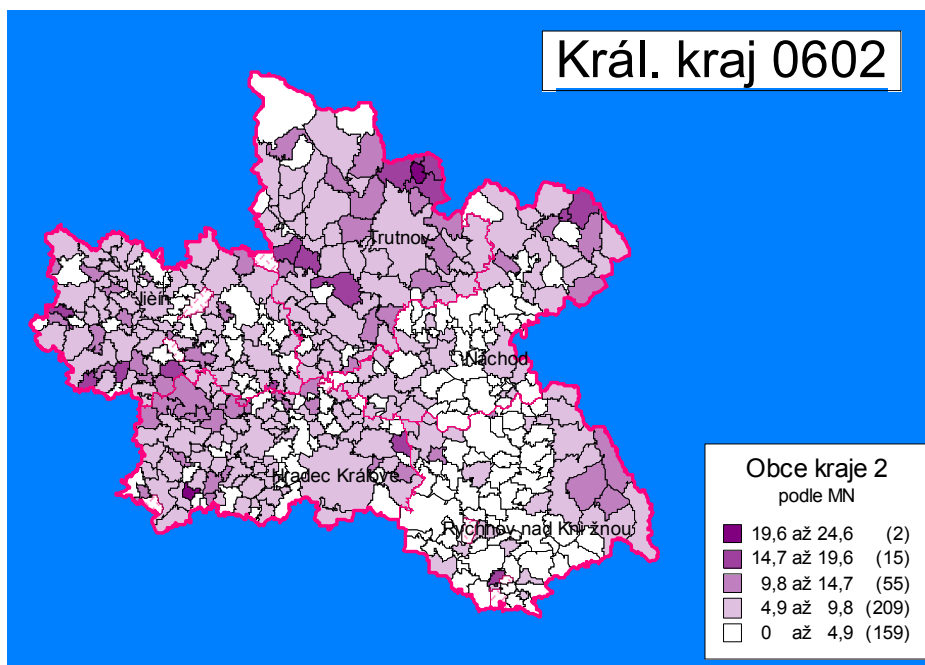
Přehled mikroregionů s mírou nezaměstnanosti vyšší než byl průměr kraje k 31.6.2002 (6,1%) uvádí následující tabulka:

Tabulka 6.2. - 4: Míra nezaměstnanosti na úrovni „problémových“ mikroregionů – hodnoty k 31. 6. 2002

okres	mikroregion	uchazeči - počet	míra nez. - %
Hradec Králové	Novobydžovsko	650	8,6
	Chlumecko	432	7,9
	Třebechovicko	333	6,9
	Smiřicko	246	6,5
Jičín	Nová Paka	480	7,4
	Libáň	144	8,0
	Kopidlno	121	7,9
	Vysoké Veselí	137	10,4
Náchod	Broumovsko	547	9,6
	Meziměstsko	120	7,5
Rychnov nad Kněžnou	Rokytnicko	110	7,6
Trutnov	Trutnovsko	1748	9,2
	Dvorskó	989	7,3
	Úpicko	617	8,9
	Hostinnsko	386	8,4
	Svoboda-Pec	216	8,5
	Žacléřsko	361	15,7
	Radvanicko	95	8,2

Tuto tabulku doplňuje mapa kraje znázorňující rozložení míry nezaměstnanosti podle obcí.

Královéhradecký kraj 30.6.2002, míry nezaměstnanosti (MN), obce 2.stupně.

Mezi postižené nejvyšší mírou nezaměstnanosti patřily v roce 2002 zejména Trutnov a okolí. Obecně jde v kraji o pohraniční horské periferní mikroregiony s horší dopravní dostupností. Patří k nim i Broumovsko a Meziměstí v oblasti Náchoda a Rokytnicko v oblasti Rychnova nad Kněžnou. V oblasti Hradce Králové šlo opět o okrajové části původního okresu, zejména měst Nový Bydžov a Chlumec nad Cidlinou a jejich okolí a dále Třebechovic a Smiřic.

Rozmezí míry nezaměstnanosti v rámci obcí kraje i původních oblastech jednotlivých okresů kraje dosahovalo hodnot od 0 do ca 25% (RK 15,7% - min; TR 24,6% - max). Diferencovanost míry nezaměstnanosti mezi obcemi je však nutno porovnávat s počty nezaměstnaných, které u nejvyšších hodnot míry převážně nejsou významné.

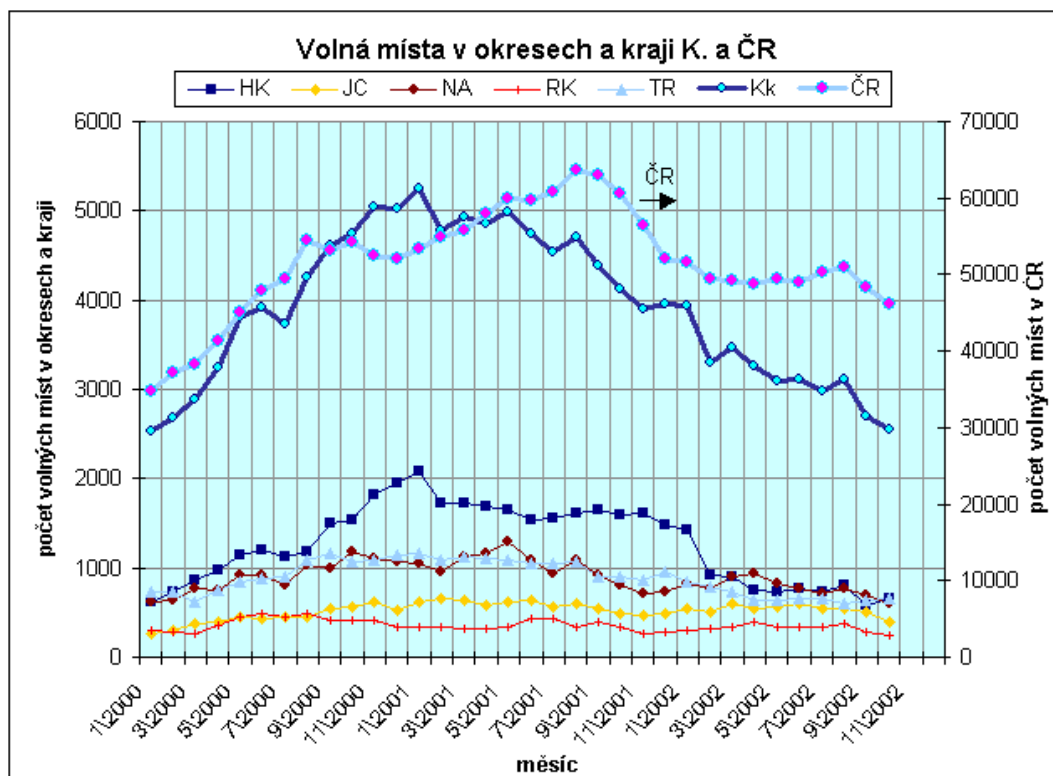
Na základě uvedených dat lze odhadnout koncepčně potřeby kraje. Pokud bychom chtěli snížit v problémových oblastech nezaměstnanost na průměrnou úroveň kraje (6,1%), znamenalo by to vytvořit nová pracovní místa v problémových oblastech okresů, přibližně o těchto počtech: okres HK 350, JC 200, NA 220, TR 1360. Z těchto počtů je zřejmá obtížnější situace v oblasti okresu Trutnov, měla by být respektována při úvahách o rozvoji kraje. Nejméně problémů má z hlediska zaměstnanosti okres Rychnov nad Kněžnou.

6.3. Poptávka a nabídka na trhu práce

Základními charakteristikami trhu práce jsou stavy volné poptávky (počtu volných pracovních míst) a nabídky (počty volných pracovních sil).

Vývoj počtu registrovaných pracovních míst znázorňují Graf 6.3. - 1 a Tab. 6.3. - 1. Ve sledovaném období bylo minimum pracovních míst na konci roku 1999 (současně s maximálními počty nezaměstnaných). Pak počet pracovních míst rostl na maximum v lednu 2001, od té doby však klesá, v současné době je na hodnotě ca 2500 volných pracovních míst v kraji. Ze srovnání vývoje znázorněné křivkou pro ČR plyne, že vývoj zde byl, s jistým zpožděním, obdobný.

Graf 6.3. - 1: Volná místa v okresech, Královéhradeckém kraji a ČR

Vývoj poptávky na trhu práce je uveden v následující tabulce:

Tabulka 6.3. - 1: Poptávka na trhu práce – počet volných pracovních míst (vždy k 31.12.)

	1997	1998	1999	2000	2001	01/97
Hradec Králové	1162	583	656	1948	1486	1,3
Jičín	545	315	293	534	495	0,9
Náchod	941	879	686	1069	733	0,8
Rychnov n/K	662	294	305	330	286	0,4
Trutnov	852	640	786	1150	950	1,1
Královéhradecký kraj	4162	2711	2726	5031	3950	0,9

Poznámka: V posledním sloupci je uveden index vývoje za období 1997-2001.

Zdroj: MPSV

Počet volných pracovních míst meziročně klesl o 1/5, stav v posledním období lze však z hlediska uvedených 5 let považovat za uspokojivý. Tradičně byl jejich počet nejvyšší v oblasti okresu Hradec Králové, nejnižší počty naopak jsou pravidelně v okrese Rychnov nad Kněžnou, kde je ale nejnižší nezaměstnanost.

Vývoj nabídky na trhu práce je uveden v tabulce 6.3. - 2:

Tabulka 6.3. - 2: Nabídka na trhu práce - počet uchazečů (vždy k 31.12.)

	1997	1998	1999	2000	2001	01/99
Hradec Králové	3 480	5422	7003	5464	5190	0,7
Jičín	1785	2634	2997	2265	2356	0,8
Náchod	1900	2926	3621	3071	3231	0,9
Rychnov n/K	1485	2298	2679	1946	2023	0,8
Trutnov	2586	3502	4483	3898	4633	1,0
Královéhradecký kraj	11 236	16 782	20 783	16644	17433	0,8

Poznámka: V posledním sloupci je uveden index vývoje za období 1999-2001.

Zdroj: MPSV

Co se týká vývoje v počtech nezaměstnaných je zřejmé, že i když za období uvedených 5 let se jejich počet celkově zvýšil, v posledních dvou letech došlo k významnému poklesu a to o 1/5. Tato změna odpovídá vývoji v ČR a je jednou z nejvýznamnějších na trhu práce v postrevolučním období, neboť se z ní dá usuzovat na skutečné ukončení transformace ekonomiky.

Vzájemný vztah mezi poptávkou na trhu práce (počet volných míst) a nabídkou (počet nezaměstnaných) vyjadřuje počet nezaměstnaných na 1 volné pracovní místo (viz Tab. 6.3. - 3). Hodnoty tohoto ukazatele jsou pro Královéhradecký kraj ve srovnání s průměrnými hodnotami za ČR příznivé. Podobně jako v případě míry nezaměstnanosti, nepřekročil počet uchazečů na 1 volné místo v žádném okrese kraje republikový průměr. Nejpriznivější situace je nyní v oblasti okresu Hradec Králové. Zde nastala výrazná změna mezi lety 1999 a 2000. Kromě obecného oživení ekonomiky byla způsobena zejména rozvojem v obchodní sféře - otevření několika „supermarketů“, což přineslo vznik více než 1000 nových pracovních míst. V období uvedených dvou let došlo ke zlepšení tohoto parametru i v ostatních okresech kraje. Nejméně příznivý byl vývoj v okrese Rychnov nad Kněžnou, kde je sice nejnižší nezaměstnanost, zároveň však i nejnižší počty pracovních míst. Poměrně dobře vychází v roce 2001 ještě okres Trutnov, kde již byla nejvyšší míra nezaměstnanosti, ale ještě dostatečný počet pracovních míst (bohužel šlo o pracovní místa hůře akceptovatelná nezaměstnanými).

Stejně jako u míry nezaměstnanosti, kde se rozdíl mezi okresy v posledním období postupně prohlubovaly, byl vývoj počtu uchazečů na 1 volné pracovní místo charakterizován konvergentním vývojem. Zatímco v roce 1997 byl rozdíl na úrovni okresů ca 30%, v letech 1999 - 2001 byl již 50%.

Pozitivní skutečností je to, že nárůst 2001/1997 v rámci kraje byl nižší než průměrný v ČR. Zvýšení týkající se Rychnova nad Kněžnou neodpovídá nízké nezaměstnanosti okresu. Příčina poměrně významného snížení poměru mezi lety 1999 a 2001 ležela na straně poptávky. Počet volných pracovních míst se za prvních 6 měsíců r. 2000 zvýšil v kraji cca o 40% (nejvíce v okrese Hradec Králové (+ 76%); nejméně v okrese Trutnov (+ 6%). Šlo zejména o místa v otvíraných

supermarketech, ale i další, které přineslo ekonomické oživení v celém spektru zaměstnavatelské sféry.

Tabulka 6.3. - 3: Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo(k 31.12.)

	1997	1998	1999	2000	2001
Hradec Králové	3,0	9,3	10,7	2,8	3,5
Jičín	3,3	8,4	10,2	4,2	4,8
Náchod	2,0	3,3	5,3	2,9	4,4
Rychnov n/K	2,2	7,8	8,8	5,9	7,1
Trutnov	3,0	5,5	5,7	3,4	4,9
Královéhradecký kraj	2,7	6,2	7,6	3,3	4,4
ČR	4,3	10,3	13,9	8,8	8,9

Zdroj dat: MPSV Správa služeb zaměstnanosti

6.4. Struktura uchazečů o zaměstnání

Struktura uchazečů je sledována podle věku, vzdělání a délky evidence (Tab. 6.4. - 1 až 6.4. - 3). Zvláštní pozornost je věnována problémovým a hůře umístitelným skupinám obyvatel na trhu práce (uchazeči do 19, resp. 29 let a nad 50 let, uchazeči se základním nebo nedokončeným vzděláním a dlouhodobě nezaměstnaní). Z hlediska vzdělanostní struktury by bylo možné, vzhledem k průměru ČR, zařadit mezi problémové skupiny také uchazeče se středoškolským vzděláním bez maturity.

Rozdíly mezi původními okresy jsou zákonitě a nepřesahují velikosti základních podílů v kraji. Větší nebo menší podíly na jedné straně jsou odpovídajícím způsobem „vyváženy“ menším nebo větším podílem v dalších skupinách. Uváděné rozdíly mají různé příčiny, zejména celkový počet nezaměstnaných a možnosti v zaměstnavatelské sféře, důležitý byl i předchozí vývoj v oblasti. Lze je zčásti řešit prostřednictvím aktivní politiky zaměstnanosti úřadů práce.

Ze srovnání údajů pro Královéhradecký kraj a celorepublikového průměru ČR plyne, že struktury nezaměstnaných si byly velmi blízké, zejména „dle věku a vzdělání“. Ve struktuře „podle vzdělání“ (Tab. 6.4. - 3) byl v kraji proti průměru ČR nižší podíl nezaměstnaných se základním a naopak vyšší se středoškolským vzděláním. Přestože jde o malé rozdíly je to příznivé, řešení nezaměstnaných s vyšším vzděláním je obecně snazší. Diference u struktury „podle délky evidence“ byla příznivější pro kraj, podíly dlouhodobě nezaměstnaných zde byly nižší, u skupiny nad 12 měsíců dokonce téměř o 12 procentních bodů. Obecně se soudí, že nízký podíl této skupiny nezaměstnaných je výrazně stabilizujícím faktorem trhu práce.

Ve struktuře „podle věku“ (Tab. 6.4. - 1) byly vykazovány nejnižší podíly mladých lidí do 29 let v okrese Jičín, naopak nejvyšší podíly zde byly u nezaměstnaných nad 50 (a též 40) let. Nejvyšší podíl mladých byl v okrese Náchod, kde byl naopak vykázán nejnižší podíl nezaměstnaných nad 50 let.

Ve struktuře „podle délky evidence“ (Tab. 6.4. - 2) byla nejlepší situace v okrese Rychnov nad Kněžnou, kde bylo 42% nezaměstnaných v evidenci do 3 měsíců a dlouhodobě evidovaných nad 12 měsíců bylo méně než 18%. Nejvíce dlouhodobě nezaměstnaných (v evidenci déle než 12 měsíců) bylo v okrese Hradec Králové tj. 28,5%.

Ve struktuře „podle vzdělání“ (Tab. 6.4. - 3) nejproblémovější skupinu „se základním vzděláním“ měl nejnižší okres Hradec Králové 28%, nejvyšší podíl byl v okrese Náchod 33,3%,. Největší podíl nezaměstnaných v kraji vykazovala skupina 2 „vyučení bez maturity“ a to téměř polovinu nezaměstnaných. Nejnižší byl její podíl v okrese Náchod 44,4%, největší v okrese Trutnov, zde dokonce 50,6%.

Tabulka 6.4. - 1: Struktura uchazečů podle věku (k 31.12. 2001)

	do 19	20-29	30-39	40-49	50+
Hradec Králové	6,9	34,2	20,8	21,5	16,5
Jičín	7,5	30,6	20,4	22,1	19,5
Náchod	10,4	34,1	20,1	20,6	14,8
Rychnov nad Kněžnou	9,6	34,2	20,6	20,1	15,5
Trutnov	7,9	32,9	19,7	20,3	19,2
Královéhradecký kraj	8,2	33,3	20,3	20,9	17,2
Celkem ČR	7,8	31,8	21,6	21,7	17,1

Zdroj dat: MPSV Správa služeb zaměstnanosti

Tabulka 6.4. - 2: Struktura uchazečů podle délky evidence (k 31.12. 2001)

	do 3 měsíců	3-6 měsíců	6-9 měsíců	9-12 měsíců	12+ měsíců
Hradec Králové	30,8	22,7	11,4	6,6	28,5
Jičín	32,2	22,2	12,2	6,0	27,5
Náchod	37,9	25,6	8,8	5,8	21,8
Rychnov nad Kněžnou	42,0	24,6	8,4	7,2	17,9
Trutnov	30,5	24,8	10,3	7,5	26,9
Královéhradecký kraj	33,5	23,9	10,4	6,7	25,5
Celkem ČR	26,1	19,0	10,2	7,6	37,1

Zdroj dat: MPSV Správa služeb zaměstnanosti

Tabulka 6.4. - 3: Struktura uchazečů podle vzdělání k 31.12.2001

	1	2	3	4	5
Hradec Králové	28,0	44,9	21,7	1,3	4,2
Jičín	31,6	44,9	19,4	1,3	2,8
Náchod	33,3	44,4	18,2	1,3	2,8
Rychnov nad Kněžnou	28,3	47,6	20,5	0,9	2,8
Trutnov	29,7	50,6	16,9	1,0	1,9
Královéhradecký kraj	30,0	46,6	19,3	1,2	2,9
Celkem ČR	32,1	46,3	17,8	0,9	2,9

Zdroj dat: MPSV Správa služeb zaměstnanosti

V Tab. 6.4. - 4 je uveden počet nezaměstnaných na jedno pracovní místo, podle kvalifikace. Rozhodující je zde rozdíl mezi krajem a celorepublikovým průměrem ČR. Plyne z něho příznivé zjištění a to, že kraj měl 2x méně uchazečů na jedno pracovní místo, 4,4 proti 8,9. Variabilita tohoto ukazatele v rámci kraje je značná, nejméně okres Hradec Králové 3,5, nejvíce Rychnov nad Kněžnou 7,1. Co se týká kvalifikace byl nejpříznivější u vysokoškolského vzdělání tj. 2,3 (rozmezí 1,8 až 2,7) a pomineme-li skupinu 4, kde je málo nezaměstnaných i volných míst, nejhorší u skupiny 3 středoškolské vzdělání s maturitou tj. 7,4 (rozmezí 4,6 až 15,2). Lze vyznačit oblasti a stupeň vzdělání nezaměstnaných s význačně malými šancemi na pracovní místo. Byly to v okrese Jičín vzdělání „středoškolské“ a v okrese Rychnov nad Kněžnou „základní“.

Tabulka 6.4. - 4: Počet uchazečů podle vzdělání na 1 volné pracovní místo odpovídající kvalifikace (k 31. 12. 2001)

	celkem	1	2	3	4	5
Hradec Králové	3,5	3,7	2,7	9,3	5,5	2,6
Jičín	4,8	3,6	4,7	15,2		1,8
Náchod	4,4	3,7	4,3	7,3		2,7
Rychnov nad Kněžnou	7,1	10,4	6,4	7,5		2,2
Trutnov	4,9	5,3	4,9	4,6		1,9
Královéhradecký kraj	4,4	4,3	4,0	7,4	16,8	2,3
Celkem ČR	8,9	10,1	7,7	13,6	22,5	4,1

Zdroj dat: MPSV - Správa služeb zaměstnanosti

Legenda:

- 1 – základní vzdělání nebo bez vzdělání včetně neukončeného základního vzdělání
- 2 - nižší střední vzdělání a střední odborné vzdělání bez maturity
- 3 - středoškolské vzdělání s maturitou
- 4 - vyšší vzdělání včetně bakalářského
- 5 - vysokoškolské vzdělání

6. 5. Souhrnné hodnocení trhu práce podle okresů

Souhrnné hodnocení okresů bylo založeno na součtu hodnot 7 ukazatelů trhu práce, které byly relativizovány k průměru ČR. Do hodnocení bylo zařazeno těchto 7 ukazatelů:

1. Míra nezaměstnanosti
2. Počet uchazečů o zaměstnání na 1 volné místo,
3. Podíl uchazečů o zaměstnání ve věku do 29 let,
4. Podíl uchazečů o zaměstnání ve věku nad 50 let,
5. Podíl uchazečů o zaměstnání se základním nebo nedokončeným vzděláním
6. Podíl uchazečů o zaměstnání se středoškolským vzděláním
7. Podíl dlouhodobě nezaměstnaných (déle než 12 měs.)

První dvě charakteristiky patří k základním ukazatelům trhu práce, zbývajících 5 strukturálních charakteristik indikuje zastoupení problematických skupin mezi uchazeči o zaměstnání.

Celkově může být situace na trhu práce v Královéhradeckém kraji hodnocena jako relativně příznivá a vzhledem k celorepublikovému průměru průměrná, ale většinou lepší. Z vybraných ukazatelů trhu práce pouze tři vykazují průměrné nebo mírně nadprůměrné hodnoty (podíl uchazečů o zaměstnání ve věku do 29 let a nad 50 let a podíl uchazečů o zaměstnání se středoškolským vzděláním). Hodnoty zbývajících ukazatelů a především těch nejdůležitějších (1,2 a 7), které rozhodují o celkové stabilitě na trhu práce, dosahují ve srovnání s ČR výrazně nižších hodnot.

Slabší místa na trhu práce podle hodnocených ukazatelů vykazují prakticky jenom okresy Hradec Králové a Rychnov nad Kněžnou (vyšší podíl uchazečů se středoškolským vzděláním), Jičín (vyšší podíl uchazečů nad 50 let) a Rychnov nad Kněžnou a Náchod (vyšší podíl uchazečů do 29 let).

Hlavní závěry plynou ze součtu parametrů. Nejlépe vychází okres Náchod, naopak v okrese Trutnov je situace na trhu práce v rámci kraje nejméně příznivá. Z „meziokresního“ srovnání vyplývá však velmi dobrá shoda, diference mezi krajními hodnotami byla pouhých 6,1%. Vzhledem k předchozímu hodnocení (k 31.12.1999) se kraj vůči celorepublikovému průměru zhoršil (v r.1999 celkové hodnocení průměr kraje 485, v r. 2001 průměr kraje 598).

Tabulka 6.5. - 1: Souhrnné hodnocení trhu práce v okresech k 31.12.2001

	MN	PU1VPM	-29	50+	ZAKVZD	SŠVZD	12+	součet
Hradec Králové	70	39	104	96	87	122	77	596
Jičín	69	54	96	114	98	109	74	615
Náchod	67	49	112	87	104	102	59	580
Rychnov n/K	64	80	111	91	88	115	48	597
Trutnov	87	55	103	112	93	95	73	618
Královéhradecký kraj	72	49	105	101	93	108	69	598

Legenda:

MN – míra nezaměstnanosti,

PU1VPM – počet uchazečů na 1 volné pracovní místo,

-29 – počet uchazečů do 29 let,

50+ - počet uchazečů starších 50 let,

ZAKVZD – počet uchazečů se základním nebo neukončeným vzděláním

SSVZD – počet uchazečů se středoškolským vzděláním

12+ - počet dlouhodobě nezaměstnaných (déle než 12 měs.)

součet 700 by odpovídal průměru ČR,

Poznámka: Hodnoty jednotlivých ukazatelů jsou relativizovány k průměrným hodnotám za ČR a násobeny stem.

6.6. Průměrné výdělky v hlavních odvětvích

Mzdová úroveň byla hodnocena na základě průměrných mezd zaměstnanců (fyzické stavy) jednak podle jednotlivých okresů a kraje v porovnání s průměrným stavem v ČR a ostatními kraji (Tab.6.6. – 1 a 6.6. - 2). Dále podle užívané odvětvové klasifikace ekonomických činností OKEČ (Tab. 6.6. - 2, vše podle ČSU), kde je zachyceno 12 odvětví ekonomiky, které jsou v kraji zastoupeny, nezahrnuje však úroveň okresů.

Rozložení dosažené průměrné mzdy v Královéhradeckém kraji dle stávajících okresů ukazuje tabulka 6.6. - 3, vyjadřující současně pořadí jednotlivých okresů v rámci devadesáti jednoho klasifikovaných okresů ČR. Výsledky dosažených průměrných mezd našeho kraje a okresů potvrzují dlouhodobější poznatek, že v rámci České republiky jsou v našem kraji nižší mzdy než průměrné mzdy našeho státu. Čtyři z pěti okresů Královéhradeckého kraje se nacházejí až v druhé polovině pořadí okresů ČR dle výše průměrné mzdy zaměstnance. Je to, mimo jiné, důsledek výrazného zastoupení některých zpracovatelských oborů, ve kterých jsou tradičně nižší mzdy (např. textilní a oděvní průmysl, dřevařský průmysl) ve srovnání s jinými atraktivnějšími obory z pohledu mezd. Průměrná měsíční mzda zaměstnance ČR (15 125Kč v roce 2001) je významně ovlivněna vysokou zaměstnaneckou mzdou dosaženou v Praze a jejím nejbližším okolí.

Mzdová úroveň byla v roce 2001 v Královéhradeckém kraji podprůměrná, dosahovala pouze 90,1% celostátní. Tato situace je poněkud v rozporu se stavem trhu práce kraje a relativně nízkou nezaměstnaností vůči průměru ČR. Mzdové rozdíly se ale začaly v posledních letech prohlubovat, a to jak mezi odvětvími, tak i regionálně.

Okresní variabilita mzdové hladiny se zvýšila (ze 7,7% v r. 1998 na 13% v roce 2001). Nejvyšších průměrných platů dosahovali zaměstnanci v okrese Hradec Králové, kde jako v jediném okrese Královéhradeckého kraje překročila průměrná mzdová hladina 14 000 Kč, tj. 95,6% průměru ČR. Nejnižší mzdy byly v okrese Náchod, tj. 12 115 Kč, 82,8% průměru ČR. Relativně vysoká se zdá být mzdová úroveň v okrese Trutnov, ale nezaměstnanost zde začala stoupat až na konci roku 2001, naopak nízká v okrese Rychnov nad Kněžnou, kde byla a je nezaměstnanost prakticky nejnižší.

Co se týká jednotlivých odvětví OKEČ byla variabilita mezd podle odvětví velká. Absolutně nejnižší mzdová hladina byla zjištěna u „pohostinství a ubytování“, necelých 70% celostátní, nejvyšší u „peněžnictví a pojišťovnictví“, tj. téměř 150% celostátní a více než 2x vyšší než uvedená nejnižší. Nízkou mzdovou úroveň vykazovaly dále odvětví „ostatní veřejné sociální služby“, 74,2%, „zemědělství ...“ 80,4%, ale také „školství“ 81,7%, což lze ztěžít vysvětlit.

Levná pracovní síla představuje na jedné straně pobídkový faktor pro investory, na straně druhé má relativně nízká kupní síla negativní efekty na sféru obchodu, potažmo služeb.

V tabulce 6.6. - 3 jsou uvedeny mzdy v okresech kraje a ČR, v letech 1998 a 2001. Růst mzdové úrovně představoval průměrně za ČR 25%, je zřejmé, že k obdobnému vývoji došlo i v kraji.

Tabulka 6.6. – 1: Průměrná měsíční mzda zaměstnance dosažená v jednotlivých krajích ČR v roce 2001 ve srovnání s rokem 2000, s vyjádřením pořadí krajů podle výše průměrné mzdy
Údaje jsou platné pro subjekty zaměstnávající dvacet a více zaměstnanců se sídlem v daném kraji, hodnoty vyjadřují plně zaměstnané osoby

Území	Pořadí	Skutečnost v Kč	
		2001	2000
ČR celkem		15 125	13 914
Kraje:			
Hl. m. Praha	1	19 059	17 493
Středočeský	2	15 113	14 011
Plzeňský	3	14 331	13 092
Moravskoslezský	4	14 284	13 098
Ústecký	5	13 738	12 763
Jihočeský	6	13 636	12 647
Jihomoravský	7	13 597	12 532
Liberecký	8	13 543	12 490
Královéhradecký	9	13 370	12 369
Zlínský	10	13 307	12 270
Karlovarský	11	13 024	12 042
Pardubický	12	13 020	12 033
Vysočina	13	12 938	11 665
Olomoucký	14	12 883	11 923

Tab. 6.6. - 2: Mzdy v Královéhradeckém kraji a ČR v roce 2001

OKRES PRACOVÍŠTĚ	PRŮMĚRNÁ MĚSÍČNÍ MZDA V KČ NA FYZICKÉ OSOBY	PRŮMĚRNÁ MĚSÍČNÍ MZDA, RELATIVNÍ HODNOTY *)
Hradec Králové	14 015	95,8
Jičín	13 004	88,9
Náchod	12 115	82,8
Rychnov nad Kněžnou	12 847	87,8
Trutnov	13 252	90,6
OBLAST CELKEM		
Královéhradecký kraj	13 183	90,1
Celkem kraje ČR	14 633	100,0

KRAJ PRACOVÍŠTĚ: Královéhradecký OKEČ	PRŮMĚRNÁ MĚSÍČNÍ MZDA V KČ NA FYZICKÉ OSOBY	PRŮMĚRNÁ MĚSÍČNÍ MZDA, RELATIVNÍ HODNOTY *)
Zemědělství, lesnictví a rybolov	11 761	80,4
Průmysl celkem	13 301	90,9
Stavebnictví	14 089	96,3
Obchod opravy mot.voz. a spotřeb. zboží	11 983	81,9
Pohostinství a ubytování	9 774	66,8
Doprava, skladování, pošty a telekom.	14 147	96,7
Peněžnictví a pojišťovnictví	21 600	147,6
Nemovitosti, výzkum, vývoj, obch. služby	13 102	89,5
Veřejná správa, obrana, sociální pojištění	14 773	101,0
Školství	11 958	81,7
Zdravotnictví, veterinární a sociální činnosti	13 193	90,2
Ostatní veřejné sociální a osobní služby	10 857	74,2
Královéhradecký kraj	13 183	90,1
Celkem kraje ČR	14 633	100,0

ČSU 2002

*) Hodnoty průměrných výdělků jsou relativizovány k průměru ČR a násobeny 100

Tabulka 6.6. – 3: Průměrná měsíční mzda zaměstnance dosažená v jednotlivých okresech Královéhradeckého kraje v roce 2001 ve srovnání s rokem 2000 s vyjádřením pořadí mezi okresy ČR (celkem 91 okresů) podle výše průměrné mzdy. Údaje jsou platné pro subjekty zaměstnávající dvacet a více zaměstnanců se sídlem v daném okrese a jsou přepočteny na plně zaměstnané osoby

Území	Pořadí mezi okresy ČR	Skutečnost v Kč	
		2001	2000
Královéhradecký kraj celkem		13 370	12 369
Okresy:			
Hradec Králové	27	14 355	13 153
Rychnov nad Kněžnou	52	13 185	12 039
Trutnov	53	13 176	12 253
Jičín	65	12 750	11 710
Náchod	78	12 388	11 716

Bližší pohled na rozdíly dosažené průměrné měsíční mzdy zaměstnanců našeho kraje v různých výrobních i nevýrobních oborech představuje následující tabulka.

Tabulka 6.6. – 4: Přehled mzdových prostředků a průměrné měsíční mzdy Královéhradeckého kraje za rok 2001 se srovnáním roku 2000 podle oborů klasifikovaných činností (OKEČ)
Údaje jsou platné pro subjekty s dvaceti a více zaměstnanci se sídlem v kraji a jsou přepočteny na plně zaměstnané osoby

		Mzdové prostředky bez OON* celkem		Prům. měsíční mzda zaměst.	
		tis. Kč	index 01/00	Kč	index 01/00
Královéhradecký kraj celkem		23 012 168	106,8	13 370	108,1
Odvětvová činnost:					
A	Zemědělství, myslivost, lesní hospodářství	1 962 396	102,0	12 759	108,2
01	zemědělství, myslivost a související činnosti	1 183 233	104,4	12 010	110,0
02	lesnictví, těžba dřeva a přidružené činnosti	779 163	98,6	14 092	105,9
D	Zpracovatelský průmysl	10 408 076	108,5	12 955	107,1
17	textilní průmysl	1 713 948	102,6	11 257	106,9
18	Oděvní průmysl, zpracování a barvení kožešin	358 929	100,2	8 914	111,5
19	čištění a úprava ušní, obuv, brašnářské a sedlářské výrobky	136 316	114,9	10 560	106,2
20	průmysl dřevařský, kromě výroby nábytku, proutěné zboží	188 923	108,3	10 978	111,9
21	Výroba vlákniny, papíru a lepenky	188 030	98,1	13 737	109,3
22	vydavatelství, tisk a reprodukce nahrávek	155 154	224,4	12 957	106,7
24	Výroba chemických výrobků	136 062	115,9	12 395	94,3
25	Výroba pryžových a plastových produktů	744 387	101,7	13 459	104,0
26	Výroba ostatních nekovových minerálních výrobků	393 906	104,2	16 235	108,3
27	Výroba kovů včetně hutního zpracování	549 430	118,8	15 606	109,0
28	výr. kovových konstrukcí a kovoděl. výrobků krom strojů a zařízení	1 002 137	133,8	13 779	112,1
29	Výroba strojů a zařízení pro další výrobu	1 451 914	105,6	13 981	105,4
30	Výroba kancelářských strojů a počítačů	243 939	131,7	15 459	105,1
31	Výroba elektrických strojů a přístrojů	718 464	86,5	14 607	93,8
32	Výroba radiových, televizních a spojových zařízení	250 800	133,0	13 079	110,3
33	výr. zdravotnických, přesných optických a časoměrných přístrojů	259 068	137,2	13 633	105,3
34	Výroba dvoustupých motorových vozidel	571 474	130,6	15 950	109,4
35	Výroba ostatních dopravních zařízení	7 743	66,3	11 538	92,2
36	Výroba nábytku; ostatní zpracovatelský průmysl	460 498	90,7	11 602	101,9
E	Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	946 353	103,0	18 029	109,1
40	výr. a rozvod elektřiny, plynu, páry a teplé vody; výroba chladu	583 589	102,6	19 759	111,0
41	Úprava a rozvod vody	362 764	103,6	15 802	106,8
F	Stavebnictví	1 201 938	96,5	13 760	108,8
G	Obchod, opravy motorových vozidel a spotřeb. zboží	1 138 923	106,9	13 515	111,0
50	prodej, údržba a opravy motor. vozidel; prodej pohon. hmot	156 767	98,1	14 152	107,4
51	velkoobchod a zprostředkování obchodu (krom motor. vozidel)	591 974	121,0	15 611	107,6
52	maloobchod, opravy spotřeb. zboží (krom motor. vozidel)	390 181	93,8	11 062	110,6
H	Pohostinství a ubytování	158 876	111,0	10 424	113,2
I	Doprava, skladování, pošty a telekomunikace	575 772	105,1	12 562	108,7
60	pozemní doprava; potrubní přeprava	413 738	103,4	12 462	108,0
J	Peněžnictví a pojišťovnictví	39 172	33,5	21 690	70,5
65	peněžnictví	20 656	20,3	19 672	59,9
K	Činnosti v oblasti nemovitostí, služby pro podniky	593 660	101,0	16 201	106,2
70	činnosti v oblasti nemovitostí, jejich pronajímání	151 192	90,1	12 491	98,4
72	zpracování dat a související činnosti	122 890	94,5	25 105	118,0
74	Služby převážně pro podniky	240 428	115,6	15 699	108,5
L	Veřejná správa; obrana; sociální zabezpečení	1 287 144	111,8	15 095	110,6
M	Školství	2 052 119	109,6	12 812	110,1
N	Zdravotnictví, veterinární a sociální činnosti	1 988 441	114,9	14 047	113,4
O	Ostatní veřejné, sociální a osobní služby	580 525	106,6	11 962	101,4
90	odstraňování odpad. vod a pevného odpadu, čištění města	166 856	113,8	12 557	104,2
91	činnosti organizací společenských	117 770	106,4	11 435	101,2
92	rekreační, kulturní a sportovní činnosti	274 711	93,1	12 157	99,8
93	Ostatní služby	21 187	110,6	9 028	107,8

* OON – ostatní osobní náklady

Předcházející podrobnější tabulka hodnot průměrných měsíčních mezd podle OKEČ dosažených v našem kraji v roce 2001 názorně rozlišuje výrobní obory s větší či menší průměrnou mzdou. Ke zpracovatelským oborům s nejnižší mzdou patří výroba textilu a oděvů, kožařský, obuvní a dřevařský průmysl. Na druhé straně k těm nejatraktivnějším z pohledu mezd patří peněžnictví a pojišťovnictví, zpracování dat, činnost v nemovitostech apod. Z výrobních oborů lze jmenovat produkci a rozvod elektřiny, plynu, vody a výrobu vozidel. Vyšší než průměrnou mzdu kraje dosáhly a to není běžně známý fakt i některé kovovýrobní obory, výroba pryžových a plastových výrobků a různé výroby strojů a zařízení.

7. Cestovní ruch

7.1. Úvod

Potenciál území pro rozvoj cestovního ruchu je primárně určen široce pojatými přírodními podmínkami a mírou koncentrace kulturních, příp. společenských hodnot, jež mohou být nabídnuty potenciálním zákazníkům-turistům. Z hlediska obou faktorů má Královehradecký kraj obecně velmi dobré, i když územně diferencované předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu. Vedle oblastí s obecně nižším potenciálem pro rozvoj turistiky (okres Hradec Králové) se v kraji nachází turistické destinace nadregionálního nebo republikového významu (Krkonoše, východní část Českého ráje, Orlické hory).

Pro potřeby České centrály cestovního ruchu, která mj. koordinuje a zajišťuje podporu v oblasti cestovního ruchu, byla zpracována regionalizace území ČR, jejímž výsledkem bylo vymezení 14 tzv. turistických marketingových regionů. Vymezené regiony byly definovány jako organizační, koordinační a finanční instrumenty pro podporu regionálního rozvoje v oblasti cestovního ruchu, a proto se jejich hranice zpravidla přidrží administrativně správního členění státu. Marketingové regiony byly na základě zejména krajinných a geomorfologických hledisek dále rozčleněny na subregiony, v rámci kterých byly stanoveny vhodné formy a předpokládaná intenzita cestovního ruchu. S ohledem na použitá kritéria vymezení mají turistické subregiony charakter relativně homogenních fyzickogeografických jednotek.

Na území Královehradeckého kraje zasahují celkem tři marketingové regiony – Český sever (okres Trutnov), Český ráj⁴ (severozápadní část okresu Jičín) a Východní Čechy. Uvedené turistické regiony se dále člení na 17 subregionů, z nichž 9 se nachází buď celou nebo částí své rozlohy na území kraje. S výjimkou turistického subregionů Východočeská tabule (širší zázemí Hradce Králové a Pardubic) a Povodí Orlice byl u všech ostatních subregionů stanoven stupeň předpokládané intenzity cestovního ruchu I. nebo II. (ze čtyřbodové stupnice - I. = nejvyšší; IV. = nejnižší intenzita). Tento fakt tak nepřímo potvrzuje obecně velmi dobré předpoklady území pro rozvoj cestovního ruchu v kraji, a to zvláště těch forem, jejichž intenzita je determinována charakterem přírodních podmínek.

Přehled turistických regionů a subregionů, jež zasahují na území kraje, je uveden v následující tabulce.

Tabulka č. 7.1. - 1: Přehled turistických regionů v Královehradeckém kraji

Region	Intenzita CR ¹
Subregion	
Český sever	
Krkonoše - východní část	I.
Podkrkonoší - východní část	II.
Český ráj	
Prachovské skály	I.
Sobotecko	II.
Východní Čechy	
Východočeská tabule - severní část	III.
Broumovsko	II.
Orlické hory a Kralický Sněžník - část Orlické hory	II.
Podorlická pahorkatina - severní část	II.
Povodí Orlice - severní část	III.
Podzvičinsko	II.

Poznámka: 1 - Předpokládaná intenzita cestovního ruchu – blíže viz. text

4 - Turistický region Český ráj zaujímá mezi ostatními marketingovými regiony svým vymezením výjimečné místo, protože prakticky nekopíruje okresní členění státu.

Podrobná analýza potenciálu celého území kraje v oblasti cestovního ruchu nebyla doposud provedena.

7.1. Intenzita turistického ruchu v území

Intenzita turistického ruchu v území byla hodnocena podle dvou základních typů rekreace:

- vázané na vlastní rekreační objekt (chalupaření, chataření)
- nevázané na vlastní rekreační objekt

Zatímco pro první typ je charakteristická pouze jediná forma cestovního ruchu – individuální, převážně víkendová rekreace, zahrnuje druhý typ prakticky všechny formy cestovního ruchu. Rozdílné jsou rovněž implikace obou typů rekreace na regionální, příp. lokální ekonomický rozvoj. Vliv chalupaření a chataření je z tohoto hlediska nevýrazný a naopak při vyšší koncentraci tohoto typu rekreace v území (což se týká výhradně chataření) působí spíše v kontradikci k ostatním formám cestovního ruchu. Využití infrastruktury cestovního ruchu (hotely, restaurace, zábavní a sportovní zařízení atd.) je při této formě rekreace velmi nízké a rovněž dopad na drobné podnikání, především v oblasti maloobchodu, se zdá být zanedbatelný. Naopak ostatní formy rekreace, jež nejsou vázány na vlastní rekreační objekt, aktivizují celou řadu subjektů působící v oblasti cestovního ruchu a mají nezanedbatelný a v republikovém i globálním kontextu stále rostoucí význam v ekonomickém rozvoji území. Přestože je cestovního ruchu zpravidla ztotožňován pouze s tímto druhým typem rekreace, je v závěru kapitoly stručně pojednáno také o intenzitě a prostorové diferenciaci chalupaření a chataření v kraji.

Hodnocení intenzity cestovního ruchu v území je limitováno dostupností statistických ukazatelů a především jejich územní podrobností. Z tohoto důvodu je možné provést podrobnější hodnocení pouze na úrovni okresů, v rámci kterých je sledován počet turistů (ve struktuře domácí a zahraniční) a počet přenocování.

Zcela výjimečné postavení z hlediska cestovního ruchu má okres Trutnov, na jehož území se nachází jak cca 2/3 Krkonošského Národního parku, který patří mezi nejvýznamnější turistické destinace v ČR, tak např. ZOO Dvůr Králové s roční návštěvností 580 tisíc osob (v roce 1999). Návštěvnost okresu Trutnov převyšuje návštěvnost ČR v závislosti na ročním období zhruba 2,5 až 5x – nejvyšší rozdíl v zimním období, nejnižší v letním.

Z hlediska časové proměnlivosti v intenzitě cestovního ruchu je možné rozdělit okresy kraje do dvou skupin. V první skupině jsou okresy Trutnov a Rychnov nad Kněžnou, ve kterých se nachází turistické regiony Krkonoše a Orlické hory s významnou zimní a sekundárně i letní sezónou. Intenzita návštěvnosti těchto turistických oblastí v průběhu roku, resp. v jednotlivých kvartálech rozhodujícím způsobem ovlivňuje také návštěvnost celého okresu. Ve všech ostatních okresech, resp. turistických oblastech, jež do těchto okresů zasahují, je nejvyšší návštěvnost koncentrována pouze do jednoho období - letní sezóny (počet návštěvníků v těchto okresech stoupá zhruba od podzimu do léta).

Spíše negativně může být hodnoceno relativně nízké zastoupení cizinců mezi hosty, kteří kraj ve sledovaném období navštívili (ČR – 46,5%, Královéhradecký kraj – 31,9). Nejvyšší podíl cizinců zaznamenal okres Trutnov (35,6 %), nejnižší podíl cizinců mezi hosty byl potom v okresech Jičín, Náchod a Rychnov nad Kněžnou (necelá 1/3).

Tabulka 7.2. – 1: Hosté v ubytovacích zařízeních podle okresů v roce 2001

Kraj, okresy	Hosté		Přenocování		Průměrný počet přenocování		Průměrná doba pobytu	
	celkem	z toho cizinci	celkem	z toho cizinci	celkem	z toho cizinci	celkem	z toho cizinci
Hradec Králové	85 219	27 414	207 180	66 536	2,4	2,4	3,4	3,4
Jičín	89 328	23 722	400 874	91 690	4,5	3,9	5,5	4,9
Náchod	122 476	28 243	484 843	85 958	4,0	3,0	5,0	4,0
Rychnov n. K.	82 923	21 052	326 552	76 126	3,9	3,6	4,9	4,6
Trutnov	556 917	198 485	2 410 395	794 501	4,3	4,0	5,3	5,0
Královéhradecký kraj	936 836	298 916	3 829 844	1 114 811	4,1	3,7	5,1	4,7

Zdroj: Statistická ročenka Královéhradeckého kraje 2002

Pozitivním rysem cestovního ruchu v Královéhradeckém kraji je na druhou stranu relativně vysoký průměrný počet přenocování na 1 hosta v celém sledovaném období (ČR 3,4, Královéhradecký kraj 4,1). V případě cizinců je tato hodnota za kraj méně příznivá a je zhruba srovnatelná s republikovým průměrem (3,2; resp. 3,7). Mezi okresy je výjimečně nízký průměrný počet přenocování pouze v okrese Hradec Králové (nízký je v tomto okrese průměrný počet přenocování zvláště v zimní sezóně).

7.2. Turistická infrastruktura

Klíčovou pozici v rámci turistické infrastruktury zauímají ubytovací zařízení. V přepočtu na rekreační plochu je počet registrovaných ubytovacích zařízení v Královéhradeckém kraji ve srovnání s republikovou úrovní zhruba dvojnásobný. Méně pozitivním faktem je naopak vyšší podíl ubytovacích zařízení sezónního typu (Královéhradecký kraj - 44,9%; ČR – 36,5%). S výjimkou okresu Hradce Králové, kde je počet registrovaných ubytovacích zařízení velmi nízký (absolutně i relativně), je ve zbývajících okresech počet ubytovacích zařízení v rámci ČR nadprůměrný. Z hlediska intenzity cestovního ruchu nejexponovanější okres kraje – Trutnov má také výrazně nejvyšší počet ubytovacích zařízení, i když s vysokým, téměř 50% podílem sezónních zařízení (vyšší podíl sezónních ubytovacích zařízení má v kraji ještě okres Jičín).

S přihlédnutím k využití ubytovací kapacity (využití lůžek), které je až na zimní sezónu poměrně nízké, je možné hodnotit počet ubytovacích zařízení jako dostatečný. Nejvíce jsou ubytovací zařízení využívána v okrese Náchod, nejméně v okrese Rychnov n/K. Problémy s využitím kapacit mimo hlavní sezónu mají zejména okresy Trutnov a Rychnov n/K (vliv Krkonoš, příp. Orlických hor, kde jsou kapacity ubytovacích zařízení dimenzovány s ohledem na silnou zimní sezónu).

Ve struktuře ubytovacích zařízení jsou podprůměrně zastoupeny hotely, zejména vyšších kategorií a trošku překvapivě, s ohledem k relativně vysokému zastoupení domácí klientely mezi hosty, také kempy a chatové osady. V rámci ČR jsou v kraji naopak nadprůměrně zastoupeny penziony a ostatní ubytovací zařízení s pravděpodobně vysokým podílem ubytoven sezónního typu. Kvalitativně nejhorší strukturu ubytovacích zařízení má okres Rychnov n/K s nízkým podílem hotelů, penzionů a naopak nadprůměrným zastoupením turistických ubytoven (kategorie *,**) a „ostatních“ ubytovacích zařízení.

Tabulka 7.2. – 1: Ubytovací zařízení cestovního ruchu podle okresů k 31. 7. 2001

Kraj, okresy	Ubytovací zařízení	Pokoje	Lůžka
Hradec Králové	34	1 033	2 502
Jičín	144	1 685	5 132
Náchod	152	1 777	5 916
Rychnov n. K.	179	1 932	5 758
Trutnov	1 053	10 753	32 302
Královéhradecký kraj	1 562	17 180	51 610

Zdroj: Statistická ročenka Královéhradeckého kraje 2002

7.3. Koncentrace přírodních a kulturních hodnot

V Královéhradeckém kraji se nachází celá řada území nebo lokalit mimořádné přírodní hodnoty, což se promítá jak do rozsahu tak i počtu chráněných území v řešeném území. Z přírodního hlediska nejcennější oblasti se nachází v severní, resp. severovýchodní části kraje, kde je Národní park Krkonoše a dvě Chráněné krajinné oblasti (Broumovsko, Orlické hory). Národní park zasahuje na území kraje svojí větší částí (cca 2/3 své výměry), ve které se nachází i nejcennější přírodní lokality parku, včetně nejvyšší hory v ČR – Sněžky. CHKO Broumovsko a Orlické hory se rozkládají téměř

celou svojí rozlohou na území kraje. V okrese Jičín zasahuje na území kraje ještě CHKO Český ráj. Chráněné území Českého ráje vyplňuje v okrese Jičín pouze nevelké území severně od Sobotky, nicméně přírodně cenné území s vysokou krajinou hodnotou se nachází v širším zázemí samotné CHKO. To je patrné z relativně vysoké koncentrace maloplošných chráněných území (přírodní rezervace a přírodní památky) v celé severní části okresu Jičín. Vyšší koncentrace maloplošných chráněných území indikující míru přírodních hodnot v krajině jsou rovněž v jihovýchodním zázemí Hradce Králové (mikroregion Třebechovice pod Orebem) a dále v povodí Orlice a na území CHKO Orlické hory v okrese Rychnov n/K. Přírodně nejhodnotnějších maloplošných území (Národní přírodní rezervace a památky) je na území kraje celkem 5:

- Trčkov
- Bukačka
- Adršpašsko-teplické skály
- Broumovské stěny
- Babiččino údolí (Národní přírodní památka, zbytek Národní přírodní rezervace)

K nejvýznamnějším kulturně-společenským hodnotám v území patří historické objekty nebo historicky hodnotné urbanistické celky (městská jádra, lidová architektura). Přestože se v řešeném území nenachází žádný objekt „světového“ významu (památka UNESCO) může se Královéhradecký kraj pochlubit celou řadou kulturně-historických pamětihodností. Nejvíce historických a památkově chráněných objektů se nachází ve východní polovině kraje, přičemž pomyslným těžištěm koncentrace kulturně-společenských hodnot v kraji by mohla být zhruba linie Hradec Králové – Broumov. V této oblasti se nachází 4 z 5 městských památkových rezervací vyhlášených v řešeném území (Hradec Králové, Nové Město nad Metují, Josefov a Kuks), dále jedinečný barokní komplex v Kuksu, Josefovská pevnost, benediktinský klášter v Broumově nebo zámky v Náchodě, Novém Městě či Ratibořicích. Svěbytné území, ve kterém se přírodně cenné území harmonicky snoubí s řadou historických pamětihodností, představuje Broumovský výběžek, jeden z potenciálních turistických magnetů kraje. K dalším významným oblastem z hlediska koncentrace kulturně-historických pamětihodností můžeme počítat okres Jičín, zvláště jeho severovýchodní část tvořící součást Českého ráje, a jižní polovinu okresu Rychnova nad Kněžnou (zámek Rychnov, Častolovice, Kostelec n/O, Doudleby n/O, hrady Potštejn, Litice).

Podle míry koncentrace přírodních a společensko kulturních hodnot (chápány zde v užším pojetí jako historické pamětihodnosti – hrady, zámky, kláštery, cenná historická jádra měst), které determinují základní potenciál území pro rozvoj cestovního ruchu, můžeme v Královéhradeckém kraji vymezit zhruba 4 kategorie území:

- 1) Území s vysokou koncentrací přírodních hodnot bez významnějších historických pamětihodností.
 - Krkonoše, Orlické hory
- 2) Území s relativně vysokou koncentrací jak přírodních, tak i společensko kulturních hodnot.
 - Broumovsko, Český ráj včetně Jičínska, povodí Orlice v okrese Rychnov n/K
- 3) Území s vysokou koncentrací zejména společensko-kulturních hodnot
 - Královéhradecko, Jaroměřsko, Náchodsko
- 4) Území s nižší koncentrací jak přírodních, tak i společenských hodnot
 - ostatní oblasti

V roce 2002 podpořil Královéhradecký kraj formou dotace 4 projekty v grantovém programu Projekty mikroregionů, svazků obcí a obcí v celkové hodnotě 150 tis. Kč, 5 projektů v grantovém programu Vydávání propagačních materiálů v celkové hodnotě 100 tis. Kč a 4 projekty v grantovém programu Podpora sběru dat a zpracování dat v oblasti cestovního ruchu v celkové hodnotě 150 tis. Kč.

8. Infrastruktura

8.1. Dopravní infrastruktura

Dopravní systém Královéhradeckého kraje je značně různorodý. Zatímco v Polabské nížině je dopravní síť poměrně hustá, směrem k příhraniční pohoří se její hustota snižuje. Dopravní síť je charakterizovaná tahy směřujícími paprskovitě do krajského města Hradce Králové, nechybí však ani tahy okružní, vedoucí podhůřím Krkonoš a Orlických hor.

Silniční síť

V regionu se nenachází ani jeden kilometr dálnice či rychlostní čtyřproudové silnice, což přispívá ke zhoršené dopravní dostupnosti regionu. Tato skutečnost může do určité míry vést k limitovanému využití rozvojového potenciálu kraje. Nejhorší dopravní napojení vykazují horské oblasti a některá periferní území (Broumovský výběžek).

Stávající silniční komunikační systém regionu se opírá o silnici I. třídy I/11 (přivaděč od Prahy), která navazuje na první etapu dálnice D11, ukončenou u Poděbrad. Tato silnice je součástí mezinárodního tahu E 67 z Prahy do Hradce Králové a na Wroclav (Polsko). Silnice I/11 pokračuje dále východním směrem na Ostravu. Další páteří regionu je silnice I/33 směřující od Pardubic přes Hradec Králové a Náchodsko na již zmiňovanou Wroclav a silnice I/35 (součást mezinárodního tahu E442) protínající region od severozápadu k jihu, tj. od Liberce přes Jičín a Hradec Králové na Olomouc.

Všechny jmenované silnice I. třídy jsou přetížené. Silnice I/11 od Poděbrad s pokračováním na hraniční přechod do Polska (Náchod) je extrémně zatížena a z toho důvodu představuje stálou příčinu dopravních problémů. Společně s přetížením těchto tras vzrůstá problém jejich průchodu centrem některých měst. Velmi problematická situace je v např. v Náchodě či Chlumci nad Cidlinou. Naopak vnitřní a vnější okruh je již vybudován v Hradci Králové a situace je částečně vyřešena i v Jičíně.

Podle koncepce rozvoje dopravní sítě vypracované Ministerstvem dopravy a spoju se v nejbližší budoucnosti počítá s další výstavbou dálnice D11 od místa jejího ukončení do Hradce Králové. Jako dlouhodobější cíl je plánováno její pokračování směrem na Wroclav a to přes Trutnov. Dále je plánována možnost výstavby rychlostí komunikace odpovídající současné silnici I/35 tj. Liberec-Jičín-Svitavy-Olomouc.

Hustota silniční sítě v regionu je 0,79 km/km² (ČR - 0,7 km/km²), což znamená, že je mírně vyšší než průměrná hustota silniční sítě v ČR (110%). To odpovídá vyššímu počtu měst a obcí s převážným zastoupením vozovek III. třídy (65%). Tato skutečnost vede na druhé straně k vyšším nákladům na údržbu nebo rekonstrukce silnic, mostů apod. Dalším důvodem zvýšených nákladů na údržbu jsou klimatické podmínky v hornatých částech kraje. Nižší hustotu silniční sítě přirozeně vykazují horské okresy Trutnov, Náchod a Rychnov nad Kněžnou. Tabulka 58 zobrazuje délku silniční sítě v kraji podle okresů a jejich procentuální zastoupení.

Tabulka č. 8.1. - 5: Silniční síť

	jedn.	HK	JC	NA	RK	TU	VÚSC	%
silnice I. třídy	km	98	92	59	65	95	409	10,8
silnice II. třídy	km	150	121	153	264	198	886	23,5
silnice III. třídy	km	536	677	424	463	375	2 475	65,6
dálnice	km	0	0	0	0	0	0	0
rychlostní silnice	km	0	0	0	0	0	0	0
součet všech typů s.	km	784	890	636	792	668	3 770	100

Zdroj: KROK 1998

Tabulka č. 8.1. - 2: Náklady na údržbu silniční sítě

	jedn.	TU	JC	HK	NA	RK
náklady na údržbu celkem v letech 1997	tis. Kč	29 074	61 560	82 001	65 378	63 700
náklady na údržbu celkem v letech 1998	tis. Kč	20 711	61 206	70 232	61 327	229 548*
náklady na údržbu celkem v letech 1999	tis. Kč	30 986	71 932	86 229	71 507	171 292*
náklady na údržbu celkem v roce 2001	tis. Kč	135 984	85 467	91 766	73 929	117 105

Poznámka: * - obsahuje výdaje na odstranění důsledků povodní
Zdroj: Správa silnic a dálnic, Správa a údržba silnic HK

Na hranicích kraje s Polskem je celkem 5 automobilových hraničních přechodů převážně lokálního významu. Nejvýznamnější je přechod v Náchodě, který je i pro nákladní automobilovou dopravu. V současné době jsou některé místní přechody budovány v rámci přeshraniční spolupráce. Zatížení silničních přechodů je ilustrováno následující tabulkou:

Tabulka č. 8.1. - 3: Zatížení silničních hraničních přechodů

	1993	1994	1995	1996	1997	2001
Náchod-Kudowa Slone						
OA	2 874 333	5 678 116	2 190 758	1 947 206	2 772 477	1 416 958
B	41 448	44 610	33 741	33 750	40 536	31 361
N	70 158	74 098	66 201	69 859	90 149	130 161
Otovice-Tlumaczów						
OA	127 673	227.908	244.825	220 927	190 877 ¹	118 957
B			1923		3 913	4 404
Starostín-Golińsk						
OA	70 483	349 149	390 649	503 482	395 401	286 319
B	49	253	250	681	1 094	4 263

Poznámka: OA – osobní automobily, B – autobusy, N – nákladní automobily; 1 – do 10/97
Zdroj: KROK 1998, Celní ředitelství HK

Přes celkový pokles hromadné dopravy v 90. letech neztrácí na významu hromadná doprava městská, která je zavedena v největších středících kraje. V Hradci Králové jsou částečně využívány možnosti hradecko-pardubické aglomerace a je budován integrovaný dopravní systém, jehož snahou je využít všechny dostupné druhy veřejné dopravy s důrazem na kolejovou dopravu. Využití železniční dopravy v integrovaných systémech je však zatím omezené.

Železniční síť

Železniční síť Královehradeckého kraje se vyznačuje velkým množstvím regionálních tratí. Nejdůležitějšími železničními uzly jsou Hradec Králové, Jaroměř a Týniště nad Orlicí, přes které vedou regionálně nejvýznamnější tratě ve směru Praha - Liberec - Letohrad. Hustota železnic v regionu je 0,13 km/km², což odpovídá průměrné hustotě železniční sítě ČR. V současné době je provoz na některých regionálních tratích značně omezen, jelikož chybí prostředky na jejich běžnou údržbu. K dalším problémům železničních tratí se řadí směrové poměry s častým výskytem oblouků o malých poloměrech, vysoké stáří a neodpovídající stav umělých a pozemních staveb, zastaralé sdělovací a zabezpečovací zařízení. Důsledkem toho je nízká přepravní rychlost, snížená propustnost některých úseků a dlouhé jízdní doby. Strategicky důležitá je blízkost a snadná návaznost (20 km) na mezinárodní železniční magistrálu E40, která probíhá přes sousední Pardubice. Přes ně vede dnes již budovaný I. rychlostní železniční koridor Praha - Pardubice - Česká Třebová - Brno (součást evropské magistrály E 40). U nejvýznamnějších tratí jsou snahy o jejich celkovou elektrifikaci a navýšení počtu kolejí (např. Hradec Králové - Pardubice). Do budoucna se však nepočítá s vybudováním železničního koridoru na území kraje. Základní síť pro dálkovou osobní dopravu v regionu bude radiální trať navazující na IV. panevropský koridor Praha-Poděbrady-Hradec Králové-Česká Skalice-Náchod-

Meziměstí-Wroclaw. Příčné propojení se IV. Panevropským koridorem bude zajišťovat trať Pardubice-Hradec Králové-Turnov-Liberec-Česká Lípa-Děčín.

Mezi nejvýznamnější tratě patří:

- trať Velký Osek – Chlumec n.C. – Hradec Králové – Týniště n.Orlicí – Lichkov –(Medzilesie)
- trať Liberec – Turnov – Stará Paka – Jaroměř – Hradec Králové – Pardubice – Chrudim – (Havlíčkův Brod)
- trať Turnov - Jičín - Hořice - Hradec Králové
- trať Nymburk – Kopidlno - Jičín

Na trase Týniště nad Orlicí - Náchod je situován jediný regionální železniční hraniční přechod do Polska (trať 026 Meziměstí - Mioszow) s nepřetržitým provozem i pro nákladní přepravu.

Tabulka č. 8.1. - 4: Železniční síť

		HK	JC	NA	RK	TU	VÚSC
Délka železniční sítě	km	117	151	118	100	150	636

Zdroj: KROK 98

V kraji jsou situovány 2 hraniční železniční přechody do Polska pro nákladní a osobní dopravu (železniční přechod Meziměstí/Mioszów je v nepřetržitém provozu, přechod Královec/Lubawka v omezeném provozu). Od roku 1945 nejsou již v provozu další regionální hraniční přechody (trať Harrachov-Sklarska Poremba, Otovice zastávka-Ścinawka Średnia, Náchod-Kudowa Zdrój).

Tabulka č. 8.1. - 5: Železniční hraniční přechody

Přechodové stanice	Počty vlaků celkem/den
Žst. Meziměstí	18
Žst. Kralovec	2

Zdroj: KROK 98

Ostatní druhy dopravy

Vodní doprava není prozatím v regionu využívána, protože „vodní páteř regionu – řeka Labe je splavněna pouze do Chvaletic. Ani v budoucnu se nepočítá s uzpůsobením Labe pro vodní dopravu zasahujícím do Královéhradeckého kraje, avšak prodloužení splavnosti Labe do Pardubic umožní v kombinaci s jinou dopravou využívat v budoucnu více tento druh dopravy.

Na území kraje se nachází celkem 8 veřejných letišť, žádné však nemá mezinárodním statut. Letiště tohoto typu se nachází v nedalekých Pardubicích cca 20 km od Hradce Králové. V Hradci Králové byl utlumen provoz vojenského letiště. Leteckou činnost zde provozuje soukromá společnost formou charterových letů v rámci ČR. Další veřejná vnitrostátní letiště menšího významu jsou v Jaroměři, Dvoru Králové a Hořicích.

8.2. Technická infrastruktura

8.2.1. Energetické sítě

Region nepatří k energeticky náročným průmyslovým lokalitám, přesto však nemá, vzhledem k existenci jediného významného výrobce elektrické energie (Elektrárna Poříčí u Trutnova), pokrytu stávající spotřebu elektrické energie vlastní výrobou a je tak závislý na systémech dálkových rozvodů.

V rámci regionu působí pět oblastních ředitelství VČE a.s. Celé území je napájeno převážně z TR 400/110 kW situované v centrální části. Síť venkovního vedení 110 kV, do něhož je zaveden také výkon poříčské elektrárny, je páteří rozvodu elektrické energie, ve které je zapojeno třináct TR 110/35 kV. Systém 110 kV se dále rozvíjí podle nárůstu výkoného zatížení. Z důvodu očekávaného deficitního výkonu v některých lokalitách (Lipnice, Horní Maršov a Hradec Králové-východ) je

výhledově zvažována výstavba tří nových TR 110/35 kV. Nejslabším místem hodnoceného systému je částečná zastaralost sítě, především na vedení 110 kV, kde některé úseky jsou starší než 40 let. V okrese Hradec Králové pracuje několik vodních elektráren, jejichž výkon není významný.

Centrální zásobování teplem (horkovodním systémem) je realizováno ve větších městech regionu (Hradec Králové, Trutnov, Dvůr Králové, Rychnov n/K, Jičín, Hořice, Náchod aj.) připojením k parním elektrárnám (Poříčí u Trutnova, Opatovice n. L.) nebo blokovými kotelny (Rychnov, Jičín, Hořice), z nichž některé jsou plynofikovány (Jičín, Hořice).

Tabulka č. 8.2.1. – 1: Základní údaje o soustavě CZT EOP pro Hradec Králové

	jednotka	1996	1998	1999	2001	poznámka
počet zásobovaných domácností		24 106	24 196	24 279	24 410	
výkon na zdrojích	MWt	698	698	698	698	Celkový pro HK,PCE,CR
Dosažený výkon	MWt	257	230	240	240	Jen HK
počet předávacích stanic	ks	157	167	189	192	

Tabulka č. 8.2.1. – 2: Základní údaje o Elektrárně Poříčí, rok 2001

	Jednotka	Náchod	Dvůr Král. n. L.	Trutnov	Celkem
počet zásobovaných domácností		4 800	2 500	8 700	16 000
celkový instal. tepelný výkon na zdrojích	MW	118,-	130,-	550,01	798,01
výkon předávacích stanic	MW	121,70	80,01	197,60	399,31
roční dodávka tepla do sítě CZT	GJ	771 568	928 724	2 030 067	3 741 000
výroba elektřiny	MWh	38 000	36 000	588 000	662 000

Region má svou VTL plynovodní soustavu napojenou na regulační stanici situovanou u Pardubic, která slouží pro oblast původního Východočeského kraje. Směr hlavního regionálního plynovodu vede po ose Hradec Králové - Jaroměř - Náchod a tato lokální linie je doplněna příčnými vedeními ve směru východ-západ. Pro zajištění zásobování nových odběratelů bylo realizováno posílení VTL soustavy výstavbou nového, tzv. "Podorlického plynovodu" a VTL větve Kleny-Pavlišov v okrese Náchod. Stávající nárůst odběratelů je dosud zajišťován především stanicí u Pardubic. Pro další posílení se proěřuje možnost výstavby nové předávací stanice (Litomyšl).

Během minulých dvou let doznalo zásobování plynem poměrně velkých změn. Byla v podstatě dokončena plynofikace Broumovského výběžku, kde v současné době dochází k připojování konečných spotřebitelů. V okrese Rychnov nad Kněžnou byl vybudován plynovod ze Solnice do Dobrušky a Nového Města nad Metují, s odbočkou směrem na Opočno a České Meziříčí. Další rozšíření plynofikace v mikroregionu „Dolní Bělá“ v okrese Rychnov n.Kn. Připravuje se plynofikace pro města Kopidlno a Libáň v okrese Jičín.

Tabulka č. 6.2.1. – 3: údaje o počtech odběratelů a odběrech zemního plynu VÚSC Hradec Králové za fakturační období 1999/2000

Okres	Hradec Králové	Jičín	Trutnov	Náchod	Rychnov n. Kněžnou	VÚSC
Domácnosti	41 406	12 951	23 050	14 657	4 198	96 262
Maloodběr, stř. odběr, velkoodběr	2 719	1 382	2 008	1 547	493	8 149
Celkem	44 125	14 333	25 058	16 204	4 691	104 411
Napojené domácnosti	65 %	42 %	52 %	35 %	15 %	47 %
Roční spotřeba domácností	45 846 374	17 811 272	26 910 906	23 184 604	7 464 282	121 217438
Roční spotřeba ostatní	50 265 054	40 705 287	82 967 077	52 020 013	28 187 668	254 145099
Celkem	96 111 428	58 516 559	109 877 983	75 204 617	35 651 950	375 362537

Zdroj – VČP, a.s.

8.2.2. Vodohospodářské sítě

V regionu pouze okres HK má deficit v zásobování pitnou vodou. Protože se přistoupilo k vytvoření vodárenské soustavy Východní Čechy, jejímiž majiteli jsou a.s. VAK Hradec Králové, VAK Pardubice a VAK Chrudim, vede na území okresu HK tato soustava k větší možnosti napojení dalších obcí. Jinou nedořešenou lokalitou je jižní část okresu JC (linie Sobotka-Jičín-Hořice), kde není plně vyhovující kvalita vody a potřebné zdroje pitné vody.

V regionu je vyšší počet podzemních zdrojů pitné vody, což pozitivně ovlivňuje cenu, která patří k nejnižším v ČR. Přesto v důsledku prováděných investic je zde nárůst ceny vyšší než inflační. Na druhé straně vyšší cena vedla k nižší spotřebě s tím výsledkem, že někteří dodavatelé pitné vody jsou kapacitně nevytíženi.

Přísnějším uplatněním zákona ČR o životním prostředí v posledním období nastal obrat v čištění městských a průmyslových odpadních vod. Počet obyvatel napojených na VK se podstatně zvýšil a pohybuje se od 59% do 74%. Průměrná hodnota je 68,5%, která je však výrazně nižší než průměrná hodnota ČR (73,5%). Nejvyšší hodnota patří okresu Hradec Králové, která vznikla dostavbou městské čistírny odpadních vod (ČOV) v r. 1995 a napojením celé městské kanalizační sítě. Prakticky všechna města regionu jsou napojena na ČOV. Protože i na úseku průmyslových odpadních vod je situace stabilizovaná, zlepšila se výrazně čistota vodních toků.

Tabulka č. 8.2.2. - 1: Vybrané ukazatele provozu vodovodů (2001)

Ukazatel	jedn.	absolutně	%
Počet obyvatel zásobovaných z VV		476 400	86,1
Délka sítě	km	3829	
Počet obcí připojených na VV		360	80,0

Zdroj: VIS s.r.o., Hradec Králové

Tabulka č. 8.2.2. - 2: Vybrané ukazatele provozu kanalizací (2001)

Ukazatel	jedn.	absolutně	%
Poč. obyv. napojených na VK		379 000	68,5
Počet čistíren odpadních vod		58	
Počet obcí připojených na VK		113	25,2
Množství vypouštěných odpadních vod do VK	tis. m ³	27 913	

Zdroj: VIS s.r.o., Hradec Králové

8.2.3. Telekomunikace, spojovací technika

Telekomunikační síť ve všech okresech regionu byla převedena od analogové k plně digitální síti. Tato důležitá modernizace (výstavba digitální překryvné sítě DON) byla dokončena v r. 2002. Do konce roku 1998 bylo zařazeno v regionu sedm řídicích digitálních ústředí (HOST) a vybudováno 131 vzdálených účastnických jednotek (RSU). Od roku 1998 současně proběhla další modernizace digitálních sítí zařazováním provozu ISDN (počet evidovaných přípojek – 6 996), což představuje další významnou kvalitativní změnu v nabídce služeb spojovací techniky. Výstavbou systémů DON byl ukončen provoz všech analogových místních ústředí.

V roce 1999 byly vybudovány vzdálené účastnické jednotky RSU ve dvou posledních nedigitalizovaných lokalitách, a to ve Staré Pace (Jičín) a Českém Meziříčí (Rychnov).

Do konce roku 2002 byla vybudována plně digitální síť (s úplným zrušením analogových ústředí). Celkem k 31.12.2001 bylo v okresech regionu evidováno 178 839 hlavních telefonních stanic (HTS), z toho 128 614 bytových. Zastoupení HTS v jednotlivých okresech je ilustrováno následující tabulkou.

Tabulka č. 8.2.3. - 1: Zastoupení HTS v okresech, aktuální stav

	HK	JC	NA	RK	TU	VÚSC
Počet HTS	67 010	26 694	33 137	23 011	34 242	184 094
tj. %	36,4	14,5	18,0	12,5	18,6	100%
Počet HTS na 100 obyv.	41,5	34,3	29,4	29,1	28,1	33,3

Tabulka č. 8.2.3. - 2: Kapacita digitálních ústředen vč. vzdálených účastnických jednotek

	HK	JC	NA	RK	TU	VÚSC
Kapacita	46 700	17 970	30 740	16 240	33 350	
tj. %	32,20	12,40	21,20	11,20	23,00	100

Kapacita digitálních ústředen je variabilní, a proto se již dále nevykazuje.

Tabulka č. 8.2.3. - 3: Evidence hlavních telefonních stanic (HTS) k 30.9.1998

	HK	JC	NA	RK	TU	VÚSC
HTS bytových	44 266	17 630	21 890	15 204	22 620	121 610
tj. %	36,40	14,50	18,00	12,50	18,60	100

Úspěšně na regionální trh vstoupily společnosti Eurotel Praha a.s. a Radiomobil Paegas a.s. (nyní T-Mobile a.s.) a společnost Český Mobil a.s. (sítě Oskar), které ve stále větším počtu poskytují služby mobilních telefonů. Tyto společnosti dobře konkurují provozovatelům pevné telefonní sítě, zejména podniku Český Telecom a.s. Obyvatelé regionu mají k dispozici výběr TV signálu celostátních stanic, které mohou přijímat prakticky na celém území s výjimkou malých lokalit ležících v kopcovitém terénu Krkonoš a Orlických hor. Podobně příznivé podmínky platí pro posluchače radiostanic, kde v regionu vedle celoplošných stanic lze přijímat vysílání privátních regionálních společností Rádio Černá hora, Rádio Profil, Rádio OK a Rádio Metuje.

8.2.4. Vybavenost obcí technickou infrastrukturou

Vybavenost obcí základní infrastrukturou je jednou ze základních podmínek jejich rozvoje. V Královéhradeckém kraji, stejně jako v celé České republice, je vybavenost obcí základními sítěmi technické infrastruktury značně diferencovaná a závisí na velikosti obcí, jejich rozpočtové situaci či přírodních podmínkách území. Obecně platí (jak na úrovni kraje, tak na úrovni ČR), že vybavenost obcí vodovodem je ze všech tří druhů technické infrastruktury nejvyšší. Při hodnocení územní diference ve vybavenosti obcí jednotlivými médii je důležité upozornit na omezení, jež vyplývají z použitých statistických zdrojů (lexikon obcí). V první řadě je registrována pouze přítomnost nebo nepřítomnost dané sítě v obci, bez ohledu na to, zda je médium přítomno ve všech nebo jenom v jedné části obce (v regionech s vysokým počtem částí obcí na 1 obec se riziko nepřesnosti údajů pochopitelně zvyšuje). Zkreslení reálné situace může být způsobeno také tím, že není v rámci obce kvantifikován např. počet obyvatel, kteří jsou na dané médium připojeni.

Vybavenost obcí Královéhradeckého kraje technickou infrastrukturou je v rámci ČR podprůměrná. Podíl obcí vybavených sledovanými druhy technické infrastruktury (vodovod, kanalizace, plyn) nedosahuje ani v jednom případě průměru ČR. V okresech, které mají více rozdrobenou sídelní soustavou – Hradec Králové a zejména Jičín, je vybavenost obcí technickou infrastrukturou celkově nižší. Výjimku v tomto ohledu představuje pouze vysoké procento plynofikovaných obcí v Hradeckém okrese.

Vodovodní sítě je v kraji vybaveno okolo 80% obcí, ve kterých žije cca 95% obyvatel. Podíl obyvatel zásobených pitnou vodou prostřednictvím vodovodní sítě neklesá v žádném z mikroregionů kraje pod 86,5 %. Nejlepší situace v oblasti zásobování vodou je v okrese Náchod a obecně v hornatých oblastech, které mají dostatek vodních zdrojů. Naopak nejhorší podmínky v zásobování vodou jsou v oblastech Polabské nížiny a na Jičínsku. Na kanalizační síť je napojeno cca 25 % obcí (v ČR 27%), ve kterých žilo zhruba 75% obyvatel kraje. Nejlepší situace je v hornatých oblastech okresu Trutnov a Náchod, což je ovlivněno nejen sídelní strukturou, ale i zvýšenou nutností ochrany vodních toků na jejich horních úsecích a celkově příznivějšími morfologickými podmínkami pro vybudování kanalizačních sítí. V okresech Jičín a Hradec Králové je podobně jako v případě vodovodních sítí napojena na kanalizaci jenom malá část obcí (10, resp. 14%). Díky populační váze krajského města je ale v Hradeckém okrese počet obyvatel napojených na kanalizaci relativně vysoký (přes 80%).

V posledním období probíhá v celém regionu výrazný nárůst plynofikace. Tento trend se nyní nejvíce projevuje v okrese Hradec Králové a Náchod, kudy prochází trasa VTL plynovodu. Průměrně je v kraji plynofikována necelá 1/3 obcí (75 % obyvatel). Rozmístění plynofikovaných obcí v rámci kraje je však velmi diferencované. Na úrovni okresů je zdaleka nejpříznivější situace v okrese Hradec Králové, kde

je na plyn napojena více než ½ obcí. Nejvyšší podíl obyvatel napojených na plynovod vykazuje mikroregion Hradec Králové (většinou však obyvatelé samotného města) a mikroregion Nová Paka. Dosud vůbec nejsou plynofikovány obce na západě okresu Jičín (v mikroregionech Kopidlno a Sobotka) – plynofikace je v současné době ve stadiu vydání povolovacích rozhodnutí. Obce v Broumovském výběžku a v okrese Rychnov nad Kněžnou především obce v Orlických horách (mikroregiony Rokytnice v Orlických horách) nejsou dosud plynofikovány. Zejména v oblasti Orlických hor překračují náklady na plynofikaci jejich výnosy a vylučují tak realizaci plynofikace místních obcí.

Tabulka č. 8.2.4. - 1: Vybavenost obcí technickou infrastrukturou na úrovni okresů (k 31. 12. 2000)

Celkový počet obcí s připojením na						
	Vodovod		Kanalizaci		Plynovod	
	Abs.	%	Abs.	%	abs.	%
Hradec Králové	88	87,1	15	14,9	79	78,2
Jičín	65	58,6	14	12,6	33	29,7
Náchod	71	91,0	32	41,0	29	37,2
Rychnov n/K	70	84,3	27	32,6	19	22,9
Trutnov	63	84,0	28	37,3	28	37,3
KH kraj	357	79,7	116	25,9	188	42,0

Zdroj: KROK 2000

Tabulka č. 8.2.4. - 2: Vybavenost obcí do 2000 obyv. technickou infrastrukturou na úrovni okresů (k 31. 12. 2000)

Celkový počet obcí s připojením na						
	Vodovod		Kanalizaci		plynovod	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Hradec Králové	82	86,3	10	10,2	73	76,8
Jičín	59	56,2	9	8,6	28	26,7
Náchod	62	91,2	22	32,4	19	27,9
Rychnov n/K	62	82,7	20	26,7	13	17,3
Trutnov	54	83,1	19	29,2	20	30,8
KH kraj	319	78,2	80	19,6	153	37,5

Zdroj: KROK 2000

Tabulka č. 8.2.4. - 3: Počet obyvatel v obcích podle vybavenosti technickou infrastrukturou

	PO v obcích připojených na		
	vodovod	kanalizaci	plynovod
Hradec Králové	98,2	78,4	94,9
Jičín	89,1	62,0	70,2
Náchod	97,6	85,3	83,2
Rychnov n/K	96,5	67,3	62,6
Trutnov	98,0	84,6	83,4
KH kraj	96,5	77,3	81,9

Zdroj: KROK 2000

8.3. Sociální infrastruktura

Sociální a kulturní infrastruktura představuje souhrn zařízení, institucí a programů, které zajišťují reprodukci pracovní síly a přispívají k posílení vazby obyvatel s místem jejich bydliště. Tato sféra tak nemá přímý vztah k hospodářskému výkonu, ale představuje oblast, do níž směřují neefektivnější investice k posílení hospodářského významu regionu v budoucnosti. Současně jde o oblast, v níž se předpokládají nejrozsáhlejší pravomoci krajského zastupitelstva a dalších krajských institucí veřejné správy. V kapitole sociální a kulturní infrastruktura bude stručně popsána situace v oblasti školství, zdravotnictví a zdravotního stavu obyvatelstva, sociální péče, sociálního zabezpečení, kultury a sportu.

8.3.1. Školství

8.3.1.1. Předškolní vzdělávání

V Královéhradeckém kraji jsou mateřské školy převážně zřizované obcemi podle § 14 zákona č. 564/1990Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, v platném znění. Žádná z těchto mateřských škol nemá právní subjektivitu. Dvě mateřské školy jsou zřizované soukromými osobami podle vyhlášky č. 353/1995 Sb., o soukromých školách, ve znění pozdějších předpisů. Ve školním roce 2000/01 bylo v Královéhradeckém kraji v provozu 351 mateřských škol, které navštěvovalo kolem 15 300 dětí (viz. tabulka č. 8.3.1.1. - 1).

Zásadní aktuální změnou je jejich transformace na příspěvkové organizace. V obcích, kde vedle mateřské školy je zřízena i škola základní, bylo často přistoupeno ke sloučení do jednoho subjektu. Síť MŠ je však „hustší“, proto opatření tohoto typu nemůže být použito vždy.

Základním systémovým odlišením od povinné školní docházky je „nepovinnost navštěvovat MŠ“. Z toho vyplývá nutnost sledovat kontinuálně podíl populace, která před povinnou školní docházkou navštěvuje MŠ. Počty dětí, které budou v horizontu pěti let vstupovat do MŠ, se nebudou příliš měnit, protože demografická křivka je téměř vodorovná. Prostor předškolní výchovy má obecně prudký pokles počtu dětí vyplývající z demografického vývoje za sebou.

Tab.č. 8.3.1.1.-1: Předškolní zařízení v Královéhradeckém kraji – k 30.9. 2002

Předškolní zařízení zřizovaná obcemi								
Okres	počet dětí	počet tříd	počet ped. pracovníků	počet škol	při ZŠ	celkem	průměr dětí na třídu	průměr dětí na ped. pracovníka
HK	4 026	186	352,8	80	2	82	21,65	11,41
RK	2 340	105	201,9	44	11	55	22,29	11,59
JI	2 127	106	199,2	49	2	51	22,07	10,68
NA	3 249	151	284,6	73	3	76	21,52	11,42
TU	3 431	156	291,5	82	3	85	21,99	11,77
Celkem	15 173	704	1 330	328	21	349	21,55	11,41

Předškolní zařízení zřizované soukromou osobou								
Okres	počet dětí	počet tříd	počet ped. pracovníků	počet škol	při ZŠ	celkem	průměr dětí na třídu	průměr dětí na ped. pracovníka
HK	96	6	7,1	2	0	2	16	13,52

8.3.1.2. Základní školy

V Královéhradeckém kraji existuje celkem 262 základních škol, do kterých dochází 55 416 žáků. Tato zařízení jsou zřizována obcemi (257 škol s 54 939 žáky), církví (2 školy s 209 žáky) a soukromými subjekty (3 školy s 268 žáky). Základní školy se dále dělí podle organizační (právní) formy na organizační složky a příspěvkové organizace.

Tab.č. 8.3.1.2.-1: počty žáků v ročnících základních škol k 30.9. 2002

okres Hradec Králové											
ročník	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Celkem	Průměr
počet žáků	1445	1710	1771	1857	1915	1780	1812	1710	1650	15650	1738,8889
okres Jičín											
ročník	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Celkem	Průměr
počet žáků	829	921	896	967	945	864	850	837	801	7910	878,88889
okres Náchod											
ročník	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Celkem	Průměr
počet žáků	1175	1316	1379	1355	1405	1224	1334	1230	1212	11630	1292,2222
okres Rychnov nad Kněžnou											
ročník	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Celkem	Průměr
počet žáků	760	923	987	1031	980	917	905	851	896	8250	916,66667
okres Trutnov											
ročník	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Celkem	Průměr
počet žáků	1164	1282	1439	1442	1458	1311	1320	1305	1255	11976	1330,6667
Celkem	5373	6152	6472	6652	6703	6096	6221	5933	5814	55416	

Za posledních 5 let dochází plynule ke snižování počtu žáků v ročnících základních škol všech zřizovatelů. Nejvíce žáků navštěvuje základní školy v okrese Hradec Králové, nejméně v okrese Jičín.

Celkový počet žáků základního školství je nejužejí svázán s demografickým vývojem korigovaným migrací. Důvodem je uzákoněná povinná školní docházka. Z demografického vývoje je patrné, že největší sklon, tedy tempo poklesu počtu narozených dětí, se nachází v oblasti základního školství. Skutečnost je ještě složitější o další úbytek žáků v průběhu docházky, a to přestupem na víceletá gymnázia (viz.tab.č.2 – z celkového počtu žáků základních škol přijímaných ke studiu na gymnáziu směřuje největší podíl do čtyřletého studijního oboru a nejmenší podíl do oboru šestiletého), systémově je třeba dodat - i na víceleté konzervatoře. Trend dramatického poklesu počtu žáků se udrží do roku 2007 (viz.graf.č.3), kdy nastane v prostoru primárního vzdělávání stav vykazující změny nadále již pozvolné.

Základním problémem je řešení sítě základních škol, která se musí během několika let (nanejvýše 4) transformovat na výkony kolem 46.500 žáků základních škol (z dnešních 55.416 žáků - stav k 30.9.2001). U speciálních škol, které patří do primární vzdělávací soustavy, je vývoj obdobný a transformace bude z pohledu kapacit znamenat snížení z výkonů kolem 3.500 žáků na 3.000. Dalším faktorem, který bude lokálně měnit počty žáků, bude homogenizace podílu víceletých gymnázií, která by měla dosahovat asi 10 % populace ročníku.

Některé základní školy nesplňují podmínky stanovené v § 6 zákona č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol. Zřizovatelé těchto škol jsou povinni žádat o udělení výjimky z počtu žáků. Nejvíce podlimitních škol se nachází v okrese Rychnov nad Kněžnou (13). Nejméně podlimitních škol je naopak v okresech Hradec Králové a Jičín (6).

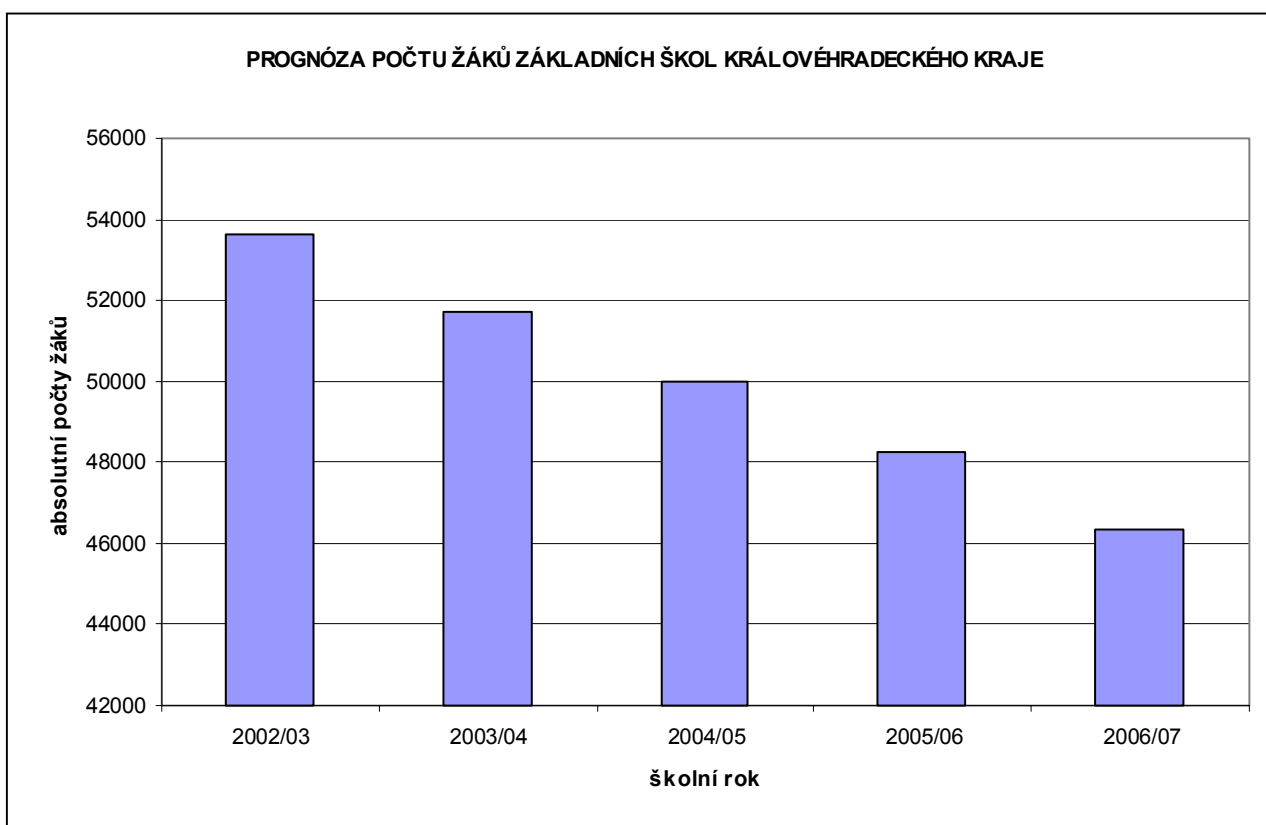
Posuzování základních škol ve struktuře „plně organizované – neúplné“ promítnuté na statistice ČR znamená u Královéhradeckého kraje „rozevírání nůžek“ (velké množství malých škol, velké množství velkých škol a malé množství škol střední velikosti). Tato realita implikuje problémy s předpokládaným

modelem financování. Přes nepříznivou strukturu je financování přímých výdajů pod hodnotou celostátního průměru. To sice znamená, že změny sítě budou mít poněkud silnější finanční efekt, na druhé straně tento stav zakládá na problematiku mezd pedagogických i nepedagogických pracovníků. Pozitivní je, že obce v nepřímých výdajích vynaložily takové částky, které je řadí na přední místo v republice.

Tab.č. 8.3.1.2.-2: Podíly žáků základních škol přijímaných na víceletá gymnázia

základní školy		víceletá gymnázia			podíl studentů gymnázií z počtu žáků ZŠ
2000/2001		2001/2002			
ročník základní školy	počet žáků v ročníku	ročník gymnázia	typ studia	počet studentů v ročníku	
5.	6 646	1.	8leté	424	6,3 %
7.	6 178	1.	6leté	116	1,9 %
9.	5 789	1.	4leté	789	13,6 %

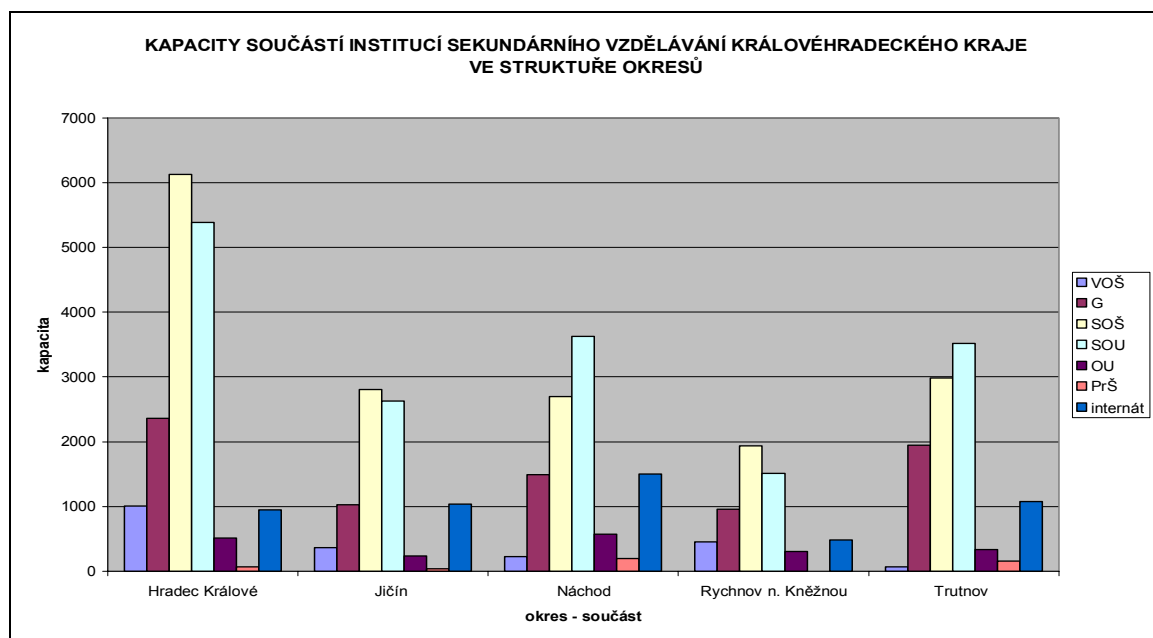
Graf.č.8.3.1.2.-1: Prognóza počtu žáků ZŠ Královéhradeckého kraje

8.3.1.3 Střední vzdělávání

V Královéhradeckém kraji bylo ve školním roce 2001/2002 zařazeno v síti celkem 92 středních škol a 10 vyšších odborných škol. Z celkového počtu středních škol je 19 gymnázií (včetně sloučených s jiným typem škol), 47 středních odborných škol (včetně sloučených škol), 20 středních odborných učilišť sloučených s učilišti a 6 středisek praktického vyučování.

Graf č. 8.3.1.3.-1: Kapacity institucí sekundárního vzdělávání – r.2001/2002

Tab. č. 8.3.1.3.-1: kapacity součástí středních škol–r. 2001/02

	VOŠ	G	SOŠ	SOU	OU	PrŠ	internát
Hradec Králové	1 010	2 360	6 127	5 381	510	60	950
Jičín	360	1024	2 807	2 632	240	42	1 037
Náchod	225	1490	2 695	3 630	567	196	1494
Rychnov n. Kněžnou	450	960	1 930	1 511	300		482
Trutnov	60	1 940	2 980	3 513	334	160	1 070

Tab. č. 8.3.1.3-2: přehled monotypních středních škol - r.2001/02

Zřizovatel Královéhradecký kraj						
Okres	GY	SOŠ	SOU + U	SPV	Celkem	VOŠ***
Hradec Králové	3	7	4	3	17	1*
Náchod	2	3	5	-	10	1*
Rychnov nad Kněžnou	2	4	1	-	7	2*
Jičín	1	2	2	-	5	2*
Trutnov	2	4	3	1	10	1*
Zřizovatel církev						
Hradec Králové	1	-	-	-	1	1**
Náchod	-	1	-	-	1	-
Zřizovatel právnická/fyzická osoba						
Hradec Králové	1	4	-	-	5	2*
Náchod	-	1	-	-	1	-
Rychnov nad Kněžnou	-	1	-	-	1	-
Jičín	-	1	-	2	3	-
Trutnov	-	1	-	-	1	-
Celkem	12	29	15	6	62	1+9*

*není samostatný právní subjekt, ale je součástí školy

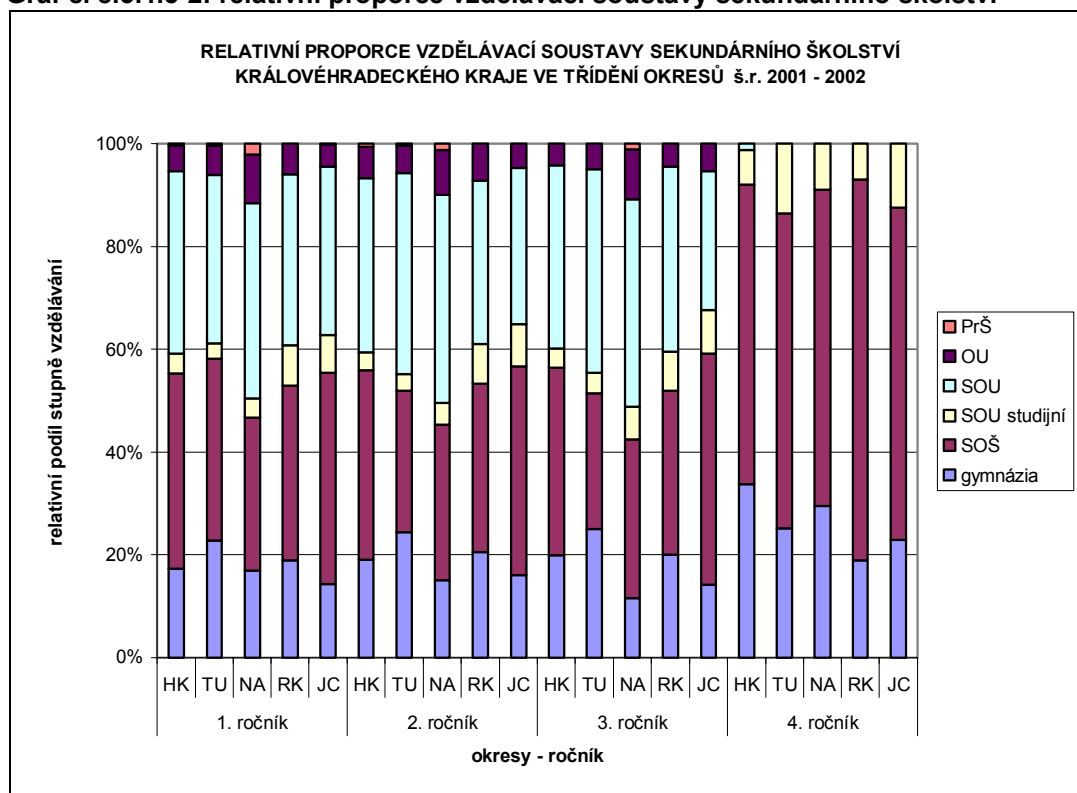
** jde o samostatný právní subjekt

*** pouze informativní charakter – podrobněji v kapitole o vyšších odborných školách

Tab. č. 8.3.1.3-3: přehled sloučených středních škol - r.2001/02

Okres	Gy + OA	Gy + SOŠ	SOŠ + GY	SOŠ + SOU	OU, U + PrŠ	SOU + OU	SOŠ, SOU + OU	Celkem
Zřizovatel Královéhradecký kraj								
Hradec Králové	-	-	1	5	1	-	-	7
Náchod	1	-	-	2	-	1	-	4
Rychnov nad Kněžnou	-	-	-	2	-	1	-	3
Jičín	-	2	-	4	-	-	1	7
Trutnov	1	2	-	3	-	1	-	7
Zřizovatel právnická/fyzická osoba								
Hradec Králové	-	-	-	1	-	-	-	1
Náchod	-	-	-	1	-	-	-	1
Celkem	2	4	1	18	1	3	1	30

Graf č. 8.3.1.3-2: relativní proporce vzdělávací soustavy sekundárního školství

Gymnázia

Gymnázia nabízejí různou délku studia – nejběžnější formou je studium čtyřleté a osmileté, o něco méně častá jsou gymnázia sedmiletá (ty ukončily oficiálně svoji činnost ve školním roce 2001/02) a šestiletá. Celkový počet studentů na 19-ti gymnáziích ve školním roce 2001/02 byl 7 273.

Gymnaziální studium zaznamenalo obecně nejvyšší rozvoj za poslední léta. Podílem studujících gymnázia je Královéhradecký kraj průměrným. Průměrná dynamika s výsledkem dosažení průměrných hodnot souvisí s výchozími podmínkami. Dříve Východočeský kraj vykazoval velmi nízký podíl gymnaziálního studia do poslední dekády dvacátého století. Jistý vliv na statistiku má i pozdější nástup víceletých forem. Navíc se zde ve zvýšené míře vyskytují šestiletá gymnázia oproti jinde převažující osmileté formě. Vnitřní proporce gymnaziálního studia v měřítku stávajících okresů však vykazují určité relativně malé rozdíly (viz tab. č.8.3.1.3. - 4).

Tab. č. 8.3.1.3-4: počty přijatých studentů a absolventů v jednotlivých oborech gymnázia

Kód oboru	Název oboru	Počet absolventů 2001/2002	Počet přijatých žáků 2002/2003
7941K/401	Gymnázium (všeobecné) – 4leté	602	632
7941K/601	Gymnázium (všeobecné) – 6leté	75	123
7941K/701	Gymnázium (všeobecné) – 7leté	102	
7941K/801	Gymnázium (všeobecné) – 8leté	133	478
7941K/402	Gymnázium – matematika – 4leté	25	21
7941K/404	Gymnázium - přírodovědné předměty – 4leté	14	
7941K/408	Gymnázium – živé jazyky – 4leté	59	87
7941K/708	Gymnázium – živé jazyky – 7leté	11	
7941K/411	Gymnázium – humanitní předměty – 4leté	75	62
Celkem		1 096	1 403

Tab. č. 8.3.1.3-5: základní údaje - Gymnázia

Zřizovatel	Počet tříd	Počet žáků	Přepočtený počet PP	Ø žáků na třídu	Počet PP na třídu	Počet absolventů	Přij. říz. 2002/03
Krajské školy							
Hradec Králové	52	1 536	129,54	29,55	2,49	355	327
Trutnov	64	1 738	142,28	27,15	2,22	177	348
Náchod	47	1 337	109,43	28,44	2,33	240	270
Jičín	34	1 000	79,39	29,41	2,33	138	175
Rychnov n. Kn.	27	770	64,42	28,52	2,38	67	150
celkem	224	6381	525,06	28,49	2,344	977	1 270
Církevní školy							
Hradec Králové	21	601	49,09	28,62	2,34	78	92
Soukromé školy							
Hradec Králové	14	291	35,7	20,78	2,55	41	54
GY celkem	259	7 273	609,85	28,08	2,354	1 096	1 416

Střední odborné školy, střední odborná učiliště a odborná učiliště

V Královéhradeckém kraji je celkem 73 středních odborných škol, z nichž je 29 samostatných, ostatní jsou spojeny se středními odbornými učilišti (SOU) či odbornými učilišti (OU).

Ve školním roce 2001/2002 bylo přijato na studijní obory SOŠ celkem 3 040 studentů. Nejvíce jich bylo přijato na obory obchodní akademie, strojírenství, stavebnictví, slaboproudá elektrotechnika, všeobecná sestra a hotelnictví a turismus.

Z pohledu proporcí, tedy relativního podílu studentů SOŠ, nezaznamenalo střední odborné školství v posledních letech velké změny. Dramatické změny lze nalézt v jejich oborové struktuře. Srovnáním podílu studentů SOŠ v rámci ČR má Královéhradecký kraj svým podílem 49 % druhý nejvyšší podíl. Ten z pohledu přijímacího řízení počíná vykazovat pokles. Avšak není zcela vyčerpán ve prospěch gymnaziálního studia. Základním nedostatkem SOŠ je kritická hodnota jejich průměrné velikosti. Další rozvoj SOŠ je nemyslitelný bez velmi rychlé změny zvýšení průměrné velikosti školy.

Střední odborná učiliště a Učiliště navštěvovalo ve školním roce 2001/2002 - 9 953 učňů. SOU jsou podobně jako SOŠ také do značné míry sloučena s jinými typy škol. Největší zájem byl ve školním roce 2001/2002 o učební obory kuchař, prodavač, automechanik a truhlář. Učební obory s maturitou představují v současné době necelých 5 % podílu v oblasti sekundárního vzdělávání. Je to hodnota, která by měla standardně být za hranicí 7 %. Zde není třeba ke zvýšení podílu provádět žádná opatření, protože zvýšení podílu bude dosaženo transformací některých stávajících učebních oborů na učební obory s maturitou.

Tab. č. 8.3.1.3-6: základní údaje – Střední odborné školy

Zřizovatel	Počet tříd	Počet žáků	Přepočtený počet PP	Ø žáků na třídu	Počet PP na třídu	Počet absolventů	Přij. říz. 2002/03
Krajské školy							
Hradec Králové	126	3 445	315,13	27,34	2,50	763	925
Trutnov	66	1 706	165,89	25,84	2,513	456	491
Náchod	50	1 354	124,77	27,08	2,495	357	366
Jičín	64	1 652	159,53	26,69	2,49	366	420
Rychnov n. Kn.	38	1 015	95,76	26,71	2,52	275	290
celkem	344	9 172	861,08	26,66	2,503	2 217	2 492
Církevní školy							
Náchod	6	122	10,89	20,33	1,81	29	35
Soukromé školy							
Hradec Králové	35	896	82,2	25,6	2,35	125	277
Trutnov	2	45	5	22,5	2,5	16	18
Náchod	17	387	29,5	22,76	1,966	93	120
Jičín	6	132	14,2	22	2,366	42	25
celkem	60	1 460	130,9	21,81	2,18	276	440
SOŠ celkem	410	10 754	1 002,87	26,22	2,446	2 522	2 967

Tab. č. 8.3.1.3-7: základní údaje – Střední odborná učiliště a Učiliště

Zřizovatel	Počet tříd	Počet žáků	Přepočtený počet PP	Ø žáků na třídu	Počet PP na třídu	Počet abs absolventů	Přij. říz. 2002/03
Krajské školy							
Hradec Králové	139	3 479	197,3/25,03	25,03	1,42	1 048	984
Trutnov	75	1 739	71,9/23,18	23,18	1,30	499	554
Náchod	93	2 176	141,98/93,2	23,40	1,526	610	540
Jičín	59	1 507	97,97/52,5	25,54	1,66	418	423
Rychnov n. Kn.	38	928	53,16/42,3	24,42	1,40	283	248
celkem	404	9 829	587,9/413,2	24,33	1,455	2 858	2 749
Soukromé školy							
Hradec Králové	2	54	3,2/3,4	27	1,6	24	29
Náchod	3	70	7,5/5,5	23,33	2,5	16	23
celkem	5	124	10,7/8,9	24,8	2,14	40	52
SOU a U celkem	409	9 953	598,6/413,2	24,33	1,463	2 898	2 801

Vyšší odborné školy

Pomaturitní nevysokoškolské studium se těší stále větší oblibě, důvody jsou různé: nenalezení pracovního místa, zvyšování kvalifikace, neúspěšné vykonání přijímacích zkoušek na vysokou školu aj. Vyšší odborné školy jsou prvním stupněm terciárního vzdělání. Na území kraje působí 10 vyšších odborných škol, z nichž pouze 1 je samostatná a ostatní jsou spojeny s různými typy středních škol. Následující tabulky č. 8.3.1.3 - 8 a 8.3.1.3 - 9 ukazují počty studentů vyšších odborných škol Královéhradeckého kraje.

Z pohledu jednotlivých oborů jsou VOŠ zaměřené na zdravotní a sociální péči, ekonomiku a administrativu, stavebnictví, zemědělství a lesnictví. Rozložení VOŠ i oborů v kraji lze označit za poměrně rovnoměrné, rozložení počtu studentů jednotlivých oborů se koncentruje více na obory ekonomického a zemědělského zaměření.

Tab. č. 8.3.1.3-8: Souhrnný přehled o VOŠ všech zřizovatelů v Královéhradeckém kraji – šk.rok 2001/02

Zřizovatel	Počet VOŠ	Počet studijních skupin	Počet žáků denní stud.	Počet žáků ostat. stud.	Přepočtený počet PP	Počet absolventů šk. r. 2000/01	Přijetí žáci šk.r.2002/03
Krajské školy							
Hradec Králové	1*	10	242	6	25,65	102	129
Trutnov	1	2	35	-	5,1	16	20
Náchod	1	5	116	-	7,79	16	75
Jičín	2	7	149	-	13,79	45	82
Rychnov n. Kn.	2	10	209	-	20,65	79	104
celkem	7	34	751	6	72,98	258/0	410/0
Církevní školy							
Hradec Králové	1	-	-	36	1,2	0/5	0/11
Soukromé školy							
Hradec Králové	2	8	225	7	14	114/1	91/6
VOŠ celkem	10	42	976	49	88,18	377/6	512/17

Tab. č. 8.3.1.3-9: Souhrnný přehled o počtu studentů na vyšších odborných školách Královéhradeckého kraje ve školním roce 2001/2002

celkem v denním studiu	976 žáků , z toho
zřizovatel Královéhradecký kraj	751 žáků
na školách jiných zřizovatelů	225 žáků
celkem v ostatních formách studia VOŠ	49 žáků , z toho
zřizovatel Královéhradecký kraj	6 žáků
na školách jiných zřizovatelů	43 žáků
celkem absolventi denního studia k 31. 8. 2001	372 žáků , z toho
zřizovaných Královéhradeckým krajem	258 žáků
na školách jiných zřizovatelů	114 žáků
celkem absolventi v ostatních formách studia	6 žáků , z toho
zřizovaných Královéhradeckým krajem	0 žáků
na školách jiných zřizovatelů	6 žáků

8.3.1.4 Vysoké školy

V regionu získává vysokoškolské vzdělání 7689 studentů (údaj pro školní rok 2001/2002) na pěti fakultách tří vysokých škol: Univerzity Karlovy, Vojenské lékařské akademie J.E. Purkyně a Univerzity Hradec Králové. Tyto vysokoškolské instituce vyvíjejí také vědecko-výzkumnou činnost na poli medicíny a farmacie a oborů s nimi souvisejících, dále na poli informatiky, ekonomie a managementu, a to v mezinárodním a tuzemském měřítku. V posledních letech se nabídka studijních oborů rozšířila například o obory řízení a informační technologie. Využívá se přitom prezentační i kombinovaná forma

studia a to v bakalářském, magisterském i doktorandském stupni. Infrastruktura vysokého školství se zlepšila dokončením stavby nové budovy Vysoké školy pedagogické.

Lékařská fakulta University Karlovy v Hradci Králové a Farmaceutická fakulta University Karlovy v Hradci Králové připravují absolventy lékařských a farmaceutických oborů. Jejich vědecko-výzkumná činnost pokrývá všechny oblasti biomedicínckého a farmaceutického výzkumu. Vojenská lékařská akademie J. E. Purkyně v Hradci Králové je specifickou školou, na níž se k atestaci I. stupně připravují absolventi VLA JEP a civilních lékařských fakult. Ročně školu absolvuje cca 500 příslušníků Armády ČR. Vědecko-výzkumná činnost školy zahrnuje prevenci, diagnostiku a léčbu raněných a nemocných po působení prostředků s účinkem na živou sílu. Nedílnou součástí této činnosti je zdokonalování systému řízení a zabezpečení zdravotnickým materiálem a technikou. VLA se řadí mezi přední evropská výzkumná pracoviště ve svém oboru. Univerzita Hradec Králové se skládá z fakulty pedagogické a z fakulty řízení a informační technologie. Vědecko-výzkumná činnost fakulty pedagogické je zaměřena zejména na oblasti podpory a řízení pedagogických procesů didaktických a také dějin regionu, v neučitelských oborech na oblast sociální pedagogiky a sociální práce. Vědecko-výzkumná činnost fakulty řízení a informační technologie je zaměřena na oblast informatiky a dále do oblastí ekonomiky a managementu. Jednotlivé činnosti jsou podporovány řadou domácích i zahraničních grantů a spoluprací s domácími i zahraničními školami.

Tab. č. 8.3.1.4-1: Počty studentů vysokých škol k 31.10.2001

Vysoká škola	počet studentů
Lékařská fakulta	1456
Farmaceutická fakulta	1168
Vojenská lékařská akademie JEP	201
Vysoká škola pedagogická	4864
Celkem	7689

8.3.2. Volnočasové aktivity, sport a tělovýchova

Podpora aktivního využívání volného času občanů, zejména dětí a mládeže v oblasti tělovýchovy, sportu a dalších zájmových aktivit jako významné složky prevence sociálně patologických jevů je náplní činnosti odborného pracoviště odboru školství, mládeže a tělovýchovy – oddělení mládeže a tělovýchovy(dále OMTv). V rámci náplně činnosti zabezpečovali pracovníci OMTv v r. 2002 organizačně i finančně systém okresních, krajských soutěží a přehlídek žáků předškolních zařízení, škol a školských zařízení – práce s talentovanou mládeží. V rámci strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže zajišťovali také Minimální preventivní programy na školách a školských zařízeních (přenesená působnost).

Oblast péče o děti a mládež – volný čas, tělovýchovy a sportu není pro nižší články veřejné správy legislativně zabezpečena (byl schválen zák.č.115/2001 Sb., o podpoře sportu, Návrh zákona o práci s mládeží je v současné době předložen vládě ČR ke schválení). Nejsou také dostupné informace k důkladné analýze základních podmínek, zejména v oblasti spolupráce s nestátními neziskovými organizacemi (dále NNO) pracujícími s dětmi a mládeží. Ministerstvo vnitra ČR, které provádí registraci NNO ani Český statistický úřad nevyčleňuje ani neeviduje NNO podle zaměření činnosti, a jejich působnosti. Výjimku tvoří informace o činnosti NNO zabývajících se tělovýchovou a sportem, ty mají vybudované regionální struktury (od místních článků po krajské a celostátní), zavedenou evidenci členské základny a vytvářejí vlastní informační systém. Velmi aktivně s krajem od prvopočátku spolupracují (v rámci Všesportovního kolegia Královéhradeckého kraje). Některé NNO s různým zájmovým zaměřením, které pracují s dětmi a mládeží vytvořily krajský článek –Alianci dětí a mládeže Královéhradeckého kraje.

Informace o zabezpečení volného času dětí a mládeže, tělovýchovy a sportu a spolupráci s NNO na úrovni měst a obcí v Královéhradeckém kraji jsme se pokusili získat formou dotazníku, jehož výsledky přinášejí základní náhled na situaci v kraji ve výše uvedených oblastech. Údaje jsme obdrželi od 48% dotazovaných subjektů.. Účast obcí a měst v dotazníkovém šetření byla dobrovolná.

Královéhradecký kraj spravuje zařízení pro výchovu mimo vyučování (školní družiny, školní kluby, základní umělecké školy, střediska pro volný čas), podporuje mimoškolní činnost škol a školských

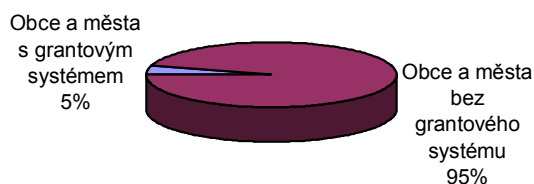
zařízení i dalších subjektů vyvíjejících veřejně prospěšnou činnost v oblasti práce s dětmi a mládeží i tělovýchovy a sportu (NNO, právnické a fyzické osoby, obce). Do analýzy dané problematiky jsme zařadili i vyhodnocené informace o mimoškolní činnosti škol a školských zařízení zřizovaných Královéhradeckým krajem.

Královéhradecký kraj jako jeden z prvních krajů již v roce 2002 realizoval první grantové řízení přístupné širokému spektru právních subjektů na podporu veřejně prospěšných projektů. V přehledu uvádíme informace o počtech žádostí, finančních požadavcích, počtu žádostí a výši finanční podpory kraje projektům v programech z oblasti volného času, práce s dětmi a mládeží, tělovýchovy a sportu.

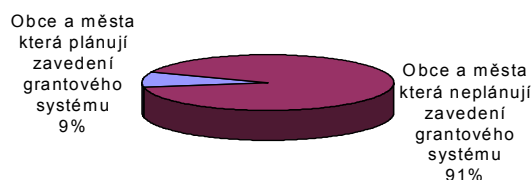
Výsledky dotazníkových šetření

Vybrané výsledky dotazníkového šetření v oblastech vztahujících se k problematice volného času dětí a mládeže, tělovýchovy a sportu na úrovni obcí a měst Královéhradeckého kraje:

Graf č. 8.3.2. - 1: Podíl obcí a měst Královéhradeckého kraje s vytvořeným grantovým systémem

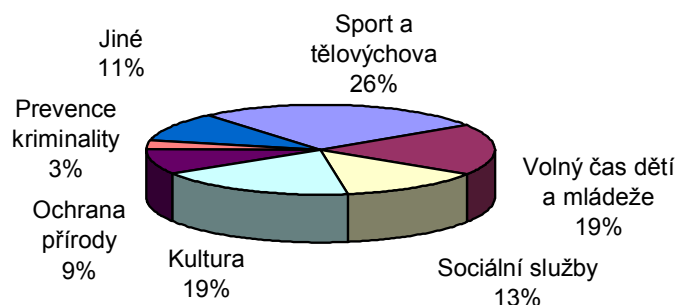
Graf č. 8.3.2. - 2: Podíl obcí a měst Královéhradeckého kraje plánujících zavedení grantového systému

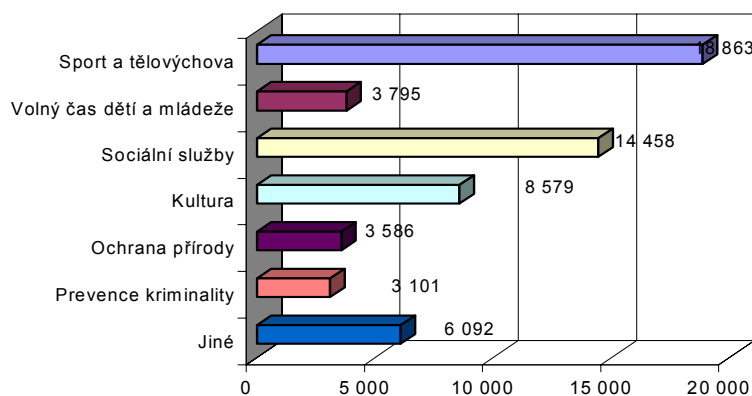
Tabulka č. 8.3.2. - 1: Finanční podpora NNO z rozpočtu obcí a měst Královéhradeckého kraje

Oblast	Podpora v tis. Kč (ročně)
Sport a tělovýchova	18 863
Volný čas dětí a mládeže	3 795
Sociální služby	14 458
Kultura	8 579
Ochrana přírody	3 586
Prevence kriminality	3 101
Jiné	6 092
CELKEM	58 774

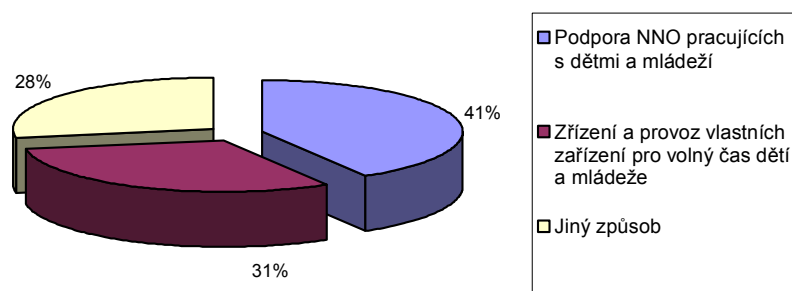
Graf č. 8.3.2. - 3: Struktura finanční podpory vybraných oblastí činnosti NNO obcemi a městy Královéhradeckého kraje

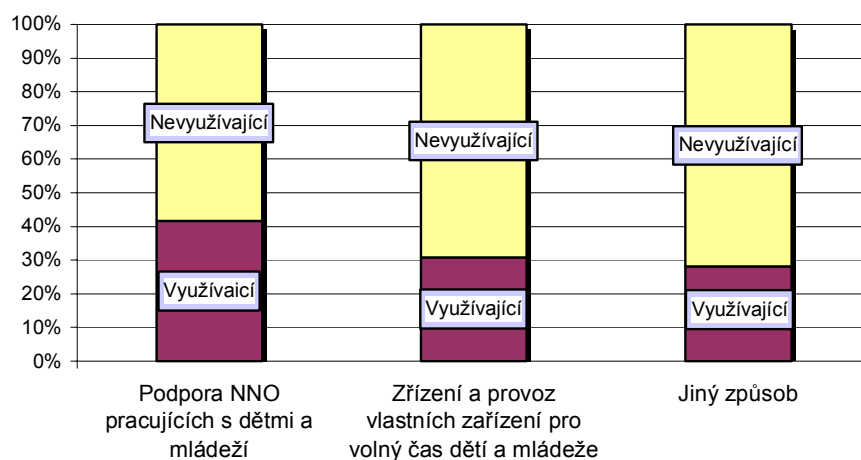
Graf č. 8.3.2. - 4: Roční výše finanční podpory NNO z rozpočtu obcí a měst Královéhradeckého kraje (v tis. Kč)

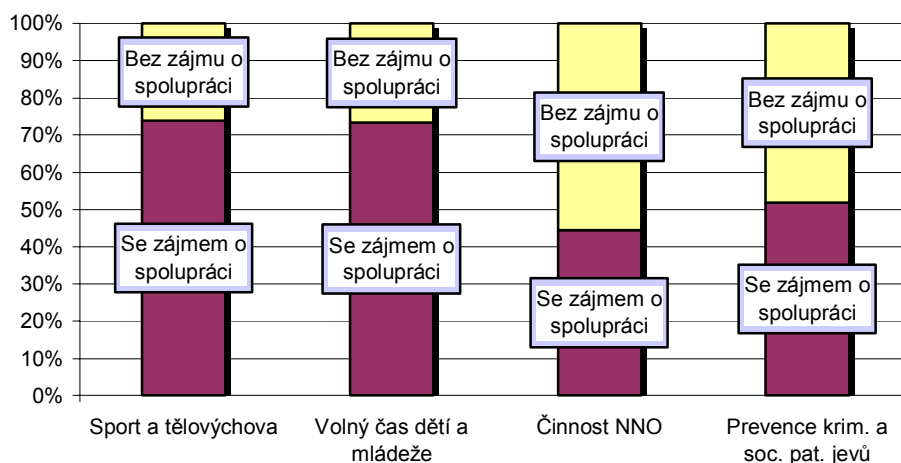
Graf č. 8.3.2. - 5: Způsoby podpory oblasti volného času dětí a mládeže obcemi a městy Královéhradeckého kraje

Graf č. 8.3.2. - 6: Podíl obcí a měst Královéhradeckého kraje využívající vybrané způsoby podpory oblasti volného času dětí a mládeže

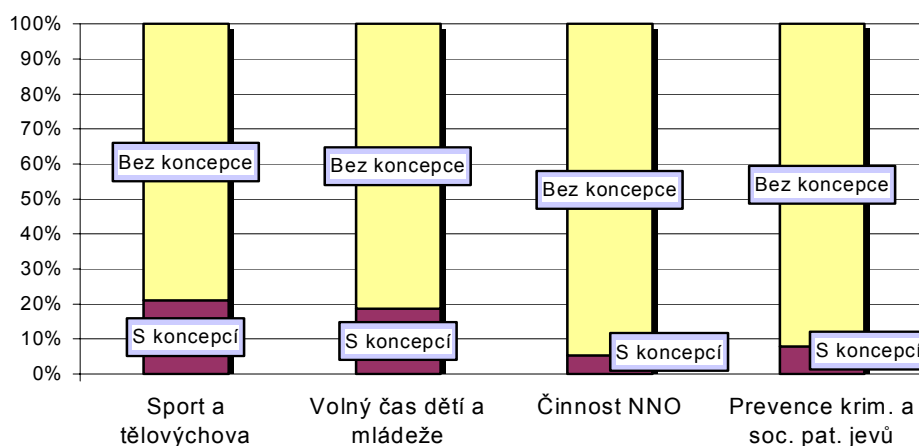
Graf č. 8.3.2. - 7: Zájem obcí a měst kraje o spolupráci s Královéhradeckým krajem ve vybraných oblastech

Tabulka č. 8.3.2. - 2: Struktura sportovních zařízení v obcích a městech Královéhradeckého kraje

Sportovní zařízení	Ve vlastnictví obce/města	Provozované obcí/městem	Ve vlastnictví a provozované jinými subjekty
Hala, tělocvična	34	40	40
Školní tělocvična	77	52	28
Krytý zimní stadion	4	1	1
Nekrytý zimní stadion	8	4	4
Fotbalové hřiště	85	52	63
Atletická dráha	16	9	6
Plavecký bazén	7	3	2
Koupaliště	30	12	3
Jiné	71	34	57

Graf č. 8.3.2. - 8: Zpracované koncepce obcemi a městy Královéhradeckého kraje ve vybraných oblastech

Vybrané výsledky dotazníkového šetření u sportovních asociací sdružených ve Všesportovním kolegiu Královéhradeckého kraje a údaje poskytnuté Aliancí dětí a mládeže Královéhradeckého kraje:

Tabulka č. 8.3.2. - 3: Přehled základních údajů o členské základně a majetku sportovních asociací v Královéhradeckém kraji

<i>Sportovní asociace</i>	<i>Počet členů celkem</i>	<i>Počet dětí a mládeže</i>	<i>Počet dětí a mládeže v %</i>	<i>Počet dobrovolných pracovníků</i>	<i>Objem obhosp. majetku v Kč</i>	<i>Výdeje na údržbu a provoz ročně v Kč*</i>
Asociace školních sportovních klubů	21 660	21 431	99	295	230 000	0
Asociace TJ a sport. klubů	967	305	32	39	14 500 000	1 200 000
Autoklub ČR	5 600	3 200	57	1 800	87 737 000	5 174 100
Česká asociace Sport pro všechny	16 490	6 765	41	996	0	0
Česká obec sokolská	13 855	5 273	38	843	508 874 892	12 705 931
Český střelecký svaz	771	75	10	11	14 353 000	nejsou údaje
Český svaz tělesné výchovy	80 992	27 884	34	18 674	1 667 172 500	84 743 000
Klub českých turistů	2 620	nejsou údaje	nejsou údaje	nejsou údaje	nejsou údaje	nejsou údaje
Orel	nejsou údaje	nejsou údaje	nejsou údaje	nejsou údaje	nejsou údaje	nejsou údaje
Sdružení tech. sportů a činností ČR	14 121	1 542	11	3 894	61 290 435	nejsou údaje
CELKEM	157 076	66 475	42	26 552	2 354 157 827	103 823 031
% z celkového počtu obyvatel kraje/dětí a mládeže kraje	28,3%	72,1%				

- údaje byly získány z dotazníků zasláného krajským sportovním asociacím v roce 2002

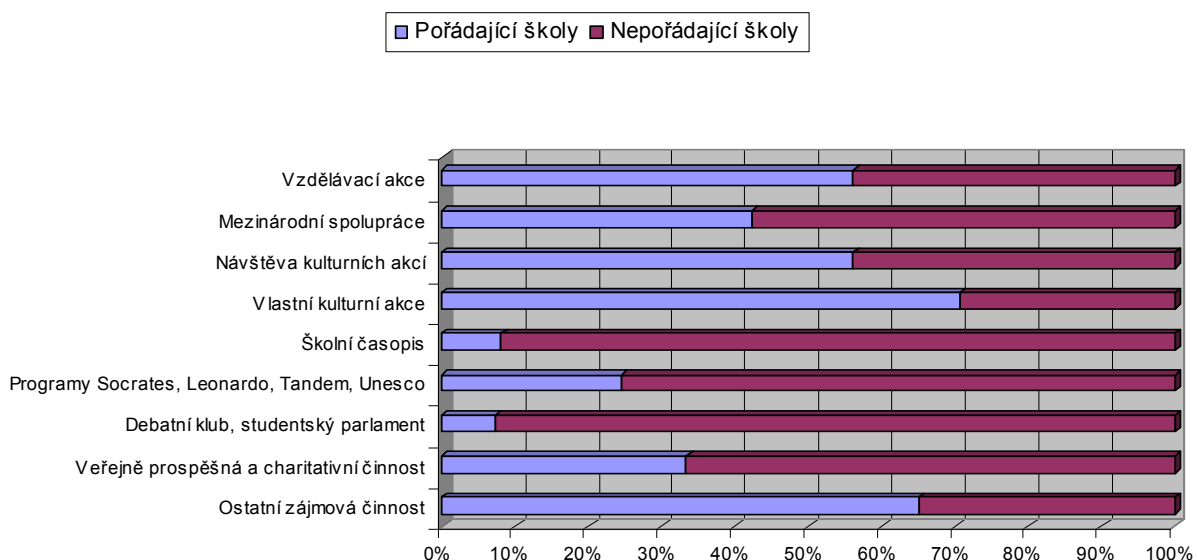
* údaje za rok 2001

Tabulka č. 8.3.2. - 4: Počty členů Aliance dětí a mládeže Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2001

Členů	do 15	do 18	do 26	nad 26	Celkem
Duha		131	43	26	200
YMCA		501	182	235	918
SHČMS		2031	3660		5691
A-TOM		210	32	14	256
Pionýr		691	301	211	1203
CELKEM		3564	4218	486	8268

Vykazované aktivity škol a školských zařízení v oblasti volného času dětí a mládeže, tělovýchovy a sportu, prevence sociálně patologických jevů škol a školských zařízení za školní rok 2001/2002

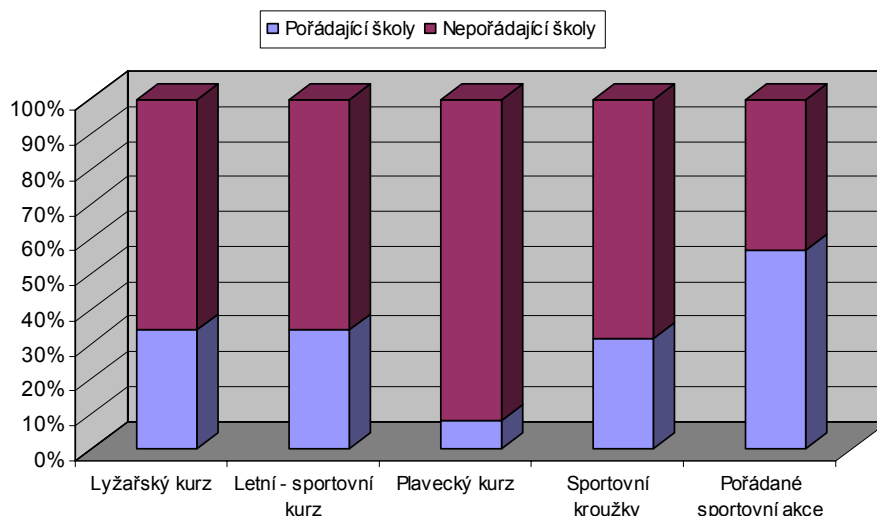
Graf č. 8.3.2. - 9: Přehled vybraných volnočasových aktivit škol a školských zařízení Královéhradeckého kraje vykazovaných ve školním roce 2001/2002 (podíl škol provozujících aktivitu)

Tabulka č. 8.3.2. - 5: Přehled vybraných tělovýchovných a sportovních aktivit škol a školských zařízení Královéhradeckého kraje vykazovaných ve školním. roce 2001/2002 (celkový počet)

Lyžařský kurz	Letní – sportovní kurz	Plavecký kurz	Sportovní kroužky	Pořádané sportovní akce
78	64	15	133	340

Graf č. 10: Přehled vybraných tělovýchovných a sportovních aktivit škol a školských zařízení Královéhradeckého kraje vykazovaných ve školním roce 2001/2002 (podíl škol provozujících vybranou aktivitu)

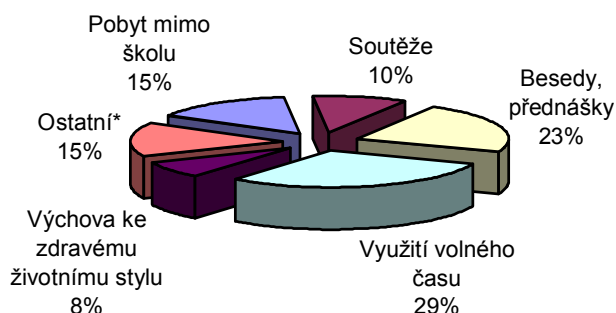

Tabulka č. 8.3.2. - 6: Preventivní aktivity v realizovaných Minimálních preventivních programech škol a školských zařízení Královéhradeckého kraje v roce 2002

Škola, školské zařízení	Pobyt mimo školu	Soutěže	Besedy, přednášky	Využití volného času	Výchova ke zdravému životnímu stylu	Ostatní*
Celkový počet škol	17	17	17	17	17	17
CELKEM	6	4	9	12	3	6

*vydávání školního časopisu, práce externí psycholožky, prožitková terapie, aj.

Graf č. 8.3.2. - 11: Procentuální vyjádření preventivních aktivit v realizovaných Minimálních preventivních programech škol a školských zařízení v Královéhradeckém kraji

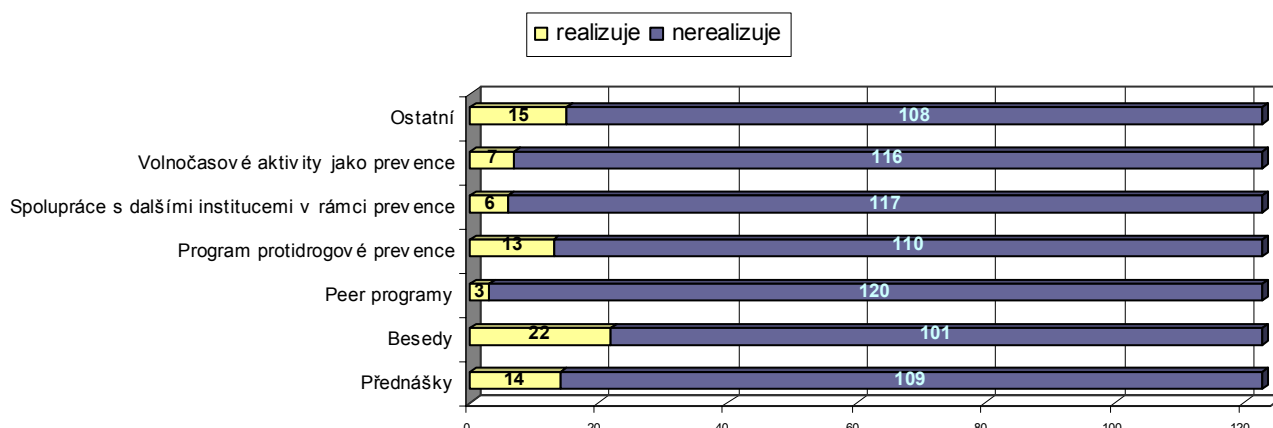
*prožitková terapie, soutěže, psychohry, výchova ke zdravému životnímu stylu, aj.

Tabulka č. 8.3.2. - 7: Preventivní aktivity sociálně patologických jevů škol a školských zařízení zřízených Královéhradeckým krajem v roce 2002

Škola/školské zařízení	Přednášky	Besedy	Peer programy	Program protidrogové prevence	Spolupráce s dalšími institucemi v rámci prevence	Volnočasové aktivity jako prevence	Ostatní*
Realizuje celkem	14	22	3	13	6	7	15
Nerealizuje celkem	109	101	120	110	117	116	108

*výchova ke zdravému životnímu stylu, mimoškolní pobyty, psychohry, prožitková terapie, aj.

Graf č. 8.3.2. - 12: Preventivní aktivity sociálně patologických jevů

Grantové programy Královéhradeckého Kraje v oblasti volného času, práce s dětmi a mládeží, tělovýchovy a sportu v roce 2002

Tabulka č. 8.3.2. - 8: Informace o finančních požadavcích projektů grantových programů Královéhradeckého kraje v oblasti podpory aktivit dětí a mládeže ve volném čase na rok 2002

Název programu	Počet žádostí	Celkem rozpočet projektu v Kč	Požadovaná dotace v Kč
VČ/2002 Podpora aktivit ve volném čase	36	4 767 386,-	2 030 708,-
TPV/2002 Podpora táborové činnosti, víkendových akcí, příprava vedoucích táborů	10	1 353 364,-	452 320,-
TAL/2002 Podpora práce s talentovanými dětmi a mládeží	7	333 800,-	202 000,-
CELKEM	53	6 454 550,-	2 685 028,-

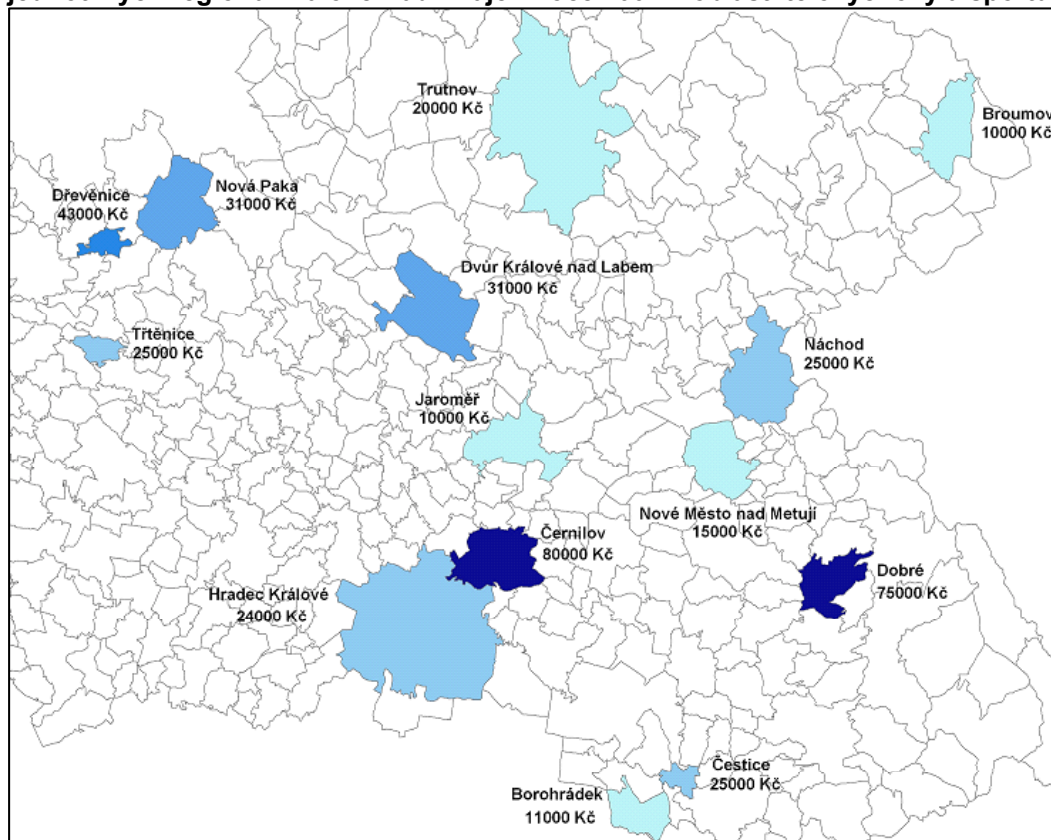
Tabulka č. 8.3.2. - 9: Schválená finanční podpora projektům v oblasti podpory aktivit dětí a mládeže ve volném čase z grantových programů Královéhradeckého kraje v roce 2002

Název programu	Počet schválení žádostí	% z celkového počtu žádostí v programu	Výše dotace v Kč	% z celkově požadované dotace v programu
VČ/2002 Podpora aktivit ve volném čase	25	69%	613.000,-	30%
TPV/2002 Podpora táborové činnosti, víkendových akcí, příprava vedoucích táborů	3	30%	69.500,-	15%
TAL/2002 Podpora práce s talentovanými dětmi a mládeží	4	57%	67.500,-	33%
CELKEM	32	60%	750.000,-	28%

Tabulka č. 8.3.2. - 10: Souhrnné informace o grantových programech Královéhradeckého kraje v oblasti tělovýchovy a sportu vyhlášených na rok 2002

<i>INFOMACE O JEDNOTLIVÝCH PROGRAMECH</i>	
<i>Pořádání sportovních a tělovýchovných akcí</i>	
Celkový počet žádostí v programu	31 (45,59 %)
Celková výše žádostí v programu	2 151 598 Kč (10,72 %)
Celkový počet schválených projektů v programu	21
Celková schválená částka v programu	407 000 Kč
<i>Údržba a rekonstrukce sportovišť</i>	
Celkový počet žádostí v programu	20 (29,41 %)
Celková výše žádostí v programu	15 017 199 Kč (74,79 %)
Celkový počet schválených projektů v programu	5
Celková schválená částka v programu	178 000 Kč
<i>Výstavba a rekonstrukce veřejně přístupných sportovišť a vybavení těchto ploch sportovním zařízením</i>	
Celkový počet žádostí v programu	17 (25 %)
Celková výše žádostí v programu	2 909 347 Kč (14,49 %)
Celkový počet schválených projektů v programu	3
Celková schválená částka v programu	165 000 Kč
<i>CELKOVÉ INFOMACE</i>	
Celkový počet žádostí na oblast tělovýchovy a sportu (po vyřazení duplicit)	68
Celková výše žádostí na oblast tělovýchovy a sportu	20 078 144 Kč
Celková částka uvolněná na oblast tělovýchovy a sportu pro rok 2002	750 000 Kč
Celkový počet schválených projektů	29
Celková schválená částka	750 000 Kč

Graf č. 8.3.2. - 13: Rozložení finanční podpory z grantů Královéhradeckého kraje do jednotlivých regionů Královéhrad. kraje v roce 2002 v oblasti tělovýchovy a sportu

8.3.3. Zdravotnictví

8.3.3.1. Demografická data roku 2001

Jedním ze základních rysů současného demografického vývoje v České republice je pokles počtu obyvatel. V Královéhradeckém kraji žilo k 31.12.2001 553 031 obyvatel. Počet zemřelých v kraji opět převyšoval počet narozených, tzn., že přirozený přírůstek se pohyboval v záporné hodnotě -1,5 (ČR - 1,7).

Podíl osob ve věku 65 let a více činil 14,5 % , dětí do 14 let 16,01 % populace. Index stáří (počet osob ve věku 65 let a starších na 100 dětí do 14 let) vzrostl na 90,46 (ČR 87,0). Střední délka života vzrostla oproti roku 2000 z 72,2 na 72,6 let u mužů (ČR 71,6) a z 78,7 na 79,0 let u žen (78,4 let v ČR).

V našem kraji se narodilo 4 967 dětí, z toho 13 mrtvě. Zemřelo 5 805 obyvatel. Hrubá míra úmrtnosti (počet zemřelých na 1 000 obyvatel) zůstala na hodnotě 10,5 (ČR 10,6). Nejčastější příčinou smrti jsou nemoci oběhové soustavy, které měly za následek 55,3 % úmrtí. Podíl zemřelých na novotvary činil 25 % a třetí nejčastější příčinou úmrtí jsou poranění a otravy zapříčiňující 6,7 % úmrtí.

Kojenecká úmrtnost vzrostla z 2,8 promile v roce 2000 na 3,2 promile (ČR 4,0 promile). Charakteristickým rysem současného demografického vývoje v ČR je pokles porodnosti. V roce 1995 počet narozených poprvé v historii poklesl na 100 000 , v roce 1999 pod 90 000 . Dále klesá počet potratů, který u žen s českou národností činil 2 262, z toho 1643 umělých přerušování těhotenství a 619 samovolných potratů.

Charakteristika demografického vývoje z hlediska zdravotnictví v roce 2001:

- rok 2001 byl již 8.rokem, kdy počet zemřelých převýšil počet narozených
- celkový přírůstek obyvatel kraje se snížil
- počet sňatků se po 3 letech poklesu zvýšil
- počet rozvodů se po výrazném úbytku v r.1999 opět přiblížil 30 000
- snížil se počet potratů
- pokračoval pokles úmrtnosti
- pokračovalo stárnutí populace

8.3.3.2. Zdravotní stav obyvatelstva

Podkladem pro hodnocení zdravotního stavu obyvatelstva jsou povinná hlášení , výkazy a jiné informace získané v rámci Národního zdravotnického informačního systému (NZIS), dále pak doplňující údaje Českého statistického úřadu (ČSÚ).

K nejzávažnějším onemocněním patří zhoubné novotvary.V Národním onkologickém registru bylo v roce 1999 hlášeno 2 817 nových onemocnění novotvarem u obyvatel s trvalým nebo přechodným bydlištěm v Královéhradeckém kraji. V přepočtu na 100 000 mužů připadá 539,4 (ČR 570,5) a na 100 000 žen 482,5 (ČR 537,9) onemocnění. U mužů je nejvyšší incidence evidována v okrese Trutnov a u žen v okrese Jičín.

V incidenci pohlavních nemocí se zařazoval Královéhradecký kraj počtem 2,2 onemocnění syfilis na 100 000 obyvatel k nejlepším v České republice (9,4). Do registru tuberkulózy bylo nahlášeno 96 případů. V přepočtu na 100 000 obyvatel patřil však mezi kraje s nejvyšším výskytem TBC, v okresech pak byl nejvyšší výskyt v okrese Rychnov nad Kněžnou (21,6 onemocnění). Cukrovka se v našem kraji vyskytovala u 6 % populace, což bylo v souladu s dlouhodobě rostoucím trendem počtu onemocnění. Nejvíce léčených diabetiků je v okrese Trutnov (7 001,4), nejméně v okrese Náchod (4 644,8). Na 10 000 živě narozených dětí bylo 240 s vrozenou vadou (ČR 326,2), vady srdce představovaly 24,4 %.

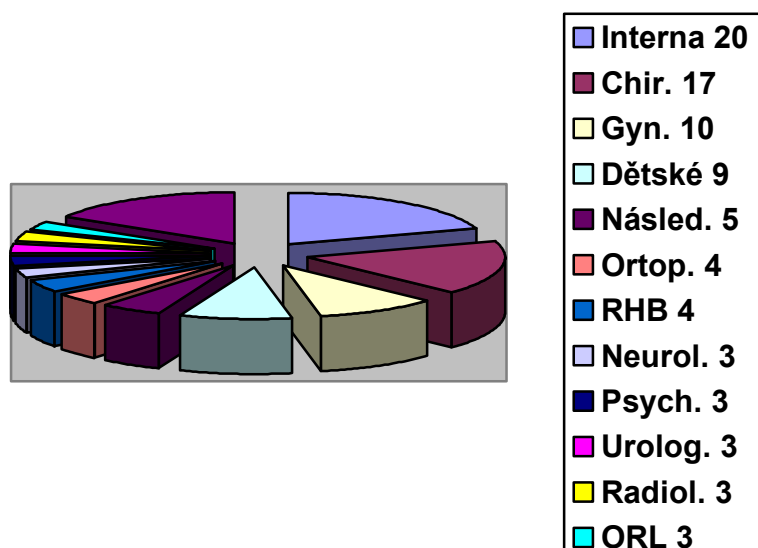
Počet hospitalizovaných v roce 2000 činil 113 000 pacientů. Nejčastější příčinou hospitalizace představovaly nemoci oběhové soustavy. Průměrná ošetrovací doba byla 8,3 dne (ČR 7,9).

8.3.3.3. Síť zdravotnických zařízení

Na konci roku 2001 bylo v Královéhradeckém kraji registrováno celkem 1 478 zdravotnických zařízení, ve kterých pracovalo celkem 13 001 pracovníků, z čehož bylo 2 090 lékařů, 6 109 středních zdravotnických pracovníků a 2 129 provozních pracovníků. V krajském průměru připadlo na jednoho lékaře 265 obyvatel. Ve srovnání s rokem 2000 přibylo 27 zařízení, z toho se jednalo v 19 případech o ordinace ambulantních specialistů.

Síť zařízení ústavní péče tvořilo 15 nemocnic (3 976 lůžek) z toho 7 privátních, 13 odborných léčebných ústavů (897 lůžek) a 3 lázeňské léčebny (1 597 lůžek). Celkový počet lůžek ve zdravotnických zařízeních kraje byl 6 474, v privátních nemocnicích 624. Na 10 000 obyvatel připadlo v průměru 71,9 nemocničních lůžek a 117,0 lůžek v zařízeních ústavní péče (ČR 109,4). Královéhradecký kraj se řadí počtem lůžek k nejlépe saturovaným krajům v ČR.

Graf 8.3.3.3. - 1: Struktura lůžek podle odborností (% celkového počtu) – r.2001

Tab. 8.3.3.3. - 1: Počet a struktura zdravotnických zařízení (státních a nestátních) kraje (2001)

DRUH ZAŘÍZENÍ	POČET (n)
Nemocnice	15
Léčebna dlouhodobě nemocných	5
Psychiatrická léčebna	1
Odborný léčebný ústav pro děti	1
Lázeňský ústav	3
Dětská ozdravovna	5
Hospic	1
Kojenecký ústav	1
Dětský domov (do 3 roků věku)	2
Dětský stacionář	1
Jesle	5
Lékárna	109
Výdejna léků	1
Ordinace praktického lékaře pro dospělé	237
Ordinace praktického lékaře pro děti	123
Ordinace stomatologa	305
Ordinace gynekologa	55
Ordinace ambulantního specialisty	332
Ostatní ambulantní zařízení	240
Ostatní zvláštní zdravotnická zařízení	26
Zařízení hygienické služby	3

8.3.3.4. Zdravotníci pracovníci

Tab. 8.3.3.4. - 1: Počty lékařů podle jednotlivých segmentů (2001)

LÉKAŘ V SEGMENTU	(přepočt.p.)	POČET LÉKAŘŮ
Nemocnice		882
Ambulance		1108
Praktický lékař pro dospělé		278
Praktický lékař pro děti		117
Stomatolog		333
Ambulantní gynekolog		51

Tab. 8.3.3.4. - 2: Průměrný počet registrovaných pacientů (občanů)/1 lékaře (lékárnu)

LÉKAŘ V SEGMENTU	POČET PACIENTŮ
Praktický lékař pro dospělé	1549
Praktický lékař pro děti	983
Stomatolog	1670
Ambulantní gynekolog	3682
Lékárna	5074

Ve sledovaném roce 2001 bylo v ambulantní péči poskytnuto na 1 obyvatele v průměru 15,24 ambulantních ošetření za rok (okres Hradec Králové 18,73). K nárůstu počtu vyšetření došlo v ambulancích neurologických a plicního lékařství. K velkému poklesu naopak došlo v dětském a dorostovém lékařství, a to o 4,3% (okres Trutnov 9,3%). V zajišťování ambulantních služeb sehrávají významnou úlohu ambulance v nemocnicích.

Služeb domácí zdravotní péče využilo celkem 7 678 pacientů (meziroční nárůst 8,8%), z toho nemocní částečně závislí na cizí pomoci tvořili 54,2% a pacienti plně závislí 14,3% ošetřených. Hospicová péče byla poskytnuta 102 pacientům.

V Královéhradeckém kraji je 16 pracovišť oboru logopedie, na kterých pracovalo 15 klinických logopedů. V roce 2001 se na těchto pracovištích léčilo 5 814 pacientů, z toho bylo 13,2% dospělých.

8.3.4. Sociální zabezpečení

Z pohledu demografických jevů jsou pro kraj důležité veličiny především z pohledu počtu ohrožených osob – seniorů, zdravotně postižených, problémových rodin a dětí a sociálně nepřízpůsobivých osob. Příložené tabulky popisují Královéhradecký kraj z pohledu struktury obyvatelstva, průměrné nominální mzdy a počtu důchodců dle druhu důchodu. Z pohledu všech zmíněných veličin je Královéhradecký kraj průměrný, v ničem není výjimečný.

Tab. 8.3.4. – 1: Počet důchodů v prosinci 2001 dle druhu důchodů a krajů

Kraj	celkem starobní	celkem invalidní	
		plný	částečný
Praha	229 630	32 331	11 896
Středočeský	208 605	43 686	18 828
Jihočeský	113 675	22 497	9 962
Plzeňský	106 834	19 102	7 408
Karlovarský	52 495	8 541	4 226
Ústecký	141 939	29 230	14 228
Liberecký	74 511	16 351	7 020
Královéhradecký	106 556	22 730	8 484
Pardubický	98 647	18 044	7 118
Vysočina	100 657	19 170	6 968
Jihomoravský	214 186	43 625	21 230
Zlínský	112 970	22 628	9 113
Olomoucký	119 298	22 741	9 352
Moravskoslezský	216 528	55 780	21 998
Česká republika	1 896 495	376 456	157 831

Financování sociálních služeb

Daňové příjmy měst a obcí jsou důležitým ukazatelem pro určení výše finančních prostředků (v relativních hodnotách), které města a obce vynakládají na sociální služby. Daňové příjmy rostou v obcích do 10 000 obyvatel, v obcích s 10 000 – 20 000 obyvateli v letech 2001 - 2002 mírně poklesly a opět vzrostly v obcích s více než 20 000 obyvateli. Daňové příjmy okresu Hradec Králové od roku 2000 stále klesají.

Zajímavým ukazatelem jsou finanční prostředky, které jednotlivá města a obce poskytují na sociální služby. Jedná se o podíl obcí na hrazení nákladů na provoz zařízení. Dotace obcí a měst se pohybují v rozmezí od 0 – 7%. Jsou však i města, která přispívají částkami vyššími, např. Jičín, Kostelec nad Orlicí, Nové Město nad Metují, Náchod, Opočno. Město Svoboda nad Úpou přispívá na pečovatelskou službu až 15,33% z rozpočtu.

Jedním z dalších údajů vztahujícím se k sociálním službám jsou příspěvky, kterými jednotlivé obce přispívají na neziskové organizace a sdružení. Neziskové organizace poskytují v Královéhradeckém kraji velké množství služeb, vhodně doplňují nabídku „veřejných“ sociálních služeb. Příspěvek měst a obcí na činnost neziskových organizací je jedním z ukazatelů štedrosti samospráv a zároveň identifikuje míru otevřenosti k podpoře neziskového sektoru v sociální oblasti. Největší podporu vzhledem ke svému rozpočtu vykazuje město Rychnov nad Kněžnou a Hradec Králové.

Sociální dávky vyplácené potřebným občanům v Královéhradeckém kraji

Sociální dávky jsou instituty, které pomáhají překonat občanům situaci, ocitnou-li se ve hmotné či sociální nouzi. Dávky, které se poskytují občanům pod hranicí sociální potřebnosti se nazývají dávkami sociální péče. Jejich úkolem je zabezpečit občana takovým způsobem, aby neklesnul pod uznanou hranici životního minima, sociální potřebnosti. Dávky, které umožňují občanům „odlepit se z hranice sociální nouze“ se nazývají dávkami státní sociální podpory. Dávky a služby společně zajišťují tzv. „záchrannou sociální síť“, jejíž úkolem je zabezpečit občana po stránce hmotné i sociální takovým způsobem, aby dlouhodobě nestrádal a byly zabezpečovány jeho základní životní potřeby.

Počet vyplácených dávek sociální péče i státní sociální podpory vypovídá o celkové sociální situaci občanů daného území, má úzkou vazbu na systém zaměstnanosti a další navazující služby. Obecně platí úměra, že čím více sociálních dávek je v daném území vypláceno, tím větší sociální problémy dané území má, tím více jsou občané chudší, hrozí větší kriminalita a další negativní jevy, území není přitažlivé pro investory i lidi, kteří by na něm chtěli žít.

Přiložené tabulky a grafy vypovídají o počtu i struktuře vyplácených dávek na území Královéhradeckého kraje.

Tab. 8.3.4. – 2: Dávky sociální péče pro rodiny s nezaopatřenými dětmi v roce 2001

	Opakující se peněžitý příspěvek podmíněný sociální potřebností		Věcná pomoc	
	PPD	výdaje v Kč	PPD	výdaje v Kč
Hradec Králové	4 037	36 299 543	107	539 185
Jičín	511	13 781 735	64	129 010
Náchod	1 721	38 913 234	201	722 118
Rychnov n/K	726	17 522 751	96	558 109
Trutnov	1 565	34 237 005	113	285 743
Královéhradecký kraj	9 560	140 754 268	581	2 234 165
Česká republika	149 749	3 665 460 613	18 278	70 559 433
KK k ČR v %	118,5	71,3	59,0	58,8

PPD = počet poskytnutých dávek

Z tabulky je zřejmé, že dle průměrných hodnot je v Královéhradeckém kraji vypláceno více dávek sociální péče, než-li je celorepublikový průměr na náš kraj. Konkrétněji se jedná o 118,5 %. Tato čísla jsou stále ještě v normě, potvrzují, že Královéhradecký kraj je i v sociální oblasti krajem průměrným. Nejvíce dávek sociální péče podmíněných sociální potřebností je vypláceno v okrese Hradec Králové. Věcná pomoc, což je speciálním druhem dávek, je naopak nejvíce využívána v okrese Trutnov.

Tab. 8.3.4. – 3: Dávky státní sociální podpory vyplacené v roce 2001

	celkem počet dávek	celkem částka Kč
Královéhradecký kraj	2 328 271	1 722 311 089
Česká republika	41 934 606	31 941 576 336
průměr na KK	2 256 976	1 719 137 585
KK k ČR v %	103,2	100,2

	přídavek na dítě		sociální příplatek		příspěvek na bydlení	
	počet dávek	částka Kč	počet dávek	částka Kč	počet dávek	částka Kč
Královéhradecký kraj	1 374 913	713 989 829	285 467	306 984 749	183 902	121 641 060
Česká republika	24 476 405	12 798 628 485	5 463 200	6 041 115 438	4 002 083	2 698 509 314
průměr na KK	1 317 352	688 839 047	294 037	325 140 766	215 397	145 237 315
KK k ČR v %	104,4	103,7	97,1	94,4	85,4	83,8

	příspěvek na dopravu		rodičovský příspěvek		zaopatřovací příspěvek	
	počet dávek	částka Kč	počet dávek	částka Kč	počet dávek	částka Kč
Královéhradecký kraj	287 438	70 515 685	174 283	425 108 919	443	586 161
Česká republika	4 392 146	1 172 703 639	3 163 543	7 701 348 286	11 259	14 356 256
průměr na KK	236 391	63 116 450	170 266	414 496 678	606	772 673
KK k ČR v %	121,6	111,7	102,4	102,6	73,1	75,9

	příspěvek na potřeby dítěte		odměna pěstouna		převzetí dítěte	
	počet dávek	částka Kč	počet dávek	částka Kč	počet dávek	částka Kč
Královéhradecký kraj	4 461	16 518 937	3 481	4 755 480	39	287 760
Česká republika	75 073	271 415 626	60 047	85 205 316	859	6 792 309
průměr na KK	4 041	14 607 945	3 232	4 585 862	46	365 571
KK k ČR v %	110,4	113,1	107,7	103,7	84,4	78,7

Sociálně právní ochrana dětí a mládeže

Je jedním z dalších velkých komplexů služeb a aktivit vykonávaných ve prospěch dětí a mládeže. Cílem sociálně právní ochrany je zajišťovat péči a služby o ohrožené děti a mládež. Aktivity sociálně právní ochrany dětí se zaměřují na děti rozvedených rodičů, děti s výchovnými problémy, nezletilé a mladistvé delikventy. Podobně jako u sociálních dávek, lze i v oblasti sociálně právní ochrany dětí hledat přímou souvislost mezi množstvím problémových dětí a mládeže, rozvedených manželství a kvalitou života v daném území.

Orgány péče o rodinu a dítě evidují děti ze znevýhodněného sociálního prostředí (rozvedené rodiny, rodiny bez jednoho z rodičů ...), kurátoři pro mládež evidují děti s výchovnými problémy, nezletilé a mladistvé delikventy.

Tab. 8.3.4. – 4: Děti (skupiny sourozenců) evidované orgány péče o děti v r. 2001

	evidenční počet případů rodin z roku 2000	nové případy rodin v průběhu roku 2001	evidenční počet případů k 31.12.01
Královéhradecký kraj	25 780	2 364	27 456
Česká republika	577 466	54 920	617 628
průměr na KK	31 113	2 959	33 277
KK k ČR v %	82,9	79,9	82,5

Tab. 8.3.4. – 5: Klienti kurátora pro mládež v roce 2001

	počet evidovaných celkem	v tom děti do 15 let		v tom mladiství	
		počet	%	počet	%
Královéhradecký kraj	2 440	1 141	46,76	1 299	53,24
Česká republika	40 223	17 345	43,12	22 878	56,88
průměr na KK	2 167	935		1 233	
KK k ČR v %	112,6	122,1		105,4	

Rezidenční (ústavní) služby v Královéhradeckém kraji

V analýze jsou zpracovány údaje týkající se zařízení sociální péče a sociálních služeb v Královéhradeckém kraji. Zřizovateli těchto organizací jsou státní, městské, nestátní neziskové organizace a účelová zařízení církví. Sociální aktivity soukromého charakteru zatím podchyceny nejsou (bude se jednat především o domácí pečovatelskou a ošetřovatelskou službu).

Síť zařízení sociálních služeb tvoří především 27 zařízení domovů důchodců, 11 zařízení ústavů sociální péče, 9 domovů penzionů pro důchodce, 31 organizací poskytujících pečovatelskou službu, 1 azylový dům pro matky s dětmi, 1 dětský denní stacionář, kde je poskytována sociální péče a Okresní centrum sociálních služeb Náchod, které řídí a spravuje domovy důchodců a ústavy sociální péče

v okrese Náchod. Většina rezidenčních zařízení má vlastní právní subjektivitu a jsou příspěvkovými organizacemi.

Jedním z důležitých ukazatelů vztahujících se k financování sociálních služeb jsou rozpočty jednotlivých organizací v letech 2000 – 2002. Obecně, až na výjimky, neinvestiční náklady u všech organizací rostou. Adekvátně k tomu rostou i náklady provozní a mzdové (zvyšování cen energií, navýšení mezd). Nárůst nákladů je u všech zařízení relativně stejný.

Vlastní příjmy – úhrady klientů obecně mírně poklesly. Došlo sice k navýšení důchodů, ale zároveň v ústavních zařízeních došlo k navýšení úhrad. Lze se domnívat, že stále více obyvatel ústavů sociální péče není schopno uhradit za pobyt plnou částku danou vyhláškou MPSV. U pečovatelské služby je zaznamenán nárůst i pokles příjmů. Toto je způsobeno nejen různým počtem klientů, ale i různým rozsahem služeb poskytovaných v rámci komplexu pečovatelské služby. Lze vyslovit domněnku, že pokles příjmů u více pečovatelských služeb oproti roku 2001 je způsoben zúžením rozsahu poskytovaných služeb.

Dotace zřizovatele - v této položce je zahrnuta i tzv. státní dotace na lůžko, která činila v roce 2002 u domovů důchodců 51 671,-Kč na lůžko za rok a u ústavů sociální péče 63.000,-Kč na lůžko za rok. Obecně lze říci, že tato částka dotace zřizovatele mírně stoupla. Mírný pokles je zaznamenán u některých organizací, kde je zřizovatelem obec. Ty provoz těchto organizací plně hradí ze svých rozpočtů, takže situace týkající se jejich financování je velmi složitá (napjaté obecní rozpočty, otázka priorit, možná změna pohledu na sociální problematiku po každých volbách, atd.).

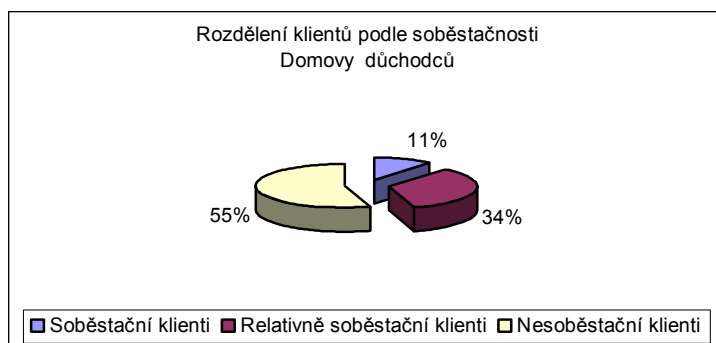
Dalším z kritérií pro poznání sociálních služeb jsou meziroční růsty nákladů u neinvestičních nákladů celkem a zvláště u nákladů provozních a mzdových. Jako základ je pro výpočet vzat rok 2001. Neinvestiční náklady obecně narostly u všech zařízení. V porovnání se státními zařízeními, byl v roce 2002 nárůst nákladů u obecních zařízení vyšší. Tento nárůst je zaznamenán u některých zařízení především v provozních nákladech. Vysvětlení této situace je zřejmě v souvislosti s napjatými obecními a městskými rozpočty, neexistence dostatečných rezerv a nutnosti řešit až krizové situace bez předešlých preventivních opatření.

Průměrné náklady na lůžko jsou ve státních zařízeních nižší než v zařízeních obecních a městských. Lze se domnívat, že tato skutečnost je dána celkově nižší kapacitou obecních a městských zařízení, tudíž provozování takových zařízení především ve vztahu k zabezpečení provozu zdravotnickým personálem je finančně náročnější.

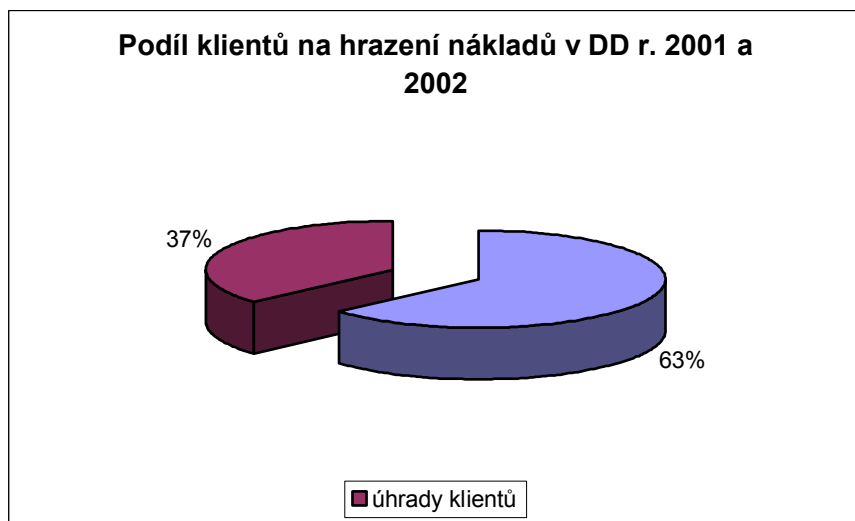
Existují však obecní zařízení v okrese Jičín, kde dotace zřizovatele je výrazně nižší než u ostatních zařízení. To může vést k domněnce, že jsou nucena více šetřit, možná i hospodárněji využívat finanční zdroje. Pozoruhodné je, že i malé obce jsou nuceny přispívat až velmi vysokými částkami na provoz. Stále ještě také existují obce, (Milíčeves – Slatiny + Obora), které zřizují ale neposkytují provozní dotaci – zařízení jsou financována pouze ze 2 zdrojů – úhrada klientů a státní dotace na lůžko.

Kvalita péče – zdravotní a sociální, je ve všech zařízeních poskytována na nejvyšší možné úrovni. Přesto lze obecně tvrdit, že technické vybavení zařízení sociálních služeb ovlivňuje kvalitu života seniorů v nich přímou úměrou. Čím kvalitnější zařízení, tím lepší kvalita života klientů by měla být. Opačným směrem přímá úměra platit může, ale nemusí. Existují zařízení, především městská a obecní, kde i v nevyhovujících technických podmínkách jsou lidé spokojeni, cítí se jako doma. V tomto případě většinou výborně funguje komunikace mezi personálem a klienty a klienty obecně, zařízení je otevřené, podporuje spolkový, komunitní způsob života.

Graf 8.3.4. -1: Rozdělení klientů podle soběstačnosti – domovy důchodců

Graf 8.3.4. – 2: Podíl klientů na hrazení nákladů v domovech důchodců

Pečovatelská služba v Královéhradeckém kraji

Komplex pečovatelských služeb patří mezi služby terénní, které jsou poskytovány v domácnostech klientů. Jejich cílem je zachovat přirozenou kvalitu života klientů v přirozeném prostředí. Předchází službám rezidenčním. Pečovatelské služby by měly být upřednostňovány před rezidenčními (ústavními) službami. Jednorázové zaměření na služby ústavní vyvolává nerovnováhu v poptávce po službách. Terénní služby jsou komplexní, přitom mnohem levnější, než-li ústavní.

Z přiložené tabulky je zřejmé, že pečovatelská služba dosud není dostatečně rozvinuta. Důraz je kladen na ústavní druhy služeb, které z větší části zabezpečuje stát. Rozvinutá je státní pečovatelská služba v okrese Hradec Králové. Naopak v ostatních okresech je pečovatelská služba téměř nerozvinutá, často zaměřená pouze na rozvoz obědů, což nenaplnuje moderní trendy služeb. Pečovatelská služba není službou, kterou by měl poskytovat stát, je to služba obecní, popř. mikroregionální. Problémem je, že ne všechny obce a města mají zájem pečovatelskou službu provozovat. Příkladem může být město Hradec Králové a další.

Tab. 8.3.4. – 6: Pečovatelská služba – počty ošetřovaných v roce 2001

územní jednotka	typ zařízení		
	státní	obecní	ostatní
Hradec Králové	2216	0	147
Jičín	0	593	22
Náchod	0	1104	0
Rychnov nad Kněžnou	0	911	40
Trutnov	0	1390	0
Královéhradecký kraj	2216	3998	209

Další druhy sociálních služeb

Zařízení pro výkon pěstounské péče – v Královéhradeckém kraji existuje 6 zařízení pro výkon pěstounské péče. V těchto zařízeních je umístěno 32 dětí. Po jednom zařízení je v okresech Hradec Králové a Rychnov nad Kněžnou, okresy Náchod a Trutnov mají po dvou zařízeních. Okres Jičín takové zařízení nemá. Okresní úřady poskytují finanční příspěvek ve formě odměny pěstouna. Tato zařízení přecházejí od 1.1. 2003 pod Královéhradecký kraj.

Psychologické poradny – poradny jsou ve všech okresech, v Hradci Králové je poradna Spory pod Centrem sociální pomoci a služeb, v okresech Trutnov a Rychnov nad Kněžnou jsou tyto služby poskytovány na základě dohod o provedení práce. V okrese Náchod a Jičín jsou tyto poradny začleněny do referátu sociálních věcí příslušného okresního úřadu. Tyto dvě poradny od 1.1. 2003 přejdou pod Královéhradecký kraj.

Romské aktivity – v kraji působí více jak deset romských občanských sdružení. Některé z nich vyvíjejí pouze jednorázové aktivity (besídky, oslavy dne dětí, soutěže). Finanční náročnost těchto aktivit není příliš vysoká. Některá sdružení by ráda provozovala komunitní centrum, což už představuje vyšší částky. Rada vlády pro romské záležitosti dotuje romské žáky středních škol částkou 5.000,- Kč za pololetí. Ve druhém pololetí školního roku 2001 – 2002 bylo dotováno 69 studentů částkou 345.000,-Kč. Většinu finančních prostředků získávají tyto organizace na základě grantů. Kvalita pojetí není ovšem taková jako u občanských sdružení majority.

Neziskové organizace jsou v Královéhradeckém kraji zaměřeny především na poskytování služeb pro osoby s postižením a seniory, na programy zaměřené na prevenci sociálně nežádoucích jevů u dětí a mládeže, práce s rizikovými skupinami (provoz nízkoprahových center), tvorbu a podporu krátkodobých a dlouhodobých programů zaměřených na prevenci kriminality mládeže a protidrogovou prevenci, poradenskou činnost, krizovou pomoc, sociální intervenci skupinovou i rodinnou, dílny s pracovní terapií, denní stacionáře, kontaktní práci s drogově závislými, atd. Jak již bylo v této analýze zmíněno, tyto organizace poskytují velmi cenné a potřebné sociální služby, doplňují nabídku „veřejných“ sociálních služeb. Bez činnosti těchto organizací by bylo území kraje intervencními druhy sociálních služeb téměř nepokryto. Dále se neziskové organizace zaměřují na služby terénní pro seniory (pečovatelská a ošetřovatelská služba, popř. stacionáře pro zdravotně postižené děti a mládež).

Tuto část je třeba dále rozpracovat podle cílových skupin klientů, kterým jsou služby poskytovány a podle oblastí, ve kterých organizace působí.

Účelová zařízení církví – jsou zde uvedeny informace za Charitu a Diakonii. Obě tyto organizace jsou zřizovateli speciálních zařízení, ve kterých se většinou prolíná sociální a zdravotní péče o klienty – Charitní dům pro mentálně postižené děti v Rychnově nad Kněžnou, Hospic Anežky České v Červeném Kostelci, Domov svatého Josefa v Žirči, Betanie v Náchodě. Charita nabízí azylová ubytování pro muže a domov pro matky s dětmi. Oblastní charita v Náchodě otevřela nově dům na půli cesty pro 10 – 15 klientů. Charita dále nabízí domácí ošetřovatelskou a pečovatelskou službu – Červený Kostelec, Hradec Králové, Náchod, Trutnov.

V 1. pololetí roku 2002 nestátní neziskové organizace (vč. romských) a účelová zařízení církví předložily v grantových programech Královéhradeckého kraje pro sociální oblast celkem 63 projektů. Doporučeno ke schválení bylo 34 projektů (21 projektů na sociální služby, 5 projektů na prevenci kriminality, 5 projektů na romskou integraci, 1 projekt na rozvoj občanské společnosti a 2 projekty na protidrogovou prevenci). Celkem bylo v sociální oblasti rozděleno pouze 3 901 000,- Kč (sociální služby – 2 944 400,- Kč; romská problematika 281 600,- Kč; rozvoj občanského sektoru 75 000,- Kč a protidrogová problematika 600 000,- Kč).

Jednou ze základních úloh kraje je zajištění harmonického rozvoje jeho území jako celku, včetně jeho územních částí. Toto platí i pro problematiku sociálních služeb. Kraj od 1.1.2003 bude přebírat více než 30 rezidenčních zařízení sociálních služeb (domovy důchodců, ústavy sociální péče pro mentálně a tělesně postižené, domovy penziony, pečovatelskou službu pro okres Hradec Králové, psychologické poradny, poradny pro rodinu a dítě, linku důvěry, zařízení péstounské péče a další druhy služeb). Tyto služby bude plně hradit ze svého rozpočtu. Další druhy sociálních služeb a zařízení budou hradit města a obce, neziskové organizace. Kraj, jakožto regionální celek, by měl přímo zřizovat pouze služby s regionální (krajskou) působností. Služby s mikroregionální působností by měly hradit svazky měst a obcí, služby se spádovostí místní poté města a obce. Z logiky postupu a možných finančních prostředků není možné, aby kraj zajišťoval všechny sociální služby na svém území. Do budoucna by měl zajišťovat přímo pouze služby s krajskou působností a finančně se spolupodílet na službách s působností mikroregionální a místní.

Úkolem kraje je tedy zabezpečovat dostatečné kvantitativní a kvalitativní zajištění služeb na jeho územích a všech územních částech. Tohoto je schopen dosáhnout především formami finančních stimulů, koordinací aktivit všech aktérů, metodickým vedením a kontrolou.

Výchledově, v souladu s koncepcí sociálních služeb a práce Královéhradeckého kraje, by všechna zařízení služeb, kde je zřizovatelem Královéhradecký kraj, měla přejít na místní samosprávy a především poté na svazky měst a obcí, mikroregiony. K tomuto účelu slouží projekt „Komunitní plánování sociálních služeb Královéhradeckého kraje“, který je, vedle stanovení skutečné potřeby sociálních služeb, zaměřen i na podporu rozvoje mikroregionů a služeb s mikroregionálním dosahem a provázání všech veřejných služeb na daném území. Za účelem efektivního vynakládání finančních prostředků na sociální služby je nutné zpracovat standardy sociálních služeb platné pro území kraje.

Grantové programy v roce 2002 – sociální oblast

V rámci grantových programů v sociální oblasti za rok 2002 bylo předloženo celkem 64 projektů. Finanční podporu od Královéhradeckého kraje získalo celkem 35 projektů, 29 projektů nebylo finančně podpořeno.

Finanční požadavek na kraj		Finanční příspěvek kraje
6 428 328,- Kč	Program sociálních služeb	2 944 400,- Kč
785 730,- Kč	Program prevence kriminality	689 000,- Kč
640 500,- Kč	Program romské integrace	306 600,- Kč
233 006,- Kč	Program rozvoje občanské spol.	75 000,- Kč
1 398 390,- Kč	Program protidrogové prevence	600 000,- Kč
9 485 954,- Kč	Celkem	4 615 000,- Kč

V roce 2003 budou krajem podporovány grantové okruhy v těchto oblastech: podpora minorit a národnostních menšin, poskytování sociálních služeb, podpora inovativních projektů v sociálních službách, specifické služby pro uživatele drog a rozvoj občanského sektoru. Předpokládaná finanční částka, kterou se budou financovat všechny grantové okruhy bude činit 15 700 000 Kč.

V roce 2003 budou krajem financovány tyto 2 samostatné projekty:

1. Projekt zavádění procesu komunitního plánování sociálních služeb na území Královéhradeckého kraje – finanční podpora kraje bude činit 1 200 000 Kč.
2. Projekt procesu standardizace a zefektivnění sociálních služeb formou komunitní spolupráce v Královéhradeckém kraji – finanční podpora kraje bude činit 1 500 000 Kč.

8.3.5. Kultura

Všestranný a bohatý kulturní život je jedním z charakteristických rysů Královéhradeckého kraje. Je to výsledek jak bohatých kulturních tradic, tak i podpory, které se kultuře dostává z veřejných i soukromých finančních zdrojů.

Kulturní život se po roce 1990 rozvíjel jak z pohledu žánrové pestrosti, tak i z hlediska materiálně technické vybavenosti. V 90. letech 20. století byla dokončena rekonstrukce budovy Klicperova divadla v Hradci Králové a kulturního komplexu Beránek v Náchodě a byla zahájena rekonstrukce historické budovy Muzea východních Čech v Hradci Králové. V posledních dvou letech byly zahájeny či dokončeny rekonstrukce divadelních budov v Novém Bydžově a v Jaroměři. Pro kulturní účely začaly být využívány i církevní stavby (kostely - viz obnova národní kulturní památky barokní kaple ve Smiřicích a další), které byly opraveny za výrazné finanční spoluúčasti obcí a státu. Vznikly nové výstavní prostory k prezentaci výtvarného umění (převážně díky soukromým iniciativám), vznikla i nová obecní či soukromá muzea. Zlepšilo se vybavení obecních knihoven zejména výpočetní technikou a knihovny se tak staly nejen kulturními, ale i informačními centry. Na druhé straně po roce 1990 postupně klesl počet kin, neboť jejich provoz vyžaduje zvýšené nároky na technické vybavení, které si finančně mohou dovolit jen větší města. V průběhu 90. let došlo i k řadě organizačních změn – soubory zájmové umělecké činnosti působící pod kulturními domy se ve většině případů staly občanskými sdruženími. Kulturními aktivitami se zabývají i zcela nově vzniklá občanská sdružení. V důsledku reformy veřejné správy byla výrazně potlačena úloha státu jako zřizovatele kulturních institucí, tato role přešla na obce a kraj.

Kraj od roku 2003 zřizuje (kromě stávající Galerie moderního umění v Hradci Králové, Muzea východních Čech v Hradci Králové, Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové a Galerie výtvarného umění v Náchodě) 7 nových příspěvkových organizací. Patří mezi ně středisko amatérské kultury Impuls v Hradci Králové, které je svou povahou v celém regionu výjimečné a v oblasti neprofesionálního umění zcela nezastupitelné. S ukončením činnosti okresních úřadů se organizační a spolupořadatelská úloha střediska Impuls ještě rozšíří, lze předpokládat, že nahradí roli v roce 1990 zrušeného krajského kulturního střediska. Dále jsou to Muzeum a galerie v Jičíně, Okresní muzeum v Náchodě, Muzeum Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou, Muzeum Podkrkonoší v Trutnově, Hvězdárna a planetárium v Hradci Králové a Hvězdárna v Úpici.

Město Hradec Králové je zřizovatelem 3 příspěvkových organizací, jejichž působnost lze označit za celoregionální – Klicperovo divadlo, Divadlo Drak a Filharmonie. V každém větším městě působí profesionálně vedené kulturní středisko, v některých obcích tuto roli zastávají osvětové besedy či občanská sdružení (např. Hronov). Nejistá je situace malých obecních knihoven, protože nový knihovní zákon již obcím neukládá povinnost zřizovat knihovnu.

Nejdůležitějším úkolem kraje v investiční oblasti je výstavba budovy Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové, která by se měla stát studijním a informačním centrem pro vysoké školy.

Aktuálním úkolem, jehož řešení se neobejde bez intervence orgánů kraje, je výstavba nové budovy pro umístění národní kulturní památky - Proboštův betlém v Třebechovicích pod Orebem. Další velkou investiční akcí je zamýšlená výstavba budovy divadla v Trutnově.

Specifickou součástí kulturní sféry je péče o historické a kulturní dědictví.

Na území kraje se nacházejí 4 městské památkové rezervace, 13 městských památkových zón (dalších 9 je v návrhu), 3 vesnické památkové zóny, 1 krajinná památková zóna (Bojiště bitvy u Hradce Králové), movitá národní kulturní památka Proboštův betlém v Třebechovicích pod Orebem a 10 nemovitých národních kulturních památek.

Po roce 1990 bylo i v této oblasti dosaženo řady významných úspěchů, a to zejména za podpory speciálních programů Ministerstva kultury. Nadále však přetrvává problém s obnovou a využitím některých církevních staveb (viz. bývalý františkánský klášter v Hostinném nad Labem), nedostatečná péče je věnována tzv. industriálním památkám (za příklad vhodného řešení lze uvést záměr využít bývalý pivovar v Hořicích v Podkrkonoší). Největším, zatím neřešeným a v budoucnu vzrůstajícím problémem z hlediska péče o kulturní dědictví, je otázka opuštěných vojenských objektů, které jsou současně kulturními památkami (např. městská památková rezervace Josefov nebo bývalá Jezuitská kolej v Jičíně).

Za negativní trend z hlediska péče o kulturní dědictví lze považovat množící se krádeže uměleckých děl a drobných památek ve volné přírodě (na druhé straně byla zvýšena bezpečnost sbírkových předmětů v muzeích, a to díky speciálnímu finančnímu programu Ministerstva kultury.)

Lze konstatovat, že v průběhu 90. let 20. století nedošlo k zániku žádného významného kulturního festivalu, naopak vznikly některé nové, např. Náchodská prima sezóna, Open air festival v Trutnově, Poláčkovo léto v Rychnově nad Kněžnou či Jičín město pohádky. Rada Královéhradeckého kraje převzala trvalou záštitu nad konáním 17 vybraných kulturních akcí, z nichž k nejvýznamnějším v oblasti neprofesionálních umění patří např. národní přehlídka amatérského divadla v Hronově a z profesionálních je to Divadlo evropských regionů v Hradci Králové. Jsou to ovšem i přehlídky, soutěže a festivaly v jiných uměleckých oborech, jako např. Mezinárodní folklórní festival v Červeném Kostelci, Mezinárodní filmový festival s horolezeckou tematikou v Teplicích nad Metují či Mezinárodní setkání krajčářek ve Vamberku.

Úloha orgánů kraje při podpoře kultury spočívá vedle zřizovatelských funkcí vůči kulturním zařízením také v grantových programech.

V roce 2002 kraj podporoval formou grantových programů projekty v oblasti kulturních aktivit celkovou částkou 1. 700 tis. Kč a projekty v oblasti památkové péče částkou v celkové výši 1.300 tis. Kč. V roce 2003 budou grantové programy posíleny o okruh publikační činnosti a literatury, na který je vyčleněna částka ve výši 300 tis. Kč. Obdobné grantové programy existují ve většině měst. Obecně lze konstatovat, že obce a města sehrávají v podpoře kultury stále větší úlohu.

Tabulka č.8.3.5.-1 : Kulturní zařízení v Královéhradeckém kraji – celkem r. 2001

Okres	Stálá kina	Veřejné knihovny	Muzea ¹	Galerie a výstavní sítě	Divadla ²	Ostatní kulturní zařízení
KH kraj	46	503	61	45	20	361

Poznámka: 1 - včetně poboček a samostatných památek, 2 - počet budov

8.4. Bytový fond a bytová výstavba, využití rezerv

8.4.1. Základní charakteristika bytového fondu

Základní údaje o bytovém fondu přináší sčítání lidu, domů a bytů. V celokrajském vymezení hodnotíme tuto čtyřicetiletou časovou řadu srovnatelných údajů.

**Tab. 8.4.1. - 1 Vývoj počtu trvale obydlených bytů 1961 – 2001
Neobydlené byty 1991 a 2001 podle vybraných krajů (v tis.)**

Kraj, ČR	Počet trvale obydlených bytů					Počet neobydlených bytů		Podíl neobydlených bytů z celkového počtu bytů (%)	
	1961	1970	1980	1991	2001	1991	2001	1991	2001
Královéhradecký	171,3	175,7	195,0	198,4	204,2	26,9	36,9	11,9	15,3
Liberecký	119,3	123,6	143,7	155,4	161,5	19,3	27,4	11,1	14,5
Pardubický	139,7	148,0	168,9	175,4	182,5	21,6	29,8	11,0	14,0
NUTS 2 – Severovýchod	430,3	447,3	507,6	529,2	548,2	67,8	94,0	11,4	14,6
Česká republika	2845,2	3088,8	3494,8	3705,5	3 828,9	371,5	540,3	9,1	12,4

Pramen: ČSÚ – Sčítání lidu, domů a bytů

Z údajů je patrný vzestup počtu trvale obydlených bytů zejména mezi roky 1970 – 1980. Čistý přírůstek v Královéhradeckém kraji představoval 19,3 tis. bytů, tj. bezmála 2 tisíce bytů v průměru ročně. V průběhu let 1991 – 2001 činil tento přírůstek pouze 5,8 tis. bytů, tj. 580 ročně. Podobně tomu bylo i v Libereckém a Pardubickém kraji.

Mezi roky 1991 a 2001 vzrostly však i tak již vysoké počty neobydlených bytů. V Královéhradeckém kraji představují neobydlené byty v roce 2001 zhruba 37 tis. bytů, tj. 15,3 % z celkového počtu bytů zjištěných při sčítání. Podíl neobydlených bytů je vyšší než je tomu za Českou republiku i oba kraje v rámci NUTS 2 – Severovýchod.

Z předběžných výsledků Sčítání v roce 2001 lze odvodit prozatím zjednodušenou skladbu příčin neobydlenosti. Uvádí se, že z celkového počtu 36,9 tis. neobydlených bytů v Královéhradeckém kraji bylo 13,5 % nezpůsobilých k bydlení, 42,6 % sloužilo k rekreaci, 18,5 % bylo obydleno přechodně a 24,4 % bylo neobydleno z ostatních, dosud nespecifikovaných důvodů. Tyto podíly vnášejí poněkud více jasno do otázek, jaký význam má obzvláště vysoký podíl neobydlených bytů sloužících k rekreaci. To jsou neobydlené byty, které se jen velmi obtížně vrací k trvalému bydlení. Rovněž bytů nezpůsobilých k bydlení má kraj relativně více než mnoho dalších krajů, např. než kraje v NUTS 2 – Severovýchod a podíl přesahuje i průměr za ČR. To rovněž zvyšuje obtížnost využití vysoké rezervy neobydlených bytů. Celkově to lze ovšem v současnosti těžko posoudit, protože i ostatní důvody neobydlenosti představují bezmála čtvrtinu neobydlených bytů, tj. zhruba 9 tis. bytů.

Nejvíce neobydlených bytů v relativním vyčíslení se vyskytuje v okrese Jičín. Údaje o neobydlenosti v roce 1991 a 2001 v okresech jsou zachyceny v tabulce.

Tab. 8.4.1. – 2: Základní údaje o bytovém fondu 1961-2001 podle okresů

Okres, kraj	Počet trvale obydlených bytů					Počet neobydlených bytů		Podíl neobydlených bytů v %	
	1961	1970	1980	1991	2001	1991	2001	1991	2001
Hradec Králové	42 335	46 723	55 230	58 011	59 961	5 705	7 728	9,0	11,4
Jičín	28 553	27 636	29 005	28 337	28 566	6 393	9 049	18,4	24,1
Náchod	38 318	38 538	40 701	40 584	41 712	5 974	8 074	12,8	16,2
Rychnov n/K	23 774	24 483	27 281	27 478	28 802	4 360	5 675	13,7	16,5
Trutnov	38 365	38 341	42 779	44 036	45 168	4 491	6 360	9,3	12,3
Celkem kraj	171 345	175 721	194 996	198 446	204 209	26 923	36 886	11,9	15,3

Pramen: ČSÚ – předběžné výsledky Sčítání 2001 a výsledky z roku 1991

Dosavadní úroveň bydlení (vývoj a stav) uzavřeme vyhodnocením ukazatele vybavenosti obyvatel byty podle sčítání 1991 a 2001.

Tab. 8.4.1. – 3: Vybavenost obyvatelstva Královéhradeckého, Libereckého a Pardubického kraje v roce 1991 a 2001.

Kraj, ČR	Počet trvale obydlených bytů na 1 000 obyvatel		Přírůstek (úbytek) v přepočtu na 1 000 obyvatel 1991 – 2001 (počet bytů)	ČR intenzivní přírůstek 1991 – 2001 = 100
	3. 3. 1991	1. 3. 2001		
Královéhradecký	359,1	368,4	9,3	75,6
Liberecký	365,5	374,9	9,4	76,4
Pardubický	344,8	357,8	13,0	105,7
Česká republika	359,7	372,0	12,3	100,0

Zvýšení vybavenosti obyvatel trvale obydlenými byty v Královéhradeckém kraji je nižší než tomu bylo v průměru za Českou republiku. Přitom jak v roce 1991, tak i 2001 byl počet bytů v přepočtu na 1 000 obyvatel nižší než průměrná celostátní vybavenost. V roce 2001 se kraj od průměru za ČR více vzdálil než tomu bylo v roce 1991. Vyšší než průměrná vybavenost byla v kraji Libereckém, i zde se však pozice zhoršila. Pardubický kraj měl tempo růstu vybavenosti obyvatel byty nejvyšší, ovšem počet bytů na 1 000 obyvatel zde zůstává stále hluboko pod celostátním průměrem.

Mezi všemi kraji byl Královéhradecký kraj v roce 2001 ve vybavenosti obyvatel byty na 6. místě, Liberecký zaujal 5. místo a Pardubický 10. místo. To je ovšem pouze formální hodnocení a neznámá (nemůže znamenat) uspokojení nad dosaženým výsledkem. Kraj Královéhradecký, tím spíše Pardubický a nepochybně i Liberecký budou v podmínkách dynamičtějšího rozvoje nutně aspirovat na další růst vybavenosti obyvatel byty a současně i na vyšší kvalitu bydlení.

Kvalitu bydlení hodnotíme podle průměrné velikosti bytů a jejich zalidněnosti ve srovnání krajů a okresů.

Tab. 8.4.1. – 4: Průměrná velikost trvale obydlených bytů 1991 a 2001 v krajích NUTS 2 – Severovýchod

Kraj, ČR	Průměrná obytná plocha 1 bytu		Rozdíl	Průměrný počet osob na 1 obytnou místnost (s 8 a více m ²)		Rozdíl
	1991	2001		1991	2001	
	Královéhradecký	47,7		50,9	3,2	
Liberecký	46,6	49,2	2,6	1,03	1,02	-0,01
Pardubický	48,1	51,6	3,5	1,05	1,02	-0,03
Česká republika	45,9	49,3	3,4	1,05	1,01	-0,04

Od roku 1991 (Sčítání k 3. 3.) do roku 2001 (1. 3.) došlo všeobecně k dalšímu růstu průměrné obytné plochy trvale obydlených bytů. V Královéhradeckém kraji to bylo o 3,2 m², v Libereckém o 2,6 m² a v Pardubickém o 3,5 m².

Ve vztahu k přírůstku za Českou republiku se obytná plocha zvýšila o méně, avšak velikost bytu v kraji celostátní úroveň přesahovala v roce 1991 o 1,9 m², v roce 2001 o 1,1 m². Zvýšení obytné plochy nebylo příliš velké. Soustředilo se více na rodinné domy. Podobně i zalidněnost bytů se snížila v malém rozsahu. V Královéhradeckém kraji dosáhla zalidněnost celostátní úrovně.

V prognózní úvaze do roku 2010 podle našeho názoru nebude možné předpokládat větší zvýšení velikosti bytů. V následujícím období 2011 – 2020 se patrně úroveň bydlení, co do obytné plochy zvýší rasantněji.

V jednotlivých okresech Královéhradeckého kraje průměrná velikost bytu v roce 2001 oproti roku 1991 vzrostl s výjimkou okresu Rychnov nad Kněžnou, kde ze Sčítání vyplynul pokles (1991 – obytná plocha 49,5 m², 2001 – 49,2 m²). Nejvíce vzrostla velikost trvale obydleného bytu v okrese Jičín z 50,7 na 51,7 m² obytné plochy.

V zalidněnosti bytů byl zaznamenán nejmenší pokles v okrese Hradec Králové (1,03 na 1 místnost v roce 1991, 1,02 v roce 2001). Ostatní okresy se v rozdílech nelišily. Nejnižší zalidněnosti byla v roce 2001 v okrese Jičín (0,95 osob na 1 místnost) a nejvyšší zalidněnost v okrese Trutnov (1,05). Celkově zalidněnost v ČR, kraji i okresech je již na dobré úrovni. Snižování pod 1 osobu v přepočtu na 1 místnost se bude hlavně projevovat v rodinných domech, kde, jak je patrné z bytové výstavby, se staví byty jak plošně větší, tak i s větším počtem místností.

8.4.2. Bytová výstavba

Bytová výstavba je neoddelitelnou, z dlouhodobějšího hlediska vždy prvotní podmínkou a rozvojovým faktorem procesu bydlení. Může být i samoučelná, neefektivní, špatně zaměřená, to nic neubírá na správnosti vyřčené teze, že bez výstavby nelze si reprodukci bytového fondu ani představit. Jinou otázkou je, souhrnně řečeno efektivnost bytové výstavby, otázka jejího rozměru, intenzity, struktury, proporce mezi výstavbou a rekonstrukcemi bytového fondu. Důležitou otázkou je vždy, zejména pak v podmínkách málo účinného tlaku trhu vznik na využití rezerv, pokud se tyto nadměrně v průběhu výstavby hromadí.

V Královéhradeckém kraji, ve větší či menší míře byla bytová výstavba v devadesátých letech i v prvním roce nového století neuspokojivá, provázená značnými výkyvy a značnými rezervami, jejichž využití by mělo být méně obtížné než využití již stávajících, vlastnický určených nebydlených bytů v bytovém fondu. S bytovou výstavbou a stárnutím bytového fondu souvisí úbytky bytů, jejichž zjištění za období mezi sčítáními lidu, domů a bytů má značný význam pro sestavení prognózy potřeby bytů. Bytová výstavba (počet dokončených bytů z výkazu běžného statistického zjišťování) v propočtu sehrává úlohu veličiny, od které se odečtou čisté přírůstky bytů za období mezi sčítáním, v našem případě od 3. 3. 1991 do 1. 3. 2001.

Tab. 8.4.2. – 1: Propočet úbytku trvale obydlených bytů v Královéhradeckém, Libereckém a Pardubickém kraji v období 1991 - 2001

Kraj, ČR	Čistý přírůstek trvale obydlených bytů od 3. 3. 1991 do 1. 3. 2001 (SLBD-počet bytů)	Počet dokončených bytů 1991 – 2000 podle ČSÚ	Rozdíl mezi počtem dokončených bytů 1991 – 2000 a čistým přírůstkem bytů – úbytky bytů	
			absol.	v % vých. stavu
Královéhradecký	5 763	13 882	8 119	4,09
Liberecký	6 093	9 915	3 522	2,27
Pardubický	7 045	13 945	6 900	3,93
NUTS 2 – Severovýchod	18 901	37 442	18 541	3,50
Česká republika	123 231	243 017	109 789	3,23

Pramen: ČSÚ – SLBD a běžná statistika, propočty ÚRS PRAHA

Úbytky bytů jsou v Královéhradeckém kraji absolutně i relativně nejvyšší z uvedených krajů. Jsou také relativně vyšší než je tomu v průměru za ČR. Srovnatelně větší úbytky bytů měly pouze kraje Plzeňský a hl. m. Praha. Při zvýšení rozsahu bytové výstavby v období 2001 – 2010 lze očekávat, že úbytky bytů patrně absolutně i relativně ještě dále vzrostou. Hlavním důvodem by měl být na jedné straně sice větší rozsah rekonstrukcí, který zabraňuje chátrání bytového fondu a předčasným vyřazením neobyvatelných bytů a domů, ale také racionální neopravování ve všech případech, kdy bytové objekty by byly udržovány s příliš vysokými náklady.

V rozboru samotné bytové výstavby je nejdříve potřebné uvést počty dokončených, zahajovaných a rozestavěných bytů za jednotlivé roky 1991 – 2001 a za průměrnou roční hodnotu období 1996 – 2001.

Tab. 8.4.2. – 2: Bytová výstavba dokončená, zahájená a rozestavěná v okresech Královéhradeckého kraje v letech 1991 – 2001

Kraj, okres	Počet dokončených bytů v roce											
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	1996 – 2001
Hradec Králové	623	844	334	477	168	125	369	366	498	326	406	348
Jičín	184	263	302	78	106	92	231	101	183	220	158	164
Náchod	585	419	382	85	80	278	205	298	274	241	276	262
Rychnov n. Kněžnou	429	291	324	56	76	128	150	223	291	290	272	226
Trutnov	568	668	314	170	245	160	253	283	299	327	307	272
Královéhradecký kraj	2389	2 085	0656	866	675	783	1208	1271	0545	1404	1 419	1 272
	Počet zahájených bytů v roce											
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	1996 -2001
Hradec Králové	73	72	55	68	265	265	402	515	552	369	489	432
Jičín	83	53	56	122	75	225	181	213	221	323	187	225
Náchod	85	65	49	91	187	290	423	243	292	297	276	304
Rychnov n. Kněžnou	43	21	81	107	81	182	379	402	303	317	315	316
Trutnov	43	36	95	95	176	326	333	439	370	474	315	376
Královéhradecký kraj	327	247	336	483	784	1288	1718	1812	1738	1780	1582	1 653
	Počet rozestavěných bytů v roce											
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	1996 – 2001
Hradec Králové	2168	1 377	1 108	772	1 045	0220	922	1 037	1 091	1 140	1 218	1 105
Jičín	884	670	391	499	416	619	573	685	744	847	879	725
Náchod	1 196	842	554	560	674	731	949	895	945	1 011	1 081	935
Rychnov n. Kněžnou	798	649	257	308	391	642	717	957	970	997	1 053	889
Trutnov	1 293	1 061	842	756	639	801	887	1 024	1 101	1 284	1 313	1 068
Královéhradecký kraj	6 339	4 599	3 152	2 895	3 165	4 013	4 048	4 598	4 851	5 279	5 544	4 722

Pramen: ČSÚ

K charakteristice bytové výstavby patří nejdříve zjištění její struktury podle základního odlišení typu bytového objektu. Dostačujícím způsobem na tuto otázku odpovídá ukazatel podílu výstavby rodinných domů.

Tab. 8.4.2. – 3: Podíl dokončených bytů mimo rodinné domy v okresech Královéhradeckého kraje v letech 1996 – 2001 (v %)

Kraj, okres	1996	1997	1998	1999	2000	2001	1996 - 2001
Hradec Králové	22,40	59,08	45,36	55,02	24,23	42,86	44,93
Jičín	32,61	69,256	22,77	53,01	40,00	37,97	46,50
Náchod	71,94	53,66	65,77	55,84	36,10	52,17	56,62
Rychnov nad Kněžnou	32,81	55,33	60,54	62,89	56,55	48,16	54,51
Trutnov	43,75	67,19	60,42	66,89	58,10	47,23	58,07
Královéhradecký kraj	47,25	61,34	54,37	58,71	43,30	46,09	52,04

Pramen: ČSÚ, propočty URS PRAHA

V Královéhradeckém kraji je podíl bytů stavěných v rodinných domech poměrně vysoký, zvláště když k tomu uvážíme i byty získané v nástavbách a přístavbách k rodinným domům. V dlouhodobém výhledu patrně všude se bude podíl bydlení v rodinných domech zvyšovat jako výraz vyšší životní úrovně a také výraz přání bydlet „ve svém“ a obyčejně i ve větším kontaktu s přírodou. Vždy však bude existovat určitý počet a podíl bytů v bytových domech, z nichž část budou byty nájemní a částečně i byty do vlastnictví.

Podíl stavěných bytů v rodinných domech, jenž se vytvořil v letech 1996 – 2001, by se patrně v podmínkách, kdy bude usilováno o urychlení dynamiky ekonomických činností, neměl do roku 2010 příliš zvyšovat. I když o podílu rozhodne především složení příjmů a reálná kupní síla, přece jen v oblasti bytové politiky a programu by měly být zafixovány i vlivy a nástroje motivující udržení, resp. i rozšíření sektoru výstavby bytových domů, nástaveb a vestaveb k bytovým domům a dalších forem bydlení, které jsou v jiných zemích nazývány jako víceetážové nebo vícebytové domy.

O dalším rozvoji bydlení v Královéhradeckém kraji rozhodnou spolu s využitím rezerv, které lze v čerpání reálně odhadnout minimálně na zbývající léta do roku 2010, vytvářené předpoklady pro samotné zvýšení bytové výstavby. Současná intenzita bytové výstavby je nízká a i při úspěšném čerpání rezerv je potřebné usilovat o její zvýšení. Dokazují to především údaje o nízkých intenzitách zahajované i dokončené bytové výstavby.

Tab. 8.4.2. – 4: Intenzita zahájené a dokončené bytové výstavby podle okresů Královéhradeckého kraje v období 1991 – 2001

Kraj, okres	Počet zahájených bytů na 1 000 obyvatel středního stavu v období		Počet dokončených bytů na 1 000 obyvatel středního stavu v období	
	1991 – 1995	1996 - 2001	1991 - 1995	1996 – 2001
Hradec Králové	0,56	2,68	3,01	2,16
Jičín	0,99	2,90	2,11	2,11
Náchod	0,85	2,69	2,76	2,32
Rychnov nad Kněžnou	0,84	4,01	2,97	2,86
Trutnov	0,73	3,09	2,57	2,23
Královéhradecký kraj	0,79	2,99	2,77	2,30
Česká republika	1,05	3,00	2,72	2,06

Pramen: ČSÚ

V Královéhradeckém kraji se v přepočtu na 1 000 obyvatel zahajovalo velmi málo bytů v období 1991 – 1995. V dalších šesti letech se již průměrná intenzita zahájené výstavby zvedla alespoň do úrovně průměru za ČR. U dokončené výstavby se v průměru na 1000 obyvatel celostátní hodnota překračuje. Hovoří to nepřímo o tom, že bytová výstavba se více dokončovala, nezůstávala tak silně v rozestavěných bytech jako v některých jiných krajích. V okresních údajích jsou potěšující růstové změny v zahájené výstavbě zejména v okrese Rychnov nad Kněžnou, Trutnov, v určité míře i Hradec Králové.

Ke zvýšení intenzity bytové výstavby může v tržně motivované ekonomice přispět především rostoucí kupní síla obyvatel, doplňujícím způsobem také více sociálně zaměřená intervence státu, regionu, měst a obcí.

9. Zemědělství a životní prostředí

9.1. Zemědělství

Adaptace zemědělského sektoru na tržní podmínky si v průběhu transformačních změn vyžádala razantní restrukturalizaci výrobní základny, jejíž výsledkem bylo mj. prudké snížení zaměstnanosti v zemědělství, změna vlastnických poměrů a transformace ekonomických subjektů zapojených do zemědělské výroby. Přestože je podíl zemědělské výroby na HDP i zaměstnanosti nízký, plní tento sektor těžko zastupitelné funkce (zdroj obživy, významný krajinnotvorný faktor) a proto nemůže být funkce zemědělství v ekonomickém systému podceňována.

Přírodní předpoklady pro zemědělskou výrobu jsou v Královéhradeckém kraji velmi diferencované. Velmi dobré předpoklady pro intenzivní zemědělskou výrobu jsou v oblasti České tabule, která v hranicích kraje vyplňuje území okresu Hradec Králové, převážnou část okresu Jičín a částečně zasahuje také na území okresu Náchod (Jaroměřsko) a Rychnov nad Kněžnou (východní část okresu). Zbývající území kraje (mimo Českou tabuli) je vyplněno z velké části reliéfem typu vrchovin a hornatin kde jsou podmínky pro zemědělskou výrobu v rámci ČR podprůměrné a vhodné spíše pro extenzivní typ hospodaření. Tento typ území pak pokrývá zhruba 1/2 rozlohy kraje.

Kvalitě podmínek pro zemědělskou výrobu odpovídá i struktura pozemků. Podle kvality přírodních podmínek pro zemědělskou výrobu lze okresy Královéhradeckého kraje seřadit následovně:

1. Hradec Králové (nejlepší podmínky)
2. Jičín
3. Náchod
4. Rychnov nad Kněžnou
5. Trutnov (nejhorší podmínky)

Ve stejném pořadí pak roste, příp. klesá podíl základních typů pozemků i mezi jednotlivými okresy. Podíl zemědělské půdy a míra zornění je tak nejvyšší v okrese Hradec Králové (nejnižší v okrese Trutnov), naopak pořadí okresů podle podílu luk a pastvin a podílu lesů je zrcadlově obrácené. Ve srovnání s ČR je podíl zemědělské půdy v kraji vyšší, intenzita jejího využití (podíl orné půdy na zemědělské půdě) je ovšem mírně podprůměrná. S výjimkou okresu Trutnov je podíl zemědělské půdy ve všech ostatních okresech ve srovnání ČR nadprůměrný (Hradec Králové, Jičín, Náchod) nebo zhruba srovnatelný (Rychnov n/K). Intenzita využití půdy v rámci těchto čtyřech okresů je ovšem rozdílná. Zatímco v okresech Hradec Králové a Jičín je více jak 75% zemědělské půdy zorněno (ČR zhruba 70%), je celkový podíl orné půdy na zemědělské půdě v okresech Náchod a Rychnov n/K nižší, což odpovídá více extenzivnímu zaměření zemědělského hospodaření v obou okresech. V průběhu 90. let se stupeň zornění v okresech Náchod, Rychnov n/K a Trutnov snížil, což byl charakteristický jev pro drtivou většinu pohraničních okresů Čech (mj. vliv zrušení diferenciální renty, která zvýhodňovala zemědělskou výrobu v oblastech s horšími přírodními podmínkami). V současnosti je stupeň zornění stabilní, s minimálním poklesem.

Na základě struktury pozemků, která byla sledována až do úrovně obcí, je možné v Královéhradeckém kraji vymezit zhruba následující typy zemědělských oblastí:

1. Zemědělské oblasti s intenzivním typem zemědělské výroby (vysoký podíl zemědělské půdy s vysokým stupněm zornění, nízký podíl luk a pastvin, nízký podíl lesů) - okres Hradec Králové, jihovýchodní polovina okresu Jičín, Jaroměřsko, Opočensko.
2. Zemědělské oblasti s významným podílem extenzivní zemědělské výroby (průměrný až mírně podprůměrný podíl zemědělské půdy, nižší stupeň zornění, rel. vysoký podíl luk a pastvin - oblast Podkrkonoší včetně Žacléřska, Broumovský výběžek (zejména jižní část – POU Police nad Metují, Hronov).
3. Zemědělské oblasti s převahou extenzivní zemědělské výroby (nízký podíl zemědělské půdy, velmi nízký podíl orné půdy, rel. vysoký podíl luk a pastvin, vysoký podíl lesů – Orlické hory
4. Nezemědělské oblasti (nízký podíl zemědělské půdy, velmi nízký podíl orné půdy, rel. nízký podíl luk a pastvin, vysoký podíl lesů) – Krkonoše a Orlicko (zejména území POU Týniště nad Orlicí).

Ostatní oblasti tvoří do určité míry přechodné oblasti mezi výše uvedenými typy. Zemědělské oblasti v kategorii 3 a 4 a částečně i v kategorii 2 lze klasifikovat jako zemědělsky znevýhodněné oblasti. Důležitá je klasifikace zemědělsky znevýhodněných území dle zákona č. 505/2001- příloha 20, kde jsou katastrální území znevýhodněných území v našem kraji členěna takto:

- a) H1 - horské oblasti 1. typu,
- b) H2 - horské oblasti 2. typu,
- c) O1 - ostatní méně příznivé oblasti 1. typu,
- d) O2 - ostatní méně příznivé oblasti 2. typu,
- e) O3 - ostatní méně příznivé oblasti 3. typu,
- f) O4 - ostatní méně příznivé oblasti 4. typu.

Strukturu pozemků na úrovni okresů ilustrují následující tabulky:

Tabulka 9.1. – 1: Struktura pozemků - zemědělská půda dle vymezení méně příznivých oblastí
Rozdělení

Okres	Zem.půda celkem ha	Z toho typ v %:					
		H1	H2	O1	O2	O3	O4
HK	62295					0,2	
JC	60770			5,0	2,9	3,5	
NA	52781	5,3	9,5	4,1	17,9	12,5	8,9
RK	54359	16,2	1,1	0,3	26,0	10,0	10,3
TR	50400	14,3	9,7	5,7	33,4	16,7	1,7
kraj	280605	6,7	3,8	2,9	15,0	8,1	4,0

Z uvedeného přehledu vyplývá, že cca 40 % zemědělské půdy v kraji je zařazeno do méně příznivých oblastí pro zemědělskou výrobu a oblastí s ekologickými omezeními, což je pod republikovým průměrem – ČR více jak 60 % zemědělské půdy. Pro tyto oblasti je nutné zajistit takový rozvoj multifunkčního zemědělství, který by uvedl do souladu produkční, produkční a mimoprodukční funkce zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství se zřetelem na charakter přírodních a sociálně ekonomických podmínek,

Tabulka 9.1. – 2: Struktura pozemků - zemědělská půda

Okres	Index intenzity využití půdy	Zemědělská půda					Nezemědělská půda		
		abs.	v % z celkové plochy	v tom v %			abs.	v % z celkové plochy	v tom v %
				Orná půda	Zahrady	Louky, pastviny			
HK	155,0	62 282	71,1	83,8	3,9	11,0	25 199	28,9	56,4
Jičín	144,8	60 745	68,5	76,3	3,5	17,1	27 841	31,5	68,5
Náchod	126,9	52 761	62	64,9	4,5	28,6	32 365	38,0	70,7
Rychnov n/K	116,4	54 340	54,5	62,0	4,1	33,3	45 374	45,5	81,9
Trutnov	99,5	50 393	43,9	55,5	4,8	39,2	64 256	56,1	83,0
KH kraj	128,3	280 521	59	69,3	4,1	25,0	195 035	41,0	75,2
ČR	126,1	4 277 443	54,2	71,9	3,8	22,6	3 601 686	45,8	73,1

Zdroj: Ročenka 2002 Královéhradeckého kraje. ČSÚ, 2003

Pozn.: Index využití půdy (měřeno jako podíl zemědělské půdy na celkové rozloze + podíl orné půdy na zemědělské půdě)

Zemědělská výroba má ve východních Čechách tradičně silné postavení a navzdory tomu, že tento region nemá v rámci ČR úplně nejlepší přírodní předpoklady pro zemědělství (podle hodnoty přirozené úrodnosti a tedy předpokládanému objemu zemědělské výroby byl bývalý Východočeský kraj až na čtvrtém místě za Středními Čechami a bývalými moravskými kraji) je nejintenzivněji obhospodařovanou oblastí v Česku. Silné postavení zemědělského sektoru ve východních Čechách potvrzuje také vyšší podíl zaměstnaných v zemědělství než je republikový průměr. Značné rozdíly jsou mezi okresy.

Tabulka 9.1. – 3: Přehled ekonomicky aktivních v odvětví zemědělství, rybolovu a lesnictví

Okres	EA obyv. celkem	z toho: v zemědělství, rybolovu a lesnictví	
		absolutně	%
HK	82 294	3 631	4,4
Jičín	39 532	3 147	8,0
Náchod	56 281	2 713	4,8
Rychnov n.K.	39 331	2 899	7,4
Trutnov	61 626	2 166	3,5
HK kraj	279 064	14 556	5,2
ČR	5 253 400	230 475	4,4

Zdroj: SLDB 2001

Zajímavým faktem je skutečnost, že na úrovni okresů Královéhradeckého kraje nebyla nejvyšší zaměstnanost v zemědělství (včetně lesnictví a rybolovu) v okrese s nejpříznivějšími podmínkami pro zemědělskou výrobu. Nejvyšší podíl zaměstnaných v zemědělství vykazuje okres Jičín, následovaný Rychnovem. Nejmenší váhu z hlediska zaměstnanosti mělo zemědělství v okrese Trutnov – pod republikovým průměrem - což odpovídá převážně horským podmínkám.

Relativně vysoký (v přepočtu na ekonomicky aktivní obyvatelstvo) je v Královéhradeckém kraji počet ekonomických subjektů s převažující zemědělskou výrobou. Zatímco celkový počet zemědělských subjektů byl v kraji asi 1,3 krát vyšší než na úrovni ČR, počet stejných subjektů se zaměstnanci byl při stejném srovnání 4x vyšší. Poměrně vysokou míru podnikavosti v zemědělství v kraji potvrzuje nadprůměrný počet samostatně hospodařících rolníků. S výjimkou okresu Trutnov byl ve všech okresech kraje jejich podíl na ekonomických subjektech činných v zemědělství nad průměrem ČR.

Obecně je velikostní struktura ekonomických subjektů činných v zemědělství v kraji charakteristická nižším podílem subjektů bez zaměstnanců (ve srovnání s ČR) a naopak výrazně vyšším podílem subjektů se zaměstnanci (viz kategorie bez zaměstnanců a s 1-20 zaměstnanci v tabulce připojené níže). Rozdíly mezi jednotlivými okresy Královéhradeckého kraje jsou však natolik velké, že je zde vysoká pravděpodobnost statistické chyby. Velikostní strukturu ekonomických subjektů s převážně zemědělskou výrobou a počet soukromě hospodařících rolníků uvádí následující tabulky:

Tabulka 9.1. – 4: Velikostní struktura ekonomických subjektů v zemědělství – absolutní hodnoty (k 31.3. 2000)

	Velikostní kategorie podle počtu zaměstnanců					celkem
	0	1-20	20-50	50-250	250+	
Hradec Králové	260	1630	20	20	3	1933
Jičín	1006	539	10	30	0	1585
Náchod	212	1834	15	14	1	2076
Rychnov a/K	1945	106	19	16	0	2086
Trutnov	1123	509	14	10	1	1657
KH kraj	4546	4618	78	90	5	9337
Česká republika	110367	19619	1125	1212	73	132396

Zdroj: Registr ekonomických subjektů – databáze Albertina

Tabulka 9.1. – 5: Velikostní struktura ekonomických subjektů v zemědělství – relativní hodnoty (k 31.3. 2000)

	Velikostní kategorie podle počtu zaměstnanců					celkem ¹
	0	1-20	20-50	50-250	250+	
Hradec Králové	13,5	84,3	1,0	1,0	0,2	6,0
Jičín	63,5	34,0	0,6	1,9	0,0	10,5
Náchod	10,2	88,3	0,7	0,7	0,0	9,9
Rychnov n/K	93,2	5,1	0,9	0,8	0,0	14,7
Trutnov	67,8	30,7	0,8	0,6	0,1	7,4
KH kraj	48,7	49,5	0,8	1,0	0,1	8,9
Česká republika	83,4	14,8	0,8	0,9	0,1	6,6

Poznámka: 1 – podíl na celkovém počtu ekonomických subjektů

Tabulka 9.1. – 6: Počet soukromě hospodařících rolníků (v roce 2001)

	ESZEM ¹	SHR ²	SHR/EZSEM
Hradec Králové	1 919	1 684	87,8
Jičín	1 613	1 383	85,7
Náchod	2 110	1 944	92,1
Rychnov nad K.	2 120	1 813	85,5
Trutnov	1 728	1 052	60,9
Královéhradecký	9 490	7 876	83,0
ČR	132 588	101 394	76,5

Poznámky: 1 – ekonomické subjekty s převažující zemědělskou výrobou; 2 – soukromně hospodařící rolníci
Zdroj: Okresy 2001. ČSÚ, 2002

Struktura rostlinné produkce podléhá do jisté míry konjunkturálním vlivům a tak výměra osevních ploch jednotlivých plodin může být v relativně krátkém čase dosti variabilní. Rozsah osevních ploch hlavních rostlinných komodit za poslední 3 roky v kraji uvádí následující tabulka:

Tabulka 9.1. – 7: Osevní plochy zemědělských plodin k 31. 5. v ha

Plodina	1999	2000	2001
Obiloviny celkem	89 340	95 131	93 425
Pšenice	52 915	63 259	59 220
Žito	2 822	2 248	2 070
Ječmen	27 636	21 789	20 991
Oves	2 904	2 980	2 511
Triticale	1 652	3 667	5 782
Kukuřice na zrno	897	770	2 538
Ostatní obiloviny	515	418	313
Luskoviny celkem	4 214	3 841	4 016
Hrách setý	3 495	3 507	3 605
Fazol jedlý	5	5	-
Ostatní luskoviny	714	329	411
Okopaniny celkem	11 643	11 502	12 290
Brambory rané	626	652	398
Brambory pozdní konzumní	2 198	2 159	1 600
Brambory průmyslové	12	1	-
Cukrovka technická	8 281	8 292	10 102
Krmná řepa	461	360	185
Ostatní okopaniny	65	38	4
Technické plodiny celkem	26 889	22 170	25 808
Řepka	20 829	17 723	21 152
Slunečnice na semeno	258	225	170
Soja	95	48	32
Mák	2 775	2 255	2 623
Hořčice na semeno	1 668	438	706
Len setý olejní	.	.	163
Ostatní olejní	205	94	33
Len setý přadný ¹⁾	354	453	198
Kořeninové rostliny	314	648	467

Léčivé rostliny	58	48	32
Ostatní technické plodiny	334	238	231
Pícniny na orné půdě celkem	57 075	52 898	44 266
Kukuřice na zeleno a na siláž	20 019	17 898	16 569
Ostatní jednoleté pícniny	6 401	4 829	3 839
Jetel červený	6 009	6 054	5 136
Vojtěška	6 914	7 429	7 524
Ostatní víceleté pícniny	17 731	16 688	11 199

¹⁾ v roce 1999 a 2000 jen celkem

Zdroj: Ročenka 2002 Královéhradeckého kraje. ČSÚ, 2003

Ze sledovaných komodit rostlinné produkce je v kraji nadprůměrný podíl osevních ploch obilovin, cukrovky, kukuřice a olejnin. Nižší než republikový průměr byla výměra brambor. Rozsah osevních ploch hlavních rostlinných komodit podle okresů uvádí následující tabulka:

Tabulka 9.1. – 8: Rostlinná výroba v roce 2000

Okres	Podíl na rozloze orné půdy v %				
	Obiloviny	Brambory	Cukrovka	Kukuřice na zeleno	Olejnin
Hradec Králové	54,1	0,7	6,1	9,0	13,4
Jičín	52,8	0,4	5,6	11,2	13,4
Náchod	50,3	0,9	3,2	7,0	10,9
Rychnov n/K	48,7	0,9	2,4	12,1	11,5
Trutnov	30,9	0,6	0,3	5,2	6,7
KH kraj	48,8	0,7	4,0	9,2	11,7
ČR	50,5	1,3	1,9	7,0	13,4

Zdroj: Agrocensus 2000

Intenzita živočišné produkce je v Královéhradeckém kraji (relativizováno na plochu zemědělské půdy) v rámci ČR nadprůměrná. Přestože došlo po r. 1989 k výraznému snížení stavu hospodářských zvířat, je v kraji stále vysoký počet skotu, prasat a drůbeže. Počet ovcí se v přepočtu na zemědělskou plochu pohybuje okolo průměru ČR.

Tabulka 9.1. – 9: Hospodářská zvířata podle krajů k 31.12.2001 – ks/100 ha

ČR, kraje	Skot	z toho krávy	Prasata	z toho prasnice	Ovce a berani	Drůbež	z toho slepice
Hl.m.Praha a Středočeský	27,0	10,2	68,0	5,9	1,7	650,7	287,1
Jihočeský	43,8	17,5	78,0	6,6	3,0	817,3	316,3
Plzeňský	41,7	16,4	67,6	5,5	3,3	513,2	120,5
Karlovarský	21,4	8,9	42,5	3,4	4,4	436,5	324,0
Ústecký	15,8	5,9	52,7	4,8	1,7	688,7	394,6
Liberecký	25,7	10,8	45,0	3,7	2,0	169,4	82,1
Královéhradecký	40,8	16,0	93,8	8,0	2,5	812,4	362,7
Pardubický	42,9	17,4	80,6	6,6	2,3	797,9	576,3
Vysočina	52,9	20,6	99,5	8,1	1,3	270,8	99,6
Jihomoravský	20,0	7,6	123,8	11,0	0,8	1099,9	303,2
Olomoucký	35,7	13,6	91,2	7,4	1,2	431,1	263,4
Zlínský	35,3	14,7	64,6	5,6	5,5	791,1	121,1
Moravskoslezský	30,3	12,3	54,7	4,3	3,0	478,4	367,9
Česká republika	34,3	13,5	78,3	6,6	2,3	646,3	279,8

Zdroj: ČSÚ Ročenka 2001

V letech 1999-2001 dochází sice v kraji k pomalému poklesu stavu skotu a prasat, roste podíl drůbeže, což odpovídá republikovému trendu.

Tabulka 9.1. – 10: Hospodářská zvířata stav k 1.3. následujícího roku – Královéhradecký kraj

Údaje v ks	1999	2000 ¹⁾	2001 ¹⁾
Hospodářská zvířata <i>Livestock</i>			
Skot	121 620	122 395	114 371
z toho krávy	48 535	47 600	44 852
Prasata	278 496	266 459	263 064
z toho prasnice	23 828	22 776	22 503
Ovce a berani	7 015	6 458	6 971
Drůbež	2 147 952	2 153 305	2 279 080
z toho slepice	758 010	752 777	1 017 518

¹⁾ bez „hoby aktivit“ obyvatelstva

Zdroj: ČSÚ Ročenka Královéhradeckého kraje 2001

Navzdory celé řadě problémů spojených s transformací zemědělského sektoru lze přinejmenším na základě sledovaných ukazatelů hovořit o určité stabilizaci zemědělské výroby v kraji. Počet ekonomických subjektů i platy v zemědělství v druhé polovině 90. let vykazovaly mírný růst, přičemž rozdíly v tempu růstu mezi jednotlivými okresy nebyly vysoké. Změny v rozsahu osevních ploch zemědělských plodin, příp. ve stavech hospodářských zvířat byly mezi okresy výrazně vyšší. Za sledované období došlo na úrovni kraje ke snížení produkce obilovin a stavu skotu, naopak sklizeň brambor a počet prasat a drůbeže se zvýšil. Indexy vývoje vybraných ukazatelů zemědělské výroby obsahuje následující tabulka:

Tabulka 9.1. – 11: Indexy růstu 1998/1995 vybraných ukazatelů

Okres	Ekonom. subjekty	Prům. mzda	Sklizeň obilovin celkem	Sklizeň brambor celkem	Stav skotu	Stav prasat	Stav drůbeže
HK	111,5	134,4	94,3	96,3	78,6	88,2	130,1
Jičín	108,8	132,7	94,4	202,6	84,3	123,6	109,6
Náchod	110,3	130,8	102,0	88,4	88,2	112,2	68,5
Rychnov n/K	108,6	129,2	89,4	100,9	84,2	102,3	121,1
Trutnov	114,7	137,4	88,5	82,8	80,3	115,8	82,2
KH kraj	110,6	130,7	94,1	123,0	83,1	103,9	109,8

Poznámka: Index růstu = (X98/X95)*100

Zdroj: Databáze KROK

Průměrná hrubá mzda v zemědělství v kraji se pohybuje okolo 90% krajského průměru, ale tvoří pouze 80 % republikového průměru za všechna odvětví.

Tab. 9.1.–12: Průměrný evidenční počet zaměstnanců a jejich hrubá měsíční mzda za rok 2001

	celkem		zemědělství, lesnictví a rybolov		% zem. mzdy k prům.mzdě v území	% zem. mzdy k celkové prům.mzdě v ČR
	zaměst.	mzda	zaměstanci	mzda		
HK	54 575	14 015	2 726	12 744	90,9	87,1
JC	22 297	13 004	2 442	12 002	92,3	82,0
NA	34 511	12 115	1 840	10 823	89,3	74,0
RK	21 546	12 847	1 964	11 492	89,5	78,5
Tu	39 062	13 252	1 168	10 890	82,2	74,4
HK kraj	171 991	13 183	10 140	11 761	89,2	80,4
ČR	3 121 673	14 633	.	.		

Zdroj: ČSÚ – Práce, soc. statistiky 2001

Podle informací územních odborů ministerstva zemědělství se v kraji nacházejí pouze 3 zemědělské podniky s více než 200 zaměstnanci, což svědčí o tom, že relativně vyšší zaměstnanost v zemědělství se koncentruje do malých firem. Lesy České republiky, které jsou oficiálně největším podnikem v regionu, zaměstnávají přímo v kraji pouze část svých zaměstnanců.

Tabulka 9.1. – 13: Krajské zemědělské a lesnické podniky s 200 a více zaměstnanci

Podnik	Druh společ.	sídlo podniku	okres	počet zam.
ZD Dubenec a.s.	a.s.	Dubenec	TU	200-249
Rolnické družstvo Králíky	družstvo	Králíky	HK	200-249
ZEM, a.s.	a.s.	Nový Bydžov	HK	250-499
Lesní společnost Hradec Králové	a.s.	Hradec Králové	HK	250-499
Lesy České republiky	s.p.	Hradec Králové	HK	4000-4999

Zdroj: ÚOMZe

9.2. Životní prostředí – krajina a příroda

Kvalita životního prostředí je do značné míry ovlivněna přírodními a geografickými poměry, hospodářským využitím území a sídelní strukturou. Královéhradecký kraj v rámci celorepublikového srovnání zahrnuje životní prostředí vysoké úrovně (podhůří Orlických hor a Krkonoš), prostředí vyhovující i prostředí narušené (hřebenové partie hor a části Polabí). Pro území jsou typické sektorově platné ekologické problémy a dále se projevují i regionální problémy.

Hustota obyvatel je nízká (do 100 až 150 obyvatel na km²) až průměrná (do 200 obyvatel na km²) v jihozápadní části kraje. Průmysl je soustředěn do větších měst, intenzivní zemědělství do oblasti Polabí. Oblast Krkonoš se vyznačuje zdaleka největší koncentrací cestovního ruchu v naší republice, která minimálně lokálně přesahuje ekologickou únosnost tohoto území. Zvýšenou intenzitou cestovního ruchu jsou charakteristické i některé další turisticky atraktivní oblasti, jako jsou turistická centra v Orlických horách, Adršpašsko - Teplické skály a Prachovské skály.

Královéhradecký kraj je morfologicky a co do typů krajiny značně členitý. Kultivace krajinu přeměnila na pásmo smrčín, kosodřevin a holí, ovlivněné kolísáním horní hranice lesa, s alpským stupněm (nejvyšší partie Krkonoš). Toto pásmo dále přechází v horskou lesní krajinu se smíšenými porosty smrku, buku a jedle. Orlické hory a jejich podhůří a podhůří Krkonoš náleží k typu lesní krajiny se smíšenými porosty (buk, jedle, smrk), do značné míry krajiny kultivované. Střední a jižní část kraje s nižšími nadmořskými výškami má charakter lesní krajiny s porosty dubových bučin a borů, včetně borových doubrav na píscích a bukových a habrových doubrav a javořin se značnou měrou kultivace. Podstatnou část jihozápadu kraje zaujímá lesostepní otevřená a kulturní krajina s bukovými doubravami a stepní kulturní krajina. Podél větších toků se nacházejí lužní porosty niv.

Rozvoj území je usměřován územním plánováním. V Královéhradeckém kraji je dosud určeno šest velkých územních celků, stanovených převážně na základě přirozených vazeb oblastí. Jedná se o tyto VÚC: Krkonoše, Hradecko - Pardubická aglomerace, Orlické hory, Adršpašsko - Broumovsko, Trutnov - Náchod a Jičín. Stav rozpracovanosti územních plánů VÚC je uveden v tabulce č.102 (podle informací z internetu) a v tabulce č.103). Většina obcí v kraji má rozpracovány nebo již schváleny územní plány či studie

Tabulka č. 9.2. – 1: Stav územně plánovacích dokumentací obcí

Okres	Počet obcí	Počet obcí s dokumentací	Z toho počet obcí se schválenou dokumentací	Procentuální zastoupení obcí s dokumentací z celk. počtu obcí (%)
Hradec Králové	101	81	30	80%
Jičín	111	88*	45	90%
Náchod	78	75*	54	96%
Rychnov n. Kněžnou	83	76*	65	92%
Trutnov	75	63*	34	84%
Celkem	448	383	228	průměr 85,5 %
Zdroj :	okresní úřady, internet			
Poznámka :				2) * údaj převzat z internetu

Tabulka č. 9.2. - 2: Stav územně plánovacích dokumentací VÚC

Okres	Stav
Hradec Králové	ÚPN VÚC není zpracován. Okres Hradec Králové je řešen v ÚPN VÚC Hradecko-pardubické sídelní regionální aglomerace, který byl schválen 18.5.1988. Zahrnuje zcela anebo zčásti okresy HK, PA, CR, JC, NA, RK. Novela byla schválena v roce 2001.
Jičín	Územní plán ÚPN VÚC okresu Jičín je ve stadiu pořízení.
Náchod	Je zpracován návrh ÚPN VÚC Adršpašsko-Broumovsko a návrh ÚPN VÚC Trutnovsko-Náchodsko
Rychnov n. Kněžnou	Je zpracován návrh ÚPN VÚC Orlické hory
Trutnov	Je projednán návrh ÚPN VÚC Trutnovsko-Náchodsko
Zdroj :	KÚ

Tabulka č. 9.2. - 3: Rozpracovanost ÚPN VÚC dle evidence KÚ

Stádium rozpracování	ÚPN v daném stádiu rozpracování
Rozpracované ÚPN VÚC do etapy koncept (včetně)	VÚC Jičín
Rozpracované ÚPN VÚC – návrh - projednání	ÚPN VÚC Adršpašsko-Broumovsko, ÚPN VÚC Orlické hory a podhůří, ÚPN VÚC Trutnovsko-Náchodsko
Schváleno ÚPN VÚC po roce 1990	ÚPN VÚC Krkonoše, ÚPN VÚC Hradecko-pardubická SRA, 1. změna a doplněk, 2. změna a doplněk
Zdroj : internet	

Krajina jako celek ztratila svoji původní tvář (architektura, tradice) a nevhodný způsob obhospodařování výrazně snížil její biodiverzitu, ekologickou stabilitu a retenci vody v ní. Některá nápravná opatření se uskutečňují prostřednictvím programů MŽP (Program péče o krajinu, Program revitalizace říčních systémů), prostřednictvím projektů a realizací územních systémů ekologické stability (přehled zpracování generelu ÚSES je uveden v tabulce č.104 a komplexních pozemkových úprav nebo formou zatravňování a zalesňování pozemků, nevhodných k zemědělskému využití. V souvislosti s útlumem zemědělské činnosti se prohlubuje problém s údržbou údolních niv. Proces komplexní revitalizace krajiny je však velice pomalý a málo intenzivní. Mírně příznivější je situace v územích, podléhajících režimu ochrany přírody a krajiny. Seznam zvláště chráněných území je uveden v tabulce č.105.

Tabulka č. 9.2. - 4: Stav zpracování generelu ÚSES

Okres	Pokrytí okresu generelem ÚSES (100 %)	Je tento generel zpracován v aktuálním ÚPN VÚC zasahujícím na území okresu ?
Hradec Králové	100	ano
Jičín	100	
Náchod	100	ano
Rychnov n. Kněžnou	100	ano
Trutnov	100	ano
Zdroj:	okresní úřady	

Tabulka č.9.2. - 5: Seznam zvláště chráněných území

Kategorie	Celkem (počet)	Rozloha (ha)
Národní park ¹⁾	1	35 855
Chráněná krajinná oblast ²⁾	2	66 551
Národní přírodní rezervace	6	2 547
Národní přírodní památka	1	334
Přírodní rezervace	37	1 335
Přírodní památka	67	7 725
Přírodní park	3	9 000

¹⁾Krkonošský národní park

²⁾CHKO Broumovsko, Orlické hory

Zdroj: KÚ – odbor ŽP

9.3. Půda a horninové prostředí

V severní a východní horské partii a v podhůří jsou zemědělské půdy s podprůměrnou produkcí, naopak střed a jihozápad (část okresů Náchod, Hradec Králové a Jičín) se vyznačují nadprůměrnou až výrazně nadprůměrnou zemědělskou produkcí půd. Produkční potenciál lesních půd je prakticky opačný (na horách a v podhůří vysoký, vyjma extrémních poloh).

Vlivem postupující urbanizace (supermarkety, průmyslové zóny, dopravní stavby, bytová zástavby) dochází k záboru zemědělské i jiné půdy, zatímco málo se využívají starší a opuštěné objekty v intravilánu. V kraji došlo k celkovému úbytku orné půdy (od roku 1990 o 11%) v souvislosti se zatravněním a zalesňováním pozemků, nevhodných k obhospodařování. K úbytku došlo zejména na okrese Rychnov nad Kněžnou a Trutnov.

Využití půdy v kraji je uvedeno v tabulce 92 v kapitole 9.1. – Zemědělství. Zemědělská půda zaujímá 59% (z toho 69% tvoří orná půda a 19% louky), lesy tvoří 31% z celkové plochy.

Půda je vystavena řadě negativních vlivů. V rámci kraje se vyskytují lokálně silně okyselené půdy vlivem atmosférické depozice (pohraniční horská pásma, okolí Hradce Králové). Těžší hospodářsky obdělávané půdy jsou v podorničí nadměru zhuťnuty. Na strmějších svazích dochází k výrazné vodní erozi půd, zanášejících a znečišťujících vodní nádrže a toky. Co se týká umělého přihnojování půd a aplikace cizorodých přípravků, mírně vzrostla od roku 1993 spotřeba pesticidů, spotřeba živin NPK v průmyslových hnojivech klesla od roku 1986 o 70%.

Poddolovaná a sesuvná území se vyskytují na okresech Trutnov a Náchod jako následek hlubinné těžby černého uhlí. Jejich rozsah a lokalizace jsou zachyceny v tematických mapách Ústředního ústavu geologického Praha. Po povodních v letech 1997, 1998 a 2000, které postihly značnou část území kraje, vznikla nová sesuvná území, která nejsou ve výše uvedených mapách zachycena. Trutnovsko a Náchodsko, méně i Rychnovsko se vyznačují vyšší seizmickou aktivitou oproti Jičínsku a Královéhradecku (s.s.).

V severní a východní (horské) části kraje je střední míra radonového rizika, ve střední a jižní části je nízká až střední míra radonového rizika.

9.4. Klimatické poměry kraje

Klimatické poměry na území kraje se příliš neodlišují od celostátních charakteristik a jsou ovlivněny zejména nadmořskou výškou. Nejnižší položené části území v Polabské nížině na jihozápadě kraje náleží do teplé klimatické oblasti. Převážná část území (centrální části kraje) pak představují mírně suché, mírně vlhké až vlhké okrsky i mírně teplé klimatické oblasti. Předhůří Krkonoš s většinou území vnitrosudetské pánve a Orlických hor patří k velmi vlhkému vrchovinnému okrsku mírně teplé oblasti. K chladné klimatické oblasti náleží vyšší části Krkonoš a hřeben Orlických hor.

Tabulka 9.4. – 1: Dlouhodobé průměrné teploty a průměrný úhrn srážek

Meteorologický prvek	Hradec Králové	Broumov	Deštné v O.h.
Dlouhodobá průměrná roční teplota vzduchu	8,7 °C	7,1 °C	5,5 °C
Průměrná teplota vzduchu v měsíci lednu	-1,7 °C	-2,7 °C	-4,0 °C
Průměrná teplota vzduchu v měsíci červenci	18,4 °C	16,5 °C	14,7 °C
Dlouhodobý průměrný roční úhrn srážek	620 mm	680 mm	1 190 mm
Průměrný úhrn srážek v měsíci lednu	36 mm	41 mm	95 mm
Průměrný úhrn srážek v měsíci červenci	82 mm	97 mm	138 mm

V tabulce jsou uvedeny základní klimatické charakteristiky tří meteorologických stanic, z nichž jedna patří do nejteplejší oblasti kraje, druhá reprezentuje spíše průměrné klimatologické charakteristiky a poslední je horská oblast s chladnějším podnebím. Je patrné že průměrné roční teploty s přibývajícím nadmořskou výškou vcelku výrazně klesají, pohybují se od +9 °C v nejteplejších částech kraje až po hodnoty kolem +1 °C na krkonošských vrcholech. S nadmořskou výškou rostou i průměrné úhrny srážek, pohybují se od hodnot kolem 600 mm/rok až po 1 400 mm za rok na hřebenech Krkonoš.

V posledních letech jsou patrné dvě základní tendence ve vývoji podnebí. Projevuje se jednak oteplování, tj. postupné zvyšování průměrných ročních teplot, ale také časté střídání jednotlivých typů počasí a čtenější výskyt extrémních prvků. To ostatně dokládá i v posledních letech opakovaný výskyt povodní vlivem vydatných srážek právě na území Královéhradeckého kraje, ať už se jedná o delší trvalé srážky (rok 1997) nebo přivalový déšť (rok 1998).

9.5. Ovzduší

Královéhradecký kraj se v celém posledním desetiletí vyznačuje nižší úrovní emisí a zatížení ovzduší ve srovnání s průměrem České republiky. Podrobný přehled vývoje emisí z velkých, středních a malých stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší (REZZO 1 - 3) je uveden po jednotlivých okresech i souhrnně za celý kraj pro období 1994-1999 a r. 2000 v přílohových tabulkách.

Z tabulky a evidence z předchozích let vyplývá, že se emise znečišťujících látek do ovzduší během celého posledního desetiletí rok od roku postupně snižovaly. Rok 1999 sice již zaznamenal určitou stagnaci, nicméně již rok následující (2000) opět vykázal další snížení emisí. Příčiny neustálého zlepšování kvality ovzduší po r. 1989 jsou následující: intenzivní realizace odstraňování nebo úpravy zdrojů znečištění ovzduší, ale také útlum některých druhů průmyslové výroby (zejména těžkého průmyslu, který nejvíce přispíval ke znečištění ovzduší).

Vysokou vypovídající úroveň mají měrné emise ze stacionárních zdrojů znečištění ovzduší, uvedené po jednotlivých okresech a za celý kraj pro léta 1994-99 doplněnou o tabulku za rok 2000 v porovnání s Českou republikou (viz tabulka č.106). Ke znečištění nejvíce přispívají, stejně tak jako v celé republice, emise oxidu siřičitého a oxidu uhelnatého. Dlouhodobě nejvyšší hodnoty všech zdrojů znečištění, které se však pohybují jen na ukazatelích celostátních průměrů, vykazuje okres Trutnov a v menší míře i okres Náchod. Ostatní okresy dosahují spíše slabě podprůměrných (okres Rychnov nad Kněžnou) až výrazně podprůměrných hodnot (okresy Hradec králové a Jičín) ve srovnání s úhrnem kraje.

V roce 2000 byly poprvé zjišťovány i údaje o znečištění ovzduší z mobilních zdrojů, na nichž se podílejí zejména oxidy dusíku a oxid uhelnatý. Výsledky těchto měření posunují Královéhradecký kraj spíše do kategorie průměrných krajů v České republice (viz. tab 106b.). V tomto případě platí spíše nepřímá úměrnost, okresy s nejvyššími hodnotami znečištění ovzduší ze stacionárních zdrojů zde dosahují relativně nízkých hodnot a naopak největší znečištění z těchto zdrojů mají okresy Jičín a zejména Hradec Králové.

Tabulka č. 9.5. - 1: Měrné emise ze stacionárních zdrojů (t/rok/km²)

Okres	Rok	Tuhé látky	SO ₂	NO _x	CO	CxHy
Hradec Králové	1994	4,137	5,621	0,970	8,083	1,770
	1995	2,179	4,076	0,939	6,650	1,444
	1996	1,725	3,478	0,912	6,443	1,426
	1997	1,090	2,335	0,666	4,222	1,120
	1998	0,572	1,434	0,500	1,978	0,449
	1999	0,748	1,686	0,552	2,945	0,662
Jičín	1994	3,115	4,504	0,653	5,984	1,396
	1995	1,455	2,558	0,585	4,058	0,939
	1996	1,070	2,080	0,486	4,308	0,953
	1997	0,799	1,740	0,438	3,572	0,883
	1998	0,855	1,590	0,386	3,395	0,706
	1999	0,656	1,483	0,375	3,333	0,818
Náchod	1994	5,471	10,887	1,824	11,379	2,648
	1995	1,537	4,702	0,892	5,338	1,234
	1996	1,353	3,212	0,760	6,113	1,387
	1997	1,168	3,966	0,791	5,193	1,331
	1998	0,916	2,821	0,787	4,285	1,040
	1999	1,024	3,029	0,742	4,820	1,306
Rychnov n. Kněžnou	1994	2,853	5,365	0,871	6,035	1,229
	1995	1,561	3,828	0,897	5,022	0,939
	1996	1,111	2,980	0,641	4,591	1,080
	1997	1,004	2,733	0,670	4,439	1,003
	1998	0,729	2,260	0,556	3,626	0,697
	1999	0,813	2,474	0,585	3,806	0,950
Trutnov	1994	3,745	11,672	2,758	4,837	1,103
	1995	1,999	9,110	3,996	4,808	1,261
	1996	1,056	1,749	0,553	4,580	1,054
	1997	1,099	6,395	2,193	4,226	1,404
	1998	0,889	5,000	1,795	3,499	1,159
	1999	0,931	3,152	1,620	3,784	1,211
Území kraje	1994	3,822	7,760	1,474	7,070	1,583
	1995	1,756	5,066	1,592	5,147	1,162
	1996	1,246	2,649	0,662	5,149	1,169
	1997	1,034	3,578	1,015	4,321	1,158
	1998	0,796	2,744	0,854	3,367	0,826
	1999	0,838	2,407	0,817	3,736	0,999
Území České republiky	1993	5,6	17,99	4,62	9,59	1,67
	1994	4,4	16,11	2,99	9,4	1,62
	1995	2,46	13,74	2,78	7,7	1,16
	1996	2,15	11,89	2,6	7,54	1,2
	1997	1,5	8,76	2,37	6,71	1,07
	1998	0,96	5,48	2,08	5,05	0,84
Zdroj :	ČHMÚ, Statistická ročenka ŽP ČR (1999)					

Tabulka č. 9.5. - 2: Měrné emise ze stacionárních zdrojů v r. 2000 (t/rok/km²)

Okres	Tuhé látky	SO ₂	NO _x	CO	CxHy
Hradec Králové	0,562	1,023	0,439	2,072	0,496
Jičín	0,511	1,187	0,339	2,732	0,675
Náchod	0,760	2,952	0,689	3,606	0,911
Rychnov n/Kn	0,650	1,814	0,471	3,370	0,822
Trutnov	0,714	3,297	1,158	3,224	1,060
kraj	0,643	2,113	0,645	3,019	0,808
Česká republika	0,614	3,262	2,058	4,048	0,745

Zdroj: ČHMÚ

Tabulka č. 9.5. - 3: Měrné emise z mobilních zdrojů v r. 2000 (t/rok/km²)

Okres	Tuhé látky	SO ₂	NO _x	CO	CxHy
Hradec Králové	0,157	0,137	4,430	6,257	1,713
Jičín	0,123	0,096	3,087	4,292	1,178
Náchod	0,111	0,087	2,544	3,538	0,956
Rychnov n/Kn	0,102	0,080	2,526	3,514	0,963
Trutnov	0,090	0,072	2,155	3,010	0,816
kraj	0,115	0,093	2,895	4,047	1,104
Česká republika	0,114	0,095	2,980	4,184	1,141

Zdroj: ČHMÚ

Ovzduší v regionu je ovlivňováno i zdroji, které neleží na území kraje (zejména elektrárny Opatovice nad Labem a Chvaletice). Vzhledem k ekologizaci těchto zdrojů (odsíření) jejich nepříznivý vliv klesá a plošné znečištění ovzduší se tak snižuje. Naopak s neustále stoupající intenzitou automobilové dopravy se zvyšují koncentrace oxidů dusíku (zejména v centrech měst s chybějícími obchvaty). V následující tabulce jsou uvedeny výsledky měření kvality ovzduší ve vybraných stanicích kraje.

Tabulka č. 9.5. - 3: Výsledky měření kvality ovzduší na vybraných stanicích v r. 2001 (µg.m⁻³)

Stanoviště	SO ₂		NO _x		PM ₁₀	
	průměr	max.	průměr	max.	průměr	max.
H.Král.-Sukovy sady	13,2	60,7	62,0	245,4	27,5	89,0
H.Král.-Pospíšilova třída	1,6	23,0	38,6	217,0	.	.
Trutnov-Poříčí	8,6	36,0	17,1	106,0	33 x)	.
Šerlich (ČHMÚ)	3,5	29,8	12,6	46,0	12,6	46,0

Zdroj: ČHMÚ

max = denní maximum v roce 2001

x) = měření prašného aerosolu v r. 2000

. = data nejsou k dispozici

Výsledky měření kvality ovzduší v podstatě potvrzují charakteristiky, které byly uvedeny ve vývoji emisí, pokud se týká koncentrace oxidu siřičitého. Od roku 1992 se jeho koncentrace každoročně snižují, což dokumentují všechna vybraná stanoviště provádějící měření. Stejně tak se mírně snižují koncentrace prachu, resp. prašného aerosolu. Na druhé straně koncentrace oxidů dusíku stoupají, na všech stanicích Královéhradeckého kraje se jeho průměrné roční hodnoty vlivem narůstající automobilové dopravy zvyšují. Nejhorší situace je v samotném krajském městě, kde je frekvence automobilové dopravy nejvyšší.

Následující tabulka ukazuje překročení osmihodinového imisního limitu pro ozon. Patrný je jednak výrazný pokles oproti počátku měření v roce 1995 a 1996, ale také pozvolný nárůst překročení koncentrace ozonu v posledních letech.

Tabulka č. 9.5. - 4: Počty dnů překročení průměrné osmihodinové koncentrace ozonu od 9.00 do 17.00 hodin (160 µg.m⁻³) za rok na vybraných stanicích

(Uvedené údaje jsou vypočteny z ročních souborů s méně než 75 % dat či nejdelším souvislým výpadkem 30 dnů)

Název stanice	Okres	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Hr. Král. - Sukovy sady (HS)	Hradec Králové	7	2	0	1	0	4
Hr. Král. - observatoř	Hradec Králové	5	5	0	2	3	3
Krkonoše - Rychory	Trutnov	0	25	0	2	0	3

Zdroj: ČHMÚ

Značným lokálním problémem životního prostředí je rok od roku zvyšující se hladina hluku, vyskytující se zejména v blízkosti hlavních silničních tahů a křižovatek.

9.6. Voda

Území kraje disponuje vysokým potenciálem zdrojů podzemních a povrchových vod. Ochrana výjimečných zdrojů vod je řešena vymezením Chráněných oblastí přirozené akumulace vod, jejichž seznam je uveden v tabulce č.109. Kromě CHOPAV jsou využívány zdroje podzemních a povrchových vod chráněny v režimu ochranných pásem. Tato pásma vodních zdrojů, dříve velkoplošná, jsou nyní zdoluhavým a pomalým procesem přehodnocována podle novely vodního zákona s tendencí jejich redukce, avšak přesného určení omezujících podmínek hospodaření v jejich ploše a s registrací těchto omezení ve formě věcného břemene v katastru nemovitostí.

Tabulka č. 9.6. - 1: Chráněné oblasti přirozené akumulace vod

Název chráněné oblasti	Plocha (km ²)	Podíl z oblasti (%)
Východočeská křída	1 271	26,7
Krkonoše	268	5,6
Polická pánev	250	5,3
Orlické hory	228	4,8
Severočeská křída	77	1,6
Žamberk - Králíky	24	0,5

Zdroj : VÚV T.G.M.

Významné zásoby podzemních vod jsou kromě horských a podhorských partií vázány na hlubší křídové hydrogeologické struktury, mezi nejvýznamnější patří Polická pánev a oblast Lité, které současně představují jímací území s vysokými odběry pro Hradec Králové a vodárenskou soustavu Východní Čechy. Poměrně významné zásoby podzemních vod (ale s horší kvalitou) jsou vázány na kvarterní sedimenty (okres Hradec Králové). V minulých desetiletích došlo k lokálním kontaminacím podzemních vod (průmyslové a zemědělské podniky, osídlení), tak i k plošnému znečištění dusíkatými látkami ze zemědělství a imisí. I když již několik let dochází k odstraňování ekologických zátěží, sanaci skládek a snižování dávek hnojiv (v průměru až o 70% oproti stavu v roce 1986), lze celkově na základě vývojových trendů jakosti vod předpokládat, že díky akumulaci znečištění v půdě a horninovém prostředí a jeho postupnému uvolňování bude ještě řadu let trvat stagnace nebo i vzrůstající trend znečištění podzemních vod (zejména okres Rychnov nad Kněžnou, Hradec Králové a Jičín). Tato skutečnost může vést k budoucímu stanovení zranitelných oblastí s omezením podmínek jejich zemědělského využití (ve smyslu připravovaného nového vodního zákona, harmonizovaného s právem Evropské Unie).

Významné zdroje povrchových vod jsou vázány na pramenní oblasti v horských a podhorských partiích v severní až východní části okresu. Téměř celé území kraje náleží do povodí Labe, okrajová část Broumovského výběžku náleží k povodí Odry. Jakost vody v tocích je dle grafického znázornění ve Statistické ročence životního prostředí ČR (1999) srovnatelná s ostatním územím České republiky (uváděné údaje jsou z let 1997 – 1998). Koncentrace BSK₅ byla dokumentována v třídě jakosti IV na Orlici (Třebechovice), v třídě jakosti V na Metuji (Nové Město nad Metují), v třídě jakosti III na Orlici (Týniště nad Orlicí) a na Labi (Jaroměř), v ostatních sledovaných profilech (většina) pak v třídě jakosti II. Koncentrace N-NO₃ vyhovovala ve většině profilů třídě jakosti II, pouze na Orlici (Třebechovice) a na Metuji (Nové Město n.M.) třídě jakosti III. Koncentrace ChSK_{Cr} se vyskytovala v třídě jakosti II až III. Podrobnější údaje se nepodařilo od ČHMÚ a správců povodí v požadovaném termínu získat. Jakost povrchových vod se (dle celostátního trendu) v posledních letech zlepšila. Příčinou je budování ČOV v sídlech a útlum průmyslové a zemědělské výroby. Přesto se území dotknou cíle SPŽP snížit délky silně a velmi silně znečištěných toků, cíl zvýšit procento obyvatel napojených na kanalizaci a cíl zavést čištění odpadních vod ve všech sídlech nad 2000 obyvatel. Neuspokojivý je stav jakosti povrchových vod méně vodných vodotečí, protékajících menšími sídly s nečištěnými odpadními vodami. Zde mohou být vymezeny tzv. citlivé oblasti, ve kterých mohou být stanoveny přísnější limity pro vypouštění odpadních vod, vedoucí k nutnému řešení čištění odpadních vod i v menších sídlech.

Pokud se týká zásobení obyvatelstva kraje pitnou vodou, projevuje se spíše tendence k využívání vlastních zdrojů pitné vody, a to jak u právnických tak i fyzických osob. V roce 2000 bylo z veřejných vodovodů zásobeno 476 9000 obyvatel kraje, tj. 86,6 % celkového počtu obyvatelstva. Celkový objem vyrobené pitné vody činil 38,8 mil. m³.

V následující tabulce jsou uvedeny údaje o množství vypouštěných odpadních vod. Po předchozím trendu snižování meziročních objemů vypouštěných odpadních vod se situace víceméně ustálila. Příznivé však jsou další aktivity největších provozovatelů kanalizací v kraji z hlediska přípravy plnění požadavků směrnic EU v oblasti ochrany vod. Na veřejnou kanalizaci je v Královéhradeckém kraji napojeno 72,3 % obyvatel, většina z nich je vybavena i ČOV.

Tabulka č. 9.6. - 2: Vypouštěné odpadní vody (mil. m³)

Rok	2000	2001
Odpadní vody vypouštěné do vod povrchových	56,0	
Odpadní vody vypouštěné do veřej. kanalizací	27,9	28,4
- z toho: čištěné na ČOV (bez srážkových vod)	25,8	26,2
Odpadní vody čištěné na ČOV (vč. srážkových vod)	52,3	56,6

Zdroj: ČSÚ

Tabulka č. 9.6. - 3: Obyvatelé napojení na veřejnou kanalizaci (tis. obyvatel)

Rok	2000	2001
Počet obyvatel napojených na veřej. kanalizaci	396,2	400,8
- z toho: napojených na veřej. kanalizaci s koncovkou ČOV	321,4	340,2

Zdroj: ČSÚ

Významným ukazatelem je obsah plavenin v toku. V profilu Němčice na Labi (cca 2 km za hranicí kraje) bylo naměřeno v roce 1998 celkem 32 tis. tun/rok (průměr pro léta 1985 – 1995 činí 81 tis. tun/rok).

Extrémní hydrologické srážky v letech 1997 a 1998 (letní extrémy) a v roce 2000 (tání sněhu) ukázaly, že povodně je přírodní fenomén, se kterým je třeba se naučit žít, organizovat využití území a realizovat protipovodňová opatření (na tocích i v ploše povodí). K tomu přispěje např. program stanovování zátopových území, na kterém pracují správci povodí a který je velice důležitý z hlediska účinného omezení výstavby v zátopě, zejména po převzetí regulativů do územních plánů (účinnost regulativů bude podpořena po vydání nového vodního zákona s jasně vymezenými omezeními v aktivní a pasivní zóně záplavového území). Pro podporu zvýšení retence vody v krajině (protipovodňová opatření v ploše povodí) je vhodný Program péče o krajinu, Program revitalizace říčních systémů, ale i vhodně vyprojektované komplexní pozemkové úpravy. Ke komplexnímu řešení všech vodohospodářských problémů v povodí Orlice by měl přispět pilotní vodohospodářský plán povodí Orlice, který bude dokončen koncem roku 2000.

9.7. Lesy

Celková plocha lesů v Královéhradeckém kraji činí 146 801 ha (lesní pozemky celkem), tj. lesnatost 30,9 % (mírně pod celostátním průměrem). Celková plocha lesů v České republice je 7 886 079 ha, tedy 32,7 % celého území. V následující tabulce je uvedeno členění lesa podle okresů kraje. Z celkové plochy lesů tvoří v rámci kraje průměrně 72,3 % jehličnaté lesy a 26,2 % listnaté lesy, což je výhodnější zastoupení dřevin, než je tomu v celostátním průměru (poměr jehličnatých a listnatých stromů 76,6 : 22,2). Z okresů je nejnižší lesnatost v Hradci Králové – 16,3 % a nejvyšší v okrese Trutnov – 46,5 %.

Tabulka č. 9.7. - 1: Stav lesa v členění dle okresů k 31. 12. 2000

Okres	Celková plocha (ha)	Lesní pozemky celkem (ha)	Lesnatost (%)	Plocha dřevin (ha)		Střední věk	Zásoby dřeva	
				Jehličnaté	Listnaté		v tis. m ³	v m ³ /ha
Hradec Král.	87 548	14 267	16,3	44,9	54,2	62	2 829,3	203,5
Jičín	88 660	19 100	21,5	60,9	37,9	64	4 727,8	252,6
Náchod	85 152	22885	26,9	83,8	15,0	64	6 168,5	227,6
Rychnov n/K	99 784	37 197	37,3	80,6	16,0	57	7 863,8	222,1
Trutnov	114 675	53 352	46,5	87,5	10,7	68	12 392,7	241,8
Kraj celkem	475 819	146 801	30,9	72,3	26,2	-	28 430,4	-
ČR	7 886 079	2 581 845	32,7	76,6	22,2	62	624 565,3	245,0

Z celkové výměry lesů v kraji (146 801 ha) více než 2/3 lesy hospodářské. Jedná se o lesy, kde převládají produkční funkce, tzn. využívání lesa k získávání materiálních hodnot především dřevní suroviny při zachování trvalosti produkce, funkční stability a hospodárnosti.

Druhou kategorií jsou lesy zvláštního určení, které tvoří celou čtvrtinu lesů (24,2 %). Do této kategorie jsou zařazeny jednak lesy ze zákona (11,7 % celkové plochy všech lesů) v pásmech hygienické ochrany vodních zdrojů 1. stupně, v ochranných pásmech přírodních a léčivých zdrojů a stolních minerálních vod, lesy na území národních parků a lesy národních přírodních rezervací, a také lesy ostatní (12,5 %). Tyto lesy stanovují orgány státní správy lesů dle příslušných kritérií (např. 1 zóna CHKO, přírodní rezervace, přírodní a národní památky, příměstské a lázeňské lesy atd.). V lesích zvláštního určení je uplatňován veřejný zájem na ochranu přírody, zlepšení životního prostředí nebo jiný oprávněný zájem na plnění mimoprodukčních funkcí lesa.

Nejmenší plochu zaujímají lesy ochranné (8,5 % celkové výměry lesů v kraji). V těchto lesích je nutno hospodařit tak, aby byly zajištěny především jejich ochranné funkce. Jedná se o lesy na mimořádně nepříznivých stanovištích, vysokohorské lesy pod hranicí stromové vegetace a lesy v klečovém lesním vegetačním stupni.

V uvedených výměrách lesů je zahrnutý i Krkonošský národní park (KRNAP), který má celkovou výměru lesů vč. ochranného pásma 36 770 ha (z toho ochranné pásmo 6 559 ha). Na území Královéhradeckého kraje (okres Trutnov) je celková výměra KRNAP 24 905 ha (67,7 %), z toho ochranné pásmo činí 3 584 ha (54,6 %). Zbývá část KRNAP je hlavně na okrese Semily a částečně Jablonec n/Nis. v kraji Libereckém.

Lesy v regionu jsou lokálně výrazně poškozeny, a to nejen vlivem imisní zátěže z období 70. a 80. let, ale také vlivem nevhodné druhové a věkové skladby lesních ekosystémů a způsobu hospodaření v nich. K velkoplošnému rozpadu lesních ekosystémů došlo zejména v Orlických horách a Krkonoších. Lokálně může způsobit škody na lesích i zvěř, vyskytující se lokálně i v příliš vysokých stavech, neúnosných pro lesní porost.

Největšími vlastníky lesů v Královéhradeckém kraji jsou Lesy ČR, s.p., Hradec Králové – 60 200 ha, KOLOWRAT Rychnov n/Kněžnou – 5 230 ha, Městské lesy Hradec Králové – 3 610 ha, KINSKÝ – Chlumec n/Cidlinou – 3 250 ha, JANEČEK Kvasiny – 2 330 ha, Městské lesy Trutnov – 2 010 ha, KINSKÝ Kostelec n/Orlicí – 1 950 ha, BARTOŇ – DOBENÍN Nové Město n/Metují – 1 870 ha, STERNERGOVÁ Častolovice – 1 740 ha, J. M. SCHLIK Jičín – 1 650 ha, Městské lesy Teplice/Metují – 1 210 ha, Městské lesy Jaroměř – 1 030 ha, Školní polesí lesnické školy Trutnov – 1 000 ha.

9.8. Nerostné suroviny

V rámci kraje jsou těženy šterkopísky a písky (zejména jako stavební hmoty, v malém měřítku slévárenské písky a štukové písky). V řadě lomů se dobývá stavební kámen, ev. kámen pro úpravu jako dlažební. Z dalších nerostných surovin jsou těženy pískovce jako dekorativní kámen a vápenec. Hlubinná těžba černého uhlí je zásadně redukována (uzavřeny doly Žacléř, Svatoňovice a Radvanice na Trutnovsku).

V rámci rebilance zásob ložisek nerostných surovin proběhl odpis nebo přehodnocení zásob v řadě ložisek (např. Mastý, Úpice, Starý Rokytník, Horní Lánov, Vrchlabí a Horní Vrchlabí). Zrušeno bylo chráněné ložiskové území Zdobnice. Výrazně se snížila těžba kamene a cihlářských surovin v celé oblasti, která vyústila v dočasné ukončení těžby v řadě těžeben (např. Javornice). V lokalitě těžby sklářských a slévárenských písků Hrdoňovice (okres Jičín) byla další hornická činnost povolena s řadou podmínek, omezení a kompenzačních opatření. Specifickou problematikou oblasti je likvidace hořící uhelné haldy v Radvanicích v Čechách a související likvidace vytékajících důlních vod a problematika poddolovaných území na Trutnovsku.

9.9. Odpady, ekologické zátěže

Podle celorepublikové statistiky (Statistická ročenka ŽP ČR, 1999) byl dokumentován výrazný nárůst množství produkovaných odpadů od roku 1996 do roku 1997 (z 52 mil. tun na 68 mil tun.). Z evidence produkovaných odpadů v rámci Královéhradeckého kraje však byl již v letech 1997 - 1999 zaznamenán pokles produkce odpadů, a to někdy až velmi výrazný (Jičín, Trutnov) nebo velmi výrazné kolísání (Hradec Králové). Příčiny mohou být ve změnách intenzity výroby a související produkce provozních odpadů, v realizaci větších sanačních jednorázových prací, při kterých vznikají odpady nad rámec běžných provozních odpadů nebo částečně i ve změně zákona o odpadech a prováděcích vyhlášek (různé výklady, co je či není odpad). Pro stanovení dlouhodobého trendu produkce odpadů by byla potřebná větší časová řada, která nebyla k dispozici. Celková produkce odpadu v kraji v roce 2000 činila 920 tis. tun. Aktualizovaná data za rok 2001 jsme získali pouze u okresů Hradec Králové a Jičín, ostatní okresy údaje nezaslaly.

Tabulka č. 9.9. - 1: Produkce odpadu (kt)

Okres	Rok	Ostatní odpad	Nebezpečný odpad	Zvláštní odpad	Celkem všechny kategorie odpadu
Hradec Králové	1997	147	33	26	206
	1998	63	11		74
	1999	287	28		315
	2000				
	2001				189
Jičín	1997	850	84	71	1005
	1998	63	4,2		67,2
	1999	65	4,5		69,5
	2000	126,2	2,6		128,8
	2001	53	5,8		58,8
Náchod	1997				
	1998	132,42	23,36		155,78
	1999	127,16	20,53		147,69
	2000				119
Rychnov nad Kněžnou	1997				
	1998	251	14,6		265,6
	1999	231	12		243
	2000				129
Trutnov	1997				
	1998	340	6,8		346,8
	1999	44	0,707		44,707
	2000				30
Celkem všechny okresy	1997				
	1998	849,42	59,96		909,38
	1999	754,16	65,737		819,897
	2000				920
Zdroj :	okresní úřady, Koncepce odpadového hospodářství Královéhradeckého kraje				
Poznámka :	u nevyplněných polí nebyl údaj poskytnut				

V okrese, kde existují účinná zařízení k úpravě odpadů (Hradec Králové), je výrazně větší podíl produkovaných odpadů upravován a využíván oproti jiným okresům (dokonce využití a úprava výrazně převažuje nad zneškodněním). V okrese Trutnov není žádné množství odpadů upravováno a využíváno, v okrese Jičín a Náchod jen velmi malé množství a v okrese Rychnov nad Kněžnou je již poněkud větší množství odpadů upravováno a využíváno. Za celý kraj souhrnně činí poměr mezi upraveným využitým odpadem ku odpadu zneškodněnému skládkováním a spalováním (rok 1998) - zneškodnění dvojnásobně převyšuje úpravu a 1,82 (rok 1999) - úprava téměř dvojnásobně převažuje nad zneškodněním). Mezi metodami zneškodnění odpadů zcela zásadně převažuje skládkování (pro celý kraj v roce 1999 činí 98%), zneškodnění spalováním je používáno v minimálním měřítku. Pro porovnání : z evidence odpadů pro Českou republiku (zdroj Statistická ročenka ČR, 1999) vychází pro rok 1998 poměr mezi úpravou a využitím odpadu ku zneškodnění odpadu 1,1 (tj. množství jsou velmi vyrovnaná). Mezi metodami zneškodnění v rámci ČR opět zásadně převažuje skládkování (96%), spalování a termické zneškodnění představuje 3 %. Pohyb odpadů je i přes striktně zákonem danou evidenci jen málo přehledný, zejména z důvodu velkého objemu odpadů, předávaného mezi firmami (a tím i mezi okresy).

Nejvíce zařízení k úpravě nebo využití odpadů je v okrese Hradec Králové. Jinak okres Hradec Králové část komunálního odpadu likviduje na jiném okrese, malou část likviduje mimo své území i okres Trutnov (i ostatní okresy, i když konkrétní hodnoty nevedly).

V současnosti je počet řádně provozovaných zařízení stabilizován. Na každém z okresů jsou evidovány 2 skládky skupiny S III (komunální odpad), kromě okresu Trutnov, který takovou skládku na svém území nemá. Skládky skupiny S IV (nebezpečný odpad) jsou v okresech Hradec Králové a Trutnov. Spalovny existují na všech okresech, kromě okresu Trutnov. Zařízení k využívání a úpravě odpadů jsou zejména v okrese Hradec Králové, dále v okrese Jičín a Rychnov nad Kněžnou. V území kraje je celkem 26 provozovaných skládek, což je oproti značnému množství drobných skládek před rokem 1989 již velmi nízké číslo. Z toho je 10 skládek skupiny S I, 4 skládky skupiny S II, 8 skládek skupiny S III a 4 skládky skupiny S IV. Spaloven je provozováno celkem 8 a zařízení k úpravě a využití odpadů celkem 12.

Motivace k omezování produkce odpadů jsou nedostatečné - od třídění komunálních odpadů, obalovou politiku po projekty čistší produkce, úspory energií a využití alternativních zdrojů energie. Důvodem je zejména nepříznivá ekonomika ekologického nakládání s odpady. Vzhledem k cílům SPŽP však lze očekávat změnu přístupu k těmto problémům.

Pokud se týká problematiky odpadového hospodářství, je možné odkázat na Koncepti odpadového hospodářství Královéhradeckého kraje, na niž naváže právě zpracováváný Plán odpadového hospodářství kraje.

Na území kraje se nacházejí staré ekologické zátěže, tj. staré skládky odpadů, ať už provozované legálně na základě rozhodnutí orgánů státní správy nebo nelegálně jako černé skládky. Tyto zátěže jsou rozčleněny do tří skupin podle míry jejich závažnosti (Koncepte odpadového hospodářství na území Královéhradeckého kraje – analytická část, březen 2002). V následující tabulce jsou uvedeny všechny ekologické zátěže, jež mají vysoký stupeň závažnosti. Přestože se největší počet takových zátěží nachází na území okresu Rychnov nad Kněžnou, nejzávažnější situace se týká starých zátěží v okresech Trutnov, Jičín a Hradec Králové, které navíc nebyly dosud sanovány. Řada ekologických zátěží zůstává neřešena především tam, kde náklady na sanaci přesahují cenu vlastních nemovitostí nebo nejsou vyjasněny vlastnické vztahy.

Tabulka č. 9.9. - 2: Seznam ekologických zátěží v území (stav r. 2001)

Okres	Lokalita	Okres	Lokalita
Hradec Králové	Hradec Králové - Brněnská Čibuz - Smržov Třebechovice p/O – Kurýr	Rychnov nad Kněžnou	České Meziříčí – Rohenice Rokytnice v O.h. – Na Suché Černá n/Orlicí – Malá Černá Deštné v Orl.h. – Na křižovatce Domašín u Dobrušky – skládka Kostelec n/Orl. – U cihelny Orlické Záhoří – skládka Orlice Doudleby n/Orl. – Vyhnánov (u silnice) Slemeno u RK – Jedlinská Lhota Vamberk - skládka kalů ESAB
Jičín	Svatojanský Újezd – Slavíkova rokle Lískovice u Ostroměře Jičín - Zebín Hořice – U Josefa		
Náchod	Jetřichov – Pasa Broumov – Olivětín (skládka) Krčín u N. Města n/M – Zelená Louka		
Rychnov nad Kněžnou	Lipovka u Rychnova n/K – Nový Lokot Nová Ves u Albrechtic Lupenice - Budín Semechnice – Nad drůbežárnou Liberk – Prorubky Dobruška – cihelna Křovice	Trutnov	Úpice – Radeč Radeč – VAP Starý Rokytník Mladé Buky – Dolní Lipky Dvůr Král. n/L - Městská, Elišáková cihelna Poříčí u Trutnova - Nový domov, nádrž

9.10. Ekologické vědomí

Ekologické vědomí občanů a celé společnosti je stále relativně nízké, i když se v posledních letech začíná pomalu zlepšovat. Nadále přetrvává nedostatečná komunikace veřejné správy s veřejností, informovanost i úroveň ekologické výchovy je rozdílná.

V Královéhradeckém kraji je schválená „Konceptce environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty“. Na její naplnění jsou schváleny finanční prostředky, které mohou být využity formou vypsání grantových opatření.

V kraji působí některé nestátní neziskové organizace, které se ekologickou problematikou zabývají a jsou dobrým základem pro rozvoj ekologické osvěty. Mohli bychom je rozdělit do tří skupin. Do 1. skupiny patří funkční střediska environmentální výchovy, která v kraji působí již delší dobu a systematicky se zabývají ekologickou výchovou zejména mladých občanů. Jedná se o 3 střediska v okrese Trutnov (viz tabulka), k nimž je možné přiřadit i SVVČ Ulita v Broumově, které však má pouze místní působnost. Do 2. skupiny bychom mohli zařadit střediska, která by ráda svoji činnost aktivovala či znovu zprovoznila, nicméně je potřeba jim dát určitý impuls, nap. finanční příspěvek. V tomto směru by mohla zejména pomoci uvedená krajská konceptce. Konečně v poslední skupině jsou všechny organizace, které sice nemají ve své hlavní náplni ekologickou výchovu obyvatelstva, nicméně na požádání je možno u nich objednat konkrétní akci, týkající se environmentální osvěty (např. CHKO Orlické hory).

Principy trvale udržitelného rozvoje začínají být aplikovány také v rámci projektů místních agend 21 sdruženími obcí. Kromě toho působí v Královéhradeckém kraji i dvě školy obnovy venkova (Černá nad Orlicí v okrese Rychnov nad Kněžnou a Milovice u Hořic v okrese Jičín), které se mj. také zabývají vztahem člověka ke krajině a dalšími aspekty ekologické výchovy. Propojením ekologických otázek s dalšími, které ovlivňují kvalitu života se zabývá Centrum celoživotního vzdělávání se sídlem ve Studnici (okres Náchod).

Problémem se může jevit nadále relativně nízké zapojení do systému ekologické výchovy ve větších (dnešních okresních) městech kraje. Tento stav je však typický pro většinu území republiky.

Tabulka č. 9.10. - 1: Seznam středisek a zařízení ekologické výchovy (stav r. 2002)

Okres	Název střediska
Náchod	SVČ Ulita DDM, Broumov
Trutnov	SEVER - Středisko ekolog. výchovy a etiky Rýchory - Horní Maršov, Krkonošské středisko ekolog. výchovy Rýchorská bouda - při Správě KRNAP, Oddělení propagace a výchovy při ZOO Dvůr Králové n.L., Obč. sdružení NATURA VIVA při ZOO Dvůr Králové n.L.
Zdroj:	K Ú

V rámci podpory zvyšování ekologického vědomí obyvatel podpořil Královéhradecký kraj v roce 2002 formou dotací jeden projekt v grantovém programu Osvěta a zapojení veřejnosti v oblasti ekologické výchovy v hodnotě 101,6 tis. Kč a 8 projektů v grantovém programu Ekologická výchova dětí a mládeže v celkové hodnotě 398,4 tis. Kč.

10. Venkov

10.1. Vymezení venkova

Při hodnocení problematiky venkovského prostoru je základním problémem samotné vymezení venkovského prostoru. Jednoznačná hranice mezi venkovem a městem, resp. venkovskými a urbanizovanými oblastmi neexistuje. Venkovský prostor je tak možné vymezit variantním způsobem za použití různých kritérií. K nejčastěji používaným patří tři následující kritéria:

1. hustota zalidnění
2. velikost sídelní jednotky, zpravidla obce
3. statut obce

Vymezení venkovského prostoru je dále možné na různých územně řádovostních úrovních: na úrovni obcí, mikroregionů, příp. i větších územních celků. Pro účely hodnocení byl venkovský prostor v Královéhradeckém kraji vymezen variantně a jako základní územní jednotka byla uvažována obec. Venkov byl ve sledovaném území definován třemi způsoby:

- a) jako suma obcí s hustotou zalidnění do 100 obyv. na km² (toto kritérium používá pro vymezení venkova jak OECD, tak statistický úřad EU (EUROSTAT))
- b) jako suma obcí s počtem obyvatel do 2000
- c) jako suma obcí, které nemají statut města

Použití jakéhokoliv kritéria je z důvodu neexistence ostré hranice mezi městem a venkovem pochopitelně problematické. Určitá část územních jednotek nebo obcí tak při použití různých kritérií osciluje mezi oběma typy území, což je s ohledem na charakter sociálně ekonomické sféry (např. plynulé velikostní rozrůznění obcí) přirozené.

Základní parametry venkovského prostoru v Královéhradeckém kraji vymezeného na základě různých kritérií ilustruje následující tabulka:

Tabulka č. 10.1. - 1: Vymezení venkova – absolutní údaje

	Venkov 1			Venkov 2			Venkov 3		
	Počet obcí	Rozloha	Počet obyv.	Počet obcí	Rozloha	Počet obyv.	Počet obcí	Rozloha	Počet obyv.
HK	85	628	32414	94	626	36872	95	652	39023
Jičín	101	737	31761	104	713	32038	105	735	34080
Náchod	63	599	26773	68	620	29545	68	571	30014
Rychnov n/K	69	747	27621	74	748	32426	74	748	32426
Trutnov	60	859	32062	65	844	34780	64	770	36347
KH kraj	378	3570	150631	405	3551	165661	406	3476	171890
ČR	4995	59391	2299093	4973	58182	2632064	5737	60441	2988993

Poznámky: Venkov 1 – suma obcí s hustotou zalidnění do 100 obyv. na 1 km²; venkov 2 – suma obcí s počtem obyvatel do 2000; venkov 3 – suma obcí, které nemají statut města

Zdroj: ČSÚ

Tabulka č. 10.1. - 2: vymezení venkova – relativní údaje

	Venkov 1			Venkov2			Venkov3		
	Počet obcí	Rozloha	Počet obyv.	Počet obcí	Rozloha	Počet obyv.	Počet obcí	Rozloha	Počet obyv.
HK	84,2	71,7	20,1	93,1	71,5	22,9	94,1	74,5	24,2
Jičín	91,0	83,1	41,1	93,7	80,4	41,5	94,6	82,9	44,1
Náchod	80,8	70,3	23,7	87,2	72,8	26,2	87,2	67,1	26,6
Rychnov n/K	83,1	74,9	35,0	89,2	75,0	41,1	89,2	75,0	41,1
Trutnov	80,0	74,9	26,4	86,7	73,6	28,6	85,3	67,1	29,9
KH kraj	84,4	75,0	27,3	90,4	74,6	30,0	90,6	73,1	31,2
ČR	80,0	75,3	22,4	79,7	73,8	25,6	91,9	76,6	29,1

Poznámky: Venkov 1 – suma obcí s hustotou zalidnění do 100 obyv. na 1 km²; venkov 2 – suma obcí s počtem obyvatel do 2000; venkov 3 – suma obcí, které nemají statut města
Zdroj: ČSÚ

Jak vyplývá z uvedených hodnot, nejsou rozdíly v rozsahu vymezení venkova za použití tří různých kritérií příliš významné. Z hlediska populační velikosti a počtu obcí vykazuje venkovské území největší rozsah při vymezení na základě statutu obcí, naopak z hlediska rozlohy území je rozsah venkova největší při použití hustoty obyvatelstva, což platí jak na úrovni kraje tak na úrovni ČR.

V analytických podkladech pro Plán rozvoje venkova, který je nezbytnou podmínkou pro přistoupení ČR k programu SAPARD, byly okresy kategorizovány podle následujících kritérií:

1. výrazně venkovské – více než 50% obyvatelstva žije ve venkovských obcích
2. převážně venkovské – 37,5 – 50% obyvatel žije ve venkovských obcích
3. smíšené – 25 – 37,5% obyvatel žije ve venkovských obcích
4. převážně městské – 15 – 25% obyvatel žije ve venkovských obcích
5. výrazně městské – méně než 15% obyvatel žije ve venkovských obcích

V závislosti na typu použitého kritéria by zařazení okresů Královéhradeckého kraje v rámci této kategorizace bylo následující:

Tabulka č. 10.1. - 3: Kategorizace okresů podle typu osídlení

Kategorie okresů	kritérium hustoty zalidnění (venkov 1)	kritérium počtu obyvatel v obci (venkov 2)	kritérium statutu obce (venkov 3)
Výrazně venkovské (>50%)			
převážně venkovské (37,5-50%)	Jičín	Jičín, Rychnov nK	Jičín, Rychnov nK
Smíšené (25-37,5%)	Rychnov nK, Trutnov	Náchod, Trutnov	Náchod, Trutnov
převážně městské (15-25%)	HK, Náchod	HK,	HK
Výrazně městské (<15%)			

Charakter osídlení lze tedy u dvou, příp. třech okresů kraje hodnotit jako více vyhraněný (Hradec Králové – převážně městský a Jičín a Rychnov nK – převážně venkovský), zbývající dva okresy mají méně vyhraněný spíše smíšený typ osídlení. V rámci ČR je podíl venkovského obyvatelstva v Královéhradeckém kraji mírně nadprůměrný.

10.2. Analýza regionálních rozdílů

Pro potřeby hodnocení a kategorizace venkova v kraji bylo jeho území zjednodušeně vymezeno jako suma obcí s výjimkou obcí se sídlem pověřeného úřadu (mikroregionální centra), které lze v drtivě většině klasifikovat jako obce městského typu (všechny obce se sídlem POU splňují min. jedno z výše uvedených kritérií). Na druhou stranu jenom malá část obcí v kraji, které nejsou sídlem POU, může být vymezena jako sídla městského typu. Např. stanovené kritérium populační velikosti pro vymezení venkovské, resp. městské obce (2000 obyv.) nesplňují pouze dvě obce se sídlem POU – Špindlerův Mlýn a Teplice nad Metují, naopak 9 obcí, která nejsou centrem POU, tuto hranici překračuje (největší z nich Rtyně v Podkrkonoší – 3056 obyv. k 1.1. 2000). Výsledný rozsah a populační váha takto definovaného území se tak víceméně kryje s vymezením venkova podle tří výše použitých kritérií (hustota zalidnění, počet obyvatel, statut obce).

Regionální diference sociálně ekonomických charakteristik venkova byly hodnoceny na úrovni územních obvodů POU (mikroregionů) a to na základě následujících ukazatelů:

1. Hustota obyvatelstva
2. Saldo migrace 1991 – 1999
3. Věková struktura
4. Vzdelanostní struktura
5. Vybavenost TI

Hustota zalidnění

Hustota zalidnění patří mj. mezi ukazatele, které jsou používány pro vymezení venkovských a periferních oblastí ve státech EU. Nejvyšší hustotu vykazují v rámci kraje venkovské oblasti v širším zázemí krajského města, na Orlicku (mikroregiony Týniště nO, Třebechovice pO) a území zhruba v ose Náchod - Hronov – Teplice nM. Naopak nejméně je venkov zalidněn zejména v periferních oblastech, kde je nízká hustota zalidnění ovlivněna buď charakterem přírodních podmínek (mikroregiony Špindlerův Mlýn, Svoboda nU, Rokytnice vOh) nebo celkovou depopulací venkova (mikroregion Sobotka a Broumov).

Saldo migrace (1991-1999)

Migrační atraktivita venkovských oblastí byla na úrovni mikroregionů do jisté míry v negativní korelaci s migrační bilancí centra, resp. obce se sídlem POU. V řadě mikroregionů tak populační růst centra vedl k depopulaci venkova migrací a naopak. Migračně ztrátový je zejména venkov v okrese Jičín, jižní část okresu Náchod, Broumovský výběžek a některé mikroregiony v okrese Rychnov nK. Migračně atraktivní byl nejvíce venkov v okrese Trutnov a to zejména horské oblasti (mikroregion Špindlerův Mlýn, Svoboda nU, Žacléř). Poměrně zajímavý je relativně nízký přírůstek venkovských oblastí v mikroregionu Hradce Králové, naznačující jenom slabý rozvoj suburbanizačních procesů v zázemí krajského města.

Věková struktura

Věková struktura venkova je podle očekávání nepříznivá. Pouze v širším pohraničí na území okresu Trutnov a Náchod (Broumovský výběžek) je počet obyvatel v předproduktivním věku mírně vyšší než počet obyvatel ve věku poproduktivním (index stáří je menší než 100). Ve zbývajících částech kraje je situace opačná. Venkovské oblasti nejvíce postižené nepříznivou věkovou strukturou se pak výrazně koncentrují ve východní polovině kraje (mikroregiony okresu Jičín, Chlumecko, Nechanicko).

Vzdelanostní struktura

Vzdelanostní struktura patří mezi významné rozvojové faktory území. Vzdelanostní potenciál obyvatelstva je ve venkovských oblastech obecně nižší než v oblastech urbanizovaných (zhruba platí nepřímá závislost mezi velikostí obce a mírou vzdelanosti jejího obyvatelstva). Nejvyšší míru vzdelanosti vykazuje venkovské obyvatelstvo v horských mikroregionech Špindlerův Mlýn a Svoboda nU. Relativně vysoká míra vzdelanosti obyvatelstva byla rovněž ve venkovském území mikroregionu krajského města a v širším zázemí okresních měst Náchod a Rychnov nK. Nejnižší vzdelanost vykazují naopak obyvatelé ve venkovských oblastech ve východní části kraje (mikroregiony Sobotka, Kopidlno, Nový Bydžov, Nechanice).

Vybavenost obcí technickou infrastrukturou

Hodnocení vybavenosti venkovských obcí technickou infrastrukturou je ve většině případů téměř shodné jako při hodnocení všech obcí (do hodnocení nebyla zařazena pouze centra mikroregionů, což ve většině případů ovlivnilo konečné výsledky jenom velmi málo). Obecně tak platí, že lepší vybavenost technickou infrastrukturou mají obce ve východní hornaté části kraje (zejména vybavenost vodovodem a kanalizací). Z hlediska vybavenosti obcí technickou infrastrukturou je nejvíce problematický venkov v okrese Jičín.

10.3. Syntéza

Syntetické hodnocení venkova je založeno na průniku dvou kategorizací. Kromě základní kategorizace území podle sociálně ekonomického potenciálu založené na sumarizaci standardizovaných hodnot vybraných ukazatelů, byla s ohledem na dominantně zemědělskou funkci venkovských oblastí provedena jednoduchá typologie venkova podle míry vyvinutosti jeho zemědělské funkce. Přehled použitých charakteristik a vymezených územních typů v obou kategorizacích uvádí následující přehled:

A. Kategorizace venkova podle míry sociálně ekonomické rozvojeschopnosti:

Použité ukazatele: hustota zalidnění, saldo migrace, věková struktura, vzdělanostní struktura, vybavenost obcí technickou infrastrukturou (výpočet jednotlivých ukazatelů byl převzat z analytické části).

Podle této kategorizace byly stanoveny následující typy venkova:

1. Rozvojový venkov
2. Střídavě problémový venkov
3. Problémový venkov

B. Kategorizace venkovských oblastí podle vyvinutosti zemědělské funkce

Použitý ukazatel: Podíl zemědělské půdy na celkové rozloze venkovského území

Kategorie:

1. zemědělský venkov (vysoký podíl zemědělské půdy - v rámci práce byly takto klasifikovány venkovské oblasti POU s podílem zemědělské půdy vyšší než 65%)
2. střídavě zemědělský venkov (průměrný podíl zemědělské půdy – 40-64,5%)
3. nezemědělský venkov (nízký podíl zemědělské půdy – méně než 40%)

Kombinací obou kategorizací bylo z 9 potenciálně možných typů venkovských oblastí vymezeno celkem 8 kategorií venkovského území, které jsou uvedeny v tabulkové příloze (viz tab 19P)

Do kategorie problémové venkova byla zařazena většina venkovských oblastí s dominantně zemědělskou funkcí, které v rámci kraje vyplňují oblast České tabule. Nejhorší parametry sledovaných sociálně ekonomických ukazatelů vykazuje venkov v okrese Jičín (mikroregiony Sobotka, Kopidlno, Jičín, Lázně Bělohrad), který má velmi rozdrobenou sídelní strukturu, nízkou vybavenost obcí technickou infrastrukturou a nepříznivou věkovou a vzdělanostní strukturu obyvatelstva. Rozvojový, příp. střídavě problémový venkov je územně koncentrován spíše do východní hornaté části kraje. Jedná se tedy zpravidla o venkovské oblasti s nižší intenzitou zemědělské výroby, příp. o venkovské oblasti s nezemědělskou funkcí, jež jsou významnými centry cestovního ruchu (mikroregiony Špindlerův Mlýn, Svoboda nad Úpou, Vrchlabí).

11. SWOT ANALÝZA

OBLAST A – EKONOMICKÝ ROZVOJ, PRŮMYSL, ZEMĚDĚLSTVÍ, SLUŽBY

Silné stránky

- s celoregionální působností

- A.1. Diverzifikovaná průmyslová základna, průmyslové okresy NA, RK, TU vykazují ve většině ekonomických ukazatelů velmi dobré parametry
- A.2. Poměrně malý počet dominantních podniků s počtem zaměstnanců nad 2 000
- A.3. Relativně silné zastoupení sektoru malých a středních podniků ve zpracovatelském průmyslu s rovnoměrným rozložením v okresech regionu
- A.4. Dynamika růstu HDP na obyvatele
- A.5. Významné zastoupení podniků se zahraniční majetkovou účastí a s výrobou, vykazující vyšší míru přidané hodnoty
- A.6. Dlouhodobá tradice průmyslové výroby s odpovídajícím zázemím kvalifikované pracovní síly
- A.7. Dostatečný počet kvalitních rozvojových ploch
- A.8. Podniky prosperujícího automobilového a elektrotechnického průmyslu v oblasti
- A.9. Relativně vysoký počet turistů oproti průměru ČR

- s místní působností

A.9. Vysoký potenciál pro rozvoj CR (oblasti - Krkonoše, Orlické Hory, Český ráj, Broumovský výběžek; instituce – ZOO Safari Dvůr Králové n. L., Třebechovické Muzeum betlémů, Hvězdárna Úpice...)

- A.10. Rozvíjející se síť informačních center pro podnikatele i turistiku
- A.11. Zapojení Hradce Králové do projektu Česká inspirace na podporu rozvoje cestovního ruchu
- A.12. Významný potenciál architektonických a uměleckých památek církevních i světských (mimo horská území)
- A.13. Blízkost průmyslových sídel (Mladá Boleslav, Liberec, Pardubice), návaznost na zahraniční investory v automobilovém a elektrotechnickém průmyslu

Slabé stránky

- s celoregionální působností

- A.1. Podprůměrná úroveň daňové výtěžnosti na 1 obyvatele regionu, o 30 % nižší než je průměr ČR
- A.2. Mírně podprůměrná úroveň HDP na 1 obyvatele regionu oproti průměru ČR
- A.3. Podprůměrná úroveň průměrné mzdy v regionu dosahující pouze 89 % průměrné mzdy v ČR
- A.4. Relativně vysoký podíl zaměstnanosti v některých odvětvích zpracovatelského průmyslu, (zejména textilní – 22% zaměstnaných ve zpracovatelském průmyslu) a v zemědělství (9% z celkového počtu zaměstnanců), které jsou méně konkurenceschopné
- A.5. Značný úpadek vědeckovýzkumné základny regionu související s tradičním průmyslem po roce 1990
- A.6. Relativně nižší zaměstnanost ve službách, nedostatečně rozvinutý sektor tzv. strategických služeb (IT, e-business, marketing, rozvoj lidských zdrojů, finanční služby)
- A.7. Kvalitativní aspekty nabídky v oblasti ubytování a gastronomie (nízká kvalita, malá rozmanitost, nedostatečná vybavenost), vyšší podíl ubytovacích zařízení sezónního typu

- s místní působností

- A.8. Průměrná mzda v některých oblastech nemotivující k hledání zaměstnání
- A.9. Nízká mobilita pracovní síly způsobená špatnou dopravní obsluhovaností a vysokým počtem malých obcí a sídel, zejména v horských a podhorských oblastech a okrese Jičín

Příležitosti

A.1. Rozvoj přeshraniční spolupráce

A.2. Rozvoj strategických služeb v ČR

A.3. Rozvoj města Hradce Králové jako metropole nadregionálního významu

A.4. Zvýšení úrovně organizovanosti podnikatelského sektoru, zejména zkvalitněním činnosti hospodářských komor

A.5. Oživení vědeckovýzkumné základny v regionu včetně využití vědeckého potenciálu vysokých škol pro rozvoj progresivních průmyslových oborů s vysokým podílem kvalifikované pracovní síly

A.6. Zvýšení atraktivity České republiky pro návštěvníky ze zahraničí a decentralizace zahraničního cestovního ruchu v ČR

A.7. Zvýšení zájmu obyvatel ČR o dovolenou ve východních Čechách, rozvoj nových forem krátkodobé rekreace v blízkosti místa bydliště v ČR

A.8. Poptávka po rekreaci mimo nejvytíženější horská turistická střediska

A.9. Rozvoj konjunkturálních forem cestovního ruchu (kromě tradičních programů) – agroturistika, jízda na koni, rybaření, myslivost, kulturní turistika, vzdělávací turistika apod.

A.10. Propojení rekreačních oblastí na české a polské straně hranice a rozvoj společných projektů cestovního ruchu

A.11. Využití kapacit pro řemeslnou a zpracovatelskou výrobu a pro služby

Ohrožení

A.1. Nedostatečný růst produktivity práce a tím i mezd v regionu s negativními důsledky na životní úroveň obyvatelstva, ale i na příjmy veřejné správy

A.2. Problémy finančního sektoru, pokračující nedostatek kapitálu na nové investice, zejména do nových technologií u průmyslových podniků

A.3. Nedostatečný rozvoj malých a středních podniků v sekundárním a terciálním sektoru se snížením schopnosti místního trhu absorbovat pracovní sílu

A.4. Zaostalost v podpoře vědy a výzkumu

A.5. Demotivační role daňových pravidel

A.6. Odliv části poptávky ze zahraničí v důsledku nenalezení kvalitních standardů na straně nabídky

A.7. Zadluženost mnoha podniků při klesajícím objemu tržeb

A.8. Nedostatečné provázání systému vzdělávání s potřebami průmyslu

OBLAST B - LIDSKÉ ZDROJE

Silné stránky

- s celoregionální působností

- B.1. Relativně stabilní obyvatelstvo, nízký podíl migrace z a do jiných regionů**
- B.2. Relativně nízká nezaměstnanost v regionu nižší než průměrná míra nezaměstnanosti v ČR**
- B.3. Nízká variabilita v míře nezaměstnanosti mezi jednotlivými okresy regionu
- B.4. Vysoce rozvinuté vysoké školství v regionu s třemi vysokými školami a renomovanými fakultami s navazující fakultní nemocnicí a výzkumnými pracovišti; vyšší odborné školy v kraji
- B.5. Dostatečná síť zdravotnických zařízení v regionu schopných poskytnout občanům komplexní péči
- B.6. Fakultní nemocnice v Hradci Králové se zastoupením všech klinických oborů a vysokou odbornou a přístrojovou úrovní
- B.7. Silná vybavenost rezidenčními službami
- B.8. Nízká míra sociálních výkyvů

- s místní působností

- B.10. Vybrané venkovské obce a menší města atraktivní pro nové obyvatele
- B.11. Město Hradec Králové jako kulturní centrum regionu s nadregionální funkcí
- B.12. Lázeňská zařízení orientovaná především na nemoci pohybového ústrojí (Velichovky, Jánské Lázně, Lázně Bělohrad)**
- B.13. Rozvinuté speciální školství v okrese Trutnov
- B.14. Vysoká vzdělanostní úroveň obyvatel Hradce Králové
- B.15. Vysoká míra pokrytí sociálních služeb v bývalých okresních městech

Slabé stránky

- s celoregionální působností

- B.1. Nižší úroveň vzdělanosti obyvatelstva (podíl obyvatel s vysokoškolským a úplným vzděláním) oproti průměru v ČR**
- B.2. Nepříznivá věková struktura a vyšší rychlost zvyšování věkového průměru obyvatelstva oproti průměru v ČR, úbytek počtu obyvatel přirozenou měnou v 90. letech**
- B.3. Přes stoupající tendenci stále nedostatečné počty zahajovaných a dokončovaných bytů**
- B.4. Nedokončená optimalizace středních škol
- B.5. Nedostatek pracovních příležitostí pro osoby s nízkou kvalifikací a se zdravotními omezeními
- B.6. Nízká průměrná mzda
- B.7. Absence aktivit pro vzdělávání v cestovním ruchu
- B.8. Nedostatek nájemního bydlení ve venkovských oblastech a financí na údržbu bytového fondu
- B.9. Nedostatečná občanská infrastruktura ve venkovských obcích
- B.10. Nedostatek zájmu o technické obory
- B.11. Nedostatek terénních a intervenčních služeb

- s místní působností

- B.12. Nezaměstnanost v periferních oblastech s horší dopravní dostupností**
- B.13. Vysoký podíl obyvatel v důchodovém věku, vysoký přirozený úbytek obyvatel
- B.14. Rozdrobená sídelní struktura a relativně vysoký podíl počtu obyvatel v obcích do 200 a 500 obyvatel v okrese Jičín
- B.15. Vysoký podíl obcí do 2000 obyvatel bez školy
- B.16. Nízký podíl obyvatelstva ve věku do 14 let a vysoký přirozený úbytek v okrese Hradec Králové**
- B.17. Nezaměstnanost v zázemí Hradce Králové

B.18. Nedostatek pracovních příležitostí v pohraničních a zemědělských oblastech

Příležitosti

B.1. Státní investice do sociálních, zdravotnických, vzdělávacích a administrativních institucí a zařízení

- B.2. Další růst zaměstnanosti v dosud málo rozvinutém sektoru služeb
- B.3. Adekvátní restrukturalizace sítě středních škol podle vyvíjejících se potřeb trhu práce
- B.4. Zavedení specifických vzdělávacích programů, resp. univerzity třetího věku, s využitím potenciálu existujících vzdělávacích kapacit
- B.5. Rozvoj různých forem péče o seniory s ohledem na nepříznivý demografický vývoj
- B.6. Realizace specifických programů zaměřených na další rozvoj kulturního života regionu a využití jeho kulturně – historického bohatství, podpora spolkového života
- B.7. Zvýšení intenzity využívání některých specializovaných atraktivních kulturních zařízení v rámci rozvoje cestovního ruchu
- B.8. Transformace způsobů využití prostoru venkovských obcí k rekreačním funkcím
- B.9. Vysoké procento neobydlených bytů
- B.10. Zavedení systému komunitního plánování sociálních služeb
- B.11. Zapojování neziskového sektoru do poskytování sociálních služeb

Ohrožení

B.1. Demografický vývoj – snižování počtu obyvatel regionu a zhoršující se věková struktura

B.2. Nedostatečná bytová výstavba na území regionu

B.3. Pokračující působení rizikových faktorů trhu práce zejména vzhledem k textilnímu a oděvnímu průmyslu, zemědělství a k nevýhodné demografické situaci

- B.4. Výrazné disproporce a další prohlubování nerovnováhy na trhu práce
- B.5. Pokračující pokles počtu obyvatel v malých obcích do 200 obyvatel
- B.6. Rychlejší růst nezaměstnanosti než je průměrný růst nezaměstnanosti v ČR a vyšší váha problémů na trhu práce v důsledku nízkého podílu terciární sféry v sektorové struktuře a nízké kvalifikace pracovníků
- B.7. Nedostatek finančních prostředků pro opravy, restaurování a údržbu kulturních památek
- B.8. Malá schopnost regionu udržet funkčnost některých kulturních zařízení, pamětihodností a historických památek
- B.9. Nedořešený podíl financování sociálních služeb samosprávnými orgány

OBLAST C - INFRASTRUKTURA

Silné stránky

- s celoregionální působností

- C.1. **Vybudovaná základní technická a turistická infrastruktura, jejíž rozmístění odpovídá sídelní struktuře a rekreačním funkcím obcí tak, jak se historicky postupně vyvinuly**
- C.2. **Vysoký podíl obyvatel napojených na veřejný vodovod a kanalizaci**
- C.3. Existence hraničního železničního přechodu do Polska s nepřetržitým provozem i pro nákladní dopravu a jednoho s provozem omezeným
- C.4. Vysoká úroveň telefonizace regionu a pokrytí mobilními operátory
- C.5. Existence pěti hraničních přechodů pro automobilovou dopravu na hranici s Polskem, z toho jednoho i pro nákladní automobily v Náchodě
- C.6. Napojení tří velkých měst na centrální zásobování teplem
- C.7. Relativní hustota silniční sítě v regionu

Slabé stránky

- s celoregionální působností

- C.1. **Absence přímého napojení regionu na evropskou síť dálnic a rychlostních komunikací**
- C.2. **Nepokrytí celého území kraje územními plány VÚC, chybějící územně plánovací dokumentace obcí**
- C.3. Převaha silnic III. třídy (65%) v silniční síti regionu, vyžadujících vysoké náklady na údržbu (vč. mostů)
- C.4. Přetíženost stávající komunikační kostry regionu, kterou tvoří silnice I. třídy včetně některých rozhodujících komunikací II. třídy
- C.5. Letecká doprava do regionu (letišťe v Hradci Králové)
- C.6. Příměstská železniční doprava do regionu
- C.7. Dopravní obslužnost na většině území regionu – pokles počtu spojů a přepravených osob
- C.8. Návrh budovat rychlostní komunikaci R-11 namísto dálnice D-11
- C.9. Nedostatečná technická příprava území pro bytovou výstavbu
- C.10. Pomalé budování Integrovaného záchranného systému v regionu
- C.11. Nedostatečné dopravní napojení a kapacitní vybavení rekreačních oblastí
- C.12. Nepřitažlivá vizuální stránka některých měst a obcí
- C.13. Nedokončená realizace cykloturistických tras
- C.14. Katastrofální stav místních komunikací a silnic zejména III. třídy, nedostatek financí na údržbu a opravy
- C.15. Kvalita a stav silnic propojujících západní a východní část kraje

- s místní působností

- C.16. Průchody frekventovaných silnic I. třídy a II. třídy městy s negativními důsledky na životní podmínky
- C.17. Nízké procento obyvatel napojených na kanalizaci s ČOV v okresech Jičín a Rychnov nad Kněžnou
- C.18. Nízká míra plynofikace okresu Rychnov nad Kněžnou a Orlických hor
- C.19. Nedostatek vodních zdrojů na Jičínsku
- C.20. Nízký podíl obcí připojených na vodovod a kanalizaci v okresech HK a JC
- C.21. Přeprava nebezpečných nákladů prostorem s výskytem minerálních vod

Příležitosti

- C.1. Pokračování výstavby dálnice D11 s cílem dobudovat dálniční osu regionu na spojnici Praha-Hradec Králové-Královec-Polsko**
- C.2. Plánovaná výstavba rychlostní komunikace R-35**
- C.3. Státní investice do obchvatů měst**
- C.4. Modernizace veřejné dopravy a časové sladění druhů doprav mezi okresy regionu i v rámci okresů
- C.5. Využití blízkosti mezinárodní železniční magistraly E40 v Pardubicích (po dobudování rychlostního železničního koridoru) pro oživení hospodářství regionu
- C.6. Privatizace regionálních železničních tratí
- C.7. Využití vodní dopravy jako jednoho z podnětů oživení hospodářství regionu v případě splavnění řeky Labe do Pardubic
- C.8. Využití zpracovaných koncepčních materiálů v oblasti cyklo dopravy a cykloturistiky

Ohrožení

- C.1. Zpoždění ve zlepšení základního silničního skeletu regionu, zejména dobudování dálnice D11 a rychlostní komunikace R-35, v důsledku omezení investičních možností**
- C.2. Nevyhovující napojení regionální železniční sítě na budoucí mezinárodní železniční koridor (dnes E40) s negativními důsledky na oživení hospodářství regionu
- C.3. Negativní ovlivnění zájmů investorů o lokalizaci přímých investic v regionu v důsledku celkově nízké úrovně dopravní a technické infrastruktury regionu
- C.4. Zhoršování dopravní obsluhy některých oblastí veřejnou dopravou spojené s omezováním a rušením nerentabilních autobusových a vlakových spojů
- C.5. Zpoždění výstavby kanalizačních sítí a ČOV s negativními důsledky na čistotu povrchových vod
- C.6. Očekávaný deficit ve výkonu trafostanic v několika lokalitách v rámci elektrické sítě s nutností vybudovat nové trafostanice
- C.7. Pokračující devastace městského prostředí a zhoršování vizuální stránky měst a obcí (zanedbanost, nečistota, architektonické prohřešky)
- C.8. Pokračující nekvalitní vnější dopravní napojení venkovských a rekreačních oblastí
- C.9. Zpožďující se výstavba obchvatů nejzatíženějších měst a jejich center

OBLAST D – ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ, TRVALE UDRŽITELNÝ ROZVOJ VENKOVA, ZEMĚDĚLSTVÍ

Silné stránky

- s celoregionální působností

D.1. Zpracované generely územních systému ekologické stability (ÚSES) téměř pro celé území regionu

D.2. Relativně čisté ovzduší s podprůměrnou produkcí emisí škodlivin s klesající tendencí

D.3. Postupné zlepšování čistoty povrchových vod, zejména v důsledku budování ČOV

D.4. Existence bohatých podzemních zdrojů pitné vody s vyhlášením několika oblastí přirozené akumulace vod

D.5. Naleziště a těžba stavebních nerostných surovin (štěrkopísek, písek a stavební kámen) v několika lokalitách regionu

D.6. Neexistence výrazné staré ekologické zátěže na území regionu

D.7. Vysoký podíl chalup na objektech individuální rekreace

D.8. Území velké části Královéhradeckého kraje je tradiční zemědělskou oblastí

D.9. Tradiční silný vztah k půdě a krajině, vysoký stupeň koncentrace zemědělské výroby

- s místní působností

D.10. Existence zvláště chráněných území na téměř čtvrtině plochy regionu (národní park Krkonoše, CHKO Orlické Hory, Broumovsko a Český ráj a další přírodní rezervace, památky a parky)

Slabé stránky

- s celoregionální působností

D.1. Nedostatek vyhlášených zátopových území včetně stanovení podmínek jejich využívání

D.2. Nedostatečné odkanalizování menších sídel do 2000 obyvatel a čištění odpadních vod negativně ovlivňujících kvalitu vody v povrchových tocích

D.3. Nedostatečná ochrana vodních zdrojů

D.4. Nedostatečná realizace protipovodňových opatření na vodních tocích

D.5. Vodní eroze v důsledku nevhodného způsobu hospodaření v krajině

D.6. Existence černých skládek odpadů

D.7. Chybějící obchodní síť na venkově, konkurence supermarketů

D.8. Závislost zaměstnanosti na jednom (zemědělském) podniku v řadě venkovských obcí, nedostatek pracovních příležitostí mimo zemědělství

D.9. Téměř 40% zemědělské půdy leží ve znevýhodněných oblastech

D.10. Není koordinována realizace zemědělské produkce, nejsou stabilizovány vztahy mezi producenty a zpracovateli, organizace zaměřené na obchodování zemědělskou produkcí (obchodní a odbytová centra) teprve zahajují činnost

D.11. Nájemní vztahy v zemědělství převažují nad vlastnickými

D.12. Obtížný přístup k úvěrům pro subjekty zemědělské prvovýroby

D.13. Začíná se projevovat nedostatek schopných motivovaných mladých lidí v zemědělství, v mnoha zemědělských podnicích chybí progresivní manažeři

D.14. Ubývající obslužnost venkovských sídel

D.15. Nedostatečná regulace v těžbě nerostných surovin

D.16. Nedostatečná a nevhodná péče o údolní nivy

- s místní působností

D.14. Existence poddolovaných území v okrese Trutnov negativně ovlivňující krajinu

D.15. Lokální zhoršování kvality života vlivem silniční dopravy (Chlumec n. Cidlinou, Vrchlabí, Vamberk, Náchod...)

D.16. Závislost některých oblastí na zemědělství (Jičínsko)

D.18. Kvalifikační struktura pracovní síly ve vybraných zemědělských oblastech

Příležitosti

D.1. Zlepšení ovzduší v lokálním měřítku náhradou fosilních paliv alternativními zdroji energie

D.2. Pokračování v realizaci programů revitalizace říčních systémů a údržby drobných vodních toků včetně opatření na ochranu proti povodním

D.3. Státní investice do zlepšení ekologické stability krajiny realizací ÚSES

D.4. Provedení revize ochranných pásem vodních zdrojů podle platných právních předpisů se zavedením věcných břemen na pozemky patřící do těchto ochranných pásem

D.5. Přizpůsobení způsobu zemědělského hospodaření na půdě potřebám ochrany ekologické stability krajiny, zejména zamezení vodní eroze

D.6. Nastartování procesu revitalizace lesních ekosystémů

D.7. Vnější investice na posílení mimoprodukčních funkcí lesů

D.8. Pěstování technických plodin a energetických plodin, poptávka po využití dřevní hmoty

D.9. Chov ovcí a masného skotu

D.10. Revitalizace vodního hospodářství

D.11. Investice do zalesňování, zatravňování, budování vodních děl a sportovišť na pozemcích nevhodných pro zemědělskou výrobu

Ohrožení

D.1. Nebezpečí dalších velkých povodňových škod v důsledku opožděné realizace potřebných protipovodňových opatření

D.2. Negativní ovlivňování životního prostředí nárůstem automobilové dopravy

D.3. Další zvyšování znečištění povrchových vod v důsledku zpoždění ve výstavbě kanalizačních sítí a ČOV

D.4. Znehodnocení vodních zdrojů z titulu neplnění funkce ochranných pásem vodních zdrojů

D.5. Zpoždování realizace územních systémů ekologické stability v důsledku nevyřešených legislativních a majetkových otázek a nedostatku finančních prostředků

D.6. Nebezpečí rozsáhlé devastace lesů

D.7. Zakládání dalších "černých skládek" v důsledku nízkého ekologického vědomí obyvatelstva

D.8. Ohrožení zdraví a prostředí kontaminací z dosud nerekulitovaných a nemonitorovaných skládek odpadu

D.9. Místní erozní ohrožení půdy

D.10. Vysoký podíl zemědělských pozemků zařazených do ochranných pásem, CHOPAV a národních parků

D.11. Nedostatečně rychlý postup restrukturalizace zemědělských podniků

D.12. Není koncepce nakládání s nevyužitými zemědělskými objekty

D.13. Zpracovatelský průmysl (navazující na zemědělskou prvovýrobu) se koncentruje mimo Královéhradecký kraj

D.14. Klesající zájem o plynofikaci v důsledku cenového vývoje

12. Stručný přehled podpor z grantových programů v roce 2002

oblast	počet podpořených projektů	celková částka
aktivit dětí a mládeže ve volném čase	32	750 000,- Kč
tělovýchovy a sportu	29	750 000,- Kč
sociální	35	4 615 000,- Kč
cestovního ruchu	13	400 000,- Kč
kultury a památkové péče	46	3 000 000,- Kč
ekologické výchovy	9	500 000,- Kč

13. Přehled dílčích analýz a koncepcí

opatření	název	odbor	zpracovatel	stadium
A.1.	Hospodářská charakteristika Královéhradeckého kraje	SP	Regionální hospodářská komora SV Čech, Hradec Králové, 2002	
A.2.	Vyhledávací studie pro výběr ploch pro lokalizaci průmyslových zón nebo území pro strategické služby	SP	DHV Brno	
A.3.	Koncepce rozvoje cestovního ruchu	CR		schváleno Zastupitelstvem usnesením č. 8/133/2002
	Pasport cyklopropravy Královéhradeckého kraje	SP	SÚRPMO, atelier Hradec Králové	vzato na vědomí Zastupitelstvem č. 16/365/2002
B.1.	Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání a výchovně-vzdělávací soustavy Královéhradeckého kraje	SM		probíhá připomínkové řízení
	Výroční zpráva o stavu a rozvoji výchovně vzdělávací soustavy v Královéhradeckém kraji za rok 2001			schváleno Zastupitelstvem usnesením č. 10/164/2002
B.2.	Analýza a vstupní úvaha k politice bydlení v Královéhradeckém kraji	SP	ÚRS Praha, a.s., 2002	
	Analýza sociální situace a sociálních služeb Královéhradeckého kraje	SV		schváleno Zastupitelstvem usnesením č. 7/101/2001
	Koncepce sociální práce a sociálních služeb Královéhradeckého kraje	SV		schváleno Zastupitelstvem usnesením č. 7/101/2001
B.3.	Návrh regionální koncepce ve zdravotnictví	ZD		vzato na vědomí Radou usnesením č. 19/538/2001
	Koncepce přednemocniční neodkladné péče v Královéhradeckém kraji	ZD		schváleno Zastupitelstvem usnesením č. 16/367/2002
	První verze komunitního plánu sociálních služeb Královéhradeckého kraje	SV		vzato na vědomí Radou usnesením č. 2/93/2003

opatření	název	odbor	zpracovatel	stadium
C.1.	Organizace a financování veřejně - hromadné dopravy osob v Královéhradeckém kraji po 1. 1. 2003 - část I. analýza	DS	OREDO s.r.o., Hradec Králové	probíhá připomínkové řízení
	Organizace a financování veřejně - hromadné dopravy osob v Královéhradeckém kraji po 1. 1. 2003 - část II. model	DS	OREDO s.r.o., Hradec Králové	probíhá připomínkové řízení
	Studie rozvoje dopravy v Královéhradeckém kraji	DS	OREDO s.r.o., Hradec Králové	ve stadiu příprav
C.3.	Územní energetická koncepce Královéhradeckého kraje	SP	RAEN spol. s.r.o., Praha	zpracovává se
	Koncepce environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty (textová a tabulková část)	ZP	Odbor životního prostředí a zemědělství KÚ, Hradec Králové, 2002	schváleno Zastupitelstvem usnesením č. 9/142/2002
D.1.	Koncepce odpadového hospodářství na území Královéhradeckého kraje	ZP	ISES, s.r.o., Praha 6, 2002	schváleno Zastupitelstvem usnesením č. 15/321/2002
	Plán rozvoje vodovodů a kanalizací	ZP	VIS, Hradec Králové	zpracovává se
	Hodnocení lokality se zvýšenou radioaktivitou ve střední části Broumovska	SP	Geofyzika Brno	je zpracované, neschvaluje se
	Návrh integrovaného krajského programu snižování emisí	ZP	Ekotoxa, Opava	zpracovává se
	Krajský program ke zlepšení kvality ovzduší Královéhradeckého kraje	ZP	Ekotoxa, Opava	zpracovává se
	Plán odpadového hospodářství Královéhradeckého kraje	ZP	ISES, s.r.o., Praha 6	zpracovává se
D.2.	Koncepce ochrany přírody a krajiny Královéhradeckého kraje	ZP	Ing. Šindlar, Býšť	zpracovává se
	Koncepce zemědělské politiky na území Královéhradeckého kraje	ZP	Regionální agrární komora, Hradec Králové	zpracovává se
D.3.	Databáze svazků obcí a základní soubory pro prezentaci na území Královéhradeckého kraje	SP	Královéhradecká agentura regionálního rozvoje, Hradec Králové	zpracovává se